A szocializmus és a boldog élet nevében

a felforgatók és az önjelöltek ellen

A szocializmus és a boldog élet nevében — a felforgatók és az önjelöltek ellen

Nakladateľstvo
Pravda
Könyvkiadó
Bratislava 1977

Előszó

A jelenlegi időszakot a szocializmus és az imperializmus közötti ideológiai harc kiéleződése jellemzi. Ebben a harcban korunk fő ellentmondása, a két ellentétes társadalmi rendszer léte tükröződik. Az élet egyre több bizonyítékkal szolgál arra, hogy a kapitalizmus mint társadalmi rendszer elavult, hogy korunk az emberiség kapitalizmusból szocializmusba való átmenetének szakasza, amelyhez a jelet hatvan évvel ezelőtt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom diadala adta meg.

Az a tény, hogy az osztályok erőviszonyai világviszonylatban a szocializmus javára tolódtak el, arra kényszeríti az antikommunistákat, hogy szüntelenül változtassák taktikájukat és módszereiket a marxista—leninista ideológia, a kommunista és munkáspártok, a valóságos szocializmus országai elleni harcukban. Azok az erők, intézmények és egyének, akik a múltban teljesen nyíltan harcoltak a szocializmus ellen, ma majdcsaknem a szocializmus híveiként lépnek fel. Persze fenntartásokat hangoztatnak a szocializmussal szemben; azt bizonygatják, hogy a szocializmust „tökéletesíteni" és „humanizálni" kell, a marxizmus—leninizmusnak „meg kell újhodnia". Ezért az imperializmus — a militarista törekvések, a beavatkozások és az ellenforradalmi puccskísérletek mellett, az újfasiszták és a revansizmus támogatása mellett — egyre nagyobb súlyt fektet arra a törekvésre, hogy meghamisítsa, diszkreditálja a marxizmus—leninizmust, belülről bomlassza a szocializmust és a kommunizmust.

A jelenlegi antikommunizmus a marxista—leninista ideológia elleni harcában a társadalmi reformizmusra és a jobboldali, illetve „baloldali" revizionizmusra támaszkodik. Fegyvereit a szocialista világrendszer, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom, a nemzeti felszabadító harc és korunk e forradalmi erőinek egysége ellen összpontosítja.

Az antikommunista erők heves pergőtüzében áll marxista—

A CSKP KB agitációs-propaganda osztálya
A CSKP KB Marxizmus—Leninizmus Intézete

leninista pártunk is, úgyszintén a Csehszlovák Szocialista Köztársaság. Gustáv Husák elvtárs, a CSKP KB főtitkára a CSKP XV. kongresszusán újból figyelmeztetett erre a tényre, megállapítva: „Azért támadnak bennünket, mert lenini alapelveken építjük a szocializmust, azt a szocializmust, amely gyakorlatunkban megtestesíti mindazt, ami nemes, haladó és humánus. Azért támadnak bennünket, mert megvalósítjuk azokat az eszményeket, amelyekért népeink legjobb fiai és lányai harcoltak, szenvedtek és életüket adták, s amelyekért az igazi forradalmárok világszerte küzdenek."

Ez év elején a szocialista Csehszlovákia ellen irányuló rendkívül erőteljes kampánynak voltunk tanúi. Az ürügyet az ún. charta '77 szolgáltatta, amelyet külföldi megrendelésre hazai árulók és politikai hajótöröttek állítottak össze. Ez a pamflet tudatos hazugság és a CSKP, a szocialista Csehszlovákia politikájának diszkreditálására irányuló program.

A burzsoá propaganda, az emigránsok, a hazai árulók, az imperializmus ügynökei és a szocializmus egyéb ellenségei szemérmetlenül hazudoznak, és eltorzítják szocialista valóságunkat. Ugyanakkor szándékosan elhallgatják, figyelmen kívül hagyják dolgozóink határozott és felháborodott fellépéseit, nyilatkozatait a rágalmakkal, szocialista társadalmi rendszerünk befeketítésével szemben. Ebben az esetben is beigazolódott, mennyire igazak és időszerűek V. I. Lenin szavai, amelyekkel a burzsoá sajtó módszereit jellemezte: „Van a burzsoá sajtónak egy módszere, amely mindig és minden országban a legelterjedtebb és »csalhatatlan« hatású. Hazudj, lármázz, kiabálj, ismételd a hazugságot — »majd csak lesz valami foganatja«." (V. I. Lenin Művei, 24. kötet. Budapest 1952. 106. old.)

A csehszlovákiai szocializmus ellen a közelmúltban megindított kampány sem jelenti azonban a kapitalizmus és a szocialistaellenes elemek erejének megnyilvánulását. Éppen ellenkezőleg, csupán reakciót jelent a szocializmus tényleges sikereire, amelyeket a Szovjetunióban, Csehszlovákiában és más testvéri szocialista országokban értek el, s egyúttal reakciót a saját balsikerekre, azokra a kiéleződő ellentmondásokra, amelyek a kapitalizmus általános válságának elmélyülése során jelentkeznek.

A szocializmus mint eszme és valóság a Szovjetunió, Csehszlovákia és más szocialista országok viszonylatában döntő erővé vált, amely a világ további forradalmi fejlődésének meghatározó tényezője. Az imperializmus elvesztette történelmi kezdeményezését, és annak útját-módját keresi, hogyan háríthatná el a további vereségeket. Ellentámadásai során felhasznál minden

rendelkezésére álló eszközt. Nem véletlen, hogy a szocializmus elleni közös frontba tömörültek a Szabad Európa és a Szabadság adók, a hidegháborús uszítás maradványai, a burzsoá tömegtájékoztatási eszközök, a politikai pártok vezetői, parlamenti tényezők, állami és katonai személyiségek, a jobboldali szociáldemokrata vezérek, az emigráns központok, a cionista szervezetek, a szocializmus árulói, akik a közelmúltig a szocializmus „igazhitű" védelmezőiként szerepeltek, s velük együtt a szocializmus egyéb ellenségei, beleértve különféle bűnöző elemeket is. Valóban sokszínű, érdekes társaság.

Ellenségeink balsikerei arról tanúskodnak, hogy helyes volt az út, amelyre pártunk új vezetősége lépett, az az út, amelyet a CSKP XIV. és XV. kongresszusa tűzött ki. Gustáv Husák elvtárs, a CSKP KB főtitkára a CSKP XV. kongresszusán hangsúlyozta: „Nem volt egyszerű és könnyű az az út, melyet pártunk és társadalmunk az utóbbi öt esztendőben megtett. Sok akadályt kellett leküzdeni, és társadalmunk fejlődésével kapcsolatban számos igényes feladatot kellett megoldani."

Dolgozó népünk maradéktalanul tisztában van pártunk érdemdús munkájával és a szocializmus nyújtotta vívmányokkal. Ezért a szocializmus ellenségei, a hazai és a külföldi reakció bajnokai ismét egyértelmű választ kaptak kísérletükre, amellyel megpróbálták lejáratni a szocializmust, megzavarni építését: „Nem tűrjük a köztársaság bomlasztását!" Bekövetkezett tehát, amire a szocialistaellenes és antikommunista erők nem számítottak: a tömeges fellépés, de nem az antikommunista célkitűzések, hanem Csehszlovákia Kommunista Pártja politikájának és a CSKP XV. kongresszusán kitűzött programjának támogatására.

E kiadványunk válogatást nyújt azokból az írásokból, cikkekből, kommentárokból, nyilatkozatokból és felszólalásokból, amelyeket a sajtó, a rádió és a televízió közölt azzal a burzsoá propagandahadjárattal kapcsolatban, amelyet a „charta '77" antikommunista pamflet, a nemzetközi reakció és az imperializmus csehszlovákiai ötödik hadoszlopa, a hazai árulók és politikai hajótöröttek csoportja váltott ki. A kiadványunkban szereplő dokumentumok, cikkek, kommentárok és nyilatkozatok egyfelől meggyőző képet adnak arról, milyen célokat követtek a charta '77 szocialistaellenes pamflet szerzői, másfelől fényes tanúbizonyságát nyújtják dolgozó népünk erőteljes tiltakozásának azokkal a rosszindulatú rágalmakkal szemben, amelyek Csehszlovákia Kommunista Pártjának politikája és szocialista társadalmi rendszerünk ellen irányultak. Arról tanúskodnak, hogy népünk egyértelműen támogatja a CSKP politikáját és szilárd eltökéltséggel

akar tovább haladni a fejlett szocialista társadalom építésének útján, a proletár nemzetköziség elvei alapján tovább akarja mélyíteni egységünket a szocialista országokkal, elsősorban a Szovjetunióval, egységünket és barátságunkat a forradalmi haladó erőkkel, amelyek aktív harcot folytatnak az imperializmus ellen, a békéért és a társadalmi haladásért.

Mi az igazság az ún. charta '77 körül

Tájékoztatás
Csehszlovákia Kommunista Pártja alapszervezeteinek

Pártunk XV. kongresszusa hangsúlyozta: a jobboldal politikai veresége és vezetőinek távozása a politikai színtérről nem jelenti azt, hogy véget ért a harc a jobboldali opportunizmus, az antikommunizmus és a burzsoá ideológia sokféle iránya ellen. A kongresszus úgyszintén figyelmeztetett, hogy a békés egymás mellett élés elveinek érvényesítéséért világviszonylatban folyó történelmi jelentőségű küzdelem sem jelent ideológiai megbékélést. Az imperializmus egyre újabb formákat és módszereket keres az antikommunista támadás kibontakoztatása érdekében.

Nap mint nap, lépten-nyomon tapasztalhatjuk, hogy az ellenséges uszító hadjáratok tartós részét alkotják az imperializmus harcának, amelyet a szocialista országok, a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom, a béke megőrzésére irányuló erőfeszítés és a társadalmi haladás ellen folytat. Célja az, hogy elvonja a tőkésországok dolgozóinak figyelmét a kapitalizmus egyre mélyülő általános válságának mindennapos megnyilvánulásaitól és a dolgozókat egyre érzékenyebben sújtó következményeitől. A monopolburzsoázia ugyanakkor fél azoknak a növekvő sikereknek a vonzóerejétől, amelyeket a szocialista közösség országai érnek el a dolgozók anyagi és szellemi szükségleteinek sokoldalú kielégítése terén, a szociális biztonság és a perspektívák szilárdításában, valamint a szocialista demokrácia kibontakoztatásában.

Abban az erőfeszítésben, amely a szocialista országokban élő népek békés munkájának megzavarását és a szocialista közösség egységének gyengítését célozza, a nemzetközi imperializmusnak és titkos szolgálatainak nem csekély segítséget nyújtanak a politikai emigránsok különféle csoportosulásai és a szocialistaellenes erők, az árulók maradék csoportjai a szocialista országokon belül.

Az idén az egész halado emberiség megünnepli a Nagy Októ

beri Szocialista Forradalom 60. évfordulóját. E forradalom rést ütött az imperialista fronton, s gyakorlatilag is megindulhatott a kizsákmányolóktól mentes világ — a szocialista társadalmi rendszer — építése. A történelem legjelentősebb eseménye óta eltelt hatvan év a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom, az egész haladó emberiség nagy osztályharcainak és győzelmeinek időszaka volt. A szocialista világrendszer kialakítása és a világ fejlődésére gyakorolt döntő befolyása, a kommunisták nemzetközi seregének soha nem tapasztalt gyarapodása, tekintélyének növekedése a marxista—leninista eszmék és a kommunista politika legmeggyőzőbb diadala. Az elmúlt hatvan év ugyanakkor a legvadabb támadások, provokációk és politikai intrikák időszaka volt, amelyek a Szovjetunió ellen, a szocialista országok ellen, az új társadalmi rendszert építők ellen irányultak. Az imperializmus az egész idő alatt összes erőit és eszközeit mozgósította a szocializmus ellen. Katonai agressziót, gazdasági blokádot szervezett, embargó-politikát, ideológiai diverziót és terrort alkalmazott. A helyzetnek megfelelően módosította taktikáját és eszközeit, a cél azonban változatlan maradt: a forradalmi folyamat visszafordítása.

A jelenlegi feltételek között, amikor a szocialista közösség országai, a kommunista és munkásmozgalom dinamikusan fejlődik, ereje és befolyása növekszik, az imperialistaellenes front kibontakozik, soha nem tapasztalt méreteket ölt a békevédők mozgalma, az imperialisták kénytelenek új, rafináltabb harci módszereket alkalmazni a szocializmus és a társadalmi haladás ellen. A szocialista Csehszlovákia elleni támadások e téren nem jelentenek kivételt. 1948-ban és 1968-ban ellenforradalmi fordulattal próbálkoztak. Tervük nem sikerült. Most tehát új lehetőségeket keresnek. A Csehszlovákia elleni antikommunista hadjáratok láncolatának legfrissebb része, ahogy a Rudé právo január 12-i száma kifejtette, az államellenes, szocialistaellenes, népellenes és demagóg hangvételű „charta '77" pamflet, amely durván és hazug módon rágalmazza a Csehszlovák Szocialista Köztársaságot és népünk forradalmi vívmányait, s amelyet megrendelésre, az imperialista, kommunistaellenes központok által előre elkészített szövegkönyv szerint állítottak össze. A burzsoá tömegtájékoztatási eszközök ezzel kapcsolatban a támadások és rágalmak egész özönét zúdították országunkra és általában a szocializmusra.

Az ún. charta '77 körüli akciók ismét megmutatták, hogy a különböző társadalmi rendszerű országok békés egymás mellett élése nem jelenti az osztályharc megszűntét Pártunk minden

tagjának, szocialista köztársaságunk minden állampolgárának figyelmébe idézi, hogy a válságos időszak „Tanulságai"-nak megállapításai továbbra is maradéktalanul érvényesek. A zavartalan építőmunka sikeres biztosítása, népünk létbiztonságának szilárdítása, a fejlett szocialista társadalom további építésének békés kibontakoztatása megköveteli a Csehszlovák Szocialista Köztársaság sérthetetlen érdekeinek védelmét a külföldi ellenséggel és hazai bérenceivel szemben és azt, hogy megfelelő választ tudjunk adni minden támadásukra.

Ezúton kívánjuk ismertetni a pamflet tartalmát és lényegét, pontos, jellemző idézeteket közlünk belőle, további adatokat ismertetünk ezen akció megszervezőinek államellenes, szocialistaellenes, békeellenes céljairól és demagógiájukról, hogy mindenki még tisztábban lássa igazi arcukat.

A charta '77 szerzői a korábbi írásoktól — különféle levelektől és nyilatkozatoktól — eltérően már teljesen feladták a szocialista szóhasználatot is. A reakciós külföldi erők és a hazai árulók tömörülése számára immár nyilván elfogadhatatlan a különféle jelzőkkel felruházott „szocializmus" is. A charta szerzői a nép megtévesztésére törekedve (ezt tették 1968-ban is) olyan szavakat használnak, amelyeket minden dolgozó tiszteletben tart, mint például a szabadság, az állampolgári jogok stb., de nem a munkásosztály és a dolgozók szemszögéből teszik ezt, hanem burzsoá alapállásból. A szabadság fogalma egészen mást jelent a kizsákmányoló szempontjából, mint a kizsákmányolt szempontjából. A charta szerzői nyíltan az általános, kozmopolita jellegű szólamok talaján állnak. Azt írják, hogy „a szabadság és az emberi jogok fontos civilizációs értékek, amelyekre a történelem folyamán számos haladó erő törekvése irányult". „Elfelejtették" hozzátenni, ki ellen irányult és irányul a haladó erők harca, s hogy népünk is éppen a CSKP vezetésével harcolta ki a leghaladóbb társadalmi rendszert; az emberiség történetében ez a társadalmi rendszer teremtette meg első ízben a feltételeket a dolgozó ember jogainak és szabadságának tényleges érvényesítéséhez, s e feltételeket egész belső rendszerével és törvényhozásával szavatolja. Társadalmunkban a dolgozók olyan jogokat és szabadságjogokat élveznek, amelyekről a legdemokratikusabb burzsoá köztársaság dolgozói is csak álmodhatnak, s amelyeknek pusztán formai elismertetése is több évtizedes szívós harcukba került.

A pamflet szerzői az objektivitás látszatára törekedve egyes nemzetközi dokumentumokra hivatkoznak, amelyeket Csehszlovákia is aláírt. Ide tartoznak mindenekelőtt az emberi jogokra

vonatkozó szerződések, amelyeket Csehszlovákia 1975-ben ratifikált. Teljes joggal megtehettük ezt, mivel e jogokat társadalmi gyakorlatunkban már régen és sokkal mélyrehatóbban, sokoldalúbban érvényesítjük, mint a tőkésországok. Ez utóbbiak többsége, például az USA, Franciaország, Ausztria, Olaszország és Svájc mindmáig nem is ratifikálta e szerződéseket.

Nem véletlen, hogy a „charta '77"-ben semmiféle említést nem találunk az állampolgárok oly fontos és nálunk maradéktalanul érvényesülő jogáról, amilyen a munkához való jog. Nem találunk benne említést az ingyenes egészségvédelemhez és gyógykezeléshez való jogról, az anyagi biztosításhoz való jogról öregség és munkaképtelenség esetén. Ezek a jogok, amelyeknek érvényesítése társadalmunkban már hosszú évek óta magától értetődő, a tőkésországokban nem léteznek, vagy pedig csupán nagyon korlátozott terjedelemben. Éppen napjainkban vagyunk tanúi annak, hogy a tőkésországok dolgozói az uralkodó burzsoázia önkényuralma ellen harcolva igyekeznek legalább miminimális védelmet kicsikarni a munkanélküliség réme ellen.

V. I. Lenin hangsúlyozta, hogy a szocializmus feltételei között a demokratizmus kérdésében a súlypont a formai elismerésről a szabadság (a demokrácia) dolgozók általi gyakorlati érvényesítésére helyeződik át. A szocialista rendszer a tényleges jogok széles körét biztosítja a dolgozóknak, és céltudatosan megteremti az összhangot a kinyilvánított és a valóban gyakorolt jogok között. Ezzel szemben a tőkés rendszer hangzatos szólamokkal dicsőíti a burzsoá demokrácián belüli szabadságot és jogokat, a valóságban azonban korlátozza és tagadja a dolgozó ember jogait, gyakorlata mélységesen antihumánus jellegű, mivel az elnyomásra és a kizsákmányolásra támaszkodik. Nem a szocialista, hanem a tőkés rendszerre érvényes az a megállapítás, hogy az alapvető emberi jogok „csupán papíron léteznek".

A CSSZSZK alkotmánya kinyilvánítja, társadalmunk gyakorlati élete pedig naponta realizálja azt az elvet, hogy „az állampolgárok jogai, szabadságjogai és kötelességei tehát az állampolgárok személyiségének szabad, sokoldalú fejlesztését és érvényesülését, egyszersmind a szocialista társadalom szilárdítását és fejlesztését szolgálják".

A szocializmus fejlődésével párhuzamosan az állampolgárok tényleges jogai és szabadságjogai egyre gyarapodnak. Egyértelműen kifejezésre juttatja ezt a CSKP XV. kongresszusán kitűzött program is. Részletesen meghatározza azokat a konkrét utakat és módszereket, amelyek biztosítják, hogy a nép széles rétegei a demokratikus intézmények és szervezetek útján aktív részt

vállaljanak a társadalmi fejlesztés leghatékonyabb útjainak formálásában, hogy fő aktív tényezőként szerepeljenek politikánk gyakorlati megvalósításában.

A pamflet szerzői szerint „teljesen illuzórikus például a szólásszabadság joga". Ezt azzal az állítással igyekeznek bizonyítani, hogy „számos állampolgárt megakadályoznak abban, hogy saját szakmájában dolgozzék, csak azért, mert a hivatalos nézetektől eltérő nézeteket vallanak". Továbbá azt állítják, hogy „számos tudományos és kulturális dolgozót, úgyszintén más állampolgárokat hátrányos megkülönböztetésben részesítenek csak azért, mert legális módon közzétették, vagy nyíltan hangoztatták nézeteiket, amelyeket a jelenlegi politikai hatalom elítél".

Valahol Nyugaton, olyan emberek előtt, akik sohasem tudták, valójában hogyan él a csehszlovák nép, talán szajkózni lehet olyan szólamokat, hogy ha a bukott politikusoknak nem engedjük meg a népünk érdekeivel ellenkező szereplést, „gyakorlatilag az apartheid áldozataivá válnak", ahogy ezt a pamflet bizonygatja. Nálunk, Csehszlovákiában azonban az ilyesmi nevetségesen hangzik. Hiszen naponta sok száz és ezer gyűlésen — a párt, a szakszervezetek, a nemzeti bizottságok, az ifjúsági, női, szövetkezeti és számos további társadalmi és érdekszervezet talaján — állampolgáraink százezrei jönnek össze, hogy kifejezésre juttassák véleményüket társadalmi életünk legkülönbözőbb kérdéseivel kapcsolatban. A jó gazdák összejövetelei ezek, bíráló és önbíráló jellegűek, s céljuk azoknak az akadályoknak a feltárása és elhárítása, amelyek fékezik társadalmunk előrehaladását. A sajtóban, a rádióban és a televízióban is munkások, parasztok, értelmiségiek százai fejtik ki véleményüket, hogy elősegítsék a pozitív tapasztalatok terjesztését és a hiányosságok bírálatát, leküzdését.

Imperialista ügynökök maroknyi csoportja igyekszik megtéveszteni a dolgozókat. A szabadság és a jogok olyan egybekapcsolását hirdeti, amely például a tőkésországokban a szólásszabadság és a szabad gyülekezési jog címén lehetővé teszi különféle fasiszta harccsoportok szervezését is. Tanúi vagyunk a revansista erők tömörülésének, amelyek nyíltan hangoztatják céljukat: a hitleri birodalom feltámasztását. Naponta láthatjuk, milyen kíméletlen és brutális eszközöket alkalmaznak a tőkés államhatalom képviselői a munkásokkal és más dolgozókkal szemben, akik alapvető emberi jogaikat követelik. A „szabad sajtó" olyannyira dicsőített szentélyébe való bejutást pedig Nyugaton a pénz hatékony védőfalként akadályozza meg.

Mi nyíltan hangoztatjuk, hogy a szabadságot osztályszempont-

ból értelmezzük. Nem tűrjük tehát, hogy a szólásszabadságot a dolgozók érdekei ellen, társadalmunk rágalmazására és bomlasztására használják ki, ahogy a „charta '77" szerzői teszik. Nem nehéz megérteni, a szocialista társadalom nem engedheti és nem engedi meg senkinek — még ha az emberi jogok bajnokaként szerepel is —, hogy ártson a nép érdekeinek. Ha egy igazgató nem képes irányítani üzemét, nem maradhat meg funkciójában, ugyanúgy, ahogy megfosztják diplomájától azt az orvost is, akik gyógyítás helyett veszélyezteti a beteg életét. Egy olyan politikus pedig, aki bomlasztotta a társadalmat, a katasztrófa szélére sodorta népünket, talán megmaradjon funkciójában? Éppen ez volt az oka annak, hogy számos 1968—1969-es „tényezőnek" távoznia kellett tisztségéből, és „nem töltheti be többé funkcióját".

Hazug a „charta '77" állítása „sok tudományos és kulturális dolgozó" hátrányos megkülönböztetéséről. Csehszlovákiának például több kulturális intézménye van, mint a jóval nagyobb és gazdagabb tőkésállamoknak. Az érvényes törvényekkel összhangban nálunk mindenki érvényesítheti képzettségét és szaktudását a társadalom és önmaga javára. Csehszlovákiában senkit sem állítottak bíróság elé a válságos években kifejtett politikai tevékenysége miatt, és senkit sem büntetnek meggyőződéséért, politikai vagy filozófiai nézeteiért. Akik politikailag különváltak pártunktól, rendes polgári foglalkozást űzhetnek. Más persze a helyzet akkor, ha valaki megsérti a csehszlovák törvényeket és államellenes tevékenységet szervez. Az ilyen emberek próbálkozása nálunk nem járhat sikerrel, az állampolgáraink érdekeit és nyugodt életét védelmező törvények rájuk is vonatkoznak.

A „charta" például azt állítja, hogy „a különféle eszmék kereséséhez, befogadásához és terjesztéséhez való jog érvényesítését nemcsak hatóságilag, hanem bíróság útján is üldözik, gyakran közönséges bűntevékenység címén", s — úgymond — „erről tanúskodnak egyebeken kívül a fiatal zenészek ellen most folyó perek is". Nos, valóban mindenfajta eszme terjesztése szóba jöhet: a béke eszméi éppúgy, mint a háború eszméi, a barátság s úgyszintén a gyűlölködés eszméi, a haladás s éppúgy a fasizmus eszméi. Éppen ezért a helsinki értekezlet záródokumentuma pontos kritériumokat szab meg. E dokumentum szerint, amelyet valamennyi európai ország, továbbá az USA és Kanada is elfogadott, az eszmék terjesztésének is „segítenie kell a béke és a nemzetek közti kölcsönös megértés erősítését és az emberi személyiség szellemi gazdagítását". Rágalmak, gyűlölet, fasizmus terjesztése, amit nap mint nap egyes tőkésországokban tapasz-

talunk — s hasonló jogokat sürgetnek a pamflet szerzői is —, valóban szöges ellentétben van a vállalt nemzetközi kötelezettségekkel. Egyébként jellemző, hogy züllött garázdálkodók csoportjának tevékenységét, akik ízléstelen trágárságokat terjesztettek és dicshimnuszokat zengtek a koncentrációs táborokról, a „charta" szerzői úgy emlegetik, mint „eszméknek művészet útján való terjesztését".

A „charta" demagóg módon azt bizonygatja, hogy nálunk „számtalan fiatalt megakadályoznak tanulmányai végzésében nézetei miatt, vagy éppenséggel szülei nézetei miatt". A tények itt is rábizonyítják a hazugságot a szerzőkre. Országunkban a művelődéshez való jogot ingyenes iskolák átfogó rendszere biztosítja, amelyek egyre nagyobb mértékben teszik lehetővé a teljes középiskolai és főiskolai végzettség elérését. Elég megemlíteni azt a beszédes tényt, hogy már 1973-ban célul tűztük ki (jelenleg fokozatosan realizáljuk), hogy a fiatal nemzedék többsége az iparitanuló-, a szak- és az általános műveltséget nyújtó iskolákban teljes középiskolai végzettséget érjen el. A főiskolai tanulmányokra jelentkezők komplex megítélésekor persze figyelembe vesszük mind tehetségüket és ismereteiket, mind viszonyukat a szocialista rendszerhez és közéleti politikai elkötelezettségüket. Iskoláinkban munkáscsaládokból és más társadalmi csoportokból származó tehetséges fiúk és lányok ezrei végezték és végzik tanulmányaikat. Köztük a pártból kizártak vagy töröltek gyermekei is. Elvégezhették, illetve most végzik tanulmányaikat az ellenforradalom közvetlen szervezőinek gyermekei is, köztük Dubček és Smrkovský, valamint a szóban forgó pamflet egyes aláíróinak gyermekei.

A tőkésországokban, különösen az NSZK-ban a közvélemény az utóbbi időben nagy aggodalmának ad kifejezést a főiskolákra felvehető fiatalok számának korlátozása miatt. A főiskolát végzettek ezrei nem kapnak munkát. E téren is durva kíméletlenséggel nyilvánul meg a gazdaság osztálykritériuma. Akinek elég pénze van, bejuthat a kiválasztott elit-iskolákra is. Akinek nincs pénze, az előtt zárva van az út a felsőbb fokú tanulmányokhoz.

A „charta '77"-ben találkozhatunk azzal az állítással is, hogy „a vallásszabadságot rendszeresen korlátozzák önkényes eljárással... egzisztenciálisan sújtva azokat, akik szóban vagy tettekkel kinyilvánítják vallásukat". Azt hinnénk, az ilyen állítások terjesztői nem is országunkban élnek. De ez is csak azt bizonyítja, hogy a szennyiratot nem Csehszlovákia számára szerkesztették, hanem az antikommunista és cionista központok részére, Csehszlovákia rágalmazása céljából. Nálunk ugyanis min-

denki tudja, hogy a hivők nyíltan megvallhatják és gyakorolhatják vallásukat. Államunk nem csekély összegeket fordít az egyházi tevékenységre, templomok javítására, a gyermekek pedig szüleik kívánságára részt vehetnek az iskolai hitoktatásban. Magától értetődő, hogy ugyanakkor — alkotmányunkkal összhangban — érvényesítjük a jogot, hogy bárki felekezeten kívüli, ateista lehet, hogy számolunk állampolgáraink növekvő öntudatosodásával, és az alkotmány 24. cikkelyéhez igazodunk, amely szerint „az egész nevelés és oktatás alapja a tudományos világnézet, valamint az iskolának a nép életével és munkájával való szoros kapcsolata". Egyben nem tűrjük a vallásos hit bármiféle felhasználását szocialista rendszerünk és szocialista államunk politikája ellen.

A „charta '77" szerint nálunk megsértik az emberi jogokra vonatkozó nemzetközi szerződést, amely „minden állampolgárnak szavatolja a jogot, hogy szabadon elhagyhassa országát", továbbá, hogy „önkényesen járnak el az idegen állampolgároknak szóló vízumok megadásakor". Ez az állítás durván elferdíti idevágó elveinket és gyakorlatunkat. Az állampolgáraink külföldi utazásaira vonatkozó elvek és jogszabályok teljes összhangban állnak az említett szerződésekkel. Egyébként csupán 1975-ben kb. 6,7 millió személy utazott tőlünk külföldre. Ugyanakkor Csehszlovákiát kb. 14 millió idegen állampolgár látogatta meg. Hatóságaink gyakorlata a vízumok kiadása terén szabadabb és rugalmasabb, mint a tőkésországok többségének eljárása. Nyilván nem nehéz megérteni, hogy köztársaságunkba nem engedünk be olyanokat, akik rágalomhadjáratokat szerveznek ellenünk, vagy pedig idegen hírszerző szolgálatoknak dolgoznak, és kapcsolatot akarnak felvenni ezek ügynökeivel.

Ami állampolgáraink tőkésországokba való kivándorlását illeti, e téren is megtartjuk a nemzetközi megállapodásokat. Minden más országhoz hasonlóan azonban nekünk sem érdekünk, hogy országunkból olyan szakképzett dolgozók távozzanak, akiknek államunk ingyenes kiképzést biztosított. A tőkésországokban jól szervezett kereskedelem folyik ezekkel az „eladható agyakkal". Nemcsak politikai, hanem gazdasági és erkölcsi okokból sem kívánjuk támogatni ezt a méltóságot sértő kereskedelmet.

A „charta '77 tele van rosszindulatú rágalmakkal a CSKP politikája ellen, az ellen, hogy „az állam valamennyi intézményét és szervezetét alárendelik az uralkodó pártapparátus politikai utasításainak", melynek tagjai, úgymond, döntéseikért „önmagukon kívül senkinek sem felelnek", és „utasításaik a törvényeken is felül állnak". Az ilyen hazug, otromba támadások a CSKP

ellen, szocialista társadalmunkban betöltött vezető szerepe ellen nem jelentenek semmi újat. Ugyanazok az emberek hasonló nézeteket hangoztattak az 1968—1969-es években is. Céljuk annak a ténynek a semmibevétele, hogy a munkások és más dolgozók milliós tömegei éppen pártunk és marxista—leninista politikája révén vívhatták ki jogaikat a törvények következetes érvényesítése terén, hogy a nép — amint a CSKP XV. kongresszusa hangsúlyozta — „országunkban igazságos, demokratikus, haladó, nagyon humánus társadalmi rendet épített föl, olyan rendet, amelyről a népünk boldog életéért harcoló nemzedékek álmodoztak és amilyenért küzdöttek". Pártunk szemében a legfőbb törvényt a dolgozó nép érdekei jelentik, anyagi és szellemi szükségleteinek kielégítése és kibontakoztatása, a szociális létbiztonság és a perspektívák szilárdítása. A CSKP következetes és határozott eljárásával kivívta népünk bizalmát, ami naponta megnyilvánul munkásaink, szövetkezeti parasztjaink, szocialista értelmiségünk tömeges jellegű aktivitásában és kezdeményezésében, amely a CSKP XV. kongresszusán elfogadott program és a 6. ötéves terv feladatainak megvalósítására irányul. Társadalmunk egész politikai rendszerét mély demokratizmus hatja át.

Pártunkban, s ugyanúgy valamennyi állami és társadalmi szervezetben, illetve a nemzeti bizottságokban következetesen érvényesül az az elv, hogy a konkrét jogkört a legfelső szervektől egészen a legalsókig a nép által választott és neki felelős szervek gyakorolják. A különböző fokú apparátusok következetesen alá vannak rendelve a választott szerveknek, s ezek határozatait végrehajtják; vonatkozik ez a párt Központi Bizottságára éppúgy, mint a szövetségi, illletve nemzeti kormányra vagy bármely község helyi nemzeti bizottságára. Egyetlen párttag vagy funkcionárius sem élvez előjogokat. Ellenkezőleg, még következetesebben köteles tiszteletben tartani és érvényesíteni a törvényeket, példát mutatni az állampolgári kötelességek teljesítésében.

Pártunk élete és tevékenysége a demokratikus centralizmus lenini elveihez igazodik. Ezeknek szüntelen tökéletesítése, a választott pártszervek szerepének növelése, a kollektív döntéshozatal elvének következetes érvényesítése, a párton belüli bírálat és önbírálat alkotó módszerének kihasználása — mindez elősegíti országunkban a fejlett szocialista társadalom sikeres építését.

Szüntelen figyelmet fordítunk a szocialista törvényesség megtartására és jogrendünk tökéletesítésére. Az utóbbi évek vonatkozásában számos intézkedést említhetünk, amelyek hozzájárultak és hozzájárulnak állampolgáraink szociális létbiztonságának fo-

kozásához, tényleges jogaik és szabadságjogaik egyre teljesebb érvényesítéséhez. A népuralom nálunk a különböző fokú nemzeti bizottságok útján érvényesül, amelyekben több mint 200 000 választott képviselő tevékenykedik. E néphatalmi szervek köré tömörülve az állampolgárok további százezrei kapcsolódnak be a közügyek igazgatásába, a különféle helyi és össztársadalmi feladatok megoldásába és megvalósításába. A nemzeti bizottságok rendelkeznek például az állami költségvetési kiadások egyharmadával. Sokrétű tevékenységük nap mint nap meggyőző bizonyítékokkal támasztja alá a CSKP XV. kongresszusának megállapítását, hogy a szocializmus nemcsak beszél a nép jogairól és szükségleteiről, hanem ténylegesen is biztosítja és szavatolja azokat.

Minden állampolgárunknak reális lehetősége van jogainak és szabadságjogainak érvényesítésére nemcsak a nemzeti bizottságok útján, hanem a társadalmi szervezetek, elsősorban az FSZM útján is. A „charta '77" állításával, hogy „a jelenlegi helyzet megakadályozza a munkásoknak és más dolgozóknak szakszervezetek és egyéb szervezetek létrehozását", szöges ellentétben áll az a tény, hogy nálunk számos tömegszervezet és érdektömörülés működik. A szakszervezetek ott vannak minden munkahelyen, s tevékenységük nemcsak a gazdasági feladatok teljesítését szolgálja, hanem a dolgozókról való sokoldalú gondoskodást is, egészségük védelmét és sokrétű érdekeik érvényesítését.

A „charta '77" azt állítja, hogy a munkásoknak s más dolgozóknak „nem teszik lehetővé a sztrájkjog szabad érvényesítését". Mennyire idegen e szavak szerzőjétől munkásosztályunk tényleges élete és helyzete! A burzsoá köztársaság idején, a kizsákmányolás megszüntetéséért vívott harcban, munkásaink a sztrájk fegyverét a tőkés kizsákmányolók ellen, a munkához és a munkabérhez való jogért harcolva, politikai érdekeikért küzdve vetették be. A szocialista társadalmi rendszerben, ahol az üzemek és az összes anyagi javak az ő tulajdonukat képezik, talán önmaguk ellen sztrájkoljanak? Ma dolgozóink milliói vesznek részt — elsősorban a szakszervezetek útján — a termelési kérdésekkel kapcsolatos konkrét döntéshozatalban, a termelés irányításában, a tartalékok feltárásában, a gyenge pontok, a hiányosságok megszüntetésében és össztársadalmi feladatok megoldásában. A szocialista munkaverseny tömegmozgalom, a hatékonyabb, jobb minőségű termelésre irányuló kezdeményező munka, az újító szellemű hozzáállás, az aktív részvétel az üzemek termelési értekezletein — e formákban és módszerekben tükröződik a munkások és a többi dolgozó új, szocialista viszonyulása a munká-

hoz, a jó gazdák viszonyulása az össztársadalmi szocialista tulajdonhoz.

A „charta '77" egész jellegéből nyilvánvaló, milyen módszer szerint jártak el e pamflet szerzői. Demagóg módon manipulálnak a nemzetközi szerződésekből kiragadott idézetekkel, számolnak azzal, hogy a széles közvélemény ezeket nem ismeri eléggé, elhallgatják azt a tényt, hogy az említett szerződések alapfeltételnek tekintik mindent részt vevő állam saját törvényhozásának és szuverén jogainak elismerését. A helsinki értekezleten újból egyértelműen megerősítették minden ország elvitathatatlan jogát, hogy szabadon választhatja meg és bontakoztathatja ki társadalmi rendszerét, s ezzel összhangban alkothatja meg törvényeit és jogszabályait. Mi nyíltan valljuk, hogy törvényeink, egész jogrendünk osztályalapokon nyugszik. Ahogy a tőkésországok törvényei a burzsoázia előjogait, a dolgozók kizsákmányolásának „szabadságát" védelmezik, éppúgy védelmezik a mi törvényeink a munkásosztály és minden dolgozó jogait és szabadságát.

A külföldi reakció és hazai támogatói ellenséges tevékenységének igazi jellege az ún. charta '77-tel kapcsolatban még beszédesebben nyilvánul meg a szélesebb nemzetközi összefüggések tükrében. A szervezők nem is titkolják, hogy akciók sorozatának egyik láncszeméről van szó, amely akciókat hasonló témakör kapcsán és hasonló árulók, antiszocialisták bekapcsolásával a kommunistaellenes központok szervezik a szocialista országok ellen. Maguk is megírják, hogy akciójuk hasonlóságot mutat más országok ún. polgári kezdeményezéseivel. Mi rejlik e nemzetközi összefüggések mögött?

A nemzetközi feszültség enyhülésének folyamata komoly aggodalmakat keltett a szélsőségesen reakciós nyugati körökben. A fegyvergyártó monopóliumok, a hadiipari komplexumhoz tartozó körök attól tartanak, hogy a fegyverkezés csökkentése leapasztaná azokat a mérhetetlen nyereségeket, amelyeket a fegyverkezési versenynek köszönhetően bezsebelhetnek. A kommunizmus esküdt ellenségei, különösen a nemzetközi cionista központok és a tömegtájékoztatási biznisz szélsőjobboldali főnökei, akik a tőkés világban ténylegesen kisajátították a hírközlő eszközök monopóliumát, s mindazok, akik egzisztenciájukat a szocialista országok elleni féktelen hazugságok és támadások szítására alapozták, attól félnek, hogy a békés egymás mellett élés, a helsinki értekezlet tíz alapelvének következetes érvényesítése alapjaiban kétségessé tenné egész ellenséges tevékenységüket. Ezért görcsösen igyekeznek fékezni a nemzetközi feszült-

ség enyhülésének folyamatát, a világot ismét a hidegháború légkörébe, a fegyveres konfliktus szakadékának szélére igyekeznek visszasodorni.

Ma azonban már nem olyan könnyű a hasonló nézetek hangoztatása. A békés egymás mellett élés, az enyhülés és a békés együttműködés eszméi magukkal ragadták a legszélesebb népi tömegeket az egész világon, és a nemzetközi fejlődés hatalmas anyagi erejévé váltak.

Az 1977-es év az egész világ nemzetei előtt további pozitív változások nagy lehetőségeit nyitja meg a béke és haladás javára. A kommunista és munkáspártok tavalyi kongresszusai, elsősorban az SZKP XXV. kongresszusa, e téren új, nagy horderejű célokat tűztek ki. Az európai kommunista és munkáspártok berlini értekezletükön kidolgozták a békéért, az együttműködésért és a társadalmi haladásért való közös harc programját. A Varsói Szerződés tagállamainak Politikai Tanácskozó Testülete bukaresti értekezletén új, nagy jelentőségű kezdeményezést hagyott jóvá az atomháború veszélyének csökkentése, a béke megszilárdítása és a fegyverkezés csökkentése érdekében. Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet záródokumentumát aláírt országok képviselőinek idei belgrádi találkozója előreláthatólag további jelentős haladást fog eredményezni a helsinki értekezlet határozatainak következetes végrehajtása terén.

Ezek a sokat ígérő kilátások, amelyek világviszonylatban százmilliók reménykedését és őszinte támogatását váltják ki, komoly aggodalmat és félelmet keltenek a szélsőséges reakció köreiben. Nincs más választásuk, csupán új formák és módszerek kiagyalásával visszatartani, vagy legalábbis fékezni ezt a folyamatot, megkísérelni a történelem kerekének visszaforgatását. Így született meg az imperialista központokban az ötlet, hogy a szocialista országok elleni új rágalomhadjárattal, az emberi jogok jelszavát hangoztatva mérgezzék meg a világ közvéleményét. E kampányok kiagyalói számolnak azzal, hogy az emberi jogok kérdése minden haladó és demokratikus gondolkodású ember szívéhez közel áll. Hisz az emberiségnek több mint egyharmada az imperializmus hibájából mindmáig éhezik és nyomorog. Az emberek milliói élnek még ma is függő helyzetben levő és gyarmati országokban. A Dél-afrikai Köztársaság apartheid politikája az alapvető emberi jogok és szabadságjogok legdurvább elfojtását jelenti. Az ENSZ fórumán is többször éles bírálattal illették Izrael politikáját az arab lakossággal szemben, úgyszintén a chilei fasiszta rémuralmat. Spanyolországban, Uruguayban, Paraguay-

ban és számos más országban a nemzeti felszabadító mozgalmak vezetői, a fajüldözés és a fasizmus ellen harcolók ezrei sínylődnek börtönökben. Alig néhány éve, hogy az amerikai imperializmus a vietnami agresszióra fordított dollárok hatékonyságát patakokban folyó véren, lebombázott városok és falvak, elpusztított termőföldek nagyságán mérte le. A fejlett tőkésországokban is, amelyek annyira büszkék „liberalizmusukra", a burzsoázia ma a válság egész terhét a dolgozókra igyekszik áthárítani, újabb és újabb támadásokat indít életszínvonaluk, demokratikus jogaik és szabadságjogaik ellen. Nem egy „civilizált" tőkésországban fasiszta harccsoportok folytatnak terrorakciókat a kommunisták ellen.

Az egész haladó világ joggal emeli fel szavát az emberi jogok, a szabadság és a demokrácia védelmében. Az imperialista központok azonban, hogy elvonják a nemzetek figyelmét a nemzetközi imperializmus gaztetteiről és a goebbelsi propaganda módszereivel másokat feketítsenek be, kiagyalják a kampányt az emberi jogok megsértéséről — a szocialista országokban. Céljuk egyúttal az, hogy mesterséges akadályokat állítsanak a feszültség további enyhítésének és a leszerelésnek az útjába, megakadályozzák az európai biztonságról és együttműködésről szóló megállapodások következetes végrehajtását, azt, hogy a sorra kerülő belgrádi értekezlet új, jelentős haladást eredményezzen a békét és a biztonságot szolgáló erőfeszítésben. További céljuk, hogy a tőkésországokban olyan légkört alakítsanak ki, amely a vezető államférfiak magatartásában háttérbe szorítaná a józan mérlegeléseket. A Daily Worker c. haladó amerikai lap nem véletlenül tette fel a kérdést: vajon nem arról van-e szó, hogy egyesek hidegháborúra jellemző magatartást igyekeznek rákényszeríteni a vezető politikusokra.

A Pelikán, Pachman, Šik típusú amerikai ügynökök és más hasonló emigránsok tevékenysége a legreakciósabb nyugati erők zsoldjában nyilván már nem eléggé látványos és bizalomgerjesztő e célok szempontjából. Ezért újból mozgósítani kellett magában Csehszlovákiában az áruló csoportokat, „ellenzéket" kellett felmutatni, hogy szívesen fogadott új rágalmak forrásai legyenek a Szabad Európa, a nyugatnémet televízió, Springer sajtója stb. számára.

A béke ellenségeinek provokációi a múlthoz hasonlóan ma is kudarcra vannak ítélve. Számunkra azonban nem lehet közömbös, hogy a mi országunkban, közöttünk is élnek emberek, akik hajlandók kiszolgálni a nemzetközi imperializmus szélsőségesen

reakciós erőit és segíteni harcukat a legalapvetőbb emberi jog ellen, amely szerint jogunk van békében, atomháború fenyegetésétől mentes világban élni.

Nem egy dolgozónk felteszi a kérdést: miben reménykednek valójában ezek az emberek, honnan veszik a bátorságot, hogy hazugságok, kommunistaellenes támadások és rágalmak gyűjteményét vágják népünk arcába?

Az ok először is abban rejlik, hogy az akció hazai megszemélyesítői a reakciós imperialista központok utasításai szerint és az ő szolgálatukban járnak el, s ez utóbbiak szemében egyszerű sakkfigurák a világpolitika porondján. Hozzá kell tenni, hogy bomlasztó tevékenységüket nem önzetlenül végzik, hanem bőséges díjazást kapnak érte.

Másodszor: abban az illúzióban ringatják magukat, hogy Csehszlovákia talán fél az álláspontok nyílt szembesítésétől a tőkésországokkal a sorra kerülő belgrádi értekezleten, s hogy hajlandók leszünk eltűrni bármilyen provokációt, csak hogy elkerüljük „a szocialista országok elmarasztalását". Ez valóban rövidlátó szemlélet. Mi őszintén kívánjuk az építő szellemű nemzetközi eszmecserét. Alkotmányunkkal és a helsinki határozatokkal teljes összhangban azonban nem tűrjük a belügyeinkbe való beavatkozást, nem engedjük meg köztársaságunk bomlasztását, s következetesen érvényesíteni fogjuk az elvet, hogy törvényeink államunk minden polgárára vonatkoznak.

Felmerül a kérdés, mi valójában a „charta '77" szerepe? A szerzők szerint „szabad, nem formális, nyitott közössége különböző hitű és hivatású embereknek..., akiket aggodalom tölt el azon eszmények sorsát illetően, amelyekkel egybekötötték és egybekötik életüket, munkájukat". E közösségbe tartozik, úgymond, „mindenki, aki egyetért eszméjével, részt vesz munkájában és támogatja azt". A szerzők továbbá megjegyzik, hogy a „charta" szándéka „építő szellemű dialógust folytatni a politikai és az államhatalommal...". Miről van szó tehát valójában?

Olyan kísérletről, melynek célja politikai programmal rendelkező szervezet létrehozása, élén vezetőséggel. A vezetőséget ez esetben három szóvivő képviselte (az áruló Jiří Hájek, a KAN volt tagja, Václav Havel, a milliomos családból származó ügynök és Jan Patočka burzsoá filozófus, aki sokáig titkolta gyűlöletét a szocializmussal és a haladással szemben). A pamflet szerint ezek az emberek felhatalmazást kaptak a szervezet képviseletére „mind az állami szervek és más szervezetek, mind a hazai és a világközvélemény viszonylatában". Lényegében hasonló szervezetről van szó, amilyen az 1968-as válságos időszakban

az ún. Elkötelezett Pártonkívüliek Klubja (KAN) volt. E szervezet segítségével ellenzéki platformot akarnak kialakítani, amelynek célja a párt, az állami szervek, a társadalmi szervezetek korlátlan bírálata, egy olyan szervezetet, amely egyértelműen a szocialista társadalmi rendszer bomlasztására irányulna.

Az aláírók neve nem ismeretlen. Ezekkel az „eliteskedő" személyekkel találkoztunk 1968-ban is. Köztük vannak például a KAN volt aktív tagjai: Batěk Rudolf, Černý Václav, Kincl Karel, Škutina Vladimír, Vaculík Ludvík stb.; az ellenforradalmi K-231 szervezet volt tagjai: Pokorný Zdeněk, Vacková Růžena, Zvěřina Josef; az ún. emberi jogokért küzdő társaság tagjai: Machovec Milan, Hejdánek Ladislav, Ludvík Emil stb.; trockista orientációjú emberek: Korčiš Vavřinec, Suková Věra, Uhl Petr, Šustrová Petruška és mások; cionisták és kiszolgálóik: Kriegel František, Budín Stanislav, Horák Robert, Jičínský Zdeněk, Lederer Jiří, Machonin Sergej, Pacovský Ludvík, Müller Jiří, Ruml Jiří stb. Az aláírók között szerepelnek lecsúszott tudományos dolgozók és volt kulturális munkatársak is, például Brabec Jiří, Hájek Miloš, Hanzelka Jiří, Hübl Milan, Kadlec Vladimír, Kadlecová Erika, Kloáč Jaroslav, Kohout Pavel, Křen Jan, Tesař Jan, Šilhan Věnek stb.; bukott, a pártból kizárt politikusok, például Slavík Václav, Šimon Bohumil, Mlynář Zdeněk, Vodsloň František, Litera Jaromír, Lis Ladislav, Šabata Jaroslav és mások. Az aláírók között szerepelnek bűntevékenységért 1968 után elítélt személyek, továbbá a burzsoázia volt politikai vezetői, például Drtina Prokop.

Ezek az emberek mélységesen elidegenedtek hazájuktól, népüktől, a társadalmunkon belül teljesen elszigetelődtek. Senkit sem képviselnek, csak önmaguk és tőkés védnökeik nevében beszélnek. Valóban bukott emberekről, önjelölt képviselőkről van szó. Magatartásunk irántuk a múltban és ma is differenciált. Akik vétettek a nép és a szocialista társadalom ellen, lehetőséget kapnak, hogy lelkiismeretes munkával jóvátegyék bűnüket. Szocialista társadalmunk nagylelkű volt az ellenforradalom közvetlen szervezőivel szemben is. Nagylelkűségünket azonban nem szabad gyengeségként magyarázniuk. Nem szabad elfelejteniük, hogy a türelemnek is van határa.

Ellenséges, szocialistaellenes tevékenységük kiváltotta a munkások, a parasztok, a tudományos és kulturális értelmiség, a felnőttek és az ifjúság hatalmas felháborodását. Köztársaságszerte halljuk egész népünk egységes és erőteljes hangját: „Nem tűrjük a köztársaság bomlasztását!" Dolgozóink helyes és hatékony választ adnak a felforgatók ellenforradalmi akcióira; még

erőteljesebben teljesíteni a CSKP XV. kongresszusának határozatait, még nagyobb aktivitással munkálkodni gyönyörű szocialista hazánk további felvirágoztatásán.

A CSKP KB agitációs-propaganda osztálya, Prága 1977 január (rövidítve)

Bukott egzisztenciák és önjelölt politikusok

„Noha a burzsoá világ egyes képviselői az eszmei megbékélés szükségességéről beszélnek, semmi sem vall arra, hogy az imperializmus eszmei téren leszerelne" — állapította meg a CSKP XV. kongresszusán Gustáv Husák elvtárs, a CSKP KB főtitkára. Hangsúlyozta, hogy az imperializmus új formákat és módszereket keres az antikommunista offenzíva kibontakoztatására, a szocialista országok egységének bomlasztására, fokozza támadásait Csehszlovákia és más szocialista országok, elsősorban a Szovjetunió ellen.

Husák elvtárs a továbbiakban figyelmeztetett: „Azért támadnak bennünket, mert lenini alapelveken építjük a szocializmust, azt a szocializmust, amely gyakorlatunkban megtestesíti mindazt, ami nemes, haladó és humánus. Azért támadnak bennünket, mert megvalósítjuk azokat az eszményeket, amelyekért népeink legjobb fiai és lányai harcoltak, szenvedtek és életüket adták, s amelyekért az igazi forradalmárok világszerte küzdenek."

Naponta meggyőződhetünk e szavak helyességéről.

A burzsoázia már csak azért is gyűlöli a szocializmust, mert az szertefoszlatta a kapitalizmus örök uralmáról szóló mítoszt, véget vetett az ember kizsákmányolásának, hozzáférhetővé tette a népnek mindazt, amit a gazdagok privilegizált rétege önmagának szeretne megtartani.

A létében veszélyeztetett burzsoázia kétségbeesetten vagdalkozik jobbra-balra, minden lehetőséget megragad, s nem habozik igénybe venni bármit, csak hogy megfékezze a forradalmi folyamatot.

A burzsoá reakció, az elkerülhetetlen véget előkészítő folyamat lassítása érdekében, a legkülönbözőbb módszerekhez folyamodik, hogy megakadályozza vagy hátráltassa pusztulását. Váltakozva alkalmazza az antikommunizmus brutális és kevésbé nyílt formáit. Az új módszerek egyike a szocializmus „tökéletesí-

tése", amin a burzsoázia a szocializmus eltorzítását és fokozatos felszámolását érti.

A kommunista eszmék elleni „szent hadjáratba", amelyről már a Kommunista Párt Kiáltványának szerzői is megemlékeztek, az uralkodó burzsoá osztályok ma bevetik egész hatalmas állami és propagandagépezetüket. A nagy hangoskodásnak nem az az egyetlen célja, hogy elvonják a figyelmet a jelenlegi kapitalizmus fájó sebeiről és bajairól.

Ennek az újkori keresztes hadjáratnak a fő célja az, hogy lebeszéljék a tőkésországokban élő tömegeket a változások, főleg pedig a forradalmi változások sürgetéséről. E kampány célja és feladata a népi kapitaliestaellenes mozgalom pacifikálása, minden baloldali mozgalom erkölcsi aláásása és megtörése, bomlasztása. Immunissá akarják tenni a dolgozókat a tudományos szocializmus eszméivel szemben, erősíteni a nép tudatában azt a felfogást, hogy a kapitalizmus mint társadalmi rendszer az egyedül lehetséges, tartós, sőt örök időkre szóló megoldás.

Azoknak az eszközöknek a skálája, amelyekkel a reakció célját elérni igyekszik, önmagáért beszél: diszkriminációs törvények a baloldali gondolkodású emberek ellen a Német Szövetségi Köztársaságban, a politikai pártok tevékenységének megtiltása az ipari üzemekben Franciaországban, a haladó gondolkodású emberek megfigyelésének és üldözésének sokrétű módszerei, amelyek az USA újkori fejlődését jellemzik, s végül a véres elnyomás Chilében, amely hírhedtté tette az amerikabarát Pinochet bábrendszerét.

A nemzetközi reakció szívesen fogad bármilyen eszközöket és bármilyen szövetségeseket. Korrumpál mindenkit, aki hagyja magát, megveszteget, megvásárolja az embereket, számol az ellenfél táborából származó árulókkal és dezertőrökkel is. Emigránsokat toboroz szolgálatába, de ugyanígy a szocialista országokban élő bukott egzisztenciákat is, olyanokat, akik különböző okoknál fogva, osztály- vagy reakciós érdekeiktől, hiúságuktól, dicsszomjuktól hajtva, áruló vagy megrögzött, jellemtelen beállítottságuk miatt hajlandók akár az ördöggel is cimborálni.

A nemzetközi reakció a haladás elleni makacs harcában igyekszik annak látszatát kelteni, hogy valamiféle széles kommunistaellenes front létezik, s ebbe megpróbálja bevonni a nyílt árulókon kívül az ingatag és megtévesztett egyéneket, illetve csoportokat is, amelyek nemegyszer „baloldaliaknak", sőt „kommunistáknak" adják ki magukat. Olykor megkísérli a lehetetlent is: politikai halottak feltámasztását, éspedig a szocialista országokból származó emigránsok soraiban, úgyszintén a szocialista

országokon belül osztályellenségek maradványai között, beleértve a különféle bűnöző és aszociális elemeket. Ennek a „megható" együttműködésnek egyik formája különféle pamfletek, levelek, tiltakozások és más közönséges rágalmak kiagyalása, amelyeket aztán „ellenzéki" egyének vagy csoportok felfogásának nyilvánítanak, s nagy lármával, jól összehangolt formában terjesztenek a tőkés világ országaiban.

Ide tartozik a legújabb pamflet, az ún. charta '77 is, amelyet a bukott csehszlovákiai burzsoá reakció soraiból s úgyszintén az 1968-as ellenforradalom levitézlett szervezőinek soraiból kikerült kis csoport az antikommunista és cionista központok megrendelésére átadott bizonyos nyugati hírügynökségeknek.

Államellenes, szocialistaellenes, népellenes és demagóg szennyiratról van szó, amely durván és hazug módon rágalmazza a Csehszlovák Szocialista Köztársaságot és népének forradalmi vívmányait. Szerzői azzal vádolják társadalmunkat, hogy elrendezése nem felel meg burzsoá és elit-szemléletet tükröző elképzeléseiknek.

Ezek az önjelölt politikusok megvetik a népet és érdekeit, a nép által választott képviseleti szerveket, maguknak követelik a népképviselet jogát, sürgetik a „dialógust a politikai és államhatalommal", sőt valamiféle „közvetítőként" kívánnak fellépni „esetleges konfliktushelyzetekben". A szocializmus létét országunkban a pamflet csupán egyetlen vonatkozásban veszi figyelembe: a köztársaság megnevezésében. Kozmopolita pozíciókból támad, a bukott reakciós burzsoázia osztálypozícióira helyezkedik, és elveti a szocializmust mint társadalmi rendszert.

A pamflet szerzői demagóg módon, mintha számukra nem létezne idő és tér, sürgetik „az olyan fontos civilizációs értékeket, amelyekre a történelem folyamán számos haladó erő törekvése irányult", vagyis az emberi szabadságjogokat és jogokat. Igen, szocialista államunk kinyilvánította, nemzetközi dokumentumokban és az ország törvényeiben szavatolta, a gyakorlatban pedig realizálja a lehető legszélesebb körű jogokat és szabadságjogokat — a dolgozó nép számára, országunk gazdái számára. A pamflet inspirálói azonban azonos szavakat használva egészen más valamire gondolnak: a bukott burzsoá reakció maradványai számára követelik a „jogokat és szabadságjogokat". Olyan „jogokat és szabadságot" áhítanak, amelyek lehetővé tennék, hogy újból szabadon szervezhessenek állam- és pártellenes tevékenységet, szovjetellenességet hirdethessenek, s újból megpróbálkozhassanak a szocialista államhatalom szétbomlasztásával.

A kudarc után, amelyet a hazai reakció 1948-ban, majd húsz

évvel később elszenvedett, ezek a képzelgők egy új ellenforradalmi kaland magvát szeretnék elhinteni, káoszba, bizonytalanságba szeretnék dönteni szocialista társadalmunkat.

Az az erőfeszítés, amelyet számos haladó erő — élén a kommunistákkal, az emberi haladás élcsapatával — fejtett ki, valóban sok „civilizációs értéket" vívott ki, de nem a burzsoázia javára, hanem a burzsoázia ellenében. Az imperializmus, a kolonializmus, a fasiszta rendszerek ellen harcolva vívta ki őket a nép javára. Így volt ez hazánk történelmében is.

Népünk, szem előtt tartva a válságos évek tanulságait, senkinek nem hajlandó megadni és nem is adja meg a jogot egy új ellenforradalmi próbálkozásra. Husák elvtárs nemegyszer hangsúlyozta, hogy az ellenforradalmárok számára nálunk nem terem babér.

A pamflet tartalma azonban rágalmazó jellegét tekintve nem új, s nem is érdekes. Az antikommunizmus történetében sokkal reakciósabb pamfletek is szerepelnek. Csakhamar azonban buborékként szertefoszlottak, tekintet nélkül arra, hogy voltak-e hiteles szerzőik, vagy hamisítványról volt szó, tekintet nélkül arra, hogy eredetük ismert vagy ismeretlen emberek nevével állt-e kapcsolatban.

Nekik jó minden, ami a szocializmus ellen irányul. Jellemző példa az a kampány, amelyet a burzsoá sajtó 1967-ben az ún. csehszlovák írók kiáltványával kapcsolatban indított meg. Azt állították, hogy a kiáltványt néhány száz hazai író és művész írta alá. Az angol Sunday Times c. lap még azt is megírta, hogy „az eredeti okmány biztos helyen van Nyugaton", és „az aláírók nevét most nem közöljük, hogy elejét vegyük üldöztetésüknek a rendszer részéről". A párizsi Le Monde szégyent vallott, mert ellenkezést nem tűrő hangon kizárta a kétségeket az aláírások hitelességét illetően. Felsült az angol BBC rádió és televízió is, amelyek félórás eszmecsere keretében bizonygatták a pamflet hitelességét. Később bedőltek a koholmánynak neves nyugatnémet írók, Grass és Böll is. Akkoriban sok személy és intézmény vált nevetség tárgyává. Évek múlva egy bizonyos Pfaff szerényen vállalta a „kiáltvány" szerzőségét, emigráns társainak bevallotta, hogy az egész pamfletet maga agyalta ki. Erről persze a Sunday Times, a Le Monde és más hírközlő szervek már hallgattak. A célt mindenesetre elérték: sikerült befeketetíteniük egy szocialista országot, megrágalmazniuk a szocializmust. E téren pedig a még oly alávalóság is erkölcsi elismerést kap a burzsoáziától. Meg persze megfelelő honoráriumot.

A legújabb pamflet esetében nincs ugyan szó hamis aláírásokról, szembetűnő azonban az eszmei szerzők egyértelmű, programszerű bevonása és az akció feltűnő összehangoltsága. A pamfletet „néhány gondosan kiválasztott nyugati lap rendelkezésére bocsátották", vallja be az angol Guardian c. lap. „Az NSZK-ban a vezető nyugati lapok munkatársai körében terjesztették el", jegyezte meg a Times bonni munkatársa, hozzátéve, hogy „a forrás, amely rendelkezésre bocsátotta, nem óhajtja, hogy megnevezzék...". Érthető, hiszen különben mindenki megtudná, hogy a pamflet szerzői a kommunistaellenes központok ügynökei.

A pamfletet pontosan egybehangolt program szerint egyidejűleg hozták nyilvánosságra a tőkés világ különböző helyein. A döntő szerepet a kommunistaellenes központok játszották. Vagy talán nem nyilvánvaló, ki áll az ilyen akció mögött? Azok, akik a pamflet szerzőiként léptek fel, semmi esetre sem rendelkeznek ekkora befolyással. A haladás bajnokainak szerepében tetszelegnek, ugyanakkor azonban teljes egészében a legsötétebb imperialista reakció szolgálatába szegődtek.

A pamflet a legjobbkor illeszkedett be a szocialista országok elleni rágalomhadjáratba, amelyet a kommunistaellenes központok már hónapok óta szítottak. A nyilvánosságra hozatal módja egymagában is minden kétséget kizárva bizonyítja, hogy valóban külső megrendelésről volt szó, sőt következtetni lehet arra is, melyik kommunistaellenes központ inspirálta.

A burzsoá hírügynökségek ez esetben indiszkrétek, és különböző neveket emlegetnek, amelyek szerintük kapcsolatban állnak a reakciós pamflettel. Politikai szempontból bukott emberi és politikai egzisztenciák sokszínű társaságáról van szó. Köztük van V. Havel, a millomos családból származó konok antiszocialista, P. Kohout, az imperializmus hű szolgája és kipróbált ügynöke, J. Hájek, a bukott politikus, aki a semlegesség jelszavával ki akarta ragadni államunkat a szocialista közösségből, L. Vaculík, a Kétezer szó c. ellenforradalmi pamflet szerzője, V. Šilhan, az ellenforradalmi erők tömbje által felhasznált sakkfigura, J. Patočka, a reakciós tanár, aki az imperializmus szolgálatába szegődött, P. Drtina, aki 1948 előtt a reakció egyik vezetője és burzsoá igazságügyminiszter volt, V. Černý, a megrögzött reakciós, akit hírhedtté tett 1968-as kijelentése, miszerint a szocializmus híveit lámpaoszlopokra kell akasztani, ide tartoznak továbbá az Uhl-féle anarchista és trockista elemek, a hírhedt K-231 és KAN tömörülések szervezői és mások, akik a vallás segítségével akarják reakciós politikai szándékaikat

megvalósítani, meg azok, akiket az elmúlt években konkrét államellenes tevékenységük miatt jogerősen elítéltek.

A legsötétebb antikommunista reakcióval közös platformra jutottak a jobboldali revizionizmus egyes megszemélyesítői is: a nemzetközi kalandor F Kriegel és mások.

Furcsa politikai panoptikum ez, amelynek figurái azonban már nem ismertek és nem érdekesek a hazai nézők szemében.

A kommunistaellenes központok szempontjából viszont ennek a panoptikumnak még mindig megvan az értéke. Hidegháborús vezérkaraikban jól tudják, hogy ma már nem lehet olyasmivel butítani az embereket, hogy „a bolsevisták gyerekeket esznek". Az antikommunizmus ósdi fogásai elkoptak, nem egy bajnoka egyszerűen „kiment a divatból". Így hát új „harcosokat" toboroznak az emigránsok és árulók soraiból, a megvert burzsoázia maradványaiból, különféle szakadárokból, erkölcstelen és deklasszált elemekből, s mindezek megjelölésére kigondoltak egy új, divatos szót is: disszidens.

A forradalmi mozgalom története nem egy Mrva-féle alakot ismer, aki júdáspénzért hajlandó volt a burzsoázia kiszolgálója vá, besúgójává, lakájává válni, hajlandó volt elárulni a nép érdekeit. Az ilyen emberekre támaszkodik a nemzetközi reakció tartósan defenzív harcában ma is.

Nem újak az „irodalmi diverzió" módszerei sem. Évekkel ezelőtt eléggé nyíltan jellemezte őket Allan Dulles, az amerikai kémszolgálat volt főnöke. „Fokoznunk kell az ideológiai harcot a szovjetek ellen, ha ideológiai felforgató munkát óhajtunk — jelentette ki. Annak idején dr. Goebbels, nézetem szerint tehetséges hamisító és demagóg, hangoztatta, hogy gázkamrában egyszerre néhány száz embert lehet megmérgezni, egy jól kiagyalt hazugsággal azonban milliókat... Hogyan történik ez? Igen egyszerűen: szükség van egy kevés tintára, sok régi irattárra, egy csoport gátlástalan firkászra és bizonyos mennyiségű dollárra

Így hát ma a világreakciót már nemcsak az atomzsarolás hivatott kihúzni a csávából, amely zsarolással az imperialisták a szocializmus elleni hidegháborút elindították, hanem az ideológiai diverzio is. Ezzel kapcsolatban igénybe veszik „gátlástalan firkászok csoportjait" s természetesen „bizonyos mennyiségű dollárt" is. A szocializmus azonban nem ijedt meg az atomzsarolástól, annál kevésbé fog nyugtalankodni a reakciós pamfleteket firkáló emberek miatt.

A szocialista országok céltudatosan törekedtek és törekednek arra, hogy a világon új légkör honosodjék meg, új kapcsolatok

alakuljanak ki az országok között — a hidegháborús lovagok minden próbálkozása ellenére. Konstruktív erőfeszítésüket sikerrel koronázta az európai biztonsággal és együttműködéssel foglalkozó helsinki értekezlet. Az ott elfogadott záródokumentum lefekteti a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élésének alapelveit, a törvények megtartását és a be nem avatkozást, kimondja a jelenlegi európai határok sérthetetlenségét, és arra kötelezi a feleket, hogy minden nemzetközi problémát kizárólag békés eszközökkel oldjanak meg.

A szocialista országok békeoffenzívája általános rokonszenvre talált sok nem kommunista, szocialista és katolikus körében, mivel ez a politika azt szorgalmazza, hogy az immár negyedik évtizede tartó béke tartóssá váljék.

Ez a politika persze érthető okokból ellenszenvet váltott ki a legreakciósabb imperialista körökben, amelyek ilyen vagy olyan oknál fogva szeretnék visszaforgatni a történelem kerekét. És a világfeszültség enyhítése ellen összeesküdött reakciós társaságban ott melengeti reményeit a csehszlovák reakciós emigráció és az az otthon maradt csoport is, amelynek az a feladata, hogy országunkon belül szolgálja az imperializmust.

Az idő nem kedvez neki. Megfeneklett valahol, mint az ütöttkopott kövek a hegyi patakban, képtelen feltartóztatni az áradatot. Az idő elrohan felette, lassan befedi a feledés mohája.

Milyen szívesen visszaforgatná az idő kerekét! Ebben egyetért mindazokkal, akiket világszerte nyugtalanít a nemzetközi feszültség enyhülésének folyamata, s akik Európát és az egész világot legszívesebben újból a hidegháború süllyesztőjében látnák. Két évvel ezelőtt ezek az erők igyekeztek megakadályozni az európai biztonsággal és együttműködéssel foglalkozó helsinki értekezlet összehívását. Próbálkozásuk meghiúsult. Most, amikor a helsinki értekezlet döntése alapján új értekezletre kell összejönniük Belgrádban a helsinki záródokumentumot aláírt államok vezetőinek, Európát és az egész világot vissza akarnák téríteni erről az útról, azt szeretnék elérni, hogy a belgrádi találkozó ne legyen konstruktív párbeszéd a feszültség enyhítése és a nemzetek közti együttműködés új utairól, hanem propagandacsaták porondja legyen a szocialista országok elleni támadások érdekében.

E célt szolgálja e pamflet is, amely alatt néhány hírhedt név díszeleg. Egyike a sok hasonló terméknek, amelyekhez a szállító nagyüzemek különböző szocialista országokban élő bukott egzisztenciák nevét kölcsönzik. Része annak a számtalan kampánynak, amely hol kisebb, hol nagyobb intenzitással folyik egyik

vagy másik szocialista ország ellen. A tartalom eltérő lehet, a cél azonban mindig ugyanaz.

Csöppet sem nehéz kitalálni, hol itt a közös nevező, ki a közös inspirátor. A „kinek használ" vaslogikájából egyértelműen következik a válasz is: az imperializmus érdekeit szolgálja, a világszocializmus elleni új hadjáratról van szó.

Nem az első ilyen hadjárat ez, s nyilván nem is az utolsó. Szocialista építésünk három évtizede alatt nem kevés alkalommal találkoztunk velük. A reakciós propaganda a hazugságok özönét kürtölte már világgá velünk kapcsolatban.

Különös figyelemben részesíti köztársaságunkat 1969 áprilisa óta, amikor pártunk és népünk sikeresen rálépett a szocialista társadalom stabilizálásának és további fejlesztésének útjára. A hazai és a külföldi próféták, akik a válság szörnyű csapásait jósolták nekünk (e válság ma a kapitalista rendszert rázkódtatta meg), évek óta hasztalanul várják szavaik beteljesülését. Országunk nyugodt, munkás, alkotó légköre nagyon aggasztja a hazai hajótörötteket és külföldi ellenségeinket, kétségbeesett, sőt hazárd cselekményekre készteti őket.

Csehszlovákia Kommunista Pártja leküzdötte a káosz és a felfordulás időszakát, kivezette népünket és társadalmunkat a válságból. Következetesen és alkotó szellemben fejleszti tovább a marxizmus—leninizmust, XV. kongresszusán tovább konkretizálta és mélyítette a fejlett szocialista társadalom építésének programját, amely gazdagítja a nép életszínvonalát, politikai és szociális létbiztonságát, tovább bontakoztatta és bontakoztatja ki a szocialista demokráciát.

Ma, amikor népünk a párt vezetésével nagy felelősségtudattal és áldozatkészséggel váltja valóra mindennapos munkája révén a XV. kongresszus irányvonalát és határozatait, egy maroknyi hiú bukott egzisztencia és önjelölt politikus — valójában imperialista ügynök —, mint például Mlynář, Kriegel, Havel, Hájek, Patočka, Vaculík, minden becsületet félredobva, lelkiismeretlenül olyan terveket szövöget, amelyeknek nincs és nem lehet más céljuk, mint egy új ellenforradalom előkészítése. Akik megpróbálták hazánkba becsempészni az ellenforradalmat, egyszer már megkapták a méltó választ. Tisztában kell lenniük azzal, hogy bármilyen új kísérleteik már csírájukban kudarcra vannak ítélve. Nem ismétlődik meg az 1968-as év. Ma Gottwald jelszavát valljuk: „Nem tűrjük a köztársaság bomlasztását!"

Népünk a maga választotta úton halad. A társadalmi haladás, a szocializmus útja ez. A Szovjetunióhoz és a többi szocialista országhoz fűződő barátság útja. Népünk szilárd láncszeme a

szocialista közösségnek. Együttműködünk, s a jövőben is együtt fogunk működni minden haladó és békeszerető erővel az egész világon.

Útunk jó út, becsületes út, megbízhatóan elvezet bennünket a kommunista célokhoz. Mindenki, aki becsületesen dolgozik és igyekszik hasznára lenni a közösségnek, megtalálja nálunk létbiztonságát.

Semmiféle hazug pamflet nem cáfolhatja meg a történelem igazságát.

Rudé právo, 1977 január 12

Elkerülhetetlen az antikommunizmus elleni szüntelen harc

Aki talán azt hitte, hogy a nemzetközi politikai feszültség enyhülése nyugalmasabb légkört teremt a kapitalizmus és a szocializmus ideológiai viszonyában, azt ráébreszti tévedésére napjaink valósága. A kommunistaellenes propaganda intenzitása megsokszorozódik, s tömegjellegű kampányai különösen a múlt év második felétől kezdve sohasem tapasztalt méreteket öltöttek.

A jelenlegi antikommunizmus tevékenységének fő irányai ma elsősorban a következők:

— a szocialista közösség bomlasztására irányuló igyekezet, minden szakadár nacionalista irányzat támogatása és a szocialista rendszer „erózioja" az egyes országokon belül;
— az a törekvés, hogy gyengítsék az egységet a szocialista közösség és a tőkésországok kommunista és munkásmozgalma között;
— kísérletek a szocialista országok és a kommunista mozgalom elszigetelésére a nemzeti felszabadító harctol, a nemzetek békéért és a társadalmi haladásért vívott széles körű imperialistaellenes harcától, amely elsősorban arra irányul, hogy a demokratikus mozgalom a szocializmusért való harcba fejlődjék át.

A szocializmus sikeres fejlődése éles ellentétben áll az új kapitalista gazdasági válsággal, amelyhez hasonlót a harmincas évek óta nem tapasztaltunk. Társadalmi következményei a dolgozók százmillióit sújtják a fogyasztási cikkek árának óriási emelkedésével, a munkások, alkalmazottak és értelmiségiek tömeges arányú munkanélküliséggel, kis és középvállalkozók tönkremenésével, a bűnözés rohamos emelkedésével.

A kapitalista világ ezenkívül mélységes erkölcsi válságban van. Jól tükrözi ezt a bűnözés növekedése, megvesztegetési esetek és politikai személyiségek soha nem tapasztalt botrányai. Megnyilvánul a művészet dekadenciájában, a pornográfia és a rémtörténetek térhódításában. Kifejezésre jut az okkultizmus és a vallási miszticizmus divatszerű elterjedésében is.

Ilyen körülmények között könnyen érthető, hogy a nemzetközi reakció egyre jobban fél a szocialista közösség országainak példájától, amely meggyőzően szemlélteti a válságoktól mentes fejlődést és a minden becsületesen dolgozó embert megillető létbiztonságot. A burzsoá propaganda fő igyekezete arra irányul, hogy elszigetelje a tőkésországok dolgozó tömegeit a Szovjetunió és más szocialista országok példájától, megakadályozza őket abban, hogy igazságnak megfelelő információkhoz jussanak a tényleges szocializmusról.

A győztes proletariátus első államának megalakulása óta a szovjetellenesség az antikommunizmus alapja. Jóllehet a taktikai módszerek sok vonatkozásban módosulnak, e téren a legreakciósabb erők politikája és ideológiája egyértelmű folytonosságot mutat.

A szovjetellenesség egyben támadást jelent a világ haladása ellen, a jelenlegi forradalmi erők egysége ellen. Ez a támadás a mai világ összes haladó erőinek érdekei ellen irányul, tehát a csehszlovákiai szocializmus ellen is.

Tanúi vagyunk annak, hogy továbbra is éles politikai és ideológiai harc folyik a nemzetközi feszültség enyhülésének kérdése körül. A monopolista nagypolgárság reakciós erői arra törekednek, hogy megsemmisítsék a feszültség világviszonylatban elért enyhülésének eredményeit, meghiúsítsák a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élését, minden világrészben megállítsák a forradalom előretörését, ellenforradalmi támadásba lendüljenek, amely egész bolygónkon helyreállítaná a kapitalizmus uralmát.

Ezzel kapcsolatban a szocialista országok elleni propaganda fő fegyvere napjainkban az az állítás, hogy nálunk megsértik az emberi jogokat és a polgári szabadságokat, hogy nálunk emelkedik ugyan az életszínvonal, de ez „gulyás-szocializmus", amelynek árát a demokrácia feladásával és kulturális senyvedéssel kell megfizetni.

Az ellenséges propaganda a hatvanas évek vége óta rendszeresen propagálja és felhasználja azokat a maroknyi csoportokat, amelyek a szocialista országokban élnek, de ellenségei országuknak. Csehszlovákia viszonylatában ezt a módszert különösen

1973 óta alkalmazzák, s azóta a kampányok végtelen láncolatának vagyunk tanúi különféle pamfletekkel kapcsolatban, amelyek Smrkovský, Dubček, Kriegel, Mlynář, Hájek, Kohout, Vaculík, Havel és mások nevéhez fűződnek. Az említett emberek a múltban és ma is különféle leveleket és nyilatkozatokat írnak, melyeket Nyugaton publikálnak, s nagy kommunistaellenes lármát csapnak körülöttük. E személyek tevékenysége tartalom és időpont szempontjából is egybe van hangolva a burzsoá kommunistaellenes központok taktikájával.

1975. március 20. és 22. között a svédországi Uppsala városában a szociáldemokrata párt védnöksége alatt kommunistaellenes szemináriumot tartottak „Kelet-Európa és a szocializmus" címmel. Pelikán itt egyebeken kívül kifejtette koncepcióját, amelyet Csehszlovákia ellen kellene alkalmazni. Jelenleg e taktika egyik elve, hogy az ún. ellenzéki erők kötelesek „ragaszkodni ahhoz, hogy tevékenységük legális jellegű, s eközben az érvényes alkotmányra és törvényekre kell hivatkozniuk... Az ellenzéki aktivitás fő megnyilvánulását a tiltakozásoknak kell alkotniuk..." (Sozialistisches Ost-Europakomitee, Sondernfo, 1975 május, 14. old.).

E taktikai célkitűzésekhez igazodott a renegátok számos akciója az elmúlt hónapok folyamán, úgyszintén a CSKP XV. kongresszusa előtt és után. Ide tartoznak például a svéd televízió által J. Hájekkel és Z. Mlynářral készített beszélgetések, az osztrák rádió és televízió interjúja F. Kriegellel, kiagyalt szenzációk arról, hogy J. Hájeket az utcán, F. Kriegel feleségét pedig lakásában álarcos férfiak támadták meg stb. A szereplők minden esetben alkotmányunkra és jogrendünkre hivatkoztak, és tiltakoztak a törvényesség és az „emberi jogok" állítólagos megsértése ellen, méghozzá minden esetben úgy, mintha a széles néprétegek nevében beszélnének. Az utóbbi időben azt tapasztaljuk, hogy az antikommunizmusnak ez a fogása is gyorsan elkopott. A „charta '77" kísérlet volt egy új taktikai elem alkalmazására, a szocializmus csehszlovákiai árulóinak tömeges fellépésére, amit a nyugati propaganda gépezetének erőteljes támogatása kísért. Közismert, hogy blamázzsal végződött az egész.

A szakadárok nyilván azzal számoltak, hogy sikerül támogatásra lelniük közvéleményünk egy részénél, hogy egyes emberek mindmáig nem mentesültek az 1968-as jobboldali propaganda demagóg befolyásától. Bizonyos mértékben maguk is elhitték sokszor ismételt állításaikat, hogy a lakosság jelentős része közönyösséget, apátiát tanúsít pártunk politikájával szemben, s csupán egzisztenciális érdekeit tartja szem előtt. Nyilván

nem voltak annyira naivak, hogy elhiggyék, megrázkodtathatják társadalmi rendszerünket, de számoltak azzal, hogy sikerül bizonyos nyugtalanságot és idegességet kiváltaniuk a dolgozók körében, s így megzavarják országunk politikai, gazdasági és kulturális életének rendes folyását.

Számos körülmény tanúskodik arról, hogy a külföldi kommunistaellenes központok az ellenünk irányuló összpontosított akciót hosszabb időn át készítették elő, s abban a pillanatban akarták megindítani, amikor országunk gazdasági nehézségekbe jut. Azzal számoltak ugyanis, hogy a kapitalista világ gazdasági válsága kihat külkereskedelmi mérlegünkre, s ezen keresztül a közellátási helyzetre és dolgozóink életszínvonalára is. Spekulációik azonban meghiúsultak, és a közeledő belgrádi értekezlet sem tette lehetővé a további halogatást.

A burzsoá propaganda egész kampányát azonban nem értelmezhetjük csupán a csehszlovákiai fejlődés szempontjából, s e kampányt nem is elsősorban Csehszlovákia ellen összpontosították, még kevésbé irányították és bátorították országunkból. E hadjárat eszmei céljainak megértéséhez ismernünk kell a szélesebb nemzetközi összefüggéseket, elsősorban pedig a tőkésállamok helyzetét. A múlt évben bekövetkezett némi gazdasági fellendülés után novemberben újból kiéleződött a válság. A helyzet kedvezőtlenebbül alakul, mint ahogy Nyugaton egy évvel ezelőtt feltételezték. Ez még inkább kiélezi a gazdasági és a politikai ellentéteket a kapitalista partnerek között. A tömegek forradalmi aktivitása növekszik. Nem hoztak eredményt a világreakció spekulációi a nemzetközi kommunista és munkásmozgalmon belüli ellentétekkel kapcsolatban, meghiúsult az a reményük, hogy nem valósul meg az európai kommunista és munkáspártok berlini értekezlete.

Ilyen körülmények között az új Csehszlovákia-ellenes kampánytól azt várták, hogy elsősorban a nyugati közvélemény ideológiai befolyásolásához nyújt érveket. Közvetlen célja olyan benyomás előidézése volt, hogy a szocialista országokban sincs meg a létbiztonság, sőt a szocialista országok még kiélezettebb formában kénytelenek megküzdeni valamiféle politikai és társadalmi válsággal, mint a tőkésországok. Ha nálunk ilyen válságjelenségek valóban léteznének, szükségszerűen társadalmi ellenkezést váltanának ki. Ennek az ellenkezésnek a látszatát a világ előtt Hájek, Patočka és további urak „hóstette" volt hivatott demonstrálni.

Az aláírásgyűjtésnek aztán a világ előtt azt a benyomást kellett keltenie, hogy Csehszlovákiában létezik egy politikai ellen-

zék mint tényleges erő, mint a párt és a csehszlovák kormány irányvonalának befolyásos alternatívája. A nyugati közvéleménynyel el kellett hitetni, hogy ebben az állítólagos „ellenzékben" a csehszlovák nép ellenállása tükröződik a kommunista párt politikájával, a tényleges szocializmus elveivel szemben. Olyan elképzelést kell keltenie, hogy mögötte tömörülnek mindazok, akik 1968-ban jobboldali álláspontot foglaltak el, és támogatták a „megújhodás", az „emberarcú szocializmus" jelszavait.

A rágalmak és hazugságok kategórikus elutasítása a csehszlovák nép részéről bizonyságot tett Csehszlovákia Kommunista Pártja és a dolgozók egységéről. Új bizonyítékokat szolgáltatott arról, hogy népünk értékeli a CSKP XIV. kongresszusa irányvonala alapján elért eredményeket, s hogy aktív részt vállal a XV. pártkongresszus határozatainak megvalósításában. Újból megerősítést nyertek azok az állásfoglalások, amelyek a lakosság részéről az őszi képviselőtestületi választások alkalmával hangzottak el.

Sokan elvetették korábbi hamis elképzeléseiket, miszerint az osztályharc és a kibékíthetetlen ideológiai küzdelem mintegy absztrakt fogalom, amely távol esik jelenlegi valóságunktól. Nálunk már a hatvanas években a revizionizmus és az opportunizmus kiindulási jelszavai közé tartozott az a hamis elképzelés, hogy a világ osztályszempontból való megosztottsága már a múlté, hogy ma már csupán a műszaki haladás számít, a „tiszta tudomány", s hogy a „kritikai szemléletű", „fejlett intellektusú" ember bizonyos dolgokat a szocializmusból, más dolgokat a kapitalizmusból tesz magáévá, mindig a „jobbat" választja egyik vagy másik oldalról. Ezen alapulnak a „harmadik útra" vonatkozó illúziók is, a szociális reformizmus lényege, amely hagyományosan a burzsoázia eszköze a forradalmi erők megtévesztése és a munkásmozgalmi egység megbontása érdekében.

Minél inkább felismerik az emberek az alapvető leninii igazságot, hogy ti. csak szocialista vagy burzsoá ideológia létezik, s harmadik út nincs, annál közelebb jut túlnyomó többségük az egyértelmű és szilárd szocialista meggyőződéshez. Ma, a kapitalizmus mély, általános válsága közepette ez sokkal inkább érvényes, mint bármikor azelőtt.

Minden arra vall, hogy a szocialistaellenes erők fellépése sok embernél elősegítette ennek felismerését. Ellenségeink tehát elérték azt, amit aligha kívántak: lakosságunk politikai és ideológiai éberségének megnövekedését a szocializmus ellenségeivel szemben, akik a hatvanas évek végén elszenvedett utolsó vere-

ségük után sem tűntek el teljesen, és a nemzetközi reakcióval összefogva tovább ármánykodnak társadalmi rendszerünk s általában a szocializmus ellen.

Ha a rágalomhadjárat célja az volt, hogy ellentéteket szítson társadalmunkban, akkor ennek ellenkezőjét érte el, még mélyebbé tette a szakadékot a szocialistaellenes kalandorok csoportja és a nép elsöprő többsége között. Amit azonban a kommunistaellenes erőknek ez esetben mégis sikerült elérniük: csehszlovákellenes, szocialistaellenes hisztéria, amelyet Nyugaton sikerült felszítani a hírközlő eszközök hatalmas gépezete révén és a tőkésországok egyes állami intézményeinek beavatkozásaival. Ez természetesen nem marad hatás nélkül a tőkésállamok lakosságának szélesebb rétegeire. Nagy nyomás nehezedik a haladó körökre is, például a burzsoá értelmiség liberális gondolkodású csoportjaira, amelyek olykor bírálóan lépnek fel az imperializmus szélsőséges válságát tükröző kilengésekkel szemben.

A tömegarányú kommunistaellenes kampány igyekszik megbontani a nemzetközi kommunista és munkásmozgalom egységét is. Ennek során a reakció olyan magasztos fogalmakkal manipulál, mint a demokrácia, a szabadság és a jogok.

Minden olyan kísérlet, amely a mai, osztályszempontból megosztott világban absztrakt politikai jelszavakat hangoztat, szükségszerűen kiváltja a kérdést: melyik osztályt szolgálja és segíti ez, s melyiknek árt? S itt nem számít az, hogy mit gondolnak saját tevékenységükről a szerzők.

Újból és ismételten igazolást nyer „A CSKP XIII. kongresszusa óta pártban és a társadalomban kialakult válság tanulságai" c. dokumentum tartós érvényessége és az, hogy mekkora jelentőségű a revizionizmus elleni harcunkban szerzett tapasztalatok mélyreható tanulmányozása és általánosítása. A nemzetközi forradalmi mozgalom s úgyszintén a mi pártunk egyik tanulsága abban rejlik, hogy az osztályharcban nincsenek szünetek, ez a harc szakadatlanul tart. Komoly hiba volna eszmei téren szem elől téveszteni ezt a tapasztalatot. Ezért hangsúlyozza pártunk az antikommunizmus és szövetségesei elleni rendszeres eszmei harc szükségszerűségét.

Bármilyen ellenséges politikai és ideológiai kísérletek ellen a fő eszközt és a leghatékonyabbb fegyvert a CSKP XV. kongresszusán kitűzött feladatok sikeres teljesítése jelenti. Ez egyben fő biztosítéka népünk politikai és szociális biztonságának.

Rudé právo, 1977 február 12 (rövidítve)

„Joggal lehetünk büszkék a műre, amelyet létrehoztunk. Pártunk és államunk, az egész Nemzeti Front helyes, józan politikájáról tanúskodik. Önöknek, valamennyiüknek érdeme ez, akik ezt a politikát alkotó munkájukkal, tudásukkal és áldozatkészségükkel támogatták", jelentette ki 1977-es újévi nyilatkozatában szocialista államunk valamennyi becsületes dolgozójának címére Gustáv Husák elvtárs, a CSKP KB főtitkára és köztársaságunk elnöke.

S miközben népünk elszántan lépett az 1977-es évbe, hogy közös erővel folytassa alkotó munkáját, a politikai alvilág sötét zugaiban külső utasításra új árulást készítettek elő. Cinikus, hidegvérrel végrehajtott aktus volt ez, amely zavart akart kelteni békés országunkban.

Ugyanazokról az emberekről, ugyanarról az ügynökségről van szó, akik egyszer, sőt egyesek már kétszer, kísérletet tettek egy ellenforradalmi puccs végrehajtására, a történelem kerekének visszaforgatására. Miközben népünk áldozatkészen, hősi erőfeszítéssel növelte a termelést, nem kímélve erejét, csak hogy az ország minden téren konszolidálódjék, hogy rendbe hozza mind azt, amit ők felforgattak, ellenségeink az egész nyolcéves időszak alatt csupán rejtett diverziós tevékenységet folytattak, rágalmazó kirohanásokat intéztek saját országuk ellen a nyugati hírközlő eszközökben, amelyek szívesen helyet adtak az ilyen írásoknak. A szocialista Csehszlovákiára vonatkozó, igazságnak megfelelő tájékoztatásra persze sohasem volt helyük.

Sok nagy tekintélyű nyugati lap egyszerűen oly megható gondoskodással foglalkozik azzal a kérdéssel, „milyen drámai módon korlátozzák napjainkban a szabadságot Csehszlovákiában". S ugyanakkor szándékosan szemet hunynak napjaink megrázó tényei felett, amelyek Európa, Afrika, Ázsia s mindkét Amerika több tucatnyi tőkésországában a burzsoázia példátlan terrorjáról, állati kegyetlenségéről és önkényéről tanúskodnak, s jól szemléltetik, mit szeretnének hősködő disszidenseink látni nálunk is a „szabadság", „demokrácia" és „emberi jogok" megnyilvánulásaként. Nálunk nem lesz olyan „szabadság", amelyben a munkanélküliek száma eléri a milliót, mint 1933-ban, s amely ben a többi dolgozót kifosztják és kizsákmányolják. Nincsen ott szabadság, ahol az embert kizsákmányolják, nincseknek ott emberi jogok, ahol az embernek nincs meg — az alapvető — a munkához való joga; nincs ott demokrácia, ahol a dolgozó

ember nem maga uralkodik, s nem maga dönt munkája eredményének felhasználásáról.

Fél kezük remegő ujjain számolhatják az ún. disszidenseket Lengyelországból, Magyarországból, Csehszlovákiából és azt a néhány szovjetunióbeli árulót, s mégis bizonygatják, hogy az egész szocialista közösségen belüli szocializmus elleni megnyilvánulásról van szó. De csupán annyit sikerül bebizonyítaniuk, hogy ezt az egész összehangolt akciót maguk időzítették Belgrád előtt, hogy „a vádlottak padjára ültessék a Szovjetuniót", ahogy ezt az egyik befolyásos angol lap bárdolatlan nyíltsággal megállapította.

Rudé právo, 1977 január 26 (rövidítve)

A szocialista állam és a vallás

A vallásszabadság alkotmányosan biztosított jogának gyakorlása

A burzsoá hírközlő eszközök az utóbbi időben egyre hevesebb kommunistaellenes kampányt folytatnak, amelynek keretében szüntelenül ismételgetik az emberi jogok ún. megsértésére vonatkozó állításaikat; köztük azt is, hogy a szocialista közösség országaiban nem tartják tiszteletben az állampolgárok jogait a vallásszabadság és a vallási szertartások szabad végzése terén.

Szocialista társadalmunk e kérdésben a lenini elvekhez igazodik, amelyek jogi megfogalmazást is kaptak társadalmunk alapvető dokumentumában, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság alkotmányában (jóváhagyták 1970. július 11-én), amelynek 32. cikkelye kimondja:

1. A vallásszabadság biztosítva van. Mindenki bármilyen hitet vallhat vagy felekezetenkívüli lehet, szabadon gyakorolhatja vallását, amennyiben ez nincs ellentétben a törvénnyel.

2. A vallásos hit vagy meggyőződés nem indokolhatja olyan állampolgári kötelesség teljesítésének megtagadását, amelyre a törvény kötelez.

A vallásszabadság védelme érdekében adták ki 1949. október 14-én a 217. és 218/49 sz. törvényeket, amelyeknek feladata „ügyelni arra, hogy az egyházi és a vallási élet az alkotmánnyal és a népi demokratikus rendszer elveivel összhangban fejlődjék s így biztosítani mindenkinek a vallásszabadság jogát, amely

a vallási türelmességen és valamennyi felekezet egyenlőségén alapszik". (A 217/49 sz. törvény 2. cikkelye.)

Társadalmunk az alkotmánytörvényekben s úgyszintén az egyházügyi törvényekben nemcsak a vallásszabadság jogát biztosítja, hanem olyan kötelezettségeket is vállalt, amelyek biztosítják a hivő állampolgárok vallási szükségleteit. Államunk fedezi a lelkészek és papok fizetését, és jelentős pénzügyi eszközöket fordít a templomok és egyházi épületek javítására és karbantartására.

Csak a múlt évben államunk templomok és egyházi műemlékek javítására 164 millió koronát utalt ki. Prágában például számos templom áll javítás alatt, és 1975-ben a főváros Nemzeti Bizottsága e célra 22 millió koronát fordított. Felújították a Szent Miklós templomot is, melynek javítása 11 millió koronába ke rült.

Tény, hogy nem csupán történelmi értékű épületeket javítanak meg, hanem falusi templomocskákat is, amit Jan Mára, a Cseh Katolikus Karitász igazgatója 1976. december 30-án a CSTI munkatársával folytatott beszélgetésében így méltatott: „Értékelni kell, hogy az állam nagy összegeket utal ki egyházi épületek javítására. Hisz csak a Vinohrady kerületben a Szent Ludmiláról elnevezett neogótikus templom főjavítására, amely templomnak én vagyok az adminisztrátora, 1972 óta kilenc millió koronát fordítottak." Hasonlóan jelentős összegeket utaltak ki bratislavai, velehradi, košicei templomok javítására is.

A csehszlovák hatóságok nem kutatják, hogy az állampolgár felekezetnélküli-e, vagy valamelyik egyházhoz, illetve vallási társulathoz tartozik-e. Az 1954. július 27-i kormányrendelet törölte a felekezeti nyilvántartást. Az állampolgároktól semmiféle körülmények között sem kérik, hogy állami hatóságok vagy vállalatok előtt nyilatkozzanak felekezeti hovatartozásukról, és semmiféle nyomtatványon, okmányon vagy kérdőíven sem szerepel a vallásra vonatkozó rovat.

Az állam viszonylatában, amely vallási meggyőződésre való tekintet nélkül valamennyi állampolgárát tömöríti, a vallás magánügy, s jogrendünkkel összhangban mindenki teljesen szabadon vallhatja bármelyik hitet, vagy pedig egyetlen hitet sem — tehát ateista lehet.

Az állam és az egyházak viszonyát szabályozó törvények megtartásáról tanúskodik a következő tény is: Csehszlovákiában 18 egyház és vallási közösség működése engedélyezett, köztük a római katolikus egyházé, a görögkatolikus egyházé, a pravoszláv egyházé, a csehszlovák huszita egyházé, a zsidó hitközségé,

a testvéri egység egyházáé, a testvéri egyházé, a szilézíai ágostai hitvallású evangélikus egyházé, a szlovák ágostai hitvallású evangélikus egyházé stb.

A püspöki hivatallal rendelkező egyházakban jelenleg 27 püspök látja el tisztségét.

Az olyan lelkészek, prédikátorok, szentírásmagyarázók stb. száma, akik egyetlen foglalkozásukként naponta gondoskodnak a hívők szükségleteiről, eléri a 4860-at. A 218/1949 sz. törvény szerint az állam ezeknek fizetést folyósít. Azoknak a lelkészeknek, akiknek az állam fizetést ad, igényük van az utazási, költözködési és egyéb kiadások megtérítésére is az általános jogszabályok szerint. A lelkészek állampolgári jogai és kötelességei azonosak más csehszlovák állampolgárok jogaival és kötelességeivel.

Az egyházak a leendő papokat hat papneveldében készítik fel, ahol a tanulmányi idő öt év. A papnövendékek számát az egyházak saját szükségleteik szerint szabályozzák, és a diákokról szociális, egészségügyi és gazdasági szempontból az állam gondoskodik. Jelenleg a hittudományi karokon 470 hallgató végzi tanulmányait.

Az egyházak és hitközségek a cseh és a szlovák egyházi kiadóvállalatok útján vallási tárgyú irodalmat, egyházi naptárakat, bibliákat, teológiai műveket, imakönyveket s úgyszintén egyházi folyóiratokat adnak ki. A Katolícke noviny például hetenként jelenik meg, cseh nyelven 120 000, szlovák nyelven 130 000 példányban; a Posol spod Tatier c. evangélikus folyóirat kéthetenként jelenik meg 23 000 példányban, a Český zápas című, a csehszlovák huszita egyház hívőinek szóló hetilap pedig 11 000-es példányszámmal jelenik meg. Csehszlovákiában összesen 27 egyházi heti, havi és egyéb folyóirat jelenik meg.

A hívők vallási szükségleteit Csehszlovákiában 8228 templom elégíti ki. A cseh testvérek evangélikus egyháza például 393 helyiségben tarthat összejöveteleket, a szlovák evangélikus egyháznak 471 létesítmény áll rendelkezésére stb.

A lelkészek a hívők kérésére egyházi szertartásokat végeznek, például keresztelést, egyházi esketést és egyházi temetést. Ugyanakkor teljesen igazságos és a vallásszabadság elveivel összhangban áll az is, ha a szülők nem kereszteltetik meg templomban gyermekeiket. Hasonlóképpen sok ember már nem tartja szükségesnek a házasságkötés egyházi megáldását, emberi boldogságukhoz teljesen elegendőnek tartják a nemzeti bizottságon megkötött házasságot.

A polgári ügyekkel foglalkozó testületek, amelyek a nemzeti

bizottságok nevelő tevékenységének fontos eszközei, biztosítják a kisgyermekek ünnepélyes fogadását, megszervezik a polgári házasságkötések szép lefolytatását s úgyszintén a kegyeletes polgári temetést.

A csehszlovák állam e célra pénzügyi juttatást biztosít, s úgy vélem, ez teljesen demokratikus és a csehszlovák alkotmány elveinek megfelelő gyakorlat, mivel az alkotmány egyenlő jogokat biztosít a hitetleneknek és a hivőknek.

A különféle egyházi emigráns csoportok próbálkozásai kudarcra vannak ítélve. Jó bizonyíték erre az is, hogy hány egyházi körökből kikerülő ember azonosította magát az ún. charta '77-tel. Antikommunista kenyéradóik egy kéz ujjain megszámolhatják őket: összesen öt lelkészről van szó, éspedig olyanokról, akik már több mint tíz éve azon fáradoznak, hogy a hivő állampolgárokból szocialistaellenes politikai ellenzéket hozzanak létre. Pontosság kedvéért meg kell jegyezni, hogy ezektől az egyházi eredetű politikai provokatőröktől néhány évvel ezelőtt megvonták a lelkipásztori tevékenységhez szükséges állami hozzájárulást, éspedig nem vallási meggyőződésük miatt.

Rudé právo, 1977 február 23 (rövidítve)

A csehszlovák törvények szerint járunk el

A „charta '77" ellenkezik a csehszlovák törvényekkel

Hétfőn a CSSZSZK Legfelsőbb Ügyészségén beszélgetést tartottak dr. Jiří Hájekkel és dr. Jan Patočkával. A Legfőbb Ügyészség képviselője figyelmeztette dr. J. Hájeket és dr. J. Patočkát, akik az ún. charta '77 nyilatkozat szóvivőiként lépnek fel, hogy ez a nyilatkozat és a vele kapcsolatos tevékenység, úgyszintén terjesztésük itthon és külföldön ellenkezik az érvényes csehszlovák törvényekkel. A „charta '77" nevű említett nyilatkozatot nem lehet a csehszlovák alkotmányban biztosított petíciós jog érvényesítésének tekinteni.

Figyelmeztetés hangzott el, hogy alkotmányunk 28. cikkelye biztosítja a szólásszabadságot a társadalmi élet minden területén, s hogy a 29. cikkely értelmében az állampolgároknak és szervezeteknek joguk van javaslatokkal, indítványokkal és pa-

naszokkal fordulni a képviseleti testületekhez és más állami szervekhez. Ezt a jogot azonban alkotmányunk szerint a dolgozó nép érdekeivel összhangban, továbbá az alkotmány 34. cikkelyének megfelelően kell érvényesíteni, amely kimondja: „Az állampolgárok kötelesek megtartani az alkotmányt és a többi törvényt, s minden tevékenységükben szem előtt tartani a szocialista államnak és a dolgozók társadalmának az érdekeit."

Az ún. charta '77-et formálisan a csehszlovák állami szerveknek címezték ugyan, előzőleg azonban megküldték a nyugati hírügynökségeknek, és közzétették a burzsoá sajtóban. Csupán Nyugaton való publikálásuk után küldték meg egyes csehszlovák állami szerveknek is. A „charta '77" szerzői és megszervezői, akik különféle szocialistaellenes elemek és olyan bukott politikusok soraiból verbuválódnak, akik felelősek az 1968—1969-es évek káoszáért, az emberi jogok védelmének hazug ürügyén tudatosan és durván meghamisítják az igazságot Csehszlovákia életéről és tényleges helyzetéről, gyűlölködő hangon rágalmazzák állami és társadalmi rendszerét és szerveit. Tagadják a CSKP vezető szerepét, amit pedig az alkotmány 4. cikkelye rögzít. Lekicsinylik munkásaink, parasztjaink és értelmiségünk forradalmi harcának és a csehszlovákiai szocializmus építése során végzett sokéves áldozatos munkájának eredményeit. Egészében véve írásos anyagot adtak az ellenséges központok kezébe egy gyűlölködő kommunistaellenes, csehszlovákellenes kampány megindításához, amely részét képezi a szocialista közösség országai ellen irányuló egységesen összehangolt ellenséges offenzívának.

Mindez szöges ellentétben van dolgozó népünk érdekeivel, a csehszlovák törvényekkel s úgyszintén a helsinki értekezlet záródokumentumának elveivel, amelyek hangsúlyozzák az egyes államok belügyeibe való be nem avatkozást és minden ország érvényes törvényeinek tiszteletben tartását.

A CSSZSZK Legfőbb Ügyészsége dr. J. Hájeket és dr. J. Patočkát az ügyészségről szóló törvény 1. cikkelyének 1. bekezdése és a 2. cikkely 3. bekezdése szerint hivatalosan figyelmeztette, hogy az ún. charta '77 nyilatkozat és a vele kapcsolatos tevékenység ellenkezik az érvényes csehszlovák törvényekkel. Aki ilyen tevékenységet folytat, számolnia kell azzal, hogy a csehszlovák törvények meg nem tartása megfelelő büntetőjogi szankciókat von maga után.

Rudé právo, 1977 február 1

Tettekre váltjuk a helsinki dokumentumokat

A helsinki értekezlet záródokumentumának a humanitárius kérdésekben való együttműködésre vonatkozó része kimondja az elvet, hogy a kapcsolatok kibontakoztatása a kultúra és a művelődés területén, az információk terjesztése és az érintkezések kiszélesítése az intézmények és egyének viszonylatában arra hivatott, hogy előmozdítsa a béke megszilárdulását és a nemzetek közötti kölcsönös megértést.

Ezek az elvek megnyilvánulnak a sokoldalú és kétoldalú nemzetközi kapcsolatok terén is. Csehszlovákia 1976 október végéig 73 új kétoldalú és sokoldalú szerződést írt alá, s ezek jelentős hozzájárulást jelentenek a Helsinkiben nyilvánosságra hozott elvek megvalósításához. Bővültek kapcsolataink Franciaországgal, Törökországgal, Ausztriával, Hollandiával, Olaszországgal, Portugáliával, Görögországgal, Ciprussal, Belgiummal, Luxemburggal, Izlanddal, Dániával és Norvégiával. Kulturális egyezményt 34 nem szocialista állammal kötöttünk.

Csehszlovákiát 1975-ben 14 millió külföldi kereste fel. Az NSZK-ból például évente átlag 350 000 személy érkezik, tőlünk pedig az NSZK-ba 80 000 személy látogat el, ami a lakosság számarányát tekintve kétszeresen több. A tőkésországokba 15 000 kulturális, iskolaügyi és egészségügyi dolgozót, művészt stb. küldtünk ki.

A csehszlovák vezetők nemegyszer hangoztatták, hogy támogatjuk a kapcsolatok bővítését a turisztika, a nyelvoktatás, az együttműködést a sajtó, a film, a színház, a televízió, az irodalom, a zene területén. Az ilyen nyilatkozatokat rendszeresen tettekre váltjuk.

A CSSZK középiskoláiban a tavalyi iskolaévben a diákok több mint 35 százaléka tanulta a német nyelvet, 27 százalékuk az angol nyelvet, 8 százalékuk pedig a franciát. A bővített nyelvoktatású alapfokú műveltséget nyújtó iskolákban a gyermekek már a 3. osztálytól kezdve tanulják az idegen nyelvet. Itt első helyen az angol áll — 47 százalék, ezt követi a német — 45 százalékkal, majd a francia 8 százalékkal. A többi alapfokú iskolában, ahol a második idegen nyelvet a 6. osztálytól tanítják nem kötelező tantárgyként, a német nyelv megelőzi az angolt.

Ami a sajtótermékek cseréjét illeti, az NSZK-ból például 1836 különböző nyugatnémet lapot és folyóiratot importálunk, melyeknek egyszeri példányszáma 26 741. Az NSZK-ba 382 kiadványt exportálunk, összpéldányszámuk 3189. Jóllehet behozatalunk tehát 8,5-szer nagyobb, mint kivitelünk, a lapok és folyó-

iratok cseréje az NSZK-val még mindig kedvezőbb arányokat mutat, mint például Franciaország, Olaszország és más nyugat-európai országok viszonylatában.

A szabad idő kulturális felhasználásáról és a nemzetek kölcsönös ismerkedéséről hazánkban a Čedok, CKM, Autoturist, Sportturist, Rekrea, Balnea, Slovakoturist, Tatratour, Slovakoterma irodák gondoskodnak, amelyek egyben a helsinki értekezlet dokumentumaiban szereplő feladatokat is teljesítik. Az idei évre a Čedok a francia szakszervezetek Tourisme et Travaille nevű irodájával megállapodást kötött a gépipar iránt érdeklődő 1800 francia turista látogatásáról. Hasonló akciókról folynak tárgyalások az NSZK, Ausztria, Görögország, Belgium, Finnország, Olaszország és Svédország utazási irodáival is.

A Csehszlovák Tudományos Akadémia egyezményei alapján 1975-ben 157 tudományos dolgozónk dolgozott francia, olasz, nyugatnémet, svéd, angol, amerikai és kanadai tudományos munkahelyeken, az említett országokból pedig 179 tudós tevékenykedett a CSTA intézeteiben. További cserék a kormányközi kulturális egyezmények és a tudományos együttműködésre vonatkozó egyezmények végrehajtási tervei alapján valósulnak meg.

Az utóbbi öt év alatt nálunk számos idegen nyelvről lefordított szépirodalmi és szakirodalmi mű jelent meg: franciából 146, angolból 211, az NSZK irodalmából 113, olaszból 33. A szépirodalmi fordítások 40 százaléka nyugati eredetű volt.

Tavaly csaknem 40 élvonalbeli nemzetközi versenyen, számos fesztiválon vettünk részt, külföldön szerepeltek kiváló együtteseink és szólistáink, akik több tucatnyi arany és ezüst érmet, illetve első helyet szereztek például Angliában, Bulgáriában, Franciaországban, Olaszországban, Japánban, Magyarországon, az NDK-ban és Spanyolországban, ami a csehszlovák kultúra világviszonylatban elfoglalt helyéről tanúskodik, és a helsinki értekezlet határozatainak gyakorlati megvalósítását tükrözi.

A helsinki dokumentum azonban az alapvető elvek között említi a más országok belügyeibe való be nem avatkozást is, amely elvet az utóbbi időben oly készséggel megsértenek a nyugati hírközlő eszközök azzal, hogy támogatják a szocialista Csehszlovákia ellen irányuló ún. charta '77 aláíróit. Helsinkiből semmi esetre sem ez az út vezet Belgrádba. A Prágában működő külföldi tudósítóknak a közelmúltban lehetőségük volt sajtóértekezlet keretében megismerkedni a csehszlovák dolgozók és kulturális frontunk képviselőinek határozott állásfoglalásával e pamflettel kapcsolatban.

Lidová demokracie, 1977 február 5 (rövidítve)

II. Szervezetek, kollektívák és egyének állásfoglalása

Új alkotó tetteket a szocializmus és a béke nevében

Csehszlovákia Szovjet Hadsereg általi felszabadításának 30. évfordulója alkalmából népünk, az ország lelkiismeretes gazdája, felmérte a hazai szocialista építés nagyszabású művét. Csehszlovákia Kommunista Pártjának XV. kongresszusa nagyra értékelte a munkások, a parasztok és az értelmiség erőfeszítésének, kezdeményezésének és alkotó munkájának eredményeit, és új programcélokat tűzött ki. A különböző fokú képviselő-testületek tagjainak százezres aktívája a megbízatási időszak végén számot adott állampolgáraink sikeres munkájáról, s új választási programokba öntötte a további igényes feladatokat. Az elért eredmények, amelyek tükröződtek az életszínvonal lényeges emelésében, dolgozóink életfeltételeinek és létbiztonságának szilárdításában is, mindannyiunkat büszkeséggel és öntudattal töltenek el mint olyan ország állampolgárait, amelynek szocialista fejlődése megvalósítja népünk legsajátabb szükségletei és érdekei kielégítésének humanisztikus programját.

Mi, a művészeti front képviselői is alkotó munkánk számadásának előkészítésén fáradozunk. Ez év tavaszán összehívjuk a cseh és a szlovák írók, képzőművészek, színművészek, zeneszerzők és koncertművészek kongresszusait, hogy felmérjék az elmúlt időszakban létrehozott értékeket, és foglalkozzanak szocialista művészetünk további felvirágoztatásának kérdéseivel.

Örömmel tölt el bennünket, hogy ezen értékek összegezésében sok rendkívüli alkotás és teljesítmény szerepel, amelyek tartósan gazdagítják népünk szellemi életét, és megérdemelt elismerésben volt részük itthon és világviszonylatban is. Ezek az értékek, amelyek közel állnak népünkhöz, nem légüres térben keletkeztek. Létrejöttük szoros kapcsolatban áll egész népünk mindennapi munkájával, amely népet kommunista pártunk kivezette a káosz éveiből. Ezek az értékek annak a közös erőfeszítésnek a részeként keletkeztek, amely országunk életének gazdag, szo-

cialista jellegű fejlődésére irányul, annak a gondoskodásnak, megértésnek és optimális feltételeknek a kedvező légkörében keletkeztek, amelyet társadalmunk a művészet és a kultúra részére biztosít. Ezért nyilvánul meg bennük az elmúlt évek izgalmas, ihlető légköre, társadalmunk élete és erkölcsi érzülete. Különösen örvendetes, hogy az élenjáró művekhez kapcsolódnak a művészek valamennyi nemzedékét felölelő széles front élő, egyre igényesebb alkotó aktivitásának számos további eredményei, kezdve a legidősebb művészektől egészen a legfiatalabb művészek népes nemzedékéig, akiknek fejlődését mai életünk ritmusa határozza meg, és szocialista társadalmunkon belül a művész küldetésének egyre mélyrehatóbb átérzése jellemzi.

Országunkat, amelynek ezernyi arculata oly kedves és drága előttünk, bölcsőként és hazaként örököltük. Arculatát s úgyszintén történelmét a kéz és a szellem munkásai számos nemzedékének álmai, vágyai, forradalmi küzdelmei, mindennapos erőfeszítése formálta ki. A népben, képességeiben, társadalmi törekvéseiben és egész nemzeti kultúrájában rejlő legjobb erők mindig egyetlen célra irányultak: az ember boldog otthonává tenni ezt az országot, egyre gazdagabb és örömtelibb élet otthonává. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom láncsóvája megmutatta, hogyan valósítható meg ez a cél. A Nagy Október a korszakalkotó társadalmi folyamatok nagyszabású szakaszát nyitotta meg, amelynek keretében a forradalmi erőfeszítés, a munka és a harcok eredményeként a Szovjetunióban új társadalmi rend született meg, amely felszabadította a dolgozó embert, és áthatóan befolyásolja az egész világtörténelem alakulását. Éppen az idén emlékezünk meg arról, hogy a Nagy Október immár hat évtizede világítja meg az egész világ népe és forradalmi erői előtt a haladás, a boldog jövő útját.

Ami számos nemzedék álma volt, a Szovjet Hadsereg általi felszabadítás után hazánkban is reális lehetőséggé vált, melyet a szocialista építés programjának megvalósítása fokozatosan valóra váltott. S a kétkezi munkásokhoz hasonlóan a szellemi munkások is megértették, hogy az emberi történelem új szakasza nyílt meg az anyagi és a szellemi fejlődés terén egyaránt, megértették a közös emberi aktivitás szükségszerűségét az élet és a történelem további haladása szempontjából hazánkban és az egész világon.

Ebben rejlik létbiztonságunk forrása, büszke öntudatunk és optimizmusunk forrása, amely optimizmust nem gyengítik a nehézségek, sem pedig az átmeneti kudarcok, ebben rejlik céltudatos, szorgalmas és örömteli aktivitásunk forrása, mert álmain-

kat és programjainkat az elért eredményeken lemérhetjük, mert látjuk, hogy rövid három évtized alatt megváltozott országunk arculata és embereink élete, látjuk, hogy a mindennapos, látszólag olykor egyhangú munka csodálatos gyümölcsöket terem, látjuk, hogyan alakult át a világ, hogyan változtak meg benne az erőviszonyok, s érezzük azt a csodás feltartóztathatatlan energiát, amely a közös erőfeszítés eredményeként előreviszi országunk s úgyszintén a világ történelmét. S ebben gyökerezik az a törvényszerű tény is, hogy a húszas évektől kezdve mindmáig kultúránk mestereinek elsöprő többsége a Nagy Október jegyében hűen a munkásosztály, a kommunista párt oldalán haladt és halad ma is.

Az egész világ mozgásban van. A mi szocialista világunk erősödik, s gyarapítja az ember jólétét szolgáló anyagi és szellemi javakat. Az imperialista világot belső ellentmondások és válságok rázkódtatják meg, s a támadókedvű héják abban keresik a kiutat, hogy igyekeznek árnyékot vetni napfényes művünkre, az országok és a nemzetek kölcsönös kapcsolataira. Mi azonban nem engedjük meg, hogy egy atomviharban, amely ezerszer szörnyűbb minden korábbi háborús katasztrófánál, elpusztuljon művünk, mindaz, amit szorgos munka évtizedei alatt szocialista országainkban létrehoztunk és ma is tovább formálunk. Szocialista világunk, melynek élén a Szovjetunió áll, a kommunista társadalom építésének magával ragadó példájával, a tudomány és technika minden vívmányának alkotó felhasználásával, fáradhatatlan békekezdeményezésével elég erős ahhoz, hogy megvédje munkájának eredményeit. Közben pedig kitartóan halad és fog haladni azon az úton, amely a béke és a baráti szellemű kapcsolatok felé vezet, háborúk és fegyverek zaja nélkül, a nemzetek közti megértés és együttműködés szellemében, ami minden ország népének érdeke és óhaja.

Tudatában vagyunk annak, hogy az a tartós átalakulás, amely a világot egyre jobbá teszi, a mi részvételünket is megköveteli. A művész nem valami emberfeletti ember, nem magasabb rendű elit tagja, hanem része a széles munkaszerető közösségnek, s fontos, semmivel sem pótolható küldetése az, hogy műve új gondolatokkal, új szépséggel gazdagítsa az embert, fejlett társadalmi tudatot és munkásszolidaritást fejlesszen ki benne, erkölcsileg és érzelmileg felemelje, fejlessze művészi érzékét, nemesebbé tegye emberi kapcsolatait, élvezetet és örömet szerezzen neki, az élet teljességének érzésével töltse el, terjessze a nemzetek közti testvériség és békés együttműködés eszméit.

Ebben az értelemben ápoljuk fejlettebb történelmi fokon mű-

vészeti és kulturális hagyományainkat, hogy azon legnagyobb alkotók örökébe lépjünk, akik számára mindig is a nép szolgálata jelentette a becsületet és a legfőbb célt. S éppúgy, mint ahogy egykor Bezruč urak ellenes haragos tiltakozásának magva forradalmi erővé vált a bányászok szívében, ma pedig azok büszkeségévé magasztosul, akik gondos gazdái bányáiknak, urai saját sorsuknak. Ahogy egykor Smetana Hazám című műve magába foglalta szülőföldünk tájainak szépségét és vonzerejét, hogy ma felkeltse és megsokszorozza szeretetünket szülőföldünk iránt. Ahogy Aleš képei, melyeket szívélyes és mosolygós népi jelleg, valamint a nemzet történelmi nagysága iránti kifinomult érzék hat át, ma is életörömmel, történelmünk feletti büszkeséggel töltenek el bennünket. Mi is azt akarjuk, hogy művészetünk, amely ennek az országnak és népe életének ezernyi forrásából táplálkozik, szintén felemelő, nemesítő és ihlető erejévé váljék korunk életének, a felszabadult ember és a felszabadult munka korának. A költővel együtt, aki látta, hogyan hullanak szét világszerte a régi rendszerek fogaskerekei, s hogyan tölti be egész országunkat a nép szorgalmas munkájának hangja, ma mindenki, aki becsületesen hozzájárul a közös műhöz, országunk minden dolgozó embere, tehát a művész is kijelentheti: „Én húrozom be a jövőt, már pengetem a hatalmas lantot, bevilágítom bolygónk minden zugát a béke zöldellő tavaszával."

Büszkén teszünk hitet nemzeteink testvéri együvé tartozása mellett, amelyet már a múltban is oly bensőségesen énekelt meg számos költőnk, élén Hviezdoslavval. Ennek az együvé tartozásnak élő tudata meggyőzően nyilvánult meg a CSKP vezette haladó erőknek a dolgozó ember szociális és nemzeti felszabadításáért folytatott forradalmi harc éveiben, különösen pedig a Szlovák Nemzeti Felkelés időszakában. Amikor a fasiszta rémuralom éveiben felhangzott a Banská Bystrica-i rádióból Samo Chalupka költő Mor ho! című verse, ez adta meg a jelt országunk új életéhez, amely időszak végső soron a szocialista átalakulásba torkollt, létrehozva a cseh és a szlovák nemzet legnagyobb történelmi értékét.

Boldogok vagyunk, hogy egész erőfeszítésünkkel egy szélesebb internacionális családba kapcsolódunk be. Boldogok vagyunk, hogy ebben az erőfeszítésünkben a Szovjetunió és a többi szocialista ország olyan művészeivel vállvetve haladunk, akikkel egybeköt bennünket a közös cél: a szocialista élet kibontakoztatása. Jó barátokra találunk a különböző kontinensek művészei és haladó emberei között, akikkel egybefűz bennünket annak az igazi humanizmusnak az eszméje, amely nemcsak egy kivált-

ságos csoportnak, hanem emberek millióinak is képes munkát, szabadságot és létbiztonságot adni, anyagi és szellemi szükségleteik kielégítését biztosítani.

Ezért a helsinki értekezlet záródokumentumával összhangban annak tudatában nyújtunk kezet az országhatárokon és kontinenseken át, hogy az igazi művészet, az igazi kultúra küldetése segíteni a nemzetek és az emberiség előrehaladását, megteremteni a megértést különböző országok lakossága között, megnyerni őket a béke és az együttműködés humanista célkitűzéseinek a boldog emberi élet érdekében. De éppen ezért megvetjük azokat, akik féktelen hiúságukban, fölérendeltségi érzésükben, önző érdekekért vagy éppenséggel a szennyes pénzért bárhol a világon — nálunk is akadt ilyen maroknyi szakadár és áruló csoport — elszakadnak, elszigetelődnek népüktől, annak életétől és tényleges érdekeitől, s így a kérlelhetetlen vaslogika eredményeként az imperializmus antihumánus erőinek eszközeivé válnak, hogy zsoldjukban a nemzetek közti káosz és torzsalkodás hirdetői legyenek. A fejlődés arról győz meg bennünket, hogy világszerte erősödik a béke és az együttműködés szelleme, hogy éppen az igazi kultúra az emberek közti megértés egyik leghatékonyabb eszköze, hogy minden olyan műalkotás, amely egybekapcsolódik az ember életével és szebb jövőjével, a humanista üzenet békegalambjaként szól minden kontinens népéhez.

Kongresszusainkon is e kérdéseken akarunk elgondolkozni. Értékelni fogjuk az elmúlt években végzett munkánkat annak a jelentős, nagyszerű erkölcsi küldetésnek a szempontjából, amelyet a művészet a szocialista társadalomban teljesít. Felmérjük a jövő évek távlatait is, mert lépést akarunk tartani országunk többi dolgozójával, hazánk mozgalmas dinamikájával, gyümölcsözően akarjuk kihasználni azt a teljes alkotói szabadságot, amelyet társadalmunk az építés kibontakozása közepette nyújt, azt akarjuk, hogy a téma és a művészi megnyilatkozás széles skálájában megnyilvánuló új erőnk a lehető legtökéletesebben elégítse ki kortársaink növekvő, széleskörűen differenciált kulturális szükségleteit és érdeklődését.

Meggyőződésünk, hogy szocialista társadalmunk vonatkozásában a művész küldetésének ilyen értelmezése, amelyre büszkék vagyunk, s amelynek szolgálatába állítjuk legjobb erőinket, úgyszintén azok a programcélok, amelyeket a további munkára nézve a művészeti szövetségek kongresszusai tűznek ki, ihlető erőt jelentenek majd nemcsak a szövetségek minden tagja, hanem valamennyi művészünk, kultúránk minden alkotóereje számára is. Meggyőződésünk, hogy a kongresszusi programok szavai mű-

vészi tettek, új regények és költemények, új szimfóniák, új dalok és kamarazenei művek, új képek és szobrok, új drámai és filmművészeti alkotások, új művészi teljesítmények alakjában realizálódnak.

Meggyőződésünk, hogy az elkövetkező éveket olyan új alkotó tettek töltik ki, amelyek dolgozóink érdekeivel, szocialista társadalmunk humanista céljaival és vezető erejének, Csehszlovákia Kommunista Pártjának politikájával egybekapcsolódnak.

Az Írószövetség Csehszlovák Bizottsága

A Képzőművészek Szövetségének Csehszlovák Bizottsága

A Zeneszerzők Szövetségének Csehszlovák Bizottsága

A Drámai Művészek Szövetségének Csehszlovák Bizottsága

A CSSZSZK Műépítészeti Föderális Szövetségének Központi Bizottsága

A nyilatkozatot több ezer művész írta alá, illetve csatlakozott hozzá aláírásával.

Rudé právo, 1977 január 29 (rövidítve)

Országunkért, az ember örömeért

Prágában a Zenei Színházban összejöttek a szórakoztató és népszerű zene területén működő zeneszerzők, szövegírók, zenészek és énekesek.

A résztvevők spontán tapssal fogadták a nyilatkozat szövegét, amelyet Eva Pilarová olvasott fel.

Ezután a nagygyűlés résztvevői a színház előtermében nyilvánosan aláírták a következő nyilatkozat szövegét:

„Mi, a szórakoztató zene területén működő művészek, maradéktalanul és teljes terjedelmében magunkévá tesszük a művészeti szövetségek csehszlovák bizottságainak »új alkotó tettekért a szocializmus és a béke nevében« című nyilatkozatát.

Eltöltött szándékunk, hogy legjobb képességeinket, tudásunkat és tehetségünket állítjuk annak a művészetnek a szolgálatába, amely még gazdagabbá és sokrétűbbé tudja tenni szocialista hazánk életét. Munkánk programját és biztosítékát annak a gondolatnak a megvalósításában látjuk, amelyet köztársasági elnökünk, Gustáv Husák fejezett ki: »azt akarjuk, hogy a munkás, a

szövetkezeti paraszt, a műszaki dolgozó s minden dolgozó ember méltón, elégedetten és boldogan éljen szocialista államunkban.«

Mint ennek az országnak a művészei, mindent el akarunk követni annak érdekében, hogy a lehető legjobban képviseljük kultúránkat itthon és külföldön is, hogy még értékesebb alkotásokkal és még szebb dalokkal járuljunk hozzá a jóléthez és a boldogsághoz hazánkban, úgyszintén a nemzetek közti barátsághoz, s ezzel valóra váltsuk pártunk és államunk kulturális politikáját. Dolgozó népünk nem fog csalatkozni bennünk."

A nyilatkozatot több száz zeneszerző és előadóművész írta alá, illetve csatlakozott hozzá aláírásával.

Rudé právo, 1977. február 5. (rövidítve)

Elítélték Csehszlovákia rágalmazását

M. Válek miniszter fogadta az egyházak képviselőit

M. Válek, az SZSZK kulturális minisztere, fogadta a vallási közösségek, a katolikus papok társulata (Pacem in terris), a hittudományi fakultások, az egyházi alapítványok — a Szlovákiai Központi Karitász, a Spolok sv. Vojtecha, a Tranoscius —, valamint az egyházi sajtó képviselőit. A fogadás alkalmából a szlovákiai római katolikus egyház püspökei és ordináriusai, a Cirill és Metód Hittudományi Kar, a Spolok sv. Vojtecha, a Szlovákiai Központi Karitász, a Pacem in terris katolikus papi társulat vezetői nyilatkozatot adtak át, amely a többi között megállapítja: Tudjuk, hogy a békepolitikát nemcsak szocialista hazánkban, hanem minden szocialista országban támogatják és cselekvő részvétellel segítik a dolgozók, a hívők, a papság, mert a békére irányuló törekvés megfelel a hívek és a vallásos emberek érdekeinek is.

A katolikus egyház vezetői, a Cirill és Metód Hittudományi Kar és az egyházi létesítmények vezetői a helyzetüknek megfelelő módon, a bevált békés úton haladva oldják meg a vallással kapcsolatos összes problémákat. Nem tartjuk kívánatosnak azokat az akciókat, s nem azonosítjuk magunkat velük, amelyek megzavarják lakosságunk életének nyugalmát, az emberek kölcsönös kapcsolatait és a békés egymás mellett élést.

Megütközést kelt bennünk a charta '77 megfogalmazóinak magatartása, akik nem hajlandók tudomásul venni szocialista rendszerünk egyetlen pozitív vonását sem, s ezért elhatároljuk magunkat tőlük. Úgy mint eddig, szocialista hazánk hű fiaiként dolgozóinkkal karöltve továbbra is támogatni akarjuk népünk építő erőfeszítését.

Meggyőződésünk, hogy ezzel a magatartásunkkal jó ügyet szolgálunk az egyház és szocialista hazánk javára, s így továbbra is elősegítjük az egyház és szocialista államunk kedvezően alakuló kapcsolatainak fejlesztését.

Az SZSZK-ban működő nem katolikus egyházak, vallási közösségek és hittudományi karok a Csehszlovákia elleni rágalomhadjáratot elítélő nyilatkozatukban egyebeken kívül kifejtik:

„A nem katolikus egyházak, vallási közösségek és hittudományi karok aláírt képviselői 1977. január 17-én Bratislavában megtartott összejövetelünkön foglalkoztunk annak a felelőtlen csoportnak az esetével, amely a Csehszlovákia elleni rágalomhadjárat keretében az charta '77 útján megkísérelte megzavarni a belső békét, felélesztení a kilenc év előtti válsághelyzetet, és világviszonylatban ártani hazánk, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság jó hírnevének.

Fájdalommal tapasztaljuk, hogy akadnak államunkban olyanok, akik rágalmazzák a CSSZSZK-t, és rendszerünk elleni támadásokkal segítenek újraéleszteni a hidegháborút, amelyet pedig nemcsak a békeszerető emberek ítéltek el az egész világon, hanem sok olyan nem szocialista állam kormánya is, amely politikája útjául a nemzetközi feszültség enyhítését, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élését, a nemzetek biztonságát és a tartós békét választotta. A »charta '77« szerzői rágalmaikkal, a tények eltorzításával a hazai emberi jogok és a vallásszabadság kérdésében nemcsak szándékosan ártanak a CSSZSZK és a szocialista tábor jó hírnevének, hanem akadályozzák a békés törekvések kívánatos kibontakozását is, amelynek célja az emberiség megmentése az atomháború pusztításától. A rágalomhadjárat zavaró beavatkozás a keresztény béketörekvésekbe is, amelyeket egyházaink a világ egyházaival karöltve a béke érdekében oly áldásosan bontakoztatnak ki a Keresztény Békekonferencia formájában. Ahogy a jó gyermek sem rágalmazza meg soha szülőanyját, a hű állampolgár sem állíthat hazugságot hazájáról. Ha elgondolkozunk a »charta '77« szerzői vállalkozásának tartalmán és következményein, erőteljesen elhatároljuk magunkat tettüktől, attól a próbálkozásuktól, hogy államellenes célok érdekében visszaéljenek a vallással,

s elítéljük ezt a felelőtlen, szülőföldünkkel szemben ellenséges akciót."

Pravda, 1977 január 13 (rövidítve)

Vissza akartak élni a szocialista demokráciával

A dolgozókat felháborította a rágalmazó szennyirat

A Rudé právo tájékoztatásával kapcsolatban a szocialista társadalmunkat rágalmazó pamflet ügyében, amelynek szerzői a vallási problematikával is megpróbáltak visszaélni, állást foglalt a cseh testvérek evangélikus egyházának szinódusi tanácsa is. Nyilatkozatában hangsúlyozza, hogy ennek az egyháznak egyetlen funkcionáriusa sem írta alá a rágalmazó szennyiratot, s emlékeztet saját pozitív viszonyulására a szocializmus építéséhez a Csehszlovák Szocialista Köztársaságban.

A Cseh Katolikus Karitász alkalmazottai is a leghatározottabban elítélik egy maroknyi bukott kalandor aljas tettét. Bírálják azok vakmerőségét, akik aláírták a szégyenteljes pamfletet, s ezzel a dolgozó nép árulóivá nyilvánították magukat. Nézetük szerint a bukott csoport fellépése nemcsak komoly visszaélés a csehszlovákiai szocialista demokráciával, hanem egyúttal mesterségesen kiagyalt támadás az ellen a demokratikus politika ellen, amelyet hazánkban Csehszlovákia Kommunista Pártja folytat.

„Becsületesen, őszintén és valóban óhajtjuk az igazságon és a szereteten alapuló nyugalmat és békét az egész világon s itthon egyaránt. E törekvésünkben és jó szándékunkban nem hagyjuk magunkat különféle érzelmektől befolyásolni. Higgadtan védelmezzük helyünket ebben a társadalomban, s nincs szükségünk semmiféle impulzusokra" — állapítja meg a CSSZK római katolikus ordináriusainak nyilatkozata, amelyet prágai gyűlésükön fogadtak el. „Az életet hazánkban az utóbbi időben megbolygatta az, amit a napi sajtó az ún. charta '77-ről közölt. Felmerülnek olyan kérdések is, milyen szerepet játszik ebben a vonatkozásban római katolikus egyházunk. Azt akarjuk, hogy mindenki teljesen tisztán lásson. Ezért mi, a CSSZK római katolikus ordináriusai, kijelentjük, éspedig a legnagyobb komolysággal, hogy nem tartozunk e »charta« aláírói közé.

Lidová demokracie, 1977 január 17 (rövidítve)

A csehszlovákiai egyházak célja a haza felvirágoztatásának támogatása

A csehszlovákiai egyházak elítélik a „charta '77" szerzőit és aláíróit

A „charta '77" néven hírhedtté vált pamflet szerzőit és aláíróit elítélik nyilatkozataikban a csehszlovákiai zsidó hitközségek tanácsa, a csehszlovákiai pravoszláv egyház tagjai, a csehszlovák unitáriusok hitközsége, a testvéri egység egyházának szűkebb tanácsa és a csehszlovák huszita egyház vezetői.

„Éppen a mi, bár számbelileg kicsiny vallási közösségünk hasonlítja össze igen jól a közelmúlt időszakot, amikor a zsidó állampolgárokat valóban megfosztották minden emberi és egyéni jogaiktól, a mai helyzettel, amikor a CSSZSZK szabad és egyenjogú állampolgáraiként élünk" — állapítják meg nyilatkozatukban a CSSZSZK zsidó hitközségi tanácsának vezetői, majd így folytatják: „Ennek az államnak valamennyi többi állampolgárával együtt élvezzük az alkotmányban és a törvényekben biztosított összes szabadságjogokat és jogokat, beleértve a vallásszabadságot is, amelyet államunk anyagi vonatkozásban is teljes mértékben biztosít. Az ún. charta '77 szerzőinek célja nem a béke és a szabadság, hanem csupán az, hogy bemocskolják a szocialista rendszert és a hozzá hű népet, hogy a világ azon reakciós erőinek malmára hajtsák a vizet, akik gyűlölik a szocializmust, s irigylik a világtól a nyugalmat és a békét. Az ún. charta '77 szerzői" — írják nyilatkozatuk végén a csehszlovákiai zsidó hitközségek tanácsának vezetői, „ezáltal egy sorba álltak a béke nemes eszméjének valamennyi ellenségével, nem érdemelnek tehát mást, mint elmarasztalásunkat és megvetésünket."

Úgyszintén a pravoszláv egyház metropolita tanácsának elnöke, Dorotej prágai és csehszlovákiai metropolita azt írja hívei nevében, hogy a pravoszláv egyház és valamennyi más egyház és vallási közösség részére országunkban biztosítva van a létezés és működés joga. „Ezért lesújtó hatást gyakorolt ránk hírközlő eszközeink tájékoztatása a charta '77 akcióról — írja nyilatkozatában —, amelynek képzelt célja az volt, hogy kíméletlenül aláássa rendszerünk tekintélyét, különösen a határokon túl. Egyetlen hívőnk sem írna alá hasonló iratot. Annál kevésbé van valakinek joga ahhoz, hogy a mi nevünkben és a többi állampolgár nevében ilyen negatív módon lépjen fel. A leghatározot-

tabban visszaútasítjuk tehát az említett akciót, amely szocialista államunkat támadja. A csehszlovákiai pravoszláv egyház alapvető elve továbbra is szeretett hazánk további építésének őszinte és tevőleges támogatása, a gazdasági és kulturális felvirágoztatását szolgáló feltételek kialakítása."

Hasonlóképpen a csehszlovák unitárius hitközség, a testvéri egység egyháza szűkebb tanácsa és a csehszlovák huszita egyház nyilatkozata is egyértelműen támogatja a csehszlovák szocialista társadalom építését, elítéli a „charta '77" szerzőit és aláíróit, akik szocialista rendszerünk alapjait támadják.

Lidová demokracie, 1977. január 22.

A nemzetközi jog és hajótöröttek gúnyirata

A demokrácia mindig is osztályjellegű volt, s ez a szocializmusban sem lehet másként. A szocialista demokráciának a burzsoá demokráciával szembeni alapvető előnye abban rejlik, hogy a lakosság túlnyomó többsége részesül ebben; ez a demokrácia az ember ember általi kizsákmányolásának megszüntetésén, a termelési eszközök társadalmi tulajdonán, valamint minden egyes ember következetes egyenlőségén és sokoldalú kifejlődésén alapul. A CSKP XV. kongresszusa joggal hangsúlyozta, hogy a nép széles rétegei a demokratikus intézmények és szervezetek révén nemcsak tevékeny részt vállalnak a társadalmi fejlődés leghatékonyabb útjainak keresésében és kiépítésében, hanem a célkitűzések megvalósításának is fő erejét képezik. Politikánk kialakításának, valóra váltásának és ellenőrzésének aktív tényezői. Ebben rejlik a szocialista demokrácia lényegbevágó előnye.

A szocialista demokrácia túlsúlyáról és fejlődési irányairól a képviseleti rendszer struktúrája és funkciói tanúskodnak elsősorban. A néphatalom tényleges szerveiben, a nemzeti bizottságokban, amelyek összetételükkel teljes egészében megfelelnek társadalmunk szociális szerkezetének, több mint 200 000 képviselő dolgozik, és a különböző szakbizottságok munkájában a munkások, parasztok, értelmiségiek, nők és fiatalok további százezrei vesznek részt. A szocialista demokrácia realitását a gazdasági, politikai és jogi biztosítékok egész rendszere szavatolja. A szocialista demokrácia sikeres fejlődésének legfőbb szavatolója a marxista—leninista párt. Az alkotmány 4. cikkelye kimondja, hogy „a társadalom és az állam vezető ereje a munkásosztály élcsapata — Csehszlovákia Kommunista Pártja".

„Alkotmányunk biztosítja a szólásszabadságot. A világ közvéleménye jól tudja, hogy a lenini módon értelmezett szabadság és demokrácia mindig osztálytartalmú" — olvashatjuk az SZTA elnökségének az ún. charta '77 szocialistaellenes pamflet szerzőinek címzett nyilatkozatában. E nyilatkozat továbbá hangsúlyozza: „Politikai rendszerünk demokratikus szabadságjogai dolgozóink túlnyomó többségét, de mindannyiunkat is kielégítenek. Arra pedig, amit ezek az urak ebből a rendszerből az elmúlt években akartak csinálni, még nagyon jól emlékszünk, nem felejtjük el, de főleg nem engedjük, hogy ezzel ismét megpróbálkozzanak."

Az egyházi szervezetek képviselőinek határozott, egyhangú nyilatkozata jelentős politikai hozzájárulás, az antikommunista invektíváktól való elhatárolódás, az állam alapelveihez és politikájához való kötődés kifejeződése, amely teljes egészében és nemcsak formálisan igazodik ezekhez az alkotmányos elvekhez s biztosítékokhoz anélkül, hogy csökkentené a marxista—leninista világnézet mint a szocialista állam fennállása alapjának és további fejlődésének prioritását.

A munkához való jog nem a törvényhozó kötetlen „monológját", merő programnyilatkozatát, hanem a munkajog tényleges és jogi biztosítását jelenti. A CSSZSZK alkotmánya a munkához való jogot mint az alapvető polgárjogok egyikét rögzíti, amelyet az egész szocialista gazdasági rendszer biztosít. Az alkotmány és egyéb törvények a dolgozóknak ugyancsak biztosítanak munkaképtelenség, betegség, öregség, terhesség és anyaság esetén is anyagi ellátásra való jogot. A szociális juttatások fenntartják a dolgozók tisztes életszínvonalát rövid vagy hosszú lejáratú munkaképtelenség esetén is.

Az állampolgárok egészségének teljes védelmét szolgáló legjelentősebb jogi biztosíték megint csak a szocialista alkotmány, amely 23. cikkelyében kimondja, hogy minden dolgozónak joga van mind az egészségvédelemre, az ingyenes orvosi kezelésre, mind pedig az öregség és munkaképtelenség idején az anyagi ellátásra.

Nem tagadjuk, hogy társadalmunkban a valamennyi területen elért fejlődési fokozat ellenére is élnek olyan egyének, akik számára a szocializmus lényege idegen maradt. Különféle formában „fejezik ki, sőt szervezik" a szocializmus további pozitív fejlődésével kapcsolatos elégedetlenségüket.

Feleletünk erre a következő: a CSSZSZK-ban élő milliók, akik átélték a burzsoá társadalom elnyomását és kizsákmányolását,

akik sikeresen építik a szocializmust, nem fognak a disszidensekhez alkalmazkodni.

Az „emberi jogok védőinek" irigylésre nem méltó szerepében különféle csalók, a csehszlovák viszonyokat meghamisítók lépnek fel, akik politikai gyűlöletükben nem látják, hogy a nép minden politikai, gazdasági, szociális és egyéb jogát éppen a szocialista Csehszlovákiában gyakorolhatja. Kilóg itt a lóláb, hiszen a nyugati sajtó nemrégen még a csehszlovák gazdasági csodáról, sőt az ún. gulyás-kommunizmusról, most meg egyszerre nyomorról és elnyomásról ír, azzal a céllal, hogy elterelje a figyelmet saját krónikusan tovább bogozódó megoldhatatlan problémáiról.

Az egészségvédelmi jog maximális kiterjesztésének általános megnyilvánulását az 1966/20. számú, a népegészségügyi gondoskodásról szóló törvény konkretizálta. Ez hangsúlyozza, hogy a népegészséggel való szocialista törődés elsősorban a nép testi és szellemi frissessége védelmére és állandó szilárdítására irányul, különös figyelmet szentel emellett a fiatalságról történő gondoskodásnak és a dolgozók egészségvédelmének. Az e téren elért eredményeinket nemzetközi fórumokon is elismerik. Gondolunk itt például az életveszélyes állapotban levőkről való intenzív gondoskodás kiszélesítésére, egyes súlyos betegségek felszámolására, a lakosság higiéniai védelmére stb.

Minden állampolgárnak joga van a művelődésre (A CSSZSZK alkotmánya 24. cikkelyének első bekezdése), amely teljesen megfelel az alapvető polgárjogok általános érvényű alapelveinek. Azonos állásfoglalást foglal magában az alapvető műveltség eléréséhez, valamint az egyén képességeinek és a társadalom szükségleteinek megfelelő közép- vagy felsőfokú műveltséghez való jog, továbbá a dolgozók műveltségének kiegészítéséhez és további szakképzettségéhez való jog tekintetében is. A nevelési-oktatási folyamat tartalmát, tudományos világnézeti megalapozottságát, a nép életével és munkájával való szoros kapcsolatát a CSSZSZK alkotmánya 24. cikkelyének 3. bekezdése rögzíti.

Államunk arra törekszik, hogy a főiskolákra olyan tehetséges, alkalmas, erkölcsileg fejlett, a szocializmushoz politikailag kötődő diákok kerüljenek, akiknek nemcsak érdekük a tanulmányok sikeres befejezése, hanem ehhez reális előfeltételekkel is rendelkeznek.

Természetesen nem minden esetben teljesíthető a bizonyos főiskolai szakra felvételét kérő diák szubjektív kívánsága (egyrészt azért, mert logikusan a tehetségesebbek részesülnek előny-

ben, másrészt pedig a felvehetők számát a társadalmi szükségleteken alapuló terv határozza meg). A felvételizők érdeklődése némely kar iránt sokszorosan felülmúlja a terv által előirányzott számot, ezért nem vehető fel minden felvételiző. Ezt a tényt nem értelmezhetjük úgy, mint az emberi jogoknak, sőt az alkotmánynak a megsértését.

Az alapvető polgárjogok, de főleg a szociális és kulturális jogok demokratikus jellegét — amelyek legfőképpen az állampolgár helyzetét érintik és meghatározzák a gazdasági, politikai és kulturális életben való tényleges részvételét — elsősorban a CSSZSZK alkotmányának a képviseleti testületek és a többi állami szervek azon kötelességeiről szóló rendelkezései rögzítik, amelyek biztosítják a dolgozók és szervezeteik alkotó és közvetlen részvételét (2. cikkely), a dolgozók olyan önkéntes társadalmi szervezetekbe tömörülését, amelyek társadalmi tevékenységük és aktivitásuk fokozására és saját jogaik gyakorlására irányulnak (5. cikkely), az állam részéről a tudományos és művészi alkotás olyan támogatását, hogy az kibővítse és elmélyítse a dolgozók műveltségét, az alkotásban, valamint az eredményekben való részvételét (16. cikkely). Demokratikus iskolarendszerünk eredményeiről vall az a tény is, hogy például Csehszlovákiában a második világháború előtt csak 13 főiskola működött 52 fakultással, amelyeken 1938-ban megközelítőleg 19 000, ebből Szlovákiában 2194 hallgató tanult. 1975-ben azonban a CSSZSZK-ban már 36 főiskola létezett 103 karral és 154 645 hallgatóval, akik közül a nappali tagozaton 119 264, levelező tagozaton pedig 32 018 diák tanult. Szlovákiában 13 főiskola működött 38 fakultással, amelyeken 62 283 hallgató tanult, ebből 47 511 nappali, 13 798 pedig levelező tagozaton.

A szocialista társadalomra az jellemző, hogy a társadalom és az egyén érdekeinek állandóan erősödő egységén alapul. A CSSZSZK alkotmánya a 19. cikkely első bekezdésében kimondja, hogy a dolgozók társadalmában — amely ember ember általi kizsákmányolásától mentes társadalom — minden tagjának fejlődése és érdekei megegyeznek az egész társadalom érdekeivel. A szocialista társadalom azonkívül, hogy széles körű jogokat biztosít tagjainak, megfelelő gazdasági és egyéb intézkedéseket is tesz annak érdekében, hogy az állampolgárok e jogokat teljes mértékben gyakorolhassák. A kapitalista társadalomban ezzel ellentétben sok kinyilvánított polgár- és szabadságjog csak papíron marad, vagy pedig azokat gyakorlatilag csak az uralkodó kisebbség tagjai gyakorolhatják.

A CSSZSZK alkotmánya az állampolgárok nemcsak hagyomá-

nyos politikai jogait, hanem szociális jogait is rögzíti. Nem elégszik meg felsorolásukkal, de mindegyikkel kapcsolatban megmondja, milyen módon biztosított gyakorlásuk az életben. Az állampolgárok alkotmányos jogai gyakorlásához törvényerejű rendelkezések kiadását tervezi.

A szocialista társadalom természetesen nemcsak jogokat biztosít tagjainak, hanem megszabja kötelességeiket is, elsősorban a közösség érdekében végzett munkának; a szocialista tulajdon mint a társadalmi jólét forrása védelmének, valamint az alkotmány és más törvények megtartásának a kötelességét... Nem ellentmondásról, hanem az állampolgárok jogainak és kötelességeinek dialektikus egységéről van szó. Megtartásuknak és a szocializmus politikai rendszere hibátlan működésének alapvető feltétele a jogrend és az állami fegyelem következetes betartása, valamint a törvények tiszteletére és megőrzésére irányuló nevelés. Ez persze a pamflet kiagyalóinak nincs ínyére.

A burzsoá teoretikusok részéről gyakran éri a szocialista államokat az a vád, hogy korlátozzák az egyes polgárjogokat, például a szólásszabadságot, hogy az állampolgárok bizonyos megnyilvánulásait bűntettként üldözik. Nincs a világon még egy olyan társadalmi rend, amely politikai, gazdasági és szociális lényegét tekintve a szocialista rendszernél tökéletesebben biztosíthatná az alapvető emberi és szabadságjogok gyakorlását. Ha a törvény akadályokat gördít is az olyan megnyilvánulások útjába, mint például a köztársaság gyalázása vagy felforgatása az ún. charta '77-ben (minimálisan a köztársaság gyalázásáról van szó), ezt a törvényből kiindulva (és nemcsak a szocialista államok tesznek így) a társadalmi rendszer védelmének, az állampolgárok nyugodt életének érdekében teszi, annak a rendnek az érdekében, amely az alapvető emberi és szabadságjogok életbelépésének legmegbízhatóbb szavatolója. Például a Polgári és politikai jogokról szóló nemzetközi egyezmény 19. cikkelyének első bekezdése rögzíti, hogy nézete akadálytalan vallásához mindenkinek joga van. A 2. bekezdés szerint joga van a szólásszabadságra. A 3. bekezdés azonban már korlátozza e jogok gyakorlását, mert bizonyos megszorítások alá esnek, melyeket a törvény állapít meg, ha szükségesek:

— mások jogainak vagy jóhírének tiszteletben tartása esetén;
— a közbiztonság vagy közrend, a közegészség, esetleg a közerkölcs védelme érdekében.

A mai nemzetközi jog és az ENSZ Alapokmánya is az államok szuverén egyenlősége alapelvéből indul ki. A szocialista államok gyakorlata és a nemzetközi jog szocialista tudománya nem isme-

ri el a nemzetközi jognak az államjoggal szembeni elsőbbségét; tiszteletben tartják a nemzetközi jog elveit és normáit, ha azokkal az államok a nemzetközi jog teljes jogú szubjektumaiként saját szuverén akaratukat fejezik ki.

Minden állam gyakorlati szabálya, hogy az egyén csakis saját államán keresztül juthat nemzetközi jogból eredő előnyökhöz, ami azt jelenti, hogy a nemzetközi kötelezettséget az állam mint az egyezmény aláírója állama, területe és lakossága nevében vállalja magára. Ez érvényes akkor is, ha a nemzetközi jogszabályozás tárgya az egyén vagy az állampolgár érdekei, jogai és kötelességei. Példa erre a Polgári és politikai jogokról szóló nemzetközi egyezmény és a Gazdasági, szociális és kulturális jogokra vonatkozó egyezmény, amelyeket az 1976/120. számú törvényben tettek közzé. Ezen egyezmények szerint az egyén nem vált a nemzetközi jog alanyává.

Az említett egyezményekre jellemző, hogy rendelkezéseik az adott állam területén élő állampolgárok vagy idegenek mindennapi életére vonatkoznak. Ez azt jelenti, hogy ezek az egyezmények nem védik azokat a személyeket, akik nem tartják tiszteletben az adott terület jogrendjét, sőt e jogrenddel szemben nyíltan fellépnek. Ez logikus is, hiszen semmilyen állam, sem a kapitalista, még kevésbé a szocialista állam nem írna alá olyan nemzetközi szerződést vagy egyezményt, amely különféle ellenséges elemek számára lehetővé tenné a hazai rend felforgatását, sót káosz, vagy más, az adott állam jogrendjével ellenkező események kiváltását. A nemzetközi gyakorlatban nincs rá példa, hogy a nemzetközi jog ilyen jogi helyzetet teremtene, és nehéz olyan államot találni, amelyik ilyen kötelezettséget vállalna. Ilyen egyezmények értelme a nemzet- vagy közbiztonság, a közrend, az egészségvédelem, az erkölcs- vagy jogvédelem, valamint mások emberi vagy szabadságjogainak védelme. Az állampolgárainak és a területén tartózkodó idegeneknek minden jogot és kötelezettséget biztosító állam rendelkezik ilyen garanciával az egyezmény rendelkezéseivel visszaélő különféle elemekkel szemben, amiről az egyezményben több helyütt, konkrétan a 12., 21. és 22. cikkelyekben esik szó. E két egyezmény rendelkezéseinek egyike sem irányul a szerződő felek belső államrendje ellen, sem az ENSZ Alapokmánya ellen, ellenkezőleg azokat tiszteletben tartja és kiegészíti. Ezért nincs ellentmondás például az említett egyezmények rendelkezései és a csehszlovák alkotmány között, amely keretüket túllépve sokkal nagyobb mértékben ismer el és biztosít reálisan is állampolgárai és a csehszlovák jogrendet tisztelő hazánkban tartózkodó idegenek

számára minden polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jogot. Minden államnak, tehát köztársaságunknak is jogában áll fellépni az olyan állampolgárával vagy idegennel szemben, aki az említett egyezményekre hivatkozik, mindamellett tettei az állam jó hírnevét rontják. Az egyén naivitásának jele, ha demagóg, sőt „demokratikus" módon lép fel a tömegek nevében, akik erre fel nem kérték, ezzel meg nem bízták és tőle egyértelműen elhatárolják magukat.

A nemzetközi jog és az emberi jogokról szóló nemzetközi egyezmények sem teszik lehetővé az állam törvényeinek megsértését, még kevésbé írják elő a szerződő felek számára a nem egyenrangú párbeszéd folytatását — a szuverén állam, az ellenség és hazaáruló között. Ha az egyén részéről ilyen kísérlet történik, mint például az ún. charta '77 esetében, csak egyetlen kiút lehetséges, ahogyan a Polgári és politikai jogokról szóló nemzetközi egyezmény 12., 21. és 22. cikkelye kimondja: az egyén vagy az egyének csoportjának ilyen jogellenes kísérletei „a nemzet- és közbiztonság érdekeivel" szemben az ország rendjét és az állampolgárok nyugalmát kívánják megzavarni, tehát „mások szabadságjog-védelmével" ellentétesek, mivel a becsületesen dolgozó állampolgárok millióinak érdekei ellen irányulnak, akik számára szocialista rendünk jólétük, művelődésük, kulturális fejlődésük anyagi alapját, valamint állami életünkben való politikai és társadalmi részvételük politikai platformját jelenti. Ilyenek a nemzetközi jog és az államjog szerinti kötelezettségek applikálásával összefüggő kérdések magyarázatának nemzetközi jogi aspektusai.

Az egyén vagy az egyének csoportja az állami kötelezettségek megszegésére való hivatkozással rendszerint akkor lép fel, ha mint a külföld bizonyos érdekeinek eszköze szélesebb körű politikai célokat, vagy pedig saját egyéni haszonleső érdeket követ. Ha olyan csoportról lenne szó, amely valóban bizonyos hiányosságokat akarna kiküszöbölni, akkor az az illetékes állami szervekhez fordulhat, amelyek jogosultak őt meghallgatni és bírálatát felülvizsgálni. Az ún. charta '77 aláíróinak csoportja azonban minden bizonnyal nem ilyen jóindulatú segítségre gondolt. Ezért választották a társaikat, hazájukat, sőt a szocializmust is elárulókra jellemző eljárást.

A CSSZSZK mint az ENSZ egyik alapító tagja következetesen tiszteletben tartja a vállalt nemzetközi kötelezettségeket. A proletár, szocialista internacionalizmuson és a különböző rendszerű államok békés egymás mellett élésének elvén alapuló külpolitikája aktív részese a világbéke megőrzéséért és szilárdításáért

folytatott harcnak. A CSSZSZK kezdeményezésére fogadták el például 1970-ben az ENSZ XXV . közgyűlésén az ENSZ Alapokmányával egyetértésben Az államok baráti kapcsolatairól és együttműködéséről szóló egyezményt. Köztársaságunk munkájával mindig is hozzájárult aktívan az európai feszültség enyhítéséhez, valamint részt vett az európai biztonsággal és együttműködéssel foglalkozó értekezlet előkészítésében és a helsinki konferencia záróokmányának elfogadásában.

A Polgári és politikai jogokról szóló nemzetközi egyezménynek, valamint a Gazdasági, szociális és kulturális jogokra vonatkozó nemzetközi egyezménynek az elfogadása — amelyekben kifejezésre jut az emberi jogok minimális standardja — a jelenkori társadalomban érvényes emberi jogok értelmezésének és funkcióinak kiegyenlítését jelentette a kapitalista és a szocialista államok viszonylatában. A nyugati államok a politikai és polgárjogokra helyezték a hangsúlyt és megelégedtek kötelezettség nélküli kinyilvánításukkal. A szocialista államok ezzel ellentétben az emberek gazdasági, szociális és kulturális jogainak előtérbe helyezését követelték a politikai és polgárjogok érvényesítésének és nemzetközi egyezményben rögzítésének kiindulópontjaként.

A charta '77 c. szocialistaellenes pamflet szocialista rendszerünket, a nép forradalmi vívmányait, a szocialista demokráciát rágalmazza, tehát mindazt, ami ténylegesen biztosítja a polgár- és szabadságjogot. Ez a pamflet a burzsoázia CSSZSZK elleni antiszocialista kirohanásait, valamint az imperialista központoknak a politikai feszültség — Szovjetunió, CSSZSZK és a többi szocialista állam által szorgalmazott — enyhülése ellen irányuló összehangolt támadásait szolgálja.

Az államunk, társadalmi rendünk, jogrendünk elleni támadás legdurvább formáját mégis akkor használták ezek a hamisítók, amikor államunkat apartheiddel vádolták meg. Ha nem olyan emberekről volna szó, akik magukat, még külföldi támogatóik szerint is, a csehszlovák értelmiség „színe-javának" tartják (tehát tudják, mit csinálnak) feltételezhetnénk, hogy olyan szavakat használnak, amelyeknek értelmét nem ismerik. Esetükben azonban céltudatos, szándékos vádról van szó, miszerint a CSSZSZK az apartheid nemzetközi bűntettét követte el.

Az apartheid szó afrikai eredetű. A Dél-afrikai Köztársaság fajvédőinek terméke, ahol ez a szó „a fehér faj és a keresztény civilizáció védelmét" jelenti. A Dél-afrikai Köztársaságban élő négerek, indusok és kevert fajok fehérektől történő elkülönité-

sét, szeparálását, gazdasági, szociális, politikai jogaik korlátozását jelenti.

A dél-afrikai rasszista rendszer mint egyetlen rezsim valósítja meg gyakorlatban az apartheidet, amelyet nemcsak az ENSZ, hanem a világ csaknem valamennyi országa elítél. Az ENSZ-ben fogadták el az apartheid — mint az emberiség elleni nemzetközi bűntény — megelőzéséről és büntetéséről szóló nemzetközi konvenciót. A CSSZSZK azon szocialista és más országok között foglal helyet, amelyek az egyezmény elfogadtatásáért többek között azért is harcoltak, mivel olyan bűntényről van szó, amely a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezteti. Minderről a „chartisták" nem akarnak tudni. Megdöbbentő, hogy ezek az önjelölt szabadságvédők saját államukat olyan nemzetközi bűntettel vádolják, amelyet soha el nem követett, hanem éppen ellenkezőleg, mindig is az ilyen bűntény ellen harcolók első soraiban állt.

Még a kommunizmus és a CSSZSZK legdühödtebb ellenségei sem jutottak el soha odáig, hogy bennünket nemzetközi bűnténnyel, sőt apartheiddel vádoljanak. Ezért, ha a charta '77 c. gúnyirat az apartheid vádján kívül semmi mást nem tartalmazott volna, akkor is népünk, szocialista társadalmi rendünk, államunk durva megsértéséről van szó, amely már magában véve elég ahhoz, hogy szerzőit erkölcsileg, politikailag és jogilag felelősségre vonják.

E lecsúszott önjelölt politikusok válogatott csoportja, a pamfletet egyhangúan elítélő népünk akarata ellenére, szocialista rendszerünket gyalázza.

Ez az elemző állásfoglalás nem kíván kimerítő választ adni, de megmutatja, hogy ez a pamflet mind a nemzetközi, mind a csehszlovák jog szempontjából is irreális, fiktív, amely nemcsak a valóságos jogi, de még a tényleges helyzetet sem veszi figyelembe. Antikommunista beállítottsága miatt, alkotói becsvágyával ellentétben, demagóg és dilettáns jellegű. Mindez fokozza abszurditását. Ezért nem válhat párbeszéd alapjává, habár szerzői felhívásaikban és a nemzetközi szerződésekre hivatkozva ezt követelik.

A Nové slovo 1977. évi 6. számának melléklete [rövidítve]

A párt és a szocializmus, a demokrácia és a valóság

A pamflet szerzőinek tarka tablóján biztosan nem véletlenül, hanem egészen természetesen jelenik meg sok hírhedt név, melyek viselői már az 1968—1969-es válságos években megmutatták valódi arcukat, esetleg tevékenységükkel már előtte is hozzájárultak „az ellenforradalom életünkbe, hazánkba való becsempészésének" kísérletéhez.

Azok a kérdések vagy objektumok, amelyeket a charta támad, relatíve széles körűek, funkcionálisan azonban egyértelműen mint a szocialistaellenes támadások céltáblája jelennek meg, akár az emberi és szabadságjogokról, akár a CSKP vezető szerepéről, vagy államunk külpolitikájáról van szó.

Célszerűnek tartjuk, hogy véleményt mondjunk a pamflet azon „megállapításairól" — miszerint nálunk az állami és nem állami szervek alá vannak rendelve a CSKP apparátusának, tagjainak utasításai előnyben részesülnek a törvénnyel szemben —, tehát a valóság azon „adottságairól", amelyek lényegében mindenfajta demokráciát tagadnak.

A CSKP vezető szerepe ma már gyakorlatilag az egész társadalom által természetesnek, objektíve szükségszerűnek, társadalmilag optimálisan hasznosnak tartott tény. A párt a tömegeknek szerepéhez és politikájához való ilyen hozzáállását a szó szoros értelmében történelmileg kiérdemelte, kiharcolta azzal, hogy társadalmunkat elvezette a reális mába — és ez, éppen a CSKP-nak köszönhetően, megállja az összehasonlítást bármely burzsoá társadalom valóságával általában, de a demokrácia realitásának kérdésében különösen. Mint azt a CSKP XV. kongresszusa hangsúlyozta, éppen a pártnak köszönhető, hogy „országunkban egy igazságos, demokratikus, haladó, kiemelkedően humánus társadalmi rend épült, amelyről a népünk boldogabb életéért harcoló nemzedékek álmodtak és küzdöttek."

Az ún. chartának a CSKP vezető szerepe elleni támadása természetesen nem jelent semmi újat. Csak az ún. charta sok aláírója már régen azelőtt hangoztatott nézeteinek feleleventése. Így például Michal Lakatoš már 1968-ban az Elmélkedések a demokrácia értékeiről c. munkájában teljesen elutasította a pártnak mint a munkásság élcsapatának, mint elméleti ismeretszerző, szervező és hatalmi szubjektumának a gondolatát. A CSKP-nak a szocialista államban és társadalomban betöltött vezető szerepével szemben a parlamentet helyezte előtérbe, amelynek „a

társadalom politikai irányításának alapvető funkcióit" kellene összpontosítania (Zítřek 1969/5.)

Szociális struktúránk és társadalmi bázisunk sajátságosan értelmezett változásai alapján már 1966-ban arra a következtetésre jutott, hogy „kimerültek mindazok az alapvető feladatok, amelyeket társadalmunk egyedül a proletádiktatúra politikai szervezetének segítségével oldhat meg." (M. Lakatoš, Občan, právo a demokrácia, Prága, Svobodné slovo 1966, 97. o.) Innen már csak egy lépés volt hátra — és ezt az Elmélkedések a demokrácia értékeiről c. munkájában meg is tette — a politikai ellenzék beiktatásának követelményével nálunk. Ugyanezt követi az ún. charta is, amikor nálunk az ellenzéki alap, mint stratégiailag a szocializmus destrukciójára irányuló törvényesített szervezet, kialakítását követeli.

Ebben az irányban tehát nincs semmi új a nap alatt. Paradox helyzet, hogy az ún. charta éppen említett és más szerzőit kell figyelmeztetni arra, hogy a burzsoá propaganda értelmetlen és rég elcsépelt jelszava: a párt és a demokrácia szembeállítása, és ugyancsak értelmetlen azt kívánni, hogy a párt olyan demokráciát valósítson meg, amilyet ők szeretnének feltalálni nekünk.

A demokrácia bevezetése, fejlesztése, sokoldalú kiszélesítése és elmélyítése a CSKP programjának és stratégiai-politikai koncepciójának szerves részét képezi. De nem az általában vett, hanem a reális demokráciát, tehát a szocialista demokráciát vezeti be, azt a demokráciát, amelynek anyagi alapjai, anyagi előfeltételei vannak a tényleges és nem csak az állampolgárok formális-jogi egyenlőségének megvalósításához. Az ilyen és csakis az ilyen demokrácia válhat társadalmi igyekezetünk céljai elérésének hatékony eszközévé és formájává. És éppen a párt a legfőbb garancia arra, hogy a demokráciánk ilyen, és ilyen is lesz. Abból a tényből indulunk ki, hogy éppen az ilyen és csakis az ilyen demokrácia lehet az állami és társadalmi ügyek tömegek reális részvételével történő intézésének alapja és formája. Ez a részvétel elsősorban a döntő hatalmi-politikai pozíciójú állami képviseleti szerveken, tehát a nép teljhatalmú közvetlen megtestesítőjén keresztül valósul meg, azon szervezeteken keresztül, amelyeknek a pártapparátus vagy dolgozói egyáltalán nem adhatnak kötelező érvényű utasításokat, és főleg olyan utsításokat nem, amelyek előnyben részesülnének a törvénnyel szemben, vagyis olyanokat, amelyek az ún. charta állítása szerint törvényen kívüliek vagy törvénytelenek.

A CSKP vezető szerepe nem a társadalom fölé történő „elitjellegű" helyezését, nem a hatalom monopóliumát, nem a töme-

gekhez vagy az államhoz fűződő felettes viszonyát, hanem a munkásosztálynak és a társadalomnak az emberi törekvés legnemesebbb céljaihoz való vezetését jelenti, beleértve az olyan célkitűzéseket is, mint az emberi és szabadságjogok tartalmának maximális telítettsége. A társadalomban és az államban betöltött vezető szerepét, a társadalom fent említett irányban való vezetését azonban a párt semmi esetre sem erősíthetné és nem érvényesíthetné hatékonyan, ha elszigetelné, elhatárolná magát a dolgozók tömegeitől, ha politikája — tartalmilag a dolgozók érdekeivel egyezve és általuk életbe léptetve — nem találna egyetértésre és támogatásra a tömegekben. Csakis a tömegek akaratát és érdekeit kifejező politika eredményezheti a társadalom teljes, dinamikus fejlődését, és csakis az ilyen politika értékelhető szocialista politikaként. A párt teljes mértékben tudatosítja e kölcsönösség jelentőségét, ezért nem korlátozhatja, nem érvényteleníthetí a lakosság politikai aktivitását, ellenkezőleg, a szocialista demokráciát mint politikájának, a saját, valamint a szocialista állam szervezetének és tevékenységének alapelvét tűzi ki, ami éppen az ún. charta által kétségbe vont párt- és állami szervek közötti viszonyban nyilvánul meg világosan. E téren a marxizmus—leninizmus fenntartás nélkül hangsúlyozza és pártunk gyakorlati politikai tevékenységével bizonyítja Leninnek a pártakaratról kifejtett gondolatát, miszerint az nem általánosan kötelező jellegű, és ha ezt kívánná és kívánnia kell, államakaratttá kell válnia, mint a hatalom alkotta törvényként kell kifejezésre jutnia; másként ez a szó „akarat" üres, szélnek eresztett szóvá válik. A pártpolitika állampolitikává való átalakításával általánosan kötelezővé, az állam által megvalósítottá és szavatolttá válik. Ezzel együtt azonban a nép által ellenőrizhető és ellenőrzött akarattá vagy politikává is válik, ahogyan az a képviseleti szerveknek, mint e politika hivatalos alakítóinak és megvalósítóinak a néphez — mint e szervek létrehozóihoz, mint az államban elfoglalt szuverén helyzetük forrásához, mint a nép által választott és a népnek felelős szervhez — fűződő viszonyából kitűnik. Ezt a jogszabályokban kifejezett akaratot pedig szocialista társadalmunk feltételei, a demokrácia és reális adottságai mellett egész társadalmunknak, beleértve a kommunistákat és a párt szerveit is, tiszteletben kell tartania.

Az ún. charta által támadott második kérdés, az emberi és szabadságjogok kérdése.

A szocialista társadalomban az emberi és szabadságjogok szemlélete az ember társadalmi értékének, a társadalmi rendszerben

elfoglalt szociális-politikai helyzetének viszonya által meghatározott. Az ember polgár- és szabadságjogainak mértéke és tartalma, mint helyzetének egyik döntő tényezője nem lehet és nem is közömbös a társadalom számára; ellenkezőleg, célként mindig az embernek, az állampolgárnak érdekei és szükségletei állnak előtte. Éppen ezen ok miatt a szocialista állam polgárának emberi és szabadságjogai, de kötelességei is minőségileg magasabb fokúak és jellegűek, mint amilyenekkel még a legdemokratikusabb burzsoá államokban is találkozhatunk.

A jogszabályok, természetesen, azáltal korlátozzák az egyén szabad cselekvésének abszolút mértékét, hogy megszabják határait; egyidejűleg azonban körülhatárolják és szavatolják az egyént megillető polgár- és szabadságjogok olyan terjedelmét, amelybe beavatkozás nem lehetséges, meghatározzák az ember személyi szabadságának a társadalom szempontjából szükséges és célszerű határait és feltételeit, hogy az „a pozitív hatalom révén érvényesíthesse saját személyiségét" — írta Marx.

Természetesen hangsúlyoznunk kell, hogy a polgár-, szabadságjogok és kötelességek demokratikussága kritériumának, mint az egyéni szabadságjogok előfeltétele kritériumának az objektivitása nem magában a jogi kinyilvánításban, hanem a polgár- és szabadságjogok anyagi, politikai, kulturális, jogi és más biztosítékaiban, valamint a társadalom egész szociális-gazdasági, politikai és jogi rendszere általi biztosításában rejlik. A szocialista társadalom kialakította biztosítékok terjedelme, tartalma és jellege miatt a jogok gyakorlásának mértéke és módja lényegében minden egyes állampolgár rátermettségétől, igyekezetétől, munkaszeretetétől, politikai aktivitásától, fizikai és szellemi képességeitől stb. is függ. Ebben rejlik a szocialista társadalom tagja polgár- és szabadságjogainak új minősége és igazi demokratikussága.

Ezzel kapcsolatban fel kell hívnunk a legújabb szocialistaellenes pamflet aláíróinak a figyelmét arra, hogy a polgár- és szabadságjogok itt felvázolt jellegét és fejlődését kizárólag következetesen szocialista és osztályszellemben értelmezzük, ami azt jelenti, hogy társadalmunk csak addig védelmezi és érvényesíti őket teljes egészükben, míg nem érdekeivel, a szocialista fejlődés érdekeivel szemben élnek vissza azokkal.

Pravda, 1977. március 9. (rövidítve)

III. Sajtóértekezlet a „charta '77"-tel kapcsolatban

A prágai dolgozók képviselőinek sajtóértekezlete külföldi újságírókkal

Valóban olyan sajtóértekezlet volt ez, amilyenhez hasonlót már rég nem láttunk. A prágai Intercontinental szállóban néhány prágai kerület dolgozói összejöttek a külföldi sajtó képviselőivel, Prágában akkreditált külföldi tudósítókkal, hogy kifejezzék álláspontjukat a „charta '77" nevű ellenforradalmi pamflettel kapcsolatban. A szövetségi külügyminisztérium útján kérték a sajtóértekezlet megvalósítását, mivel sürgős szükségét érezték annak, hogy a külföldi újságíróknak tolmácsolják állásfoglalásukat a pamflettel kapcsolatban, s egyben tiltakozásukat az ellen, menynyire nem tárgyilagosan és az igazságnak nem megfelelően írnak a burzsoá hírközlő szervek szocialista valóságunkról, országunkról. Páratlan sajtóértekezlet volt ez mind a megvitatott kérdések jelentőségét, mind látogatottságát tekintve. Ott voltak négy világrész 30 országának újságírói, egyfelől szocialista baráti országok tudósítói, akik lapjaikban, a rádióban és a televízióban velünk szolidárisan mélységes felháborodásuknak adnak kifejezést a pamflet miatt, másfelől tőkésországok újságírói, amely országok hírközlő eszközei durván eltorzítják az igazságot, és rosszindulatú rágalmakat terjesztenek a hazai helyzetről.

A sajtóértekezlet elnöki asztalánál helyet foglaltak a Prágai Szakszervezeti Tanács képviselői, prágai üzemek — Aritma Vokovice, Laboratorní přístroje, Tesla Radiospoj, a Československé Aerolínie — képviselői, a Nemzeti Színház művészei, a CSTA tudományos munkatársai és a főiskolák képviselői. Magukkal hozták 52 prágai üzem, iskola, intézet és kulturális intézmény határozatát, amelyet különböző foglalkozású emberek, kommunisták és nem kommunisták, idősebbek és fiatalok írtak alá, olyanok, akik szükségét érezték annak, hogy határozottan tiltakozzanak a rágalmazók és önjelöltek ellen.

Az igazságos felháborodás megnyilatkozásai voltak ezek azokkal szemben, akik szeretnék lekicsinyelni és aláásni munkás-

osztályunk, szövetkezeti parasztjaink és szocialista értelmiségünk nagyszerű művét, szeretnék izgatni és bomlasztani népünk eszmei, politikai egységét, amely nép Csehszlovákia Kommunista Pártja körül tömörül, és fenntartás nélkül támogatja politikáját.

Nem hallgathatunk

A sajtóértekezleten szenvedélyes hangon nyert kifejezést az a meggyőződés, hogy társadalmunk, a szocialista Csehszlovákia az állampolgári szabadságjogok és az emberi jogok olyan kibontakoztatását biztosította, amire nem képes egyetlen tőkés-állam sem, tekintet nélkül arra, hogy nem egy közülük a demokrácia klasszikus mintapéldányának tartja magát.

A sajtóértekezlet megnyitása után Vladimír Hynek, a Prágai Szakszervezeti Tanács elnöke elítélte azt a kampányt, amelyet a tőkésországokban burzsoá hírközlő eszközök indítottak az ún. charta '77-el és a polgárjogok állítólagos megsértésével kapcsolatban, és ismertette, milyen határozottan utasítják vissza a prágai üzemek dolgozói, a főváros lakói ezeket a rágalmakat.

Hynek elvtárs és a többiek számos ténnyel illusztrálták, milyen a nyugati hírközlő eszközök „objektivitása" az európai biztonságról és együttműködésről szóló helsinki értekezlet után, amely záródokumentumában felhívta az aláíró államokat, hogy hírközlő eszközeik segítségével járuljanak hozzá az együttműködés kapcsolatainak kialakításához a különböző társadalmi rendszerű országok között.

Éles bírálat hangzott el azoknak a nyugati hírközlő eszközöknek a címére, amelyek részletesen írtak és írnak ugyan a pamfletről, de nem emlékeztek meg egyetlen szóval sem a tiltakozás valóban országos méretű hullámáról, amely a „charta '77" aláírói és szerzői ellen fordult. Ezek a hírközlő eszközök teljesen figyelmen kívül hagyják dolgozóink egyéni és kollektív tiltakozásait.

„Teljes mértékben támogatjuk a CSKP politikáját, és egyetértünk vele. Soha és senkinek sem engedjük meg, hogy veszélyeztesse szocialista vívmányainkat, barátságunkat a Szovjetunióval és a testvéri szocialista országokkal. Nem tűrjük, hogy szocialista köztársaságunkat bomlasszák és felforgasssák. Ilyen joga senkinek sincs országunkban, és nem is lesz" — mondotta felszólalásának befejező részében Hynek elvtárs, s hasonlóan nyilatkozott a sajtóértekezleten felszólaló sok más résztvevő is.

Božena Táboříková elvtársnő a Laboratorní přístroje üzem

dolgozói nevében megvetésének adott kifejezést. Hangsúlyozta, hogy a pamflet aláírói között olyan emberek vannak, akik a válságos években a jobboldal legaktívabb szóvivői közé tartoztak.

Antonín Černý elvtárs, aki már a háború előtt is tagja volt a pártnak, a bolgár távirati iroda tudósítónőjének kérdésére adott válaszában hangsúlyozta, hogy „az embereket nem szavaik szerint, hanem elsősorban tetteik alapján ítéljük meg, s a szennyirat szerzőit jól ismerjük 1968-as áldatlan tevékenységük idejéből, amikor országunkat a katasztrófa szélére sodorták". Černý elvtárs jellemzést adott a „charta '77" egyes aláíróiról. Megemlítette, hogy a 241 aláíró közül csaknem valamennyien tagjai voltak az ellenforradalmi KAN és K-231, illetve más szervezeteknek. Egyesek közülük a volt burzsoázia soraiból kerültek ki, például Havel, akinek apja milliomos volt, s tulajdonát képezték a barrandovi filmműtermek és a Lucerna vállalat. Az aláírók között van egy trockista csoport is, továbbbá a válságos évek ellenforradalmi jobboldali tömörülésének vezetői és kiszolgálói, mint Šilhan, Vodsloň, Šabata és mások. Ott van mellettük Drtina is, a volt nemzeti szocialista igazságügyminiszter, aki 1948 februárjában a többi reakciós miniszterrel együtt puccsot kísérelt meg népi demokratikus rendszerünk megdöntésére. Nem hiányzik a cionisták csoportja sem, köztük első helyen Kriegel, a nemzetközi kalandor, aki egyebeken kívül kiérdemelte az amerikai hadsereg őrnagyi rangját is.

Přemysl Kočí, a Nemzeti Színház igazgatója, meggyőző példákon szemléltette, milyen óriási összegeket fordít szocialista társadalmunk a kultúra fejlesztésére, s hogy milyen aktív külföldi kapcsolatokat tartanak fenn művészeink. A Neues Deutschland c. lap tudósítónőjének arra a kérdésére, hogyan vélekednek a Nemzeti Színház művészei az ún. charta '77 aláíróinak szocialistaellenes kirohanásairól, Václav Švarc, a Nemzeti Színház drámai tagozatának igazgatója válaszolt. Kijelentette, hogy a színház nagy közösségének minden tagja, azok is, akik a válság éveiben képtelenek voltak helyesen orientálódni, a bukott jobboldali vezetők provokációját újabb vereségüknek tekintik. Hangsúlyozta, hogy a Nemzeti Színház valamennyi művészének lehetősége van nyugodtan alkotni és dolgozni, élvezni a szocialista társadalom által biztosított összes jogokat és vívmányokat.

Jiří Vala, a Nemzeti Színház drámai tagozatának tagja hangsúlyozta, hogy szocialista társadalmunk feltételei között akadálytalanul kibontakozhat az igazi művészi alkotómunka. „Színpadainkon sohasem kap helyet a nihilizmus és a morbiditás, amely tagadja az élet lényegét. Nem kap helyet a szadizmus

és a pornográfia sem, mert ellenkezik a szocialista ember erkölcsi elveivel. Fényt, örömet és szépséget akarunk nyújtani az embereknek, éspedig a charta '77 aláíróinak segítsége és tanácsai nélkül."

A sajtóértekezleten ismertetett tényekből teljesen nyilvánvaló volt, hogy nincs semmiféle különbség az ún. charta '77 és a válságos években az ellenforradalmi jobboldal által hirdetett program között. Figyelmeztetett erre felszólalásában — a TASZSZ tudósítójának kérdésére adott válaszában — a Csehszlovák Légiforgalmi Vállalat pilótája, Jozef Uhlárik, aki hangsúlyozta, hogy éppen ezért ítéli el az egész társadalom ezt a kísérletet, amely igyekszik megzavarni békés jelenünket, a szocialista haza további fejlesztésére irányuló munkát.

A Daily World c. amerikai lap tudósítónője a sajtóértekezleten kérdést tett fel a bukott jobboldali vezetők gyermekeinek állítólagos diszkriminációjáról a főiskolákra való felvételkor és a pályaválasztáskor. Vítězslav Rzounek professzor, a Károly Egyetem prorektora válaszában kifejtette, hogy a hasonló állítások nem felelnek meg a valóságnak.

Rudé právo, 1977 január 25 (rövidítve)

Az 1977. január 24-i sajtóértekezleten elhangzott felszólalásokból

Vítězslav Rzounek, a cseh irodalom tanára, a Károly Egyetem prorektora: „A főiskolákon végzik tanulmányaikat például Dubček vagy Smrkovský és mások gyermekei. Éppen ebben az évben vették fel az általános orvostudományi karra Jiří Hanzelka fiát. Általában megállapítható, hogy a pártból törölt vagy kizárt tagok kérdése nem játszik elsőrendű szerepet a főiskolai felvétel elbírálásánál. A döntő szempont a tehetség és a diák által választott szak tanulmányainak elvégzéséhez szükséges előfeltételek. E téren gyakran ellentmondás van az óhaj és a tényleges képességek között.

Ami a munkáscsaládokból származó gyermekeket illeti, nekik valóban rendkívüli figyelmet szentelnek főiskolára való jelentkezésükkor."

Vladimír Hynek, a Prágai Szakszervezeti Tanács elnöke: „Sze-

retném megemlíteni, hogy például főiskolai diákságunk összetétele megfelel szocialista társadalmunk rétegeződésének, vagyis a diákok több mint 50 százaléka munkás- vagy parasztcsaládból származik. Ez az első elv. Tudni kell, hogy nálunk az állam óriási összegeket fordít értelmiségének nevelésére. Mérnöki, orvosi és hasonló tanulmányokat végző hallgatók esetében ez nagyságrendileg 400 000 korona körül mozog, vagyis ennyit költ az állam egy ilyen szakemberre. Érthető, logikus tehát, s mindenki kénytelen egyetérteni ezzel, hogy a társadalom, amely ekkora összegeket fordít a tanulmányokra, jogosult megkövetelni, hogy olyan emberek tanuljanak, akik e társadalom javára fognak munkálkodni, és segíteni fogják előrehaladását. Nyugaton a tőkések aligha küldenék főiskolákra a kommunista vagy haladó családokból származó gyermekeket, hogy az ő pénzükért tanuljanak. Ha nekik megvan ez a joguk, legyen meg Csehszlovákiában nekünk is."

Antonín Klesnil, a prágai Mezőgazdasági Főiskola agronómiai karának dékánja: „Államunknak nagy érdeke fűződik az emberek művelődéséhez, a szocialista társadalom fejlesztése megköveteli ezt. Főiskoláinkon többfajta ösztöndíjat folyósítanak: itt van elsősorban a szociális ösztöndíj, amely havonta 450 korona, ebben részesülnek mindazok, akik családjában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az 500 koronát; az előmeneteli ösztöndíj további 350 koronát jelent; az üzemi ösztöndíjat azok a diákok kapják, akiket üzemük küldött tanulni, ez 800 és 1200 korona között van; aztán a kerületi ösztöndíj, amennyiben a kerületi irányító szervek, esetünkben a mezőgazdasági szervek, küldik tanulni a diákokat. Ez az ösztöndíj szintén 1200 koronát tesz ki. Ha meggondoljuk, hogy főiskolánkon 3000 hallgató tanul, legalább tízszer vagy tizenkétszer annyi, mint az első burzsoá köztársaság idején, ebből nyilvánvaló, hogy államunknak, társadalmunknak rendkívüli érdeke fűződik a nemzet művelődéséhez, s hatalmas össztársadalmi eszközöket fordít erre a célra."

Táboříková elvtársnő Prága 7. kerületének munkásnői nevében beszélt: „A Rudé právóban megjelent hírrel felkerestük munkahelyeinken a szakszervezeti csoportokat, és a munkásoknak megmagyaráztuk, hozzávetőleg mi mindent tartalmaz a charta '77.

Munkásaink aláírásukkal és az évi terv teljesítésére irányuló felajánlásaikkal kifejezték szolidaritásukat pártunk és kormá-

nyunk iránt. Örülök, hogy részt vehetek ezen a konferencián, s hogy a dolgozók nevében kifejezhetem megvetésemet azok iránt, akik köztársaságunk felforgatásával próbálkoztak. Én úgy gondolom, hogy szocialista köztársaságunkban örömteli az életünk, és valóban elégedettek vagyunk. Akik pedig köztársaságunkat akarnák bomlasztani, nos, ha nem érzik jól itt magukat, nyugodtan távozhatnak."

Otakar Konětopský, a prágai 6. kerületi szakszervezeti tanács elnöke: „Csak annyit szeretnék hozzáfűzni az elvtársnő szavaihoz, hogy a szakszervezeti tagok, dolgozóink nemcsak szavakkal fejezik ki elutasításukat az ún. charta '77-tel szemben, nemcsak elítélik e charta aláíróit, hanem sokan közülük további konkrét munkafelajánlásokat is tesznek. Mi ismerjük az aláírók többségét. Az 1968—1969-es években azok között voltak, akik köztársaságunkat komoly politikai válságba, súlyos gazdasági helyzetbe döntötték."

Vladimír Hynek: „A »charta« egyik állítása szerint a csehszlovákiai munkásoknak állítólag nincs joguk szakszervezeteket létrehozni. Mellesleg szólva, sokan az aláírók közül szintén tagjai a szakszervezetnek, szakszervezeti igazolvánnyal rendelkeznek. Tehát ismét nyilvánvaló hazugságról van szó.

Ennek ellenére ismertetek néhány adatot: a szakszervezetek nálunk a dolgozók 96 százalékát tömörítik. Ebből látható, hogy nem jelképesen, hanem ténylegesen is a szakszervezetek alkotják a munkásosztály legtömegesebb jellegű szervezetét. Természetesen ennek megfelelő a helyzetük is, úgyszintén jogaik, kötelességeik, lehetőségeik. Felelősségünk teljes tudatában állíthatjuk — nemcsak elméletileg, hanem gyakorlatilag is —, hogy a dolgozók életével és feltételeivel összefüggő minden kérdést üzemeinkben és vállalatainkban a szakszervezetekkel együttműködve és összehangoltan oldunk meg. A szakszervezeti tevékenység nem csupán a gazdasági fejlesztésre összpontosul. Biztosítja a szociális gondoskodás egész komplexumát is. Teljes jogvédelmet és segítséget biztosít munkajogi kérdésekben. Nálunk a munkajogi kérdéseket a Munka Törvénykönyve szabályozza, s a szakszervezeti szervek és szervezetek hozzájárulása nélkül e kérdések nem oldhatók meg. Tájékoztathatjuk önöket, hogy például az utóbbi időben Prága területén is új szakszervezeti szervek, ún. egyeztető bizottságok alakulnak, amelyek közvetlenül az üzemekben oldják meg a munkajogi kérdéseket, tehát ott, ahol felmerülnek. Nézetünk szerint ez további meg-

nyilvánulása a demokratizálódás mélyreható folyamatának, amely szüntelenül folytatódik, lehetővé téve, hogy a dolgozók a szakszervezetek útján is — persze nem csupán ezek útján — aktívan bekapcsolódjanak mindennemű politikai és gazdasági tevékenységükbe. Azt kívánjuk barátainknak, akik ott vannak a tőkésországokban is, a szakszervezeti központokban is, s nem kevés ilyen barátunk van, hogy ők is a mi munkásosztályunkhoz hasonló helyzetbe jussanak, hogy valóban egyenjogúan, önállóan dönthessenek a különböző kérdésekben, s ne legyenek kizsákmányolóik, a tőkések és a monopóliumok kénye-kedvére utalva."

Přemysl K o č í professzor, a prágai Nemzeti Színház igazgatója: „Ami a Nemzeti Színházat illeti, szeretnék megemlíteni egy könnyen bizonyítható tényt, hogy tudniillik nemcsak Helsinki előtt, hanem természetesen utána is gazdag kulturális kapcsolatokat tartunk fenn valamennyi európai országgal. Az utóbbi öt év folyamán szólistáink és együtteseink is több külföldi szereplésen vettek részt, több vendégszereplés volt színházunkban is — elsősorban opera- és balettelőadás —, több művész járt nálunk Európa minden országából, mint a Nemzeti Színház fennállásának csaknem egy évszázada alatt. Azt hiszem, ez elég meggyőző tény. Megemlítek egy esetet, amely két hete történt: pénteken öt órakor telefonhívás New Yorkból, azt kérdezik, a vasárnapi előadásra, amelyen Smetana Dalibor c. operája volt műsoron, tudnánk-e női főszereplőt küldeni. Hangsúlyozom: péntek délután ötkor volt, amikor gyakorlatilag már minden zárva van. Tudtuk, milyen kellemetlen helyzetben vannak, tehát mindent elkövettünk, s végül sikerült elintéznünk az énekesnő kiküldetését, hogy a szerep biztosítva legyen, mivel az ottani énekesnő megbetegedett, bár végül mégis felléphetett. A mi énekesnőnk tehát szombaton 11,25-kor elrepült New Yorka, ami nézetem szerint figyelemreméltó rugalmasságunkról tanúskodik, s egyúttal nagy megértésről hivatalaink részéről a világ valamennyi országával való kulturális kapcsolatokat illetően.

Még néhány szót az itt elhangzott kérdéshez, hogy mennyiben támogatja rendszerünk az alkotó művészeket. Úgy vélem, e tárgykörbe tartozik három történelmi értékű épületünk fokozatos felújítása is. A Smetana-színház után most kerül sorra a Nemzeti Színház: a fő épület és a Nemzeti Színház komplexuma, vagyis intézménye. Olyan munka ez, amely csaknem háromnegyed milliárd koronát emészt fel. Befejezése után pedig a Tyl-színház kerül sorra. Igen meggyőző bizonyítéka ez annak, hogy kultúránk bőkezű támogatásban részesül, nagyobb támogatásban,

mint más országokban, persze a szocialista országokon kívül." Václav Švorc: „A nevem Václav Švorc, a Nemzeti Színház drámai tagozatának, vagyis, egyik jelentős művészeti intézményünknek igazgatója vagyok. Közismert dolog, hogy az 1968-as év szerencsétlen hónapjaiban a Nemzeti Színház művészeinek egy része is — tudatosan vagy tudatlanul — bekapcsolódott a jobboldali szocialistaellens akciókba.

Ezek az emberek ma, tehát nyolc évvel később, valamennyien nyugodtan végzik munkájukat a Nemzeti Színházban, élvezik mindazokat a jogokat, amelyeket a többi munkatárs. Éppen ez a tény, szocialista államunk nagy türelmessége, amelynek révén ezek az emberek, akik akkoriban végeredményben mégis hibát követtek el, ma pedig nyugodtan dolgozhatnak, tette lehetővé, hogy a most magunkkal hozott határozaton ott van az ő aláírásuk is. Sokan közülük aláírásukhoz hozzáírták: Ezek az emberek — vagyis azok, akik megszervezték és aláírták a »chartát« —, hagyjanak végre békén minket, mi nyugodtan akarunk dolgozni, nyugodtan alkotni, s erre megvan a lehetőségünk is."

Jiří Vala, a Nemzeti Színház drámai tagozatának művésze; a prágai konzervatórium zenei-drámai tagozatának vezetője: „Prágában 25 hivatásos színház és 25 félprofesszionalista — kabaré és klub-típusú — színház működik. Hasonló társulatok működnek vidéken is, például a libereci Ypsilon, a brnói Na provázku színház, az Ústí nad Labem-i drámai színház, amelyeknek koncepciója dramaturgiai, eszmei és előadóművészeti szempontból teljesen eltér az ún. hivatalos felfogástól. S ennek ellenére senki sem tiltakozik e színházak koncepciója ellen. Ha tehát a »charta« a szabadság hiányának megnyilvánulását látja a Plastic People nevű zenéscsoport esetében, amelyről tavaly ősszel sajtónk is beszámolt, ezt az esztétikai felfogást vissza kell utasítunk. Lehetőségem volt megismerkedni az említett csoport hangversenyein elhangzott szövegekkel, s úgy vélem, hogy nemcsak a politikai álnokság mértéke, hanem a trágárság, ízléstelenség, cinizmus, szadizmus és pornográfia mértéke is elfogadhatatlan, sőt érthetetlen minden normális — s nemcsak cseh — embernek. Meglep tehát, hogy éppen ezzel az esettel bűvészkedik a »charta '77« szövege, melynek szerzői nyilatkozatuk végén azt bizonygatják: olyan eszményeket védelmeznek, amelyeknek egész életüket és munkásságukat szentelték. Szeretném kijelenteni, hogy színpadjainkon, mozivásznainkon, a televízió képernyőjén, a rádióban sohasem kap belyet a nihilizmus és a morbiditás, amely az emberi élet, a szépség, az emberi jövő

értelmének alapelveit tagadja, sohasem kapnak helyet a nyílt vagy burkolt támadások a szocialista rendszer ellen, a szadizmus és a pornográfia, tehát olyan dolgok, amelyek szöges ellentétben vannak a szocialista művészet erkölcsi és esztétikai elveivel. Mi az embereknek, akiknek a színpadon játszunk, szépséget, örömet és fényt akarunk hozni, nem pedig reménytelenséget, cinizmust és kétségbeesést."

Milan Kadnár, a Szövetségi Külügyminisztérium sajtóosztályának vezetője: „Hallottuk Prága hatodik és első kerülete dolgozóinak állásfoglalását a »charta '77«-tel kapcsolatban, s ez az állásfoglalás napjainkban egész hazánkra jellemző. Dolgozóink elítélik a szélsőségesen reakciós külföldi körök és hazai kiszolgálóik uszító kampányait. Meggyőződésük, hogy az ellenforradalmat mindjárt az elején meg kell fosztani táptalajától. Nem tűrjük, hogy egy mézzel teli hordót néhány csepp szurokkal tönkretegyenek. Az emberek nyugalomban kívánnak élni és dolgozni. Nem akarják az eliteskedők, a reakciósok, a gazdagok és a nyugati ügynökök szélhámosságait és hazugságait hallgatni.

Sok megfigyelő, úgyszintén a nemzetközi szervezetek statisztikái is regisztrálják, hogy Csehszlovákia világviszonylatban az első helyen áll a szociális gondoskodás terén, valamint az anyáknak és a gyermekeknek nyújtott pénzügyi és egyéb juttatások szempontjából. Hasonló a helyzet a három és fél millió nyugdíjas, de három és fél millió fiatal esetében is. Olyan társadalmat teremtettünk, amely megszabadult a válságok rémétől, a munkanélküliségtől, a szociális nyomortól. Nálunk nem léteznek társadalmi, öröklött, vagyoni és faji előjogok. Marxista—leninista gyakorlatunk nemcsak hirdeti, hanem biztosítja is az emberi jogokat. Közismert, hogy nálunk nincsenek munkanélküliek, ellenkezőleg, hiány van munkaerőben. Mindenkit ingyenes orvosi gondoskodás, gyógyszerek, kórházi gyógykezelés illet meg. Az egy főre jutó orvosok számát tekintve a Szovjetunió után a második helyet foglaljuk el.

A műveltség, a művészet és a kultúra fejlettsége szempontjából a világ élenjáró országai közé tartozunk. A művészek és az írók szövetségei több ezer taggal rendelkeznek, s további százak várják felvételüket.

Iparunk egy főre számítva több villamos energiát, acélt, cementet és kénsavat termel, mint Franciaország, Olaszország, az NSZK, az USA és Nagy-Britannia.

A csehszlovák egyetemeken a lakosság létszámához viszonyít-

va több diák tanul, mint például Nagy-Britanniában, Ausztriában vagy Olaszországban.

Világszerte sok riport jelent meg jó táplálkozásunkról, a napi 3200 kalóriáról, a villákról, üdülőházakról, víkendházakról, arról, hogy egy főre számítva egyharmaddal több húst fogyasztunk, mint az angolok és 50 százalékkal többet, mint az olaszok.

Népünk naponta kifejezést ad nézeteinek a politikai pártok, ifjúsági szervezetek, a nőszövetség, a szövetkezetek és a Nemzeti Frontba tömörült egyéb szervezetek gyűlésein. A sajtóban, a rádióban, a televízióban is naponta több száz munkás, paraszt és értelmiségi kér szót, hogy így gyakorlatilag is részt vegyen a pozitív ismeretek és a bíráló észrevételek nyilvánosságra hozatalában a hiányosságok leküzdése érdekében. Nemzeti bizottságainkban 200 000 képviselő dolgozik. Munkájukat több százezres aktíva segíti. A nemzeti bizottságok rendelkeznek az állami költségvetés kiadásainak egyharmadával. Mindebben tükröződik a gyakorlati demokrácia. A nemzeti bizottságok a széles körű szocialista demokrácia szervei, a munkásosztály és a többi dolgozó hatalmának megtestesítői, s ugyanakkor internacionális jellegel is bírnak.

A CSSZSZK-ban senkit sem büntettek meg vagy helyeztek bűnvádi eljárás alá a válságos években kifejtett politikai tevékenysége miatt. Senkit sem büntetnek meggyőződése, politikai vagy filozófiai nézetei miatt. Aki politikailag különvált a párttól, rendes polgári foglalkozást űzhet. A mi állami hatalmunk toleranciát tanúsít politikai ellenfeleivel szemben.

Magától értetődik, hogy vezető politikai funkciókból távozniuk kellett azoknak, akik százezrek életében keltettek zavart és bonyodalmakat, akik a katasztrófa szélére sodorták az államot, akik antikommunizmust és szovjetellenességet terjesztettek.

Állampolgáraink sokat utaznak. A charta '77 állításai nem felelnek meg a valóságnak. 1976-ban hétmillió állampolgárunk járt külföldön, tehát a lakosság fele. Hozzánk 14 millió külföldi érkezett, vagyis minden állampolgárra számítva egy. Évente, átlagban három napra 900 000 ember érkezik hozzánk a tőkésországokból. Tőlünk évente 300 000 ember utazik Nyugatra, de átlagban 21 napra. Ha figyelembe vesszük a látogatási napok és a lakosság számát, kiderül, hogy a mi állampolgáraink többet utaznak Nyugatra, mint a nyugatiak hozzánk.

Tíz év alatt kb. 70 000 személy vándorolt ki köztársaságunkból, többnyire német nemzetiségűek. Hetenként több tucatnyi ember vándorol ki a családok egyesítése keretében, vagy házasságkötés útján.

Nem érdekünk azonban annak az agykapacitásnak és szaktudásnak a kivitele, amelyet az állam a tanulmányokhoz nyújtott pénzügyi támogatással szerzett. Nem érdekünk, hogy ily módon pénzügyi injekciókat és támogatást nyújtsunk a tőkéseknek.

A charta '77 egész jellegéből nyilvánvaló, milyen módszert használnak szerzői. Demagóg módon bűvészkednek a nemzetközi szerződésekből kiragadott idézetekkel. Számolnak a széles közvélemény elégtelen tájékozottságával. Elhallgatják, hogy ezek a szerződések előfeltételnek tekintik a belső törvényhozás és a szuverén jogok tiszteletben tartását. Elhallgatják, hogy a tőkésországok, például Franciaország, Svájc, az USA és mások ezeket a szerződéseket nem ratifikálták, mi pedig megtettük ezt. Miért? Mert mi teljesítjük a megállapodásokat, ők pedig nem.

Országunk területén több mint ezer éven át kizsákmányolók uralkodtak: német, magyar, osztrák, cseh és szlovák kizsákmányolók. Osztályuk termékével — a nácizmussal és a fasizmussal — együtt lesöpörtük őket a történelem színpadáról. A további évszázadok perspektívája köztársaságunkban a szocializmus, a szövetségi viszony a Szovjetunióval és a szocialista közösség országaival. Továbbra is harcolni fogunk a haladásért és a kölcsönös megértésért, s ugyanakkor ellenállunk minden reakciónak — külföldinek és hazainak egyaránt."

IV. Ki - kicsoda

Kicsoda Václav Havel?

Václav Havel dúsgazdag milliomos családban született 1936. október 5-én. A barrandovi filmműtermek, a Lucerna vendéglátó vállalatok, vadászlak a Cseh-morva dombvidéken a hozzátartozó 1400 hektáros erdővel, melyet Havel úr minden évben bérbe adott, házak a prágai rakparton — mindez Havel úr családjának birtokát képezte. Kezdetnek nem is kevés. Az alkalmazottak kizsákmányolásával a vagyon kétségtelenül még gyarapodott volna. Csakhogy... csakhogy eljött 1945, utána pedig 1948. Ezek az évek alaposan megkeverték a Havel család sorsának kártyáit.

Václav Havel, miután átlagos eredménnyel végezte tanulmányait a tizenegyéves középiskolában, munkába lépett a prágai Tüzelő- és Vízgazdálkodási Intézetbe. Itt elvégezte a középiskola esti tagozatát, leérettségizett, majd felvételét kérte — és fel is vették a Cseh Műszaki Főiskola Közgazdasági-mérnöki Karára. Ilyen nagylelkű volt szocialista államunk a milliomoscsemetéhez, aki hiányolja nálunk a demokrácia bőségét. Mindazonáltal Václav Havel megállapította, hogy elhatározása téves volt, és még a negyedik szemeszter befejezése előtt abbahagyta tanulmányait.

Amikor befejezte tényleges katonai szolgálatát, Havel színpadi technikusként a prágai ABC színházban dolgozott. Később ugyanezt a munkát végzi a prágai Na zábradlí színházban. 1961-ben távúton dramaturgiát kezd tanulni a Művészeti Akadémián. Bizonyára ennek tudható be, hogy a színházban is előbbre lépett: színpadi technikusból lektor majd segéddramaturg lett.

Václav Havel egész idő alatt több „érdekes kapcsolatot" tartott fenn a kapitalista országokban élő emberekkel. 1968-ban bekövetkezett haláláig Münchenben élt nagybátyja: Miloš, az Egyesült Államokban (később Argentínában) pedig a másik nagybátyja, Ivan Vavrečka. Mindketten 1948 után emigráltak

Csehszlovákiából. Tehát azután, hogy államosították a vagyonukat és ezzel elvesztették politikai hatalmukat, befolyásukat, Václav Havel azonban nemcsak a rokonaival, hanem azok közvetítésével sok más, kommunistaellenes beállítottságú emberrel is érintkezett. Miloš nagybácsi tulajdonosa volt Münchenben a Goldene Prag étteremnek, amely még ma is menedéke és találkozóhelye a csehszlovák emigrációnak. És tegyük mindjárt hozzá: az a hely, ahol a legkülönbözőbb akciókat készítették elő szocialista rendszerünk ellen.

A hatvanas évek elején a milliomoscsemete, Václav Havel a világot jelentő deszkákra lép. De nem csak mint színész, hanem mint dramaturg, drámaíró, költő. Ebben az időben ismerkedett meg vele Tomáš Řezáč elvtárs is.

„1962-ben vagy 1963-ban lehetett, amikor először találkoztam Václav Havellal a Viola borozóban, ahol zenéltek, szavaltak... Václav Havel magával hozta meg nem jelent versgyűjteményét. A verseket körbe adta az asztaloknál... Nem akarok utólag bölcsnek látszani, de nekem úgy tűnt, hogy Havel rendkívül magabiztos, határtalanul öntelt volt. Bizonyára családja múltjára volt büszke. Václav Havel olyan ember volt, aki mindenkit lenézett környezetében. Volt egy különös tulajdonsága: többet hallgatott, mint beszélt. Igyekezett megjegyezni a hallottakat, és amint erről az utóbbi időben meggyőződtem, fel is jegyezte, amit az emberek körülötte beszéltek. Václav Havelnál kezdettől fogva érdekes volt: mindig azokkal a művészekkel, vagy álművészekkel érintkezett, akik a barikád tulsó oldalán álltak, akik afféle kényelmes félillegalitásban éltek és akik „ötleteket" adtak neki. Néhány versét — amennyire ma vissza tudok rájuk emlékezni — Havel csaknem szó szerint Jiří Kolář háború alatti és utáni versgyűjteményének hatása alatt írta. Ez a név ma már eltűnt a köztudatból, verseit nem adják ki és nem is fogják kiadni... Jiří Kolář az olyasféle amerikai nihilizmussal vállal lelki rokonságot, amely az életből mesterségesen poklot teremtett... Ehhez a módszerhez folyamodott Václav Havel is. Gyűjteményeit, annak ellenére, hogy abban az időben igen nagy volt az érdeklődés a fiatal tehetségek iránt — senki sem adta ki. Václav Havel ebből bizonyos tanulságot vont le a maga számára. Ha rendes úton nem tud bejutni az irodalmi berkekbe, ahogy mondják: a hátsó ajtón kell betörnie.

1963-ban Václav Havel megírta első önálló színdarabját, a kerti ünnepséget és a Na zábradlí színház még abban az évben be is mutatta. És egyszerre a milliomoscsemetéről — főleg egyes kritikákban — mint jelentős drámai tehetségről, a társadalmi

viszonyok kitűnő elemzőjéről kezdenek írni. A fiatal értelmiség „bizonyos része" szószólójának tartják. Havel népszerűsége még nagyobb lett, mikor a Kerti ünnepséget a Német Szövetségi Köztársaságban is bemutatták. Ma már nem kétséges — bizonyítékot mind a hazai, mind a külföldi sajtóban találunk rá —, hogy a dicsőséghez eszmei fegyvertársai segítették hozzá. Vajon a Kerti ünnepség és Havel későbbi darabjai *valóban* olyan rendkívüli művészi alkotások? Mielőtt megkísérelnénk Václav Havel színpadi műveinek rövid elemzését, nézzük meg hogyan, jobban mondva miért jutott el olyan gyorsan darabja a nyugati színpadokra?

Havel úr 1964-ben szerényen úgy nyilatkozott az újságíróknak, hogy műve félig-meddig véletlenül jutott el külföldre...

„...valaki hallott a darabról, javasolták a hamburgi Rowohlt kiadónak, melynek színházi osztálya maximálisan darabjaik érvényesítésére törekszik, de nem minden áron, hanem a szöveg jellegének megfelelően."

Sáva Šabouk doktor mondja:

„Idézzük emlékezetünkbe a lehető legtömörebben ennek a játéknak a mondanivalóját; itt két vonalvezetés olvad egybe: az elsőben aránytalanul felnagyítják életünk különböző fogyatékosságait, parodizálva idézik az ismert eszméket és a marxista dialektikát, feltűnés nélkül úgy állítják be, mint abszurd ellentmondások konglomerátumát, amorális szövegmagyarázattal. A másik, a statisztikai fölény bázisán mozog. Szüntelenül igyekszik erősíteni azt a benyomást, hogy minden emberi deformálódott a szocializmusban és ezért likvidálni és likvidálni kell. Igen, azt hiszem nehezen lehetne találóbban jellemezni egy olyan társadalmi típust, mint Hugo alakját a Kerti ünnepségen, azét a Hugóét, aki a darab végén ilyen instrukciót ad: ...az, aki egy bizonyos helyzetben képes rá, hogy ne létezzen, annál inkább létezhet más helyzetekben. Nem tudom, hogy ön létezni akar-e többet, vagy nem létezni, ...de én mindig létezni akarok, s ezért állandóan egy kissé nem létezőnek kell lennem... És ha ebben a pillanatban nem vagyok eléggé, biztosítom önöket, hogy rövidesen sokkal inkább leszek... — és akkor még egyszer elbeszélgethetünk minderről, de némileg más platformon.

Igen, az ilyen típusú egyének mindenre képesek — és ezért jó, ha behatóan tanulmányozzuk az életmódjukat, szokásaikat és különféle színváltozásaikat, amelyek közé kétségtelenül besorolhatjuk a már említett, szinte megható gondoskodást a szabad véleménynyilvánításról, a tudományos vitáról, kritikáról és

egyebekről. Tudományos és kulturális sajtónk hasábjain szüntelenül folyik a vita. Én magam is számtalan vitát vezettem és vezetek — de még a hajam szála sem gördült meg ezért! Sőt: mindazoknak, akikkel e viták során szembe kerültem, joguk volt (a többségük élt is vele!) a válaszra — s mind élnek és egészségesek. Megjegyzem azonban, hogy e viták során a tudományos igazságot, a művészet kifejezési gazdagságát és hasonlókat kerestünk — de sohasem fajult a vita rágalmazó kampánnyá."

Sok marxista irodalomtudós (köztük például Vítězslav Rzounek professzor) már a Kerti ünnepség megjelenésekor leleplezte azt, ami a sorok között bújkált. Nem voltak egyedül. Hasonló kérdést — mármint azt, hogy kicsoda Václav Havel, ki mellett és ki ellen angazsálja oly harcosan magát — a kommunista párt egyszerű tagjai és pártonkívüliek is feltették a szerkesztőségekbe küldött levelekben. Havel úr szándéka teljesen egyértelmű volt: támadni magát a szocialista rendszer alapjait. Ezért a darabjának a szövege is teljes mértékben megfelelt azok szándékának, akik elősegítették a nyugatnémetországi bemutatót. És ezért fogadták a darabjait olyan lelkesen, ezért terjesztették és támogatták a nyugati emigráns körök is. Nem is szólva arról, hogy egyes „barátai" hamarább tudtak róla, még mielőtt nálunk előadták volna.

De adjuk át ismét a szót Tomáš Řezáčnak:

„Václav Havel valóban megpróbálta, hogy eljusson valamennyi nyugati európai ország színpadára. Megkísérelte ezt az Egyesült Államokban is. A siker többé-kevésbé kétséges volt. Kétséges volt annyiban, hogy Václav Havel világhírre törekedett: Ionescut, Becketet, Alfred Jarryt kopírozta. Ha mégis eljutott valamelyik darabja a nyugati színpadra, akkor csak jelentéktelen sikert ért el. Drámáit nem mint műfaji alkotást, hanem mint a szó lehető legrosszabb értelmében vett politikumot — mint antikommunista reklámot használták fel. Nyilvánvalóan nem keltette fel a néző érdeklődését. Hiszen százszor is láthatott hasonló gondolati és szellemi világot — jobban és kifejezőbben, mert nem közvetve jutott el hozzá. A nyugati nézők többsége elfordult Václav Havel színpadi műveitől. Itt csupán bizonyos politikai célszerűségről lehetett szó. Nagyon is átgondolt és irányított célszerűségről.

Václav Havel közvetlen és közvetett kapcsolatot tartott fenn Pavel Tigriddel, a CIA ismert ügynökével és sok más csehszlovák emigránssal. Többségük a nyugati hírszerző központok munkatársa. A csehszlovák emigráns Vera Blackwel, született Jakešová, a Szabad Európa rádióállomás volt alkalmazottjának közvetlen

ösztönzésére Havel 1964-ben a Tvář c. folyóirat szerkesztőségébe kerül. Előbb mint külső munkatárs, később mint a vezetőség tagja. E lépés célja nagyon is világos volt — közvetlenül kívánt hatni az olvasók szélesebb köreire — befolyást akart gyakorolni azokra a szociális csoportokra, amelyeknek segítségével részt vehetett majd a hatalomért vívott politikai harcokban."

A Tvář havi folyóirat a Csehszlovák Írószövetség lapja volt és főleg a fiatalabb írónemzedéket volt hivatott szolgálni. Volt hivatott... csakhogy a szerkesztőségi kollektíva, amelyben Havelnak idővel döntő szava lett, egyre inkább eltávolodott ettől a célkitűzéstől. A szerkesztőség szándékait elárulja például a „Szerkesztőségi levél jövendőbeli szerzőkhöz, valamint azokhoz, akik nem válnak szerzőkké" c. cikk. Idézzük:

„Önöknek, akik ma az irodalmi érvényesülés útját keresik, megfelelő helyet és segítséget akarunk nyújtani havi folyóiratunk hasábjain az elkövetkező irodalmi nemzedék kikristályosodásához. Ez a nemzedék már más feltételek között jelentkezik, mint amilyenek a XX. kongresszus utáni években voltak, amikor mi kezdtünk a folyóiratokban publikálni... A mérték, amellyel elbírálják és el fogják bírálni az új szerzők munkáit, azonos azzal, amely a Tvář törzsszerzőire is vonatkozik. Másrészt van egy a folyóiratunk jellegéből adódó bizonyos korlátozás: tartózkodóak leszünk még a tehetséges szerzők írásainak publikálásában is, *amennyiben távol állnak tőlünk a művészetről és a társadalomról alkotott véleményükkel, nevezetesen, amennyiben álláspontjukat nem fogjuk progresszívnak tekinteni.*"

Nézzük csak, milyen demokraták is voltak! Aki nem elég progresszív — értsd jobboldalian progresszív —, annak nincs semmi keresnivalója a Tvářban!

A folyóirat eszmei irányzata szempontjából kétségtelenül nem jelentéktelenek a publikált filozófiai vagy filozófiai-esztétikai írások. Például Martin Heidegger, Ladislav Klíma, Georg Trakl és mások cikkei. Bő teret biztosít a folyóirat Teilhard de Chardin gondolatainak.

A Tvář c. folyóirat a szocializmustól teljesen idegen eszméket hirdetett és azért nem csoda, hogy viharos viták folytak körülötte. A Tvář képviselői ugyan védekeztek:

„A szocializmus számunkra magától értetődő alap, bánt bennünket, hogy ebben kételkednek! A fiatal nemzedéket szolgáljuk!"

Miután a Tvářban felbukkanó szerzők nem voltak sem túl olvasottak, sem túl fiatalok, nem maradt más a szerkesztőség számára, mint hogy az irodalmi kritikára hívja fel a figyelmet.

De itt is a becsületességről, megbízhatóságról és egyebekről hangoztatott nagy szavak ellenére tanúi lehettünk a marxista esztétika vulgarizálásának, a valóban szocialista irodalom alkotói, teoretikusai és mindazok elutasításának, akik az igazság keresése során rendületlenül kitartottak a marxizmus—leninizmus alapelvei mellett; tanúi lehettünk a különféle reakciós filozófiai szemléletek (például Masaryk nézeteinek) rehabilitálására irányuló kísérleteknek, tanúi lehettünk a dialektikus és történelmi materializmus megsemmisítő bírálatának. Mindez a marxista elmélet „egészségesebbé tételének" nevében (pontosabban leple alatt) történt.

František Hrubín nemzeti művész akkoriban így reagált erre a helyzetre:

„Gesztusra csak akkor van az embernek igénye, ha tudás, még ha csekély is, de szilid előleg áll mögötte az elkövetkező műre. Mindenekelőtt azonban akkor, ha legalábbis egy szikrányi „isteni csibészség" van e gesztus mögött, ahogyan az megvolt a fiatal Nezvalnál több mint negyven évvel ezelőtt. Akkor a gesztus valóban felvillan úgy negyven-ötven év után."

A Tvář c. folyóirat szerkesztőinek azonban kizárólag csak a csibészség számított. A Tvář működésének érthetően megvoltak a politikai aspektusai is. Többek között az a követelmény, hogy rehabilitálják Václav Černý professzor Kritický měsíčník c. folyóiratát, valamint Chalupecký és Grossman melantrichi Listyjét. Több mint nyilvánvaló volt, hogy a Tvář havi folyóirat politikai küzdőtérré vált, ahonnét szocialistaellenes hangok hallatszottak. A Február előtti időszakkal szemben, csupán annyiban voltak mások ezek a hangok, hogy álszocialista, jobboldali frázisokkal leplezték az igazi szándékot.

Mikor a Csehszlovák Írószövetség vezetősége intézkedéseket tett a havi folyóiratok eszmei irányvonalának biztosítására, a Tvář vezetősége és támogatóik elhatározták: nyilvánosan szereznek érvényt követelményeiknek. Személyes agitációval igyekeztek kiszélesíteni támogatóik körét. Ebben az „istennek tetsző" tevékenységükben nem hiányzott a demagógia, nem hiányoztak a cselfogások sem. A Tvář — jobban mondva a vezetősége — szégyenkezés nélkül sematizmussal vádol mindenkit, aki tántoríthatatlanul kitart a marxizmus—leninizmus elvei mellett. Végül is a szerkesztőség (sikertelen manőverek után) maga határozza el a folyóirat beszüntetését. Nem hagyott fel azonban a széles körű akciókkal: beadványok és cikkek írásával, aláírások gyűjtésével, amivel az Írószövetség alapszabályainak meg-

változtatását és egy rendkívüli értekezlet összehívását akarta kikényszeríteni.

Nem nehéz kitalálni, mit akart elérni a Tvář szerkesztő bizottsága. A folyóirat újbóli megjelentetését, azoknak az eszmei csoportoknak a törvényesítését, akik nem értettek egyet a marxizmussal. Konkrétan az ún. Fiatal Szerzők aktívájáról tárgyaltak, amelynek eszmei céljai a Tvář szerkesztőségi körének céljaival voltak azonosak. Mindennek az Írószövetség talaján kellett volna végbemennie — így erősítették volna meg az állítólag „független" szerzők pozícióit, csökkentették volna mindazok befolyását, akik az irodalom és a nép életének, problémáinak, a szocializmus építése során szerzett örömének szorosabb kapcsolatára törekedtek.

Érdekes a dologban, hogy idősebb, szocialistaellenes magatartásukról ismert írók, mint például Václav Černý professzor, Jiří Kolář, Josef Hiršal, Urbánek, Chalupecký és mások is érdeklődtek a Fiatal Szerzők aktívája iránt.

A Tvář folyóirat körüli kérdéseknek nemzetközi fórum elé kellett volna kerülniük. Az egész akciót Pavel Tigrid készítette elő. 1966-ban meghívta Václav Havelt (annak ellenére, hogy nem volt tagja) a PEN klub — a New Yorkban székelő nemzetközi írószervezet — ülésére. New Yorkban került volna sor a csehszlovák emigráns íróknak a művészi szabadság állítólagos csehszlovákiai korlátozása elleni fellépésére. A Tvář folyóirat és szerkesztői szolgáltatták volna a bizonyítékokat. Václav Havel feladata volt az emigráns írók határozata alapján, melyet Tigridtől Václav Černý professzor hozott magával — előkészíteni felszólalását erre az ülésre. A PEN klub tervezett provokációjáról Havel másoktól is értesült. Például Robert Warnertól, az Egyesült Államok csehszlovákiai kulturális attaséjától.

Mindabból, amit eddig elmondtunk nyilvánvaló, hogy Havel és csoportja mögött a külföldi és a hazai reakció „befolyásos személyiségei" álltak, akik hathatós támogatást is nyújtottak. Erkölcsi és anyagi támogatásról volt szó, beleszámítva a konkrét tanácsokat is, hogy mikor, hogyan és milyen követelményekkel kell fellépni, esetleg melyik szociális csoportokban kell keresni további híveket és szövetségeseket. Havel valóban hallgatott a tanácsra. Különösen Černý professzoréra. Megbeszélte vele az előkészített akciók többségét: fellépését a csehszlovák írók IV. kongresszusán, megkonzultálta vele, hogyan járjon el a Fiatal Szerzők aktívájának vagy az úgynevezett Független Írók Klubjának megalakítása során.

Havel kijelentette:

„Nem tagadom, hogy az általam javasolt eljárás gyakran jelentős kockázattal jár és miegymás rosszabbodásához vezethet javulás helyett. De ahol semmit sem kockáztatnak, ott semmit sem érnek el. Egyszerűen arról van szó, hogy ne szokjanak meg bármit, ne engesztelődjenek ki bármivel, hanem mindig újból — hatékonyan és emellett ügyesen — érvényesítsék a *saját* jogaikat, a *saját* igényeiket, a *saját* felfogásukat.

Ezt a vallomást a milliomoscsemete Václav Havel nyilvánosan tette, igaz, hogy csak 1969-ben, de e program megvalósításával — felszámolni mindent, ami összefügg a szocializmussal, a szocialista kultúrával — már néhány évvel korábban megpróbálkozott. Ő és a „barátai" minden, a szocializmus építése során és a szocializmus jóvoltából létrejött értéket elutasítottak. Kialakították saját értékrendjüket, meghatározták saját erkölcsi kritériumaikat, amelyekhez igazodniuk kellett volna a cseh íróknak, életükben és alkotásaikban. Döntöttek arról, hogy mely művek progresszívak és melyek nem. Az íróknak, akik megfeleltek céljaiknak, tág teret biztosítottak folyóirataikban és minden lehető módon: recenziók, ankétok, idézetek és beszélgetések rendszerével népszerűsítették őket. Hiszen az volt a cél, hogy eljussanak az olvasó tudatába. Nos, így festett a gyakorlatban a demokráciáról és a szabadságról alkotott felfogásuk.

Tudatosították-e vajon, hogy képtelenség az, amit követelnek? Hogy ilyesmivel nem érthetnek egyet a reálisan gondolkodó írók és olvasók? Persze, az olvasók véleményét ezek az urak egyáltalán nem vették figyelembe. Minden fenntartásukat és egyet nem értésüket az általuk bemutatott művészi alkotásokkal és nézetekkel szemben, a művészi szabadság, a művészt megillető „szent jog" elleni támadásnak vélték, mert csakis *ő* tekinthet olyan szemszögből a világra, a társadalmi fejlődésre, amilyet alkalmasnak ítél.

Hasonló nézeteket tolmácsolt Václav Havel a csehszlovák írók IV. kongresszusán is. Hogy felszólalásában taktikusabb volt, mint mondják Ludvík Vaculík, még korántsem jelenti azt, hogy a cél, amelyet el akart érni, demokratikusabb vagy humánusabb lett volna. Csupán szem előtt tartotta azt, amit tanácsadója — Černý professzor — megjegyzett: nem arról van szó, hogy egyszer nyerjünk, máskor pedig mindent elveszítsünk! Elégedettek leszünk, ha csak valamit nyerünk is. Valamit nyerni — akkoriban azt jelentette, hogy bejutni az Írószövetség vezetőségébe. Ebből a helyzetből ugyanis befolyásolni lehet a kultúrpolitikát,

és ha elérkezne az alkalmas időpont, akár nyílt harcot is lehet folytatni a párt- és állami vezetés ellen.

Václav Havel kongresszusi felszólalásában hét pontban foglalta össze az Írószövetséggel szemben támasztott követelményeket. „Konkrét javaslataiban", ahogy azokat nevezte, többek között követelte, hogy a szövetség tegye lehetővé a „különféle" — tehát a szocialistaellenes művészeti csoportok munkáját is, követelte továbbá, hogy a kongresszus adjon utasítást a központi bizottságnak annak mielőbbi megállapítására: kik azok a cseh és szlovák írók, akik a korábbi intézkedések következtében még a szövetségen kívül állnak, és javasolta, hogy felvételükkel egyidőben *elégtételt* is kapjanak! Bármilyen esztelenségnek tűnik, de Havel azt akarta mondani, hogy szocialista társadalmunknak mentegetőznie kellene, sőt talán bocsánatot is kellene kérnie azoktól, akik a felszámolásra törekedtek!!!

Nézzük csak, milyen emberekre is gondolt Havel: Václav Černý professzorra, Jan Patočkára, Bedřich Fučíkra, Jindřich Chalupeckýra, Josef Palivecre és másokra. Vajon mivel is gazdagíthatták volna ezek az emberek a szocialista irodalmat? Semmivel! Egyrészt nem is volt nekik mivel, másrészt meg nem is akarták. Hiszen csak az volt a szándékuk, hogy folytassák a Február előtti reakciós programjukat.

De hogyan is békélt meg Václav Havel pozíciójának és befolyásának elvesztésével?

Sehogy. Folytatta támadásait a szocialista rendszer, a szocialista kultúra ellen. Leveleket, különféle nyilatkozatokat, különböző színpadi játékocskákat, agitációs műsorszámokat írt és ír, melyeket nyugati „barátai" megfelelő kommentárok kíséretében jelentetnek meg. Szívesen teszik — hiszen mindezt meg is rendelik Haveltól: minden politikai támadás a szocialista Csehszlovákia és szövetségesei ellen, ha hazug és elferdített tényeken alapul is, kitűnően beleillik a kommunistaellenes propagandába.

Havel színpadi darabocskáit, melyek többé-kevésbé életrajzszerűek, elő is adják ugyan, főleg a nyugatnémet színpadokon, a rádióban és a TV-ben — de senki sem kísérli meg, hogy értékelje művészi színvonalukat.

Hogy miért? Erre a kérdésre ismét Tomáš Řezáč válaszol: „Svájcban jelenik meg a Neue Züricher Zeitung című napilap, melyet 1971-ben a burzsoá újságírók ankétja — igaz, burzsoá mércével mérve — a nyugati világ legjobb és legtárgyilagosabb lapjaként értékelt. Tudomásom van róla, hogy ez a lap nem volt hajlandó recenziókat közölni Havel darabjairól. Ha egy ilyen eszmei útitársuknak, aki azonos nézeten van velük abban, hogy

— „lieber tot, als rot", ami azt jelenti: „inkább halva, mint vörösen" — hátat fordítottak, az is sokat elárul Václav Havel alkotóművének drámai kvalitásairól.

Akkor miért is játsszák Havel darabjait?

Csak arról volt szó, hogy bebizonyítsák: létezik egy úgynevezett másik kultúra is Csehszlovákiában, úgymond illegális kultúra, mellyel szembeállítják — ahogy ők mondják — a rossz, hazug, hivatalos kultúrát.

Václav Havel például azzal dicsekedett, hogy darabjait a Broadway-on is játszák. Nos, a Broadway-on mindent megtalálhatnak. Jelentéktelen zenés komédiától a valóban kitűnő professzionista színpadi művekig. Úgy tudom, hogy Havel barátainak a segítségével valahol a középen helyezkedett el, de ez is sok dotációval járt.

Ám ki olyan bőkezű, hogy nem számít nála, mennyit invesztál, és az sem számít, hogy visszakapja-e a pénzét?

Nem szívesen idézek, de Georges Domeyer doktor, a nyugatnémet BND hírszerző központ munkatársa 1971-ben azt mondta nekem: „Támogatni fogjuk a csehszlovák illegális kultúrát. Támogatni fogjuk második és harmadik személyek közvetítésével, vagy második és harmadik intézményeken keresztül, úgyhogy bennünket ne lehessen látni." Ezekből az alapokból — ami az amerikai vagy nyugatnémet kémközpontok vagy más hírszerző szolgálatok alapja volt — támogatták Václav Havelt.

Tegyük mindjárt hozzá: nemcsak támogatták, hanem még most is támogatják.

A Csehszlovák Rádió 1977. III. 9-i adása (rövidítve)

Kicsoda Pavel Kohout?

Prágában született 1928. július 20-án. Az elemi iskola elvégzése után felvették a prágai 6. kerületben levő reálgimnáziumba. 1943-ban tagja lett a szavalókórusnak. 1945-ben belépett az ifjúsági szövetségbe, és néhány hónappal később — még középiskolás korában — a CSKP-ba is.

1947-től 1951-ig a Károly Egyetem Filozófiai Karán esztétikát és színháztudományt tanul. Akkoriban már a Diman-együttes (DRDS) egyik vezetője, és az együttessel gyakran jár külföldön is. Több foglalkozást változtat. A kérdésre: „Milyen személyes kedvtelései vannak?" — így válaszol: „Olyan széles körűek, hogy nem is lehet felsorolni őket."

Pavel Kohout azonban költői és írói babérokra is vágyik. Karriert akar csinálni, szeretné, ha neve széles körben ismertté válna. Ír gyermekeknek, az ifjúságnak, a felnőtteknek, aszerint mi látszik éppen alkalmasnak. Bizalmat akar nyerni. Az Ifjúsági szövetség kék ingjében tüzesen mennydörög: „... Az idő, amelyben élünk, az acél edzésének kora. A viharosan előretörő új világ az elkeseredetten védekező elhaló világgal összecsap, és ez a konfliktus minden egyes emberben lejátszódik. A régi világ, mint a jól álcázott ellenség, ott leselkedik minden lépésnél. Jól tudja, hogy országunk fiataljai, akikben bízik az új haza és akiktől elvárja, hogy jövendő gazdái lesznek —, még a tőkés társadalomban nőttek fel, amely jellemükben még hátra hagyta saját tulajdonságainak csíráit: az előítéleteket, az önzést, a felületességet, a gyengeséget."

1954-ben Pavel Kohout „Szerelem és harcok ideje" címmel kiadja új verseskötetét. És csodálatosképpen — a szokásos tapson kívül egy egészen másfajta hang is megszólal. Egy vitázó hangú cikk lát napvilágot: Pavel Kohout új verseiről — polemikusan. A cikkben többek között ezt olvashatjuk: „Pavel Kohout mintha egy pódiumról látná a valóságot, melyre együttesével fellépett, ünnepi díszemelvényről tekint a valóságra, az ünnepségek színhelyéről, a mozgó vonat vagy repülőgép ablakából. Szavak sokasága, amelyekről nem tudjuk, miért éppen azok az adott helyen, szavak, melyek nem mérettek meg, mintha a rögtönző rádióriporter szájából jöttek volna elő, szavak, melyeket nem sugároz át a költői meglátás. Tény és való, hogy a valótlanság mellett itt egy további kellemetlen tulajdonság is felbukkan: a költő az érzések bensőségét bebeszéléssel helyettesíti. Ha létezik szerelem, amely „frázisoktól hangos", akkor éppen az a szerelem az, melyet Kohout verseiben találunk. A cikk ezekkel a szavakkal fejeződik be: „Pavel Kohout valószínűleg nem érti önmagát. Mindenfélét csinál — a verseléstől az énekig. Ám az igazi költészet: hiteles, nem hatásvadászó, kitartó munka... és tudás... és bölcsesség... és szerénység."

A kritikus szavai már akkor feltárták Kohout alkotásának egyes jellemző vonásait. Ebben az értelemben nyilatkozott a bíráló cikkre reagáló ankét némelyik résztvevője is.

És hogyan reagált Pavel Kohout a kritikára? Egy alkalommal a következőket írta: „Sokan megsértettek, sokakat én sértettem meg. Nem szeretem, de elfogadom a bírálatot. Makacsságom a természetemből és nem önteltségből fakad..." Néhány évvel később felfuvalkodottan jelenti ki: „Minden kritikát úgy fogadok, hogy az egyszerűen a foglalkozásomhoz tartozik... Érdekes,

hogy olyan emberek írják, akiktől az úristen az alkotás ürömét és örömét megtagadta."

1966-ban nyilvánosan kijelenti: „A szovjet művészetben kevés tetszik nekem." Még abban az évben azt is mondja, hogy szívesen utazik külföldre, legszívesebben Angliába. Abban az időben, mikor Csehszlovákiában beérik a hatvanas évek válsága, Pavel Kohout egyre gyakrabban tartózkodik otthon és egyre gyakrabban lép fel a közönség előtt. Nyugaton olyan reklámra van szüksége, hogy otthon aktív politikus. Szándékosan vitába száll a diákokkal. További vele lelki rokonságban levő személyeket állít a TV képernyője elé, főleg Goldstücker professzort, Jan Procházka írót, Jiří Hanzelkát és másokat. „Égető" kérdéseket vet fel, lázít a Csehszlovák Írószövetség ülésein. Minden személye ellen irányuló bírálatból, amit „hatósági rosszindulatnak" bélyegez, azonnal politikai tőkét tud kovácsolni, hogy növelje népszerűségét az elégedetlenek körében.

Elérkezik 1967 júniusa és vele a Csehszlovák Írószövetség hírhedt IV. kongresszusa. A csehszlovák munkásosztály uralmának időszakát a kongresszuson a sötétség korszakának jelentik ki. Állítólag az egyedüli alkalmas tényező: az értelmiség.

Pavel Kohout szélsőséges agresszivitással lép fel az írók kongresszusán, sőt még lavírozó társaival is szembe fordulva olvassa fel Szolzsenyicin nálunk nem publikált levelét és a levélben foglaltak támogatására szólítja fel az írókat. A vita során aztán nagyon élesen lép fel államunk külpolitikája, az arab—izraeli konfliktussal kapcsolatos állásfoglalása ellen. Szinte hihetetlen, hogy az agresszív Izraelt a müncheni idők Csehszlovákiájával hasonlítja össze és csak abban lát különbséget, hogy Izrael bátrabb. A Csehszlovák Írószövetség központi bizottságának megválasztásakor, a 249 érvényes titkos szavazatból csak harminchármat kap. Mégis néhány nap múlva társaival együtt Nyugaton óriási publicitásra tesz szert. Neve számtalan külföldi újságban megjelenik. Kitűnő reklám — méghozzá ingyen. És ezt tartani kell!

1968. február 20-án Pavel Kohout a Csehszlovák Írószövetség új pártbizottságának az élére kerül. A következmények tüstént ismertté válnak. Már az évzáró taggyűlés két részből álló határozatot készített elő. Az első a pártszervezet saját tevékenységével kapcsolatos követelményeket tartalmazza, a másik rész a CSKP KB címére szól és benne az egyik követelés a másikat éri. Követeli a kizárt írók pártbüntetésének törlését s ráadásként a Literární noviny című újság azonnali újbóli megjelente-

tését. Követeli a sajtótörvény rögtöni novellizálását, sajtószabadságot követel reakciós csoportok és szervezetek számára.

Odáig mentek, hogy nyílt levelet küldtek a CSKP KB-nak, amely beleszól a nemzetközi politika kérdéseibe is Tanácsokat adnak, megszabják, mit és hogyan tehet, és mit nem tehet a Központi Bizottság. Első ízben gyakorolnak nyomást a CSKP KB-ra a szocialista országokhoz fűződő kapcsolatok dolgában. Kohout és társai azonban további követelményekkel is fellépnek. Megszabják, hogy milyennek kell lennie a köztársasági elnöknek, meghatározzák és döntenek arról, mi a haladás, mi a megrekedés, sőt mi a visszakozás, mikor van összhangban és mikor van ellentétben a nép érdekeivel a párt Központi Bizottsága. Bizony, ezt szépen kiszámították. A legfőbb bíró pedig — Pavel Kohout.

A Kohout-féle csoport egyre támadóbban, egyre agresszívebben lép fel az Írószövetségben. A csoport egyes tagjai és az egész csoport elindítják az őrlőmalom kerekeit, hogy felszámolják mindazokat az embereket, akik szerintük akadályozzák reakciós céljaik megvalósítását. 1968. április 16-án ez a csoport levelet küld a CSKP KB-nak, melyben ultimátumszerűen megállapítják: „Szervezetünk bizottsága megütközik azon, hogy Jan Procházka elvtársnak mindeddig nem ismerték el a CSKP KB-beli póttagságát, bár jelenléte és munkája ebben a szervben éppen ez időtájt rendkívül fontos lenne. Követeljük, hogy közöljék velünk, mikor hozzák helyre a hibát és hogy ez mindeddig miért nem történt meg."

A továbbiakban a következőket olvashatjuk e levélben: „Követeljük, hogy vonják vissza a pártbüntetéseket és a prágai írók plenáris ülésén adják vissza a kizárt elvtársaknak a tagsági igazolványokat, a mentségi magyarázattal együtt..."

Kohout csoportja emellett az Írószövetségben egyik kezdeményezője volt a művészeti szövetségek mellett alakítandó koordinációs bizottságoknak, amelyek közösen szervezték volna a különböző, nyomást gyakorló akciókat. Ez a koordinációs bizottság jogot formált arra, hogy elfogadja vagy esetleg megvétózza a felsőbb pártszervek határozatait. Jogot formált saját akarata érvényesítésére — tekintet nélkül a felhasznált eszközökre. Pozíciókba helyezni saját embereiket és leváltani azokat, akik nincsenek ínyükre. A Nyugat által támogatott és a politikai demagógia formáit jól ismerő kis csoport általános támadásba indult. És az első sorban lépked Pavel Kohout...

1968. július 21-én Kohout és csoportja levelet küld Dubčeknak: „Nem tartjuk helyesnek, hogy egyes elvtársakat, akiknek külön-

böző hibáik miatt az elmúlt hónapokban meg kellett válniuk íróasztaluktól a CSKP KB titkárságának némely osztályán — felveszik ugyanannak a titkárságnak más osztályaira, vagy a »kerületi, illetve járási titkárságok erősítésére« küldik őket."

És ismét megindul a körhinta. A Csehszlovák Írószövetség rehabilitációs bizottsága működésbe lép. Kohout csoportja az elvtársak egész sorának megbüntetését követeli. A cél: egymás ellen uszítani az embereket, megteremteni a félelem légkörét. Támadás támadást követett és mindezt a televízió, a rádió és a sajtó egyetértő helyeslése kísérte. Minden a katasztrófa irányában haladt. Egyre újabb és újabb erők merültek fel az alvilágból, egyre ellenforradalmibb követelésekkel.

Pavel Kohout esetét olyan történetnek is nevezhetjük, amely elmondja, hogyan tett pálfordulatot Saul.

Vilém Nový mondta Kohoutról: „Eljött 1968 — a válság éve pártunkban és társadalmunkban — és a mi Saulunk úgy vélte, hogy eljött az ő órája is. Egyike lett a jobboldali, antiszocialista és ellenforradalmi elemek leghangosabb szószólóinak. Egyebek között azzal is kitűnt abban az időben, hogy társaival, a hozzá hasonló renegátokkal együtt, például Pachmannal, aki már régen mint a Strauss-féle klerikális párt tisztségviselője lehorgonyzott Nyugat-Németországban, eljárt a diákok közé és a szocialista rendszerünk ellen uszította őket.

De Saul Kohoutban van kitartás! Most ismét megjelent a porondon, mint az ún. charta '77 egyik értelmi szerzője. És nem is kell hozzá különös éleslátás, hogy észrevegyük: az emberi jogok védelméről hirdetett látszólag tetszetős jelszavak leple alatt ismét el szeretnék indítani a körhintát, melyet már 1968—1969-ben elindítottak a köztársaság és a nép kárára. És akárcsak akkor, Nyugat legreakciósabb erői most is segítségükre siettek. A charta '77 aláíróinak kampánya rendezői elképzelésük szerint 1968 megismétlődése lehetne."

Vladimír Brett, a művészettudományok doktora, a francia élet és a francia kultúra egyik legjobb hazai ismerője mondta nekünk: „Pavel Kohout csak a francia közvélemény korlátozottan szűk rétege előtt ismert. Még így is csak a francia sajtó, a francia rádió óriási hírverése következtében. De mint szerző, mint író, jóformán teljesen ismeretlen. Emlékszem rá, hogy évekkel ezelőtt Párizsban játszották az Augusztus, Augusztus, Augusztus című darabját, utána olvastam a francia burzsoá napilapban, az egyik legreakciósabb francia újságban, a Le Figaro-ban e színházi előadás recenzióját. Ez a recenzió nagyon bíráló volt. A cikkíró csalódását fejezte ki a mű esztétikai értékét illetően, sőt a da-

rabot átlagosnak, középszerűnek, unalmasnak tartotta. Ennek ellenére tovább műsoron tartják, mert az olyan szerzők, mint Pavel Kohout darabjainak előadását, könyveinek kiadását nagyon is rejtett, színfalak mögötti, lényegében különböző állami intézmények forrásaiból pénzelik."

További forrásaik is vannak ezeknek az embereknek. Azért fizetik őket, mert politikai cikkeket írnak a nyugat-európai, illetve a burzsoá világsajtóba. Különféle tőkés intézmények azért fizetik őket, hogy mocskolják a szocialista rendszert, a szocialista államot. Erről van szó, ez a lényeg. Már 1966-ban egy beszélgetés alkalmával feltették neki a kérdést: „Azt híresztelik önről, hogy egyike a leggazdagabb embereknek Csehszlovákiában. Hogy csinálja ezt?" És Pavel Kohout, a rá jellemző fölényességgel válaszolt: „Részben lopok, részben az autómechanikusomtól kérek kölcsön." Ha Pavel Kohout maró gúnynak is szánta a szavait, vajon nem árult-e el legalábbis egy aprányi igazságot? Talán keveset „kölcsönzött" a klasszikus szerzőktől, mikor hozzálátott műveik átalakításához, dramatizálásához, „kijavítgatásához", mint azt Verne: 80 nap alatt a világ körül, Hašek: Josef Švejk vagy Čapek: Harc a szalamandrákkal című művével tette? És vajon nem beszélhetünk-e köztársaságunk nyílt fosztogatásáról, mikor olyan munkát fizettetett ki magának, amelyet át sem adott? Ugyanis irodalmi forgatókönyvet készített a Kegyetlen házinyúl című filmhez. A dramaturgia észrevételei után nem volt hajlandó átdolgozni a forgatókönyvet és elhatározta: nem folytatja a munkát. Ennek ellenére filmiparunk mindenható vezetői a válságos években nagyvonalúan meghagyták neki a már kifizetett 27 000 koronát. Így viselkedtek tehát azok az emberek, akik a „nemzet lelkiismeretének" kiáltották ki magukat, azt állítva, hogy mindent állampolgári kötelességből, tiszta kézzel, a jutalom igénye nélkül tettek.

Amint a prágai DILIA színházi és irodalmi ügynökség könyvelési adataiból kitűnik, 1968 elejétől 1973 végéig irodalmi és színpadi művei itthoni és külföldi kiadásáért és előadásáért összesen 96 000 korona és mintegy 307 000 tuzex-koronát kitevő szerzői tiszteletdíjat fizettek ki Pavel Kohoutnak.

B. Bareš, a hnb elnöke: „Igen, Pavel Kohout nálunk lakik az Ivan Javor utca 177. telekkönyvi számú házában. Ezt a letelepedési helyet — tulajdonképpen ez egy villa — a Kutná Hora-i járási bíróság, illetve a telekkönyvi osztály 1961-ben kelt döntése és egy 1958-ból származó adásvételi szerződés alapján vásárolta, melynek értelmében a tulajdonjogot rá, Pavel Kohoutra és Anna Kohoutová asszonyra ruházták. A villa egy 4079 négyzetméternyi

területen fekszik. Kohout úr minden évben fizet is nekünk 306 korona házadót. Talán a megszerzéséről még annyit, hogy a villát 1930 táján a prágai Felix Goller főigazgató úr építtette."

Kérdés: „Mit gondol, miből fakad az az államunkkal szembeni megátalkodottsága, hogy nyíltan hangoztatja: nálunk nem létezik demokrácia, emberi szabadság, hogy az ember nem fejlesztheti magát szabadon?"

Bareš elvtárs: „Ezt nem tudom megmagyarázni. Hiszen ő ránk nem panaszkodhat, hogy a Százavánál valaki zaklatná, hogy nem hallgatnák meg a kívánságait vagy kéréseit. Senki közülünk, annál kevésbé mi, a nemzeti bizottság képviselői sohasem tanúsítottunk olyan magatartást vele szemben, mintha nem tekintenénk őt köztársaságunk egyenjogú polgárának. Tudom és nyugodtan kijelenthetem, hogy elég látogatót fogad, kortársait, művészeket és természetesen külföldi látogatókat is. Még senki sem mondta neki: ez nem mehet hozzád." Kérdés: „Bareš elvtárs, tanúja volt-e olyasminek, hogy valaki megakadályozta volna valamelyik látogatót abban, hogy felkeresse Pavel Kohoutot?" Bareš elvtárs: „Meg vagyok győződve róla, hogy ez nem igaz, mert a mezőn túl a villájával szemben lakom, így saját szememmel láthatom, milyen autók érkeznek hozzá, hogy ezek nem közönséges autók, hanem luxus autók, idegen rendszámúak, tehát látom, hogy külföldiek, egyesek azok, vagy olyan külföldiek, akik nálunk laknak, vagyis állandóan Csehszlovákiában tartózkodnak."

A Csehszlovák Rádió 1977 I 31-i adása (rövidítve)

Holt beruházások avagy Pavel Kohout üzletei az antikommunizmussal

„Tudják, én inkább filozófus vagyok, mint költő," mondotta Pavel Kohout. Elmélázó ábrázatot öltött és a gomblyukában levő fehér virággal játszadozott. A svájci diákok — jobb családok sarjai — udvariasan leplezték mosolyukat. Drága, választékos konfekciót áruló üzletekben vásárolt texas-nadrágot viseltek. Fejükben zűrzavar, melyet az apuka pénze, a „nagy kormányos" Mao jelszavait tartalmazó könyvecske és Trockij: Az elárult forradalom című műve váltott ki.

Pavel Kohout beszélt — a „csehszlovák kérdésről", a „szabadság oszthatatlanságáról", az írói erkölcsről. E fogalmak mögül kifejezően bújt elő a szócska: „ÉN..."

1969-et írtak.

A „csehszlovák kérdéssel" akkoriban még jó üzletet lehetett kötni. Itthonról és külföldről útra keltek a kereskedelmi ügynökök — ahogy valaha nevezték őket. Közéjük tartozott Jiří Pelikán, Kohout cimborája és munkatársa is, aki azokban az években, melyeket mindketten szörnyűnek és vészesnek neveztek, akárcsak Pavel Kohout, ő is az ifjúsági mozgalommal foglalkozott, méghozzá a „legmagasabb szinten" — azaz mindenekelőtt a gálaelőadások és az azokat követő bankettek színvonalán.

Olyan év volt az, melyről két évvel később Georges Domeyer, a tömegtájékoztatási eszközökkel foglalkozó nyugatnémet kémszervezet szakértője, a szociológiai tudományok doktora (a bonni egyetemen), a lélektan doktora (a lausanne-i egyetemen), a következőket mondta: „Hatvankilencben már világos volt számunkra, hogy valamiféle alapvető változással nem számolhatunk Csehszlovákiában. Nem azért, mert az oroszok erős katonai egységei voltak az országban. Egyszerűen lebecsültük a »moszkvai szárny« erejét és túlbecsültük »dubčekék« befolyását a pártban. Az egyedüli, amire játszhattunk és játszottunk, az volt, hogy minél tovább fenntartsuk az országban a bizonytalanság érzetét. Ebben segíthetett Kohout (úgy ejtette ki, hogy Kochut) meg további írók, újságírók. Ezért elhatároztuk, hogy invesztálunk beléjük. Feltűnés nélkül, álcázott személyek közvetítésével, hogy ne lehessen közvetlenül felfedezni a Bundes Nachrichtendienst-et. Megmutatkozott azonban, hogy ez holt invesztíció volt. Azt akartuk ugyanis, hogy két irányban hassanak: nálunk alakítsák ki a szocializmusról alkotott saját képüket, otthon pedig tartsák fenn a feszültséget. Hogy ez nem sikerült nekik, az nem valami rendőri adminisztratív intézkedésnek tulajdonítható. Ilyesmi abban a pillanatban, ha felkeltené az érdeklődést, csekély hatással járna. A probléma abban rejlett, hogy nem tudtak semmi érdekeset mondani. Lehet, hogy megbántom nemzeti érzelmeiket, de tényekkel kell dolgoznunk és nem jámbor óhajokkal. A tények pedig egyértelműen arra vallanak, hogy a csehszlovák reformátorok, mint politikai erő, az egész vonalon csődöt mondtak."

Pavel Kohout egy nyilatkozata után éppen vacsorához ült, melyet egy jelentéktelen könyvkiadó C . J. Bucher vezetősége adott tiszteletére Luzern városkában. Egy leányka elbűvölten bámulta. Amikor Kohout lefestette, milyen veszély vár rá otthon, kérlelni kezdte, hogy — az isten szerelmére — ne menjen haza, maradjon Svájcban, ahol élete és tehetsége biztonságban lesz. Innen senki sem hurcolja el Szibériába. Itt senki sem tartóztatja le...

Az inkább filozófus, mint költő felöltötte a „tántoríthatatlan hős" álarcát.

„Nem — válaszolta —, visszatérek. Csehszlovákiában hasznosabb leszek."

Csehszlovákiának azonban elsősorban szorgalmas kézekre és tiszta fejekre volt szüksége...

A lány nem tágított.

Pavel Kohout, aki valamikor ezt az ajánlást írta a könyvébe: „Apámnak, aki megtanított szeretni az embereket, a könyveket, a pártot", csökönyösen kitartott az álláspontja mellett. A lányka naiv lélek volt. A szocialista rendszer országait csak a nyugatnémet televízió kémsorozataiból és Karl Rau-nak a Luzerner Neuste Nachrichten-ben írt kommentárjaiból ismerte. (Különben: Karl Rau a legtovább Kelet felé csak Bécsig jutott el.)

Az inkább filozófus, mint költő azonban ismerte a helyzetet. Tudta, hogy otthon olyan biztonságban lesz, mint az isten tenyerén. Tehát tántoríthatatlanul kitartott a nézete mellett... Egy szempár hűvösen tekintett az íróra. A paraszti s az italtól mindig vörös ábrázatú Jürgen Braunschweiger, a C. J. Bucher kiadó igazgatója volt e szempár tulajdonosa. Ő jól tudta, hogy ha egyáltalán van valami értéke Kohoutnak, Vaculíknak, Klímának és Klimentnek, csakis abban az esetben van, ha ott maradnak, ahol vannak. A tapasztalatok egyértelműen tanúsították: még a legkimagaslóbb emigráns is néhány hónap alatt lejáratja magát és csak terhes idegenné válik...

Braunschweiger úr azt is tudta, hogy minden mámor a másnaposság utóízévé válik és ő ismét szembe kerül a könyvkiadói piac valóságával. Ez a valóság pedig oly kemény volt, hogy még egy évvel Kohout luzerni fellépése után is foglalkoztatta Braunschweiger urat. Este a Du Nord szállóban, a bor mellett Braunschweiger beszélt a Kohouttal és társaival való nehézségeiről. Így jellemezte: „Az egész csehszlovák kérdés elavult és — őszintén szólva — lényegében sohasem létezett. Ezért az olvasót már nem érdekli. Új események következtek, közelebbiek és vonzóbbak. Van azután még egy nehézség — a legnagyobb: ez a propaganda — vagy ha úgy tetszik a reklám kérdése. Sem Vaculík, sem Klíma életrajzában nem találnak semmi vonzót. Dobra verni, hogy Kliment egy fehérgárdista fia, hogy Havel a kommunitsa terminológia szerint kapitalista családból származik, csak kezére játszana Prágában, Moszkvában — egyszerűen bárkinek a kemény ököl alkalmazásában. Aztán itt van Pavel Kohout... ön honfitársa és tudja, hogy mit írt. Az ő — kommunista szempontból — szinte példás életrajzával, tiszti rangjával és a Szté-

linról írt verseivel nem lehet jobbat kezdeni, mint tapintatosan hallgatni róla. És ellenkezőleg — a kommunistáknak könnyebbé vált az ellenpropaganda, ha valóban elhatároznák magukat rá."

1970-ben azonban Dr. Georges Domeyernek, a tömegtájékoztatási eszközökkel foglalkozó nyugatnémet kémszervezet szakértőjének burkolt foglalkozása és más véleménye volt. Egy középsvájci városkában, Hergiswilli-ben működött, mint az EUROPANEL európai marketing és piackutató konszern — Institut für Haushaltanalysen — svájci fiókjának munkatársa. Akkoriban az intézet őt nyugat-európai televíziós társaság megbízásából azt kutatta, hogy milyen televíziós adásokat néznek és mikor az emberek. A tudományosan feldolgozott adatok alapján Dr. Domeyer azt mondta nekem: „... És így felelősségtelesen kijelenthetem: 1968-ban a nézők 81 százaléka bármilyen adást megtekintett a csehszlovákiai eseményekről. Ez óriási szám. 1969 januárjában már 35 százalék más műsorra kapcsolt át és további 20 százalék kikapcsolta a tv-készüléket. A fennmaradók legtöbben a megállapított műsoridő felét nézték végig. Propaganda szempontból ez egyszerűen katasztrofális csökkenés volt a Nyugat számára. Emellett megmutatta, hogy a csehszlovák reformátorok nem érdekes emberek!"

Georges Domeyer doktor ítéletet mondott:

„Ezt be kell ismernünk. Kohouttal és a többiekkel egyszerűen melléfogtunk."

Amikor Luzernben befejeződött a C. J. Bucher kiadó által adott vacsora, az inkább filozófus, mint költő a zürichi Kloten repülőtérről visszaindult Prágába. Braunschweiger úrnak pedig nem maradt más hátra, mint bele kellett törődnie a legnagyobb szomorúságba, ami csak egy kereskedőt sújthat: az áru eladhatatlanságába.

Abban az 1969-es évben ugyanis Luzernben, a Bucher Kiadó Löwenplatz téren levő kirakatában megjelent egy kiváló papíron nyomott, tökéletes grafikai kivitelezésű, művészi szempontból érdekesen illusztrált könyv. A címe: Egy ellenforradalmár naplójából. A cím vonzó, de a szöveg sekélyes. A szöveg szerzője a Prágában élő Pavel Kohout, az illusztrációk pedig az emigráns Pravoslav Sovák műhelyében készültek. A könyv ott díszelgett a kirakatban, de csak kevesen tértek be a könyvkereskedésbe, hogy megvegyék. Hamarosan további kötetek sorakoztak melléje: a Tengeri malacok — Ludvík Vaculík könyve, valamint Alexander Kliment és Ivan Klíma termékei.

Hasonló sors érte azokat is.

Kevesen vásárolták meg Kohout könyvét, de még rosszabbul

jártak irodalmi útitársainak a produkciói. Ugyanis egyáltalán nem találtak vevőre. Néhány példányt ingyen adtak a recenzenseknek, akik az ajándékba kapott lóról a jóindulatútól kezdve egészen a sértő hangnemig nyilatkoztak. A többi példány raktáron maradt.

Jürgen Braunschweiger ennek ellenére kiadói sikert jelentett Prágának.

„Nehezen ellenőrizheti valaki Prágából a valódi helyzetet a svájci könyvpiacon, szétkürtöljük hát Prágában, hogy azok az emberek, akik nem állnak a rendszer oldalán, Nyugaton dicsőséget aratnak. Végül is maguk gondoskodnak majd róla, hogy minél többet beszéljenek erről. Ez egy kis titkos dicsőséget szerez nekik és az ügyes propaganda célhoz — „a két kultúra" képének kialakulásához — vezet." És Georges Domeyer így folytatta: „Ezt az „igazi művészekről" alkotott képet még ki kellene bővíteni és egészíteni. Mindenekelőtt magas honoráriumokkal, melyek olyan életszínvonalat biztosítanának ezeknek a szerzőknek, amilyet a közönséges polgár nem érhet el. Az meg csodálkozna és arra a következtetésre jutna, hogy együttműködni a Nyugattal, mindenekelőtt anyagilag kifizetődő."

Hát itt kezdődött Braunschweiger úr szenvedése. A honoráriumok magasak voltak és ki kellett azokat fizetni. Nem maradt más hátra, mint a dotáció. Éppen azok részéről, akikről Georges Domeyer doktor, a nyugatnémet kémszolgálat munkatársa beszélt. A C. J. Bucher kiadóvállalat először a svájci szövetségi postaigazgatóságtól kapott megrendelést — Luzern kanton telefonkönyvének kinyomtatására. De ez nem volt elég, így a kiadót még más oldalról is támogatták: a szövetségi hadügyminisztérium polgári védelemről szóló kézikönyveket rendelt. Eme ártatlan cím mögött olyannyira háborús irodalom rejtőzött, hogy ezt a svájci sajtó is megelégelte. De végül is a dotáció legalábbis egy időre fedezte a csehszlovák „disszidensek" könyvei kiadási költségeit.

Braunschweiger úr azonban még nem alhatott nyugodtan. Azon egyszerű oknál fogva, hogy a svájci könyvkereskedők nem voltak hajlandók bizományba venni Pavel Kohoutnak és barátainak a könyveit.

Így az „igazi csehszlovák irodalom" térfogata C. J. Bucher könyvesboltjának mintegy húsz négyzetméternyi területére korlátozódott... de Braunschweiger úr kötötte az ebet a karóhoz. Minden áron akarta az „illegális csehszlovák irodalmat".

És ekkor megváltoznak az események. Jobban mondva igazi arculatot nyernek. A magas színvonalú kultúráért folytatott já-

tékból James Bond-féle történet kerekedik egy nagyon rossz műkedvelő színész előadásában.

1969 és 1970 között Braunschweiger úr Luzern és Prága között utazgatott és nagyon ügyelt arra, hogy a lehető legtöbbet tudjanak meg ezen útjairól. Mindenekelőtt Pavel Kohoutot kereste fel, de gyakori vendég volt irodalmi útitársainál is. Ezek dicsőségük csúcspontján érezték magukat, csupán azt a csekélységet hagyták figyelmen kívül, hogy nem játékosok, hanem csak bábok, amelyekkel játszanak: tételek a politikai és pénzügyi könyvelésben.

Végül is a csehszlovák hatóságok megelégelték ezeket a politikai kirándulásokat, és Braunschweiger úr hiába utazott Bernbe csehszlovák vízumért.

Nem számít.

Levelet írt a cseh kulturális miniszternek, amelyben erkölcsből feladta neki a leckét. A miniszter nem válaszolt. Braunschweiger úr az iratrendezőbe tette levelének másolatát. Ő is csalódott, akárcsak a többiek.

„Az a legrosszabb a dologban, hogy a bolsevikok sem Kohoutot, sem Vaculíkot nem ültették le Ruzyněban" — mondta nekem Karel Jezdinský, a Szabad Európa szerkesztője. „Bezárásuk — és a hatályos törvények alapján nyugodtan megtehették — olyan népszerűséget jelentett volna, amivel már lehet valamit kezdeni. De ki hitte volna, hogy olyan jók az idegeik? Egyszerűen: nem tudtuk őket kiprovokálni."

A stratégia és taktika a „ha" szócska mesebeli birodalmában maradt. De Jürgen Braunschweiger nem adta meg magát. Kiadói és főleg politikai sikert akart elérni. Mikor már nem jöhetett ő maga Prágába, elküldte feleségét. Csakhogy Braunschweiger asszony körül is túlságosan nagy volt a lárma. Ezért férje a végsőkig ment James Bond műkedvelői alakításában: feleségének a nővérét küldte Pavel Kohouthoz és barátaihoz... Ez már konspiráció volt. Természetesen rossz, de éppen ez volt a játék célja. Braunschweiger úrnak politikai per kellett. Botrány, ha úgy tetszik. Hogy mi történik irodalmi barátaival Prágában, az őt nem érdekelte — jobban mondva a legrosszabbat kívánta nekik, hogy keressen rajtuk. Csakhogy füstbe ment mind a politikai, mind a kiadói siker.

„Most ezeket a Kohoutokat és Vaculíkokat mint nehéz köveket hordozzuk a nyakunkon", mondta nekem Karel Jezdinský, „távlat nélküliek a számunkra. Még azt magyarázzák, hogy a nemzetnek szüksége van rájuk, de mondják, akinek akarják. Már senkinek sincs szüksége rájuk. Még nekünk se."

1971-ben Zdeněk Záplata doktor, a Zpravodaj c. emigráns folyóirat főszerkesztője ezt mondta nekem: „Két okból nem fogjuk propagálni sem Kohoutot, sem Vaculíkot: először is azért, mert amit írnak, az irodalmi képtelenség. Mint tanult dramaturg, ezt meg tudom állapítani. Másodszor: ki tudja, mit fog csinálni Kohout? Ki mondhatja teljes felelősséggel, hogy holnap vagy egy hónap múlva nem megy-e a párt Központi Bizottságára és nem kéri-e, hogy küldjék az ifjúsági építkezésre vagy máshová — egyszóval nem tesz-e egyszerre száznyolcvanfokos fordulatot?" Barátnője, Marhová doktor, az egyik emigráns szervezet képviselője ehhez még hozzáfűzte: „Nem, olyan emberrel, mint Pavel Kohout, senki sem vállalhat közösséget — sem a kommunisták, sem mi. Egyszerűen: nem lehet hinni neki."

A Tvorba 1977 I 19-i számából (rövidítve)

Kicsoda Ludvík Vaculík?

Ludvík Vaculík mindenekelőtt mint a 2000 szó c. nyilatkozat szerzője és mint a charta '77 c. pamflet társszerzője tette számunkra emlékezetessé a nevét.

A. J. Liehm röviddel a IV. írókongresszus előtt interjút készített Ludvík Vaculíkkal és megállapította, hogy a Szekerce (szerzője L. Vaculík — a szerk. megj.) elolvasása után rögtön jobban tudott lélegezni és élni, mert végre egy olyan könyv került a kezébe, amely képes volt a struktúrák hihetetlen szétesésének az ábrázolására, amit Liehm és társai éreztek és sejtettek, de nem tudtak olyan találóan kifejezni.

A Szekercéről Ivan Klíma írt az Orientace-ban, s a Literární noviny is dicsérte: „Vaculík Szekercéje háború utáni prózánk legkifejezőbb és leghamisítatlanabb alkotása.

Minek köszönhette Vaculík ezt a dicséretet, az ekkora népszerűséget? Kizárólag annak, hogy a Szekercében nyíltan, de sokkal elodázottabban és közlékenyebben — bár ez a közlékenység csak látszólagos volt — fejezte ki azt, amiről a revizionisták a publicisztika és természetesen a politika síkján is beszéltek. A Szekerce Vaculík „öntudatáról szóló tudósítás" volt, eszköze az emberek ama kis csoportja önmegismerésének, amelyhez Vaculík oly közel került. A Szekerce pontosan tükrözte gondolkodásukat.

A Szekerce vita a fiú és apja között, elkülönülése a fiúnak az apjától — a kommunistától. De minek, milyen eszményeknek,

milyen érdekeknek nevében történik mindez? Azon osztályok és csoportok nevében, amelyek ellen az apa harcolt, azon emberek nevében, akiket a történelem maga kényszerített az élet színpada elhagyására. Vaculík világosan, egyértelműen beszél.

A Szekerce teljesítette a küldetését. Szolgálatot tett az emberek bizonyos csoportjának, és segített a szerzőjének! Hogyan? Például azzal, hogy 109 000 korona szerzői honoráriumot kapott érte. Elsősorban pedig lehetővé tette számára, hogy az úgynevezett elit közé kerüljön. Felvették a Csehszlovák Írószövetségbe, ami őt magát is meglepte. 1969-ben így ír erről.

„Mint ismeretes, csak két éve vagyok a szövetség tagja, de ez is eléggé meglepő volt akkoriban — tulajdonképpen egyetlen könyvért. De akkor nem szólhattam semmit, úgy éreztem, hogy cselekvésem logikája folytán sodornak valahová, s az A után B-t is kellett mondani, az indokok politikaiak voltak...

Vaculík tehát maga is beismeri, hogy korántsem művészi okokból, alkotásának művészi értéke miatt, hanem egészen más indokok folytán részesült elismerésben irodalmi művéért. Vagyis azért, mert a jobboldali erők az Írószövetségben rendkívül rokonszenveztek a szocialistaellenes irodalommal. És ezen erők iránt ő is nagy politikai rokonszenvvel viseltetett. Ezért készségesen mondott A-t és B-t, majd mondta fokozatosan az abécé többi betűit. Egyidejűleg azonban tartotta a kezét és várta a jutalmat. Nem a művészetért, hanem a csípős szocialistaellenes kirohanásokért és az álnokságáért. Ezt egészen leplezetlenül elismeri. Például kijelenti: „Valószínűleg már akkor író akartam lenni, amikor azt hittem, hogy kereskedő szeretnék lenni." Máskor még őszintébb: „Amit teszek, abból a kényszerből teszem, hogy megéljek, az irodalom ugyanis nem tart el engem, nem vagyok eléggé tevékeny. Továbbá az önuralom hiányában teszem: politikai kijelentésekre hagyom magam ragadtatni. Önkéntelenül, azaz akaratlanul, tulajdonképpen dühből vagyok politikailag tevékeny." A felbőszült Vaculík az ábécé további betűje után nyúlt. Ezúttal nagybetű után. Mert 1967 júniusában fellépett a Csehszlovák Írószövetség IV. kongresszusán. Felháborodottan magyarázott ott valamit arról, hogy nálunk semmi sincs megoldva, még a történelem színpadáig sem jutottunk el, pedig állítólag szükséges, hogy az ún. elit, tehát ő és a hozzá hasonlók, fellépjenek a politikai hatalom, azaz a dolgozóknak a kommunista párt vezette kormánya ellen. Vaculík itt még nem fejti ki konkrétan, hogy a szocialista rendszer romjain milyen államformát képzel el. Ugyanis még csak 1967-ben járunk. Egyelőre csak jelez. Visszapillant a történelemben és a vélt „csehszlovák állam nagy hord-

erejű eszméinek folytonosságát" magasztalja. Ezek közé tartozik állítólag a szociális államról alkotott elképzelés is. Tehát nem szocialista államról van szó. A szocialista állam — állítja Vaculík a továbbiakban az 1967. évi írókongresszuson — csak azért van egyelőre, hogy rendes és kulturált magatartást tanúsítson az ún. elittel szemben. Legyen tehát olyan szíves és vezesse be — idézzük — „a művészet és a hatalom viszonyának megfelelő szabályait".

A nyugati burzsoázia kifinomult osztályösztönével tüstént kiérezte Vaculík támadásának lényegét. Utasította a sajtóban levő kiszolgálóit, hogy Vaculíknak mindenképpen hízelegjenek. Így annak az embernek a neve, aki maga is bevallja, hogy íróként nem tudna megélni, egyre-másra megjelent egy garmada nyugati újságban, „élvonalbeli csehszlovák író", „az értelmiség vezető képviselője" és hasonló jelzőkkel.

Pontosan megértette Vaculík fellépését a nyugati haladó közvélemény is. „Vaculík felmagasztalja a demokrácia polgári értelmezését — írta róla a haladó nyugatnémet publicista, Elvira Högemann-Ledwohn. „Vaculík elgondolásai szerint — írja egy másik nyugatnémet haladó publicista — a szocialista állam nem léphet fel a csehszlovák munkások és dolgozók osztályérdekeinek eszközeként, nem irányíthatja a fejlődést, amely ezeknek az érdekeknek a kielégítéséhez vezet, hanem mint valami liberális éjjeli őr trónolhat a társadalom felett és a szabályoknak megfelelően illendően bánjon az ellenségeivel."

A világsajtói publicitás ellenére Vaculík még mindig elégedetlen. Összehasonlítva másokkal, például Pavel Kohouttal vagy Václav Havellal, még mindig csak olyasféle „outsider", más szóval: csak másodhegedűs.

De eljött az 1968-as év. Vaculík rögtön bővítette tevékenysége területét, fokozta aktivitását. Már nem szónokol az illő és kulturált viselkedésről. Éppen ellenkezőleg. Nagyon is illetlenül és kulturálatlanul viselkedik. Emberek „kilövésére" készül és próbalőteret keres magának — az észak-csehországi Semilyben. Hogy mit csinált és hogyan emlékeznek rá ott, azt Jaromír Kobr elvtárs, a CSKP semilyi járási Bizottságának dolgozója mondta el:

„Ludvík Vaculíkot 1968 óta ismerem, amikor mint politikai dolgozó a járási pártbizottságon tevékenykedtem. Ludvík Vaculík 1968 májusában kapcsolatba lépett a Fiatalok Klubjával a semilyi járásban. A klub gyakorlatilag illegális szervezete volt azon fiatal embereknek, akiknek többsége különböző módon megbélyegezett, bizonyos kriminális elemeket is képviselt. Ludvík Vaculík jobboldali célokra használta fel őket az úgynevezett meg-

újhodási folyamatban. Gyakorlatilag azt mondhatjuk, hogy itt születtek Ludvík Vaculíknak egyes eszmei és szervezeti elképzelései, amelyek aztán a 2000 szó-hoz vezettek, ahol már egyenesen támadták a funkcionáriusokat, bojkottálták őket, mindenféle valótlan történetekkel hozakodtak elő, különféle jelszavakat mázoltak az országutakra, az üzemek falára olyan emberek ellen, akiket nyilvánosan botrányba kevertek stb. Ma már beigazolódott, hogy Ludvík Vaculík, mielőtt megírta volna a 2000 szót, gyakorlatilag mindent a mi járásunkban próbált ki.

Jaromír Kobr elvtárs véleményét osztja Miloslav Zelinka is, az NF JB-titkára Semilyben. „Ludvík Vaculík — mondhatjuk — gyakorlatilag naponta érintkezett az ún. Fiatalok Klubjának több funkcionáriusával. Többek között erről tanúskodik a Fiatalok Klubja valamiféle alapszabályainak előkészítése és összeállítása is. Ezt az alapszabályzatot aztán az 1968. május 15-én megtartott nyilvános gyűlésen közzétettek. Ezen a gyűlésen, ahol mintegy ezer ember volt jelen, fellépett az ismert Tomíček. „... Csehszlovákia Kommunista Pártját bűnszervezetnek kell tekinteni, mint az is volt a valóságban, és ki kell iktatni a közéletből, még ha a mostani vezetői a legjobb színben tüntetik is fel magukat. Nemzeti életünk megújhodásának útján nagyon hamar elindulhatnánk. Még ebben az évben...".

Maga Vaculík az 1968. május 15-én Semilyben megtartott nyilvános gyűlésről ezt írta: „Olyan egyedülálló eseménynek voltam a tanúja, ami csak egyszer adódik a történelemben húsz esztendő alatt. Aztán idézve Tomíček szavait így kommentálja: „A taps többször félbeszakította mesteri beszédét, amely során időnként megdermedtem, régi tapasztalataim alapján azt vártam, mikor kezd működni a zavaróállomás," Tomíček beszéde „az est nagy száma" volt Vaculík számára, „tökéletes tömeggyűlési fellépés, amely a február előtti időkre emlékeztetett". Amit Vaculík Semilyben csinált, az a képmutatás elsőrendű példája. Demokráciát hirdetett, de közben harccsapatokat szervezett, kultivált eljárást követelt a maga számára, de másokkal szemben nyomást és erőszakot alkalmazott. A Semilyben szerzett tapasztalatok olyan tettre ösztönözték Vaculíkot, amellyel ugyan nem írta be nevét az irodalomtörténetbe, de egy csapásra az ellenforradalom első soraiba került. Társaival közösen megírta a 2000 szót. Azon a napon — 1968. július 27-én — amikor nyilvánosságra hozták ezt az ellenforradalmi felhívást, maga Josef Smrkovský, a CSKP KB elnökségi ülésén megjósolta: „A 2000 szó c. nyilatkozatot a Februárral ellentétes felhívásnak tartom. Ez felhívás anarchiára, felhívás a CSKP elleni támadásra."

Walter Becher, a CSU képviselője, a szudétanémet Landsmannschaft szóvivője a 2000 szó ellenforradalmi felhívással kapcsolatban 1968. július 14-én a CSU kongresszusán kijelenti:

„Az igazság órája, amely a társadalmi és állami élet különböző területein ketyeg Csehszlovákiában, megteremti az európai integráció alapvető feltételeit...". Néhány nappal később, 1968. július 25-én a Stuttgarter Zeitung hangsúlyozza: „...amennyiben a prágai reformátorok érvényre jutnak, néhány éven belül megváltozik Európa politikai térképe...".

De térjünk még egy rövid időre vissza Semilybe, ahol ott voltak Ludvík Vaculík „növendékei" és „realizátorai". Jaromír Kobr elvtárs a semilyi járási pártbizottságról így beszél: „A Fiatalok Klubja háromszázötven kommunista nevét tartalmazó listát készített, akiket valamilyen módon likvidálni akartak. Hogy milyen módon, az még idő kérdése volt. Tény, hogy megpróbálták birtokukba venni a népi milícia fegyvereit, de ezt akkor nem tudták megvalósítani. Még elképzelni is szörnyű, mi történt volna, ha ezek az emberek kezükbe kaparintják a fegyvereket." Jaromír Kobr elvtárs szavait tovább fűzi Miloslav Zelinka, a semilyi jnb titkára: „Szeretném megemlíteni, hogy körülbelül 1968. augusztus 22-én, a Fiatalok Klubjának néhány tagja egy tervet adott nyomdába, amelyben egy megdöbbentő gondolat kötötte le a figyelmünket: méghozzá az, hogyan beszéltek az emberek likvidálásáról. Éppen ezen a röpiraton nyíltan kimondták: majd a végső likvidáció után, vagy: abszolút megoldás...

1969. február 14-én a járási bizottság szervezetei barátsági estet rendeztek. A résztvevőknek egy sötét utcácskán kellett keresztülmenniük, ahol megtámadták, összerugdosták, szidalmazták — egyszóval ilyen módon botrányba keverték őket. És éppen azok az emberek, akik Vaculík körébe tartoztak."

Jan Gdovín elvtárs, az NF semilyi jb-titkára így beszél. „Ludvík Vaculík a 2000 szó kiadásáig valóban rafinált módon dolgozott, legalábbis úgy látszott. De a 2000 szó kiadása után teljesen leleplezte magát, úgyhogy azok, akiket azelőtt elkábítottak a gondolatai, felismerték, hogy nem másról van szó, mint ellenforradalmárról, aki gyakorlati utasítást adott a párt- és állami szervek vezető funkcionáriusainak likvidálására. Ki volt Ludvík Vaculík? Szellemi atyja a Fiatalok Klubjának Semilyben, az Elkötelezett Pártonkívüliek Klubjának Turnovban és a K 231-nek ugyancsak Turnovban, egyszóval úgy járt el, mint egy külföldi kémszolgálat ügynöke.

És Vaculík képmutatásának egy újabb szemmel látható megnyilvánulása: szavaival humanizmust hirdetett — tetteivel azon-

ban nem állt túlságosan messze Mussolini feketeinges terrorlegényeitől.

Elégedetlen Semilyben az ún. Fiatalok Klubja tevékenységével is. Akcióik nem tűnnek neki eléggé meggondoltaknak, túlságosan rövid lélegzetűek. Egy Karel Hádekkal folytatott beszélgetés során, szó szerint ezt mondja: „Nekem ez nem látszik jónak. Tudja, ez a rendszer néhány év alatt még rosszabbodhat, csak aztán lesz szükség valóban elszánt emberekre, maguknak meg már nem akaródzik, mert addigra meghülyülnek. Úgy tűnnek maguk nekem, mint a rövidtávfutók, de ez a táv nagyon hosszú is lehet."

„Řezáč elvtárs, önnek lehetősége volt konkrétan megismerkedni Vaculík művei Nyugaton keltett visszhangjával. Hogy fogadták ott egyáltalán ezt az embert?

„1969-ben, pontosan 1969 júniusában kezdtem dolgozni a C. J. Bucher könyvkiadóban, amely Kohout Egy ellenforradalmár naplójából c. könyvén kívül kiadta Vaculík Tengeri malacait is. Vaculík Tengeri malacok c. könyvét, amennyire ezt mint a kiadó expedíciójának dolgozója megfigyelhettem — jóformán senki sem vásárolta. Jobban mondva, egyáltalán nem adták el. A Bucher-féle könyvkiadó megküldte a könyvet a legjelentősebb nyugati lapok recenzenseinek. Kezdve a londoni Times-től a svájci Neue Züricher Zeitung-ig. Vaculík könyvének egyszerűen semmiféle visszhangja nem volt. Nem volt érdekes, ott hevert a raktárban és csak anyagi veszteséget jelentett a könyvkiadónak."

„És hogyan értékelte ezt a könyvet a helyi irodalmi kritika?"

„A Bucher-féle könyviadó mindent elkövetett annak érdekében, hogy ezt a könyvet a lehető legkedvezőbben fogadják. Teljesen sikertelen törekvés volt ez, Vaculík Tengeri malacainak csupán egyetlen újságban, a Luzerner Neueste Nachrichten-ben volt visszhangja. Ez egy jelentéktelen vidéki napilap, ráadásul a Bucher könyvkiadó irányítja és pénzeli. Ha jól emlékszem, ez a napilap is — Braunschweiger igazgató minden igyekezete ellenére — nagyon elvonatkoztatva írt Vaculík Tengeri malacairól. Ez azt jelenti, hogy a könyvet nem tartották sem jónak, sem érdekesnek."

„Megmutatkozott ez a Vaculíknak kifizetett honoráriumban? Kapott-e egyáltalán valamit az eladhatatlan könyvéért?

„Amennyire tudom, kapott, és kellett is kapnia. Ha nem is olyan formában, ahogyan szerette volna, azaz egészen törvény szerint. Nyugaton ugyanis szigorú törvény uralkodik a könyvkiadó vállalatokban. A szerzőnek egy eladott példány után ma-

ximálisan csak 10—15 százalékot fizetnek honoráriumként. Vaculík Tengeri malacok c. könyvéből egyetlenegy példány sem kelt el. Vaculík tehát közvetve, ajándékok és különféle prémiumok formájában kapta meg a honoráriumát."

„Azt mondja, Řezáč elvtárs, hogy prémiumokat kapott. Mit értsünk tulajdonképpen ezen?"

„A válasz egyszerű. Ezek például díjak. Vaculík újságírói díjakat kapott soha meg nem jelent cikkekért."

Vaculík azonban másképp is keres támogatást Nyugaton. Miután közöttünk él, arról talál ki mindenféle meséket, hogyan üldözik őt országunkban. Hogy milyen ingatag alapokon nyugszanak az állításai, kitűnik az Vladimír Kopejtko elvtársnak, a Prága 7. kerületi 38. számú polgári bizottság elnökének elbeszéléséből — ebben a körzetben lakik ugyanis Ludvík Vaculík. „Nagyon élénken emlékszem arra a választások idei konkrét esetre Ludvík Vaculíkkal kapcsolatban. Mikor pénteken a késő délutáni órákban az agitációs központ képviselői meglátogatták a lakásán, a nyílt és közvetlen beszélgetés során azzal utasították el őket, hogy Ludvík Vaculík nem megy szavazni. Én, mint a körzeti választási bizottság tagja, még egy másik bizottsági taggal, Mazáč elvtárssal, másnap 11 óra tájban meglátogattuk a szavazóurnával azokat a polgártársakat, akik abban az időben betegeskedtek. Útközben megálltunk Ludvík Vaculík úrnál is. Négyszer csengettünk. Nem nyitottak ajtót, bár halk léptekre emlékeztető zajt hallottunk az ajtó mögül." Néhány nappal később egy nyugati sajtóügynökség jelentette, hogy Ludvík Vaculíkot pénteken és szombaton úgy 11 óra körül meglátogatták a csehszlovák közbiztonsági szervek titkos ügynökei és kihallgatták. A hazafi Vaculíknak a fantáziája ismét teljes fordulatszámmal működött. Hadd legyen a Nyugatnak egy kis szenzációja!

A charta '77-ben arról panaszkodik, hogy őt és a hozzá hasonlókat állítólag sokféle módon, még anyagilag is korlátozzák. Mint mindig, most is éppen az ellenkezője igaz. Bohumil Kuchař elvtárs, a Prága-nyugat járás dobřichovcei hnb elnöke elmondta: „Ondřej, Ludvík Vaculík fiá 1973 végén — tehát tizenkilenc éves korában — családi villát vásárolt egy nagy, 3196 négyzetméter területű kerttel. A villában három bérlő lakik és 1974. február 22-én mindhárom bérlő esetében a lakáshasználati joguk megszüntetését kérte. Indokul a ház tatarozását, korszerűsítését hozta fel. Ez a javítás és modernizálás további és nem kevés pénzbe kerül. Amint látható, nem igaz, amit Ludvík Vaculík és a hozzá hasonlók állítanak, hogy korlátozva vannak, megnehe-

zítik vagy lehetetlenné teszik számukra maguk és családtagjaik anyagi téren való biztosítását."

Ismét beigazolódott Vaculík úr érdeklődése az ingó és ingatlan vagyon iránt. Az 1973-ban vásárolt dobřichovcei víkendház csak egy része „gyűjteményüknek". Az is érdekes, hogy ezt a gyarapodást akkor jegyezték be, amikor Ludvík Vaculík nem volt itthon, tehát Csehszlovákiában, nem volt foglalkozása és minden állást visszautasított mondván, hogy nincs ráutalva. Ő irodalmilag tevékeny. Hogy kinek ír — kit igyekszik szolgálni tevékenységével — nem nehéz kitalálni.

Maga Ludvík Vaculík 1973 szeptemberében megjegyzi: „Az én szerzői tevékenységem nem a szövetségi tagságtól függ (azaz a Cseh Írószövetség tagságától — szerk. megj.). Az irodalmi tevékenységemből befolyt jövedelem a döntő, amit könyvelési bizonylatokkal igazolhatok... E bizonylatok szerint 1972-ben a bevételem összesen 17 611 tuzex-koronát tett ki...".

A Csehszlovák Rádió 1977. II. 7-i adása (rövidítve)

A „charta '77" szerzőinek erkölcsi arculata

Normális ember talán nem is tartja lehetségesnek — azt az exhibicionizmust a strážištěi temető sírdombjain (nem messze Drahobuzy községtől, az észak-csehorszagi kerületben).

E tett mindazoknak a jóérzését sérti, akiknek élete, valamint az emberekhez és az évszázadok folyamán létrehozott értékekhez való viszonya erkölcsi normákon alapul. Ezért az olvasónak is keresnie kell a választ arra a kérdésre, milyen is lehet az olyan embernek az erkölcsi, szemléleti és érzésvilága, akik mezítelenül hevernek a sírokon, mint arról az Ahoj na sobotu c. folyóirat 3. számában közölt és a Csehszlovák Televízióban is bemutatott fényképek tanúskodnak — amelyek még a legkevésbé kifogásolható felvételek a sorozatból. Hová is süllyedtek cinizmusukban azok az emberek, akiknek egyáltalán nem számít, hogy megszentségtelenítik azt a helyet, ahová az elhunytak iránti tisztelettel lépünk be, tudva, milyen fájdalmat él át itt mindenki, mikor utolsó búcsút vesz a számára legdrágábbtól. Minden jóérzésű ember, legyen az hívő vagy ateista, azt a néhány ár földet, amelyben esetleg ismeretlenek földi maradványai nyugosznak is, a béke és nyugalom jelképének tekinti, és elérzékenyülten, a legnagyobb tapintattal viselkedik ott.

És ki az a kettő, aki nem szégyelli az emberek és az egész

társadalom iránt ilyen módon bemutatott viszonyát? Egyikük már évekkel ezelőtt közismert lett, bár akkor még nem ismerhettük meg teljesen — in natura — mezítelenségében, de már hírhedttté vált az ún. 2000 szó c. felhívás szerzőjeként. Akkor még csak leleplezte magát. Most már teljesen mezítelenre is vetkőzött, nemcsak a strážištěi temetőben, hanem mint a charta '77 c. pamflet kezdeményezője és aláírója. E tettével több mint meggyőzően megmutatta mind ő, mint az ún. charta '77 többi szerzője és kezdeményezője is erkölcsi arculatát.

Lidová demokrácia, 1977 I 26 (rövidítve)

Hihetetlen, de igaz

Sokan keresik fel főleg szombaton és vasárnap a gyász méltóságteljes helyeit — a temetőket. Eljárnak arra a helyre, ahol nagy csönd honol és minden az ember utolsó útjára emlékeztet.

Ezért minden jóérzésű embert megráznak az Ahoj na sobotu c. hetilap idei 3. számában közölt fényképek, amelyek az északcsehországi kerületben levő Drahobuzy községhez tartozó Strážiště temetőjét és sírhalmait örökíti meg, ahol L. V. lefényképeztette magát a Strachový-Nolovský és a Schneider-Jahnel családok sírján — méghozzá a szeretőjével együtt olyan helyzetben, amely a legkevésbé sem felel meg e hely kegyeletteljességének.

Azt a cikket, a hozzá tartozó fényképekkel, bizonyára az említett hetilap sok olvasója látta és olvasta. S a pornográf képek illegálisan kiadott sorozatából még csak a legkevésbé kifogásolható felvételeket közölték. Ezek a felháborító tények az említett L. V. teljes erkölcstelenségéről és alacsony kulturális színvonaláról tanúskodnak. A temetőt, amelyet kivétel nélkül minden tisztességes ember — hívő vagy hitetlen — kegyeletteljes helyként tisztel, ahová azért járnak, hogy lerójják kegyeletüket az elhunytak emléke előtt, perverz erkölcsi eltévelyedéssel gyalázták meg. Az ilyen eltévelyedés a tettes erkölcsi és kulturális színvonalának névjegye. Lehet-e még egyáltalán az ilyent szellemileg normális embernek tekinteni? Lehetséges-e, hogy egy ember, aki a halottak iránti kegyelet szent helyét nem tudja tiszteletben tartani, erkölcstelen módon az „emberi jogok védelmezőjének" adja ki magát, védeni merészelje az élőket? Vagy talán „ez a módszer" őszerintük az új „megnyilvánulása a szabadságnak"? Az ilyen „megnyilvánulásokat" az emberek

nálunk már előre szépen megköszönik és nem hagyják magukat tévútra vezetni azoktól, akiknek jellemét erkölcsi perverzitás és abnormális viselkedés domborítja ki.

Az a legellentmondásosabb az egész dologban, hogy egy ilyen „jellemű" ember nem szégyellte aláírni a charta '77 c. gúnyiratot, az egyházi kérdések rendezését követelve, és nem restellt az egyház nevében beszélni. Méghogy ő lenne a hívők „igazi" szószólója! Erre más illetékes tényezők hivatottak, nem pedig idegen érdekek előtt „hajbókolók", nem népünknek és szociális vívmányainak ellenségei. Ami pedig a hívők hitéletét illeti, a cseh püspökök és ordináriusok a közelmúltban tett nyilatkozatukban egész világosan kijelentették, hogy csakis ők az egyház hivatalos képviselői, és senki más nem hivatott tolmácsolni hazánkban az egyház álláspontját. Ez az egyedüli reális távlati út, amely során az egyházi élet kérdései nálunk megoldhatók.

Katolícke noviny, 1977. I. 30. (rövidítve)

Kicsoda Prokop Drtina?

Nem először fordul elő a történelemben, hogy Drtina neve azokkal az erőkkel kapcsolatban merül fel, akik megkísérelték visszaforgatni nálunk a történelem kerekét.

„Ítélet a köztársaság nevében: A vádlottat, Prokop Drtina doktort, született 1900. április 13-án Prágában, volt minisztert a bíróság bűnösnek mondja ki, mert legalábbis 1947-től 1948 februárjáig Prágában a Csehszlovák Köztársaság népi demokratikus állam rendszerének ellenforradalmi államcsíny útján való erőszakos megdöntését készítette elő. E célból összehívta a tábornokokat, a tiszteket és a nemzeti szocialista párt képviselőit, tárgyalt a nyugati államok diplomáciai testületeinek tagjaival. E megbeszéléseken megállapította ezen államok kormányának állásfoglalását az ellenforradalmi államcsíny megvalósítása esetén. Egyiküktől aztán segítséget is kért. Tehát: kísérletet tett a köztársaság alkotmányának erőszakos megváltoztatására, a kormány alkotmányos tevékenységének teljes megbénítására, amivel az egyes számú cikkely első és második bekezdése szerint..."

Hogyan vág ez egybe azzal a nyugodt és megfontolt hanggal, amelyen a liberális politikus, Prokop Drtina, alias Pavel Svatý szólt a náci megszállás idején a londoni rádióból a cseh nem-

zethez? — Hogyan értsük ama kijelentését, hogy „... a demokráciában a viszályokat vita, eszmecsere útján, érveléssel, kölcsönös meggyőzéssel és a közvélemény megnyerésével oldják meg", amit annyira hangsúlyozott egyik utolsó Londonból sugárzott rádióbeszédében? Hogyan lehet későbbi politikai tevékenységével összeegyeztetni azt az ünnepélyes kijelentését, hogy „... a fasiszta Németország fölötti győzelem után Csehszlovákia további sorsa attól függ majd, hogy milyen politikát kényszerít ki a népakarat..."

Svobodné slovo, 1947. március 2., 2. oldal: „Szombaton egész nap ülésezett a Csehszlovák Nemzeti Szocialista Párt XIV. kongresszusának politikai szekciója. Az ülést Prokop Drtina doktor, igazságügyminiszter nyitotta meg és vezette..." „Elsősorban állást kell foglalni az egyes konkrét politikai kérdésekkel kapcsolatban. Itt mindenekelőtt a *világos* politikai program mutat számunkra kiutat. E világos politikai irányvétel és meggyőződés nélkül a politikai tevékenység nem tekinthető igazi politikának, hanem csakis zugpolitikának." De olvassuk tovább az idézett Drtina beszédét, ahogyan azt a Svobodné slovo 1947. március 2-án közölte: „... Hébe-hóba éppen a mi pártunknak is felróják, hogy programunk, mondhatnám, kissé ködös. De, testvéreim, nekem kedvesebb egy olyan program, amely az eszmei-politikai fejlődés minden lehetőségével és mozgatóerejével számol, mint a merev, egyoldalú doktrína..."

Tisztelt doktor Drtina testvér, igazságügyminiszter, Prága 2, Vyšehrad utca.

Tárgy: Max Köhler cég — affiliáció.

Tisztelt miniszter úr,

a kormány napirendjén 1947. október 21-én kerül sor az aši csipke- és kötöttárugyár affiliációjának megvitatására. A Nemzeti Felújítási Alap Tanácsánál és a Telepítési Hivatalban kifogást emeltünk a nemzeti vállalathoz csatolása ellen... Kérjük, hogy a kormányban is nyújtsd be ellenvetésedet. Köszönjük, hogy pártfogolod ezt az első esetünket, amely a Nemzeti Felújítási Alap Tanácsától és a Telepítési Hivataltól kerül a kormány elé. Testvéri üdvözlettel — aláírva — dr. Vladimír Krajina professzor, a Nemzeti Szocialista Párt főtitkára.

A Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság, amely Drtina befolyása alatt állt, eleget tesz a prágai Orion csokoládégyár tulajdonosa folyamodványának és 1948 januárjában hatályon kívül helyezi a gyár államosítását. Az indoklásban megállapítja: a dekrétum alapján csak azok a vállalatok esnek államosítás alá, amelyek 1938 januárjában legalább 500 alkalmazottat foglalkoztattak. Az

Orionban akkoriban, 1938-ban csak 496-an dolgoztak. A bíróság abban az időben — teljesen a Drtina-féle osztályszempontú igazságszolgáltatás szellemében — megfeledkezett arról a tényről, hogy szezonban 200—300 személlyel több dolgozott az Orionban.

Természetesen, ezek nem egyedülálló példák, amelyek a Drtina-féle igazságszolgáltatás osztály- és bosszúálló jellegét bizonyítják. Néhány további eset: a Ditmar részvénytársaság kerámiai gyára Trhovanyban, a cukoripari részvénytársaság, vagy ahogy jobban ismerték: Stoupal-konszern, a Grätzer testvérek hangszergyára és egész sor további kísérlet arra, hogy kijátsszák az akkori államosítási intézkedéseket, s kivegyék a gyárakat a dolgozók kezéből, visszaadva azokat a gyárosoknak.

Jellemző a Jandera testvérek textilgyárának példája is Ústí nad Orlicí-ban, ahol a kommunista párt és a szakszervezetek gyári képviselői leleplezték, hogy a gyár tulajdonosa hamis adatokat közölt az alkalmazottak számáról... „Tisztelt miniszter testvér — írja Fráňa Zemínová, a Nemzeti Szocialista Párt akkori alelnöke Prokop Drtinának. — Már hosszabb ideje pártfogoljuk az Ústí nad Orlicí-i Jandera cég ügyét. Semmi áron ne engedd meg, hogy a minisztertanácsban keresztülvigyék a kommunisták követelését e cég államosítására vonatkozólag."

A Drtina-féle igazságszolgáltatásnak abban az időben egész egyértelmű osztály- és bosszúálló jellege volt. A burzsoázia osztályérdekeit szolgálta, bosszút állt a népen azért, mert végbevitte az államosítást. Hogy a politikai harc során mit várt tőle a burzsoázia, azt jól látta még az 1946-ban megtartott választások előtt Steinhardt, az Egyesült Államok csehszlovákiai nagykövete. A Vacuum Oil Company New York-i olajkonszern elnökének, Sheetsnek küldött levelében azt írja, hogy a „moderates" — a mérsékeltek, azaz a reakciós politikai pártok győzelmét várja. Közéjük tartozott Drtina pártja is. Azután valószínűleg az államosított ipart visszaadják a magántulajdonosoknak, a külföldi monopóliumokat is beleértve. Nem először fordul elő a történelemben, hogy Drtina neve azokkal az erőkkel kapcsolatban bukkan fel, amelyek nálunk megkísérelték visszaforgatni a történelem kerekét.

Nem kevésbé jellemző Drtina és a jobboldali erők politikai tevékenységére az 1948 februárja előtt és általában a Csehszlovák Belügyminisztérium és a Nemzetbiztonsági Testület ellen intézett támadások és rágalmak. Nem volt ez véletlen jelenség. Drtina és a reakció más képviselői meg akarták gyengíteni a biztonsági szerveket, mivel azok már nem voltak a kezükben.

S van itt még valami: említést tettek róla a CSKP KB és az SZLKP KB 1948. február 20-i állásfoglalásában.

„... A Nemzetbiztonsági Testület elleni támadásokkal akarják leplezni a befolyásos politikai tényezőkkel kapcsolatban kirobbanó kémkedési botrányokat, amelyek soha nem látott méreteket öltenek és a külföldi, valamint a hazai reakciónak köztársaságunk elleni széles körű összeesküvéséről tanúskodnak ..."

Drtinának a Nemzetbiztonsági Testülettel szemben tanúsított ellenséges magatartása már röviddel hazánk felszabadítása után, 1945-ben kifejezésre jutott. A Drtina-féle igazságszolgáltatás nagyon határozatlanul látott hozzá az elfogott háborús bűnösök és kollaboránsok megbüntetéséhez. Ahol csak tehette, enyhe vagy felmentő ítéleteket hozott és így szabotálta nemcsak a biztonsági szervek igyekezetét, hanem a csehszlovák nép határozott követelését is a közéletnek az árulóktól és a náci bérencektől való megtisztítására vonatkozóan.

1945 októberében a csehszlovák közvéleményt nagyon felháborította az a hír, hogy a volt protektorátus három miniszterét a fogházból a kórházba szállították át, és egyikük már másnap Prága utcáin sétálgatott. A további fejlődés megmutatta, hogy nem kivételes esetről volt szó, hanem a Drtina-féle igazságszolgáltatás szándékosan elnéző magatartásáról a cseh nemzet árulóival szemben.

Az áruló protektorátus-kormány tagjai ügyében hozott enyhe ítéletek annyira felháborították a becsületes hazafiakat, hogy az Óvárosi téren tüntettek. Prokop Drtina, annak a minisztériumnak a képviselője, amelynek az ő vezetése alatt már csak a nevében maradt meg az igazság szó, 1946 augusztusában rádióbeszédben válaszolt a közvélemény felháborodására. Minden logikával és tisztességtudattal ellentétben még ő adta fel a leckét a nemzetnek a demokráciából. Érdekes, hogy erre az esetre még 1968-ban is visszatér. Az 1968. április 21-én a Svobodné slovoban közölt cikk még büszkélkedik is vele, hogy Drtina határozottan a volt protektorátus-kormány bűnperének felülvizsgálása ellen foglalt állást.

A minden haladással szembenálló Prokop Drtina a burzsoázia osztályérdekeinek védelme közben teljesen megfeledkezett saját nemzetéről. A hazafiság, amivel évekig olyan tüntetőleg dobálózott, választás előtti frázis volt számára a burzsoázia politikai cselfogásai szellemében. Hogy milyen mesterkedések is voltak ezek, arról később így vallott a legfőbb ügyész előtt: „... A Nemzeti Szocialista Párt politikáját Csehszlovákiában angol diplomáciai képviselők befolyásolták, akik a párt vezetőit irányítot-

ták... E célból különösen Nichols tárgyalt a Nemzeti Szocialista Párt miniszterelvel — így velem is. Ilyenkor tájékoztattuk Nicholst és a nagykövetség tisztviselőit az őket érdeklő kérdésekről. Ezek a kérdések a belpolitikai eseményekre és ügykörük problémáira vonatkoztak...!" Ilyen messzire jutott a burzsoá uralom felújításának útján az az ember, aki oly szívesen adta ki magát az egész cseh nemzet szószólójának.

Svobodné slovo, 1968. április 21., 5. oldal: Az oldal közepén Prokop Drtina nagy fényképe, körülötte nagy gonddal kinyomtatott felirat — És most Pavel Svatý beszél. E többé-kevésbé nyíltan szocialistaellenes támadásokat tartalmazó cikkben Prokop Drtinát csaknem szentté avatták. A befejező részben így mutatják be az olvasónak: „...hazánk állampolgára, aki szerényen és csöndben várja, hogy még találkozik a nagyvonalúsággal, az igaz emberséggel, amit ő egész életében osztogatott."

A Dějiny a současnost c. folyóirat szerkesztőségének 1968-ban feltett kérdésére, hogy mit ért a demokrácia fogalma alatt, Drtina salamoni választ ad: „...A demokrácia akkor demokrácia, ha valóban demokrácia. Nem szükséges tovább definiálni. Ez félrevezetne..."

A CSSZSZK Belügyminisztériumának 1968 júliusában kelt jelentésében olvashatjuk: „...A január utáni fejlődés során továbbra is nagyfokú aktivitást fejtenek ki a Klub 231 tagjai. Egyes személyek kapcsolatot tartanak fenn a külföldi csehszlovák emigrációval, és utasításai szerint járnak el... A prágai Klub 231 számos funkcionáriusa, élükön az elnökkel, Karel Nigrin professzorral, szoros kapcsolatban áll Prokop Drtina doktorral, a volt igazságügyminiszterrel. Ő, felhasználva összeköttetéseit a sajtóban, a rádióban, a tv-ben, keresztülviszi, hogy a CSKP-t lejáratő híreket közöljenek. Drtina doktor kapcsolatban van Herben doktorral, a csehszlovák emigráció vezető tisztségviselőjével. Maga Drtina nem lép fel a K 231 érdekében, de igyekszik a háttérből befolyásolni a fejlődést."

Mi is volt a Klub 231, amellyel Drtina annyira rokonszenvezett és amelyben a „magasfokúan humánus demokrácia" megtestesítőjét látta? Hivatalosan 1968. március 31-én alakult meg Prágában, a Szláv szigeten tartott gyűlés folyamán. Annak ellenére, hogy programnyilatkozatában országos *politikamentes* szervezetnek mondta magát, rögtön kezdetétől fogva világos volt, hogy milyen célokat követ. Már az említett alakuló ülésen a jelenlevők viharos egyetértése mellett ilyen felkiáltások hangzottak el: „Végeztünk a kommunista urakkal!", „Követeljük a munkásmilícia feloszlatását!", „Csak a masaryki és a beneši

demokráciát ismerjük el!" és hasonló ellenforradalmi, de semmi esetre sem politikamentes jelszavak.

Jaroslav Brodský, a Klub 231 központi titkára a Litoměřicében megtartott gyűlésen nyíltan kijelentette: „Igyekeznünk kell, hogy minél több fiút bejuttassunk a hivatalokba és a Nemzeti Frontba. Ügyelnünk kell arra, hogy bizottságainkba ne kerüljenek olyan emberek, akik pénzért szabotálnak vagy kémkednek, és hasonlók. Nem fogjuk azonban magunkat távol tartani tőlük. Ezek az emberek is tagjaink maradnak. Egyelőre azonban nem kerülhetnek előtérbe, mert ilyesmire rámutatnak az emberek. Merőben ésszerűen és óvatosan kell eljárnunk. Manapság már nem lehet nagydobbal verebet fogni . . ."

Idézzük csak fel a K 231 némely funkcionáriusának a jellemrajzát. Radóvan Procházka — az amerikai felderítő szolgálat ügynöke. Otakar Rambousek — mint február utáni emigránst beszervezték az amerikai hírszerző szolgálattal való együttműködésre. Törvényellenesen érkezett Csehszlovákiába, hogy teljesítse kémszolgálati feladatait, és illegális szervezetet hozzon létre. Zdeněk Hostaša és František Vrbka — a CIA munkatársai. Zdeněk Červenka — a brit kémszervezet ügynökének a munkatársa. Leopold Nedoma — a nyugatnémet, amerikai és brit kémszervezetek ügynöke. Milo Komínek — terrorista és gyújtogató, fegyverrel a kezében fogták el stb.

És maga a klub központi titkára, Jaroslav Brodský? Písekben tagja volt egy államellenes csoportnak, amely összeköttetésben állt Prágában az amerikai nagykövetséggel. Szülei házában titkos leadót, fegyvereket és robbanóanyagokat rejtegetett e csoport részére. Ezek voltak tehát a K 231 funkcionáriusai. Vajon milyenek is lehettek azok, akiket egyelőre tartalékban hagytak?

A K 231 ellenforradalmi szervezet fürgén hozzálátott külföldi kapcsolatainak kiépítéséhez:

— Például František Poula, klubtag 1968 májusában összeköttetésbe lépett a Svědectví c. újság bécsi szerkesztőségében az emigráns Pecháčekkal. A találkozáson jelen volt az amerikai CIA képviselője is. Poula a K 231 České Budějovice-i tagjainak megbízásából támogatást kért a Szabad Európa rádióadótól és közvetítésével együttműködést is a CIA kémszervezettel. A CIA jelenlevő munkatársa segítséget ígért neki.

— A K 231 egy további tagja volt Jaromír Nebeský, a protektorátus alatt működő Nemzeti Összefogás elnevezésű szervezet elnökének a fia. Ő pénzbeli segélyt kért Nyugatról a K 231 részére, például a Pan American Airways légitársaság 10 ezer

dolláros ajánlatát. Az összeg átvétele végett a K 231 két tagjának a társaság költségén New Yorkba kellett volna utaznia.

— Stanislav Jenčík, emigráns, a CIC volt ügynöke, amerikai állampolgár, 1968 elején érkezett Csehszlovákiába, hogy kapcsolatba lépjen a K 231-gyel. Maga is tagja lett a szervezetnek és külföldi valutában ígért pénzbeli támogatást.

Nem kevésbé volt tevékeny a K 231 a hazai földön:

— Például a Prostějovi Vasművek nemzeti vállalatban volt tisztekből, bűnözőkből és a burzsoázia volt tagjaiból egy illegális csoport jött össze. Arra törekedett, hogy betöltse a legfontosabb posztokat a Forradalmi Szakszervezetben és az üzem gazdasági irányításában.

— Olomouc vidékén, Velké Bystřicén Procházka, az agrárpárt volt funkcionáriusa követelte a München előtti Parasztlovasság újbóli felállítását, és ehhez felszerelést is kért.

Ezeknek az embereknek „humanista" céljait a legtalálóbban Jaroslav Brodskýnak, a klub központi titkárának az a kijelentése árulja el, hogy „a jó kommunista a halott kommunista". Ehhez hasonló jókívánság a „kénsavban feloszlatni a csehszlovák közbiztonsági testületet", amit 1968 május elsején transzparenseikre írtak a K 231 és a KAN tagjai. Ennél nem kell ékesszólóbb bizonyíték!

S mindezek között az az ember áll, aki oly szívesen nevezte magát a humanista eszmék hirdetőjének — Prokop Drtina.

A Csehszlovák Rádió 1977. II. 14-i adása (rövidítve)

Az ördöggel is szövetségre lépnek

A mai fiatalságnak és a középkorú nemzedék egy részének is már nem sokat mond a Drtina név. Nemrég azonban dr. Pavel Drtina újból felbukkant, hogy hosszú évek után újra igazolja a lényegében rejlő reakciós szellemet, antikommunizmust és szovjetellenességet. Ebben nincs semmi meglepő, hiszen Drtina mindig ilyen volt.

Első „sarkantyúját" a burzsoá köztársaság idején szerezte, amikor röviddel a Károly Egyetem jogi karának elvégzése után és miután állást töltött be a Cseh Pénzügyi Ügyészségen, a legfelsőbb uralkodó politikai körökben kezdett el forogni. Mint főiskolai hallgató tevékenységet fejtett ki a Nemzeti Munkapárt diáktagozatában; 1928-ban azonban belép a Csehszlovák Nemzeti Szocialista Pártba, ahol különösen 1945-ben, hazánk

felszabadítása után az élenjáró prominensek és vezető funkcionáriusok közé tartozott. A második világháborút londoni emigrációban élte át, ahonnan dr. Beneš akkori államelnök kíséretével együtt tért vissza 1945 májusában. Akkoriban Drtina legalább eleinte fel tudta használni népszerűségét, melyre a háború éveiben tett szert Pavel Svatý fedőnév alatt a londoni rádió külföldi adásában. A fasizmus elleni harcban azonban — úgy mint osztályának többi tagját — csak egyetlen fő cél ösztönözte: biztosítani, hogy a burzsoáziának legalább az a része, amely nem kompromittálta magát a nép szemében a nácikkal való kollaborálással, visszanyerje Csehszlovákiában vezető pozícióit. Ennek a törekvésnek rendelte alá Drtina mindennemű tevékenységét a felszabadított köztársaságban is. Az ő neve semmivel sem jelentett kevesebbet, mint a reakció további képviselőinek nevei: Zenkl, Ripka, Krajina, Firt, a néppártiak közül Šrámek és Hála, Szlovákiában Lettrich, Ursíny és a „demokrácia" többi bajnokának a neve. Ebben az antikommunista társaságban Drtina 1948 februárjáig olyan hírnévre tett szert, hogy fogalommá vált országunkban, aki megszemélyesítőjévé vált a burzsoá polika teljes összeomlásának, tehát erkölcsi kudarcának is.

Nem véletlen, hogy Drtina beszédeinek és cikkeinek olvasása a mai antikommunista taktikára emlékeztet. Akkoriban szavakkal Drtina is a szocializmus, a szabadság és a demokrácia hívének vallotta magát. De hogy milyen „szocializmusra" törekedett, azt nyíltan megmondta például a Nemzeti Szocialista Párt 1947. évi kongresszusának eredményeivel kapcsolatban. Drtina akkor ezeket írta politikai pártjának központi sajtószervében: „a kongresszus egészen világosan állást foglalt a Nemzeti Front és a szocializmus mellett, persze (a cikk írója által aláhúzva) a humánus, haladó és bíráló szellemű szocializmus mellett Masaryk és Beneš szellemében, azaz politikai nyelven mondva, a balközép irányvonala mellett... A párt hajlandó (ismét P. Drtina akkori kijelentése szerint) együttműködni az összes többi párttal, akár balra, akár jobbra vannak tőle."

Nem kell részletes magyarázat ahhoz, hogy megértsük, mire irányultak tulajdonképpen ezek a kijelentések: a Masaryk-féle humánus szocializmus, amelyet más elnevezéssel 1968-ban is feltálaltak nekünk, a gyakorlatban nem jelentett és nem jelent mást, mint népinek álcázott kapitalizmust. Drtina mindenfajta kijelentései, amelyekben hűséget ígért a Nemzeti Frontnak, szintén csak álcázó hadművelet volt. Mint a nemzeti szocialisták kongresszusának eredményeivel foglalkozó elvi cikk szerzője például teljesen megfeledkezett említést tenni a politikai

pártok közös egyezményéről, ahol megígérték, hogy teljesítik a kormányprogram minden feladatát.

A Nemzeti Szocialista Párt politikájának egyik legjellegzetesebb vonása az volt, hogy szabotálta a Szovjetunióval való barátság, szövetség és együttműködés gondolatát, mely leglényegesebb programkövetelménye volt a Nemzeti Front kormányának. A Nemzeti Szocialista Párt vezető képviselői nemcsak hogy sosem ellenezték a durva szovjetellenes provokációkat, amelyekre a volt agrár exponensek és a többi reakciósok vetemedtek, sőt ellenkezőleg, életben tartották és fejlesztették ezeket az irányzatokat. Az a „kevés", amivel Drtina is hozzájárult ehhez a szovjetellenes kampányhoz, nagyon sok volt.

A Csehszlovák Nemzeti Szocialista Párt jobboldali vezetősége reakciós szövetségeseivel együtt mindent megtett azért, hogy mindenáron megakadályozza a Nemzeti Front politikájának megvalósítását és az igazi szocializmus irányában való fejlődést. Nem véletlenül lépett fel Drtina 1947 januárjában a Jogi Egylet ünnepi gyűlésén az „erőszakos forradalom" ellen, amelyet— az ő szovjetellenes színezetű állítása szerint — „csupán politikai és kulturális szempontból fejletlen államok és társadalmak" hajtanak végre. A többi reakciós képviselővel együtt éppen őrá hárult a rendkívül nagy felelősség a Kassai Kormányprogram és a Nemzeti Front kormányának programdokumentumában kifejezett politikai elvek szabotálásáért. Számos tanújelét adta ennek Drtina igazságügyminiszteri működése.

Amikor Csehszlovákia a reakciós erők ellenállása dacára elutasította a Marshall-tervhez való csatlakozást, melynek azt a célkitűzését, hogy elfojtsa Nyugaton a kommunista és forradalmi mozgalmat és a kapitalizmus trójai lovának szerepét játssza a népi demokratikus országokban — ezt ma már az imperialisták sem titkolják — doktor Drtina ismét az elsők között volt, aki a Nemzeti Szocialista Párt prominenseinek Karlovy Vary-i titkos tanácskozásán keresztülvitte ama politika folytatását és fokozását, amelyet azzal a jelszóval lehet kifejezni: „A kommunizmus — első számú ellenség".

S ismét Drtina volt az, aki az akkori Szlovák Demokrata Párt kongresszusa idején tárgyalásokat folytatott Lettrich doktorral, a szlovák és a cseh reakció népellenes, kommunistaellenes politikájának koordinálásáról. Szimbólumnak tekinthető ez a tény, hogy a Nemzeti Szocialista Párt reakciós főembereinek tárgyalása, amelyen — Ripka bevallása szerint — úgy döntöttek, hogy „a latens válságot nyílt válsággá kell változtatni",

éppen Drtina lakásában ment végbe. Amikor aztán 1948. február 23-án Beneš elnök utoljára fogadta hivatalosan a reakciós minisztereket, Drtina azok közé tartozott, akik — mint azt ezeknek a csődbe jutottaknak ki kellett volna jelenteniük Beneš előtt — el voltak szánva minden kockázatra, beleszámítva a kommunisták elleni nyílt harcot és a letartóztatás veszélyét.

Az ellenforradalmi puccskísérlet összeomlása után az összeesküvők többsége nyugatra menekült. Drtina idegei teljesen felmondták a szolgálatot — öngyilkosságot kísérelt meg s így itt maradt. Ám sohasem nyugodott bele a nép győzelmébe és a szocializmus építésének gondolatába.

Tvorba, 1977. február 2. (rövidítve)

Kicsoda Václav Černý professzor?

Václav Černý professzor közeli barátja Pavel Tigridnek és további élenjáró emigrációs politikusnak. Ez a barátság segítségére volt Černýnek a kapcsolatok felvételében a nyugati országok politikusaival, akikkel közölte a csehszlovákiai fejlődésre vonatkozó analíziseit. Viszonzásul értékes tanácsokat és információkat kapott, amelyeknek jó hasznát vette tevékenységében, mint az ellenforradalom stratégája.

Néhány feljegyzett hiteles eszmecseréből, amelyeket a professzor úr magához hasonló emberekkel folytatott a válságos években, kitűnik, ki is ő valójában.

Így például Jindřich Černývel, a Svobodné slovo volt szerkesztőjével folytatott beszélgetése folyamán kijelentette: „Nos, ha ezt egyetlen mondattal ki lehet fejezni: félre állni, vagy félre állva várni. Még várni kell — az idő önöknek dolgozik és az ő két táboruk hadd marja egymást. Az egyik valahogyan mossa mások fejét, végül pedig talán hajbakapnak egymással, senki sem tudja, ki fog győzni. De bármelyikük kerül is ki győztesen, mégis tovább jutottunk egy darabbal. Ez még Dubček dolga, ő nyerte meg a játszmát és megnyeri számunkra is. Azután majd olyan erővel köpünk a markunkba, hogy ez a nyomás ellenállhatatlanul elsöpörje, hogy ez „visa terbo" legyen számára, úgyhogy ő maga és eredményei is felülmúlt és hamarosan túlhaladott időszakká váljanak, s ezután bizonyára eljön az idő, hogy valami máshoz fogjunk."

J. Černý: Ebben az időszakban, gondolom, nem szolgálná az ügy javát, ha mondjuk olyan emberek állnának melléje, akiket

1948 után reakciósaknak nyilvánítottak. Ez bizonyára nem volna jó. Azt hiszem, hogy pillanatnyilag inkább félre kell állnunk az útból és nem kell tudtára adnunk a konzervatív erőknek, hogy Dubček programja egyszersmind azok programja is, akik elutasítóan fogadták a 48-as eseményeket."

V. Černý: „Igen."

J. Černý: „Reméljük, hogy hamarosan eljön az idő, amikor leomlanak a sorompók."

V. Černý: „Addig várni kell, és legfeljebb csak készülődni lehet. A folyamatnak el kell jutnia a legalacsonyabb szintig, azaz a vidéki lakosságig és helyi politikát kell folytatni a falusi bizottságokban, egészen a kisparasztokig és a vénasszonyokig s azután kissé elverni rajtuk a port."

J. Černý: „Én kissé félek is összeállni azokkal a fiúkkal. Félek eszeveszett radikalizmusuktól. Attól tartok, hogy a lámpavasakig fogják vinni a dolgot."

V. Černý: „Nos, mit lehet tenni, ebben az esetben nem mi lennénk felelősek a lámpavasakért sem."

Lám, milyen humánus tervek! Ha a válságos években valaki az emberi arcú szocializmus modelljének akarta feltüntetni az ilyesmit, ehhez valóban jó adag cinizmus kellett.

A válságos évek szabad utat engedtek az ellenforradalom felsorakozására. A legelfoglaltabbak egyike akkoriban Václav Černý professzor volt. Sokan hozzá fordultak tanácsért, mert olyan embernek tartották, akinek áttekintése van és kapcsolatot tart fenn a Nyugattal, de emellett nem tartozik azok közé, akik meggondolatlanul, hazárd módon cselekednek. És Černý professzor valóban ravasz és elővigyázatos volt: „Úgy gondolom, most az a legfontosabb, hogy mit tegyünk. Egyébként úgy vélem, hogy egész politikánk jó játszma a mai időben és hogy az, amit ők tesznek — az amolyan óvatos kommunizmus — ez rendben van manapság, amikor véleményem szerint az embereknek sok mindent kell majd helyrehozniuk, hát csak hozzák helyre ők maguk, no nem? Már mint a kommunisták, no nem? Nekünk pedig kiabálnunk kell, mert ez fontos."

Valaki talán azt mondhatja, hogy a Černý professzor típusú emberekből nem volt sok, s hogy nem jelentett problémát politikailag egyszerűen félreállítani őket. Ez valóban nem lett volna probléma, de a kommunista párt akkori — Dubček-féle — vezetősége lebecsülte az ilyen embereket. Nem számított azzal, hogy az ún. megújhodási folyamat csúcsán az ilyen emberek veszedelmes erővé válnak.

A hidegháború időszakában szerzett tapasztalatok után, ami-

kor beigazolódott, hogy kívülről nem lehet szétzúzni a kommunista pártot, a reakciós erők stratégái a belső bomlasztásra összpontosították figyelmüket. Ehhez persze szövetségesekre volt szükségük közvetlenül a pártban. A legkészségesebb és legaktívabb munkatársak egyike Jan Procházka író, Antonín Novotný egykori barátja és notórikus csodálója volt. Ő is konzultálni járt a reakció közismert stratégájához — Černý professzorhoz. Egyébként adjuk át nekik a szót. Programon a párt január utáni vezetőségének értékelése szerepel (a párbeszéd feljegyzése — a szerk. megj.).

J. Procházka: „Ez a — mint már mondtam önnek — ez az embercsoport, amely most hatalomra jutott, kétségbeesett társaság. Most fabrikálják az akciós programot — ez lesz csak a zagyvaság! Azt hiszem ők eljátszák majd szerepüket, s még nem is tudják, milyet. Kénytelenk lesznek eljátszani és távoznak. Ez kimondottan átmeneti garnitúra. Ugyanis úgy áll a dolog, hogy senkit sem akarnak beengedni maguk közé. Ez megint egy olyan klikk, amely körül akarja magát keríteni, hogy senkivel se kelljen megosztania a hatalmat, a hivatali pozíciókat. Ebben áll ideiglenessége. Én úgy vélem, hogy közbelép a nemzet. Ha pedig közbelép, hát tessék. De az emberek rendezni kezdik számláikat. Nem gondolja?"

V. Černý: „Ezt be kellene nekik csempészni . . ."

J. Procházka: „Nézze, ha majd nagyon népszerűtlen gazdasági intézkedésekhez folyamodnak, márpedig ezt meg kell tenniük, a válság elkerülhetetlen. Ha hozzáfognak ezekhez az intézkedésekhez és megengedik, hogy az emberek tetszés szerint írjanak és beszéljenek, akkor elég, ha felborul egy villamos a belvárosban, valami butaság következtében, ez előfordul, valami szerencsétlenség történik vagy bármi, és máris mozgásban van a tömeg."

V. Černý: „Az ilyen helyzetben gyengül a rendőrség pozíciója. Mivel most már a rádióban és mindenütt szidják a rendőrséget, elég ha megindul a rehabilitáció, és lényegében hasznavehetetlenné válik a rendőrség. Én bizonyos akadály lennék az egész fejlődési irányzat számára, az egész kormány és Dubček számára. Márpedig semmi sem áll távolabb tőlem, minthogy éppen a reakció vezérszellemét játsszam, mely vissza akarja az országot taszítani a München előtti köztársaságba. Természetesen én nem hagyom magam megtéveszteni, ellenkezőleg, felkészülök, de annak a Dubčeknek előbb meg kell nyernie a játszmát. Ha majd megnyeri, akkor legyen nyugodt, hogy megjelenek a színtéren, akár mint Dubček ellenfele is."

J. Procházka: „Úgy gondolom, kötelességünk szabad folyást biztosítani mindennek, aminek szóhoz kell jutnia. Hogy mire fog ez vezetni, milyen hullám fog felvetődni, azt néha nem merem végiggondolni, de úgy vélem, bárhová sodor is az a hullám, fel kell tornyosulnia."

A Csehszlovák Rádió adása, 1977. január 18., 19. és 20-án (rövidítve)

Černý professzor úr

Ha átlapozzuk például a Tvorba folyóirat háború előtti számait, az 1938 áprilisában megjelent 15. számban „Elefántcsontpince" cím alatt olvashatjuk Julius Fučík cikkét, amelyben bírálja a „Kritický měsíčník" (Kritikai Havilap) című folyóiratot, melynek Václav Černý volt a főszerkesztője. Nem mulaszthatjuk el, hogy idézzünk belőle legalább néhány részletet.

„... A Kritický měsíčník-ot Václav Černý vezeti, aki nagyratörő ember. Művelt, sokat olvasott és mintaképül szolgálhat annak a felismerésére, hogy az olvasottság széles terjedelme még egyáltalán nem biztosít széles látókört. Nem áll a nagy érettség hegyén, hanem ellenkezőleg, a nagy papírhalmaz alól nem lát túl könyvtárának határain. Nyilvánvalóan azért van ez így, mert ez a férfiú, aki nagy-nagy kritikus szeretne lenni, nélkülözi a bíráló szellemet, pedig ez az élet szelleme. Az irodalomhoz való viszonyát illetőleg jobban hasonlít a sajtószenátus elnökére mint a kritikus bíróra..."

„... Élettelensége és merevsége folytán Václav Černý alkalmas arra, hogy Kritický měsíčník című lapjában felhalmozza mindazt, ami merevségben és élettelenségben szenved... Összegezve... a Kritický měsíčník érdeme, hogy szócsövévé vált a cseh értelmiség ama része dekadens hangulatának, mely nem értette meg korunk nagy problematikáját..."

„Aki hallani sem akar az osztályharcról — és a Kritický měsíčník ezt nagyon hangsúlyozza — az tudni sem akar az igazi szabadságról, az nem is tudhat róla semmit...

A fasizmust nem tekinti ellenségnek, aki ellen össze kell gyűjteni az összes erőket. Az egész népeket erőszakoló és kiirtó fasizmus egész barbárságával csak annyiban érdekli őt, hogy hozzáhasonlíthatja a kommunzmushoz... Így tehát a Kritický měsíčník egész nem kritikus káoszával legragyogóbb példája a polgári anarchizmusnak — az úri anarchizmusnak, mint Lenin mondta. A minden porcikájában reakciós anarchizmus annál

veszélyesebb az igazi szabadságra nézve, minél szabadságszeretőbbnek tünteti fel magát...". S Fučík jellemzése az utolsó betűig beigazolódott 1945 után is.

A Szabad Európa adóállomás, az amerikai monopolisták és az antikommunisták e felforgató leadója, Václav Černýnek éppen ezt a tevékenységét dicséri mint leghaladóbb irányzatot. Értékét — úgymond — maguk a nácik igazolták, midőn betiltották a folyóiratot és Václav Černýt koncentrációs táborba hurcolták Persze, holló a hollónak nem vájja ki a szemét — mondja a közmondás. Hogy hogyan is volt ez a valóságban, erre a továbbiakban mutatunk rá.

A megszállás alatt V. Černý a Károly Egyetem bölcsészeti karán tanított egészen a főiskolák bezárásáig, azután pedig Prága első kerületi reálgimnáziumában oktatott. Figyelemre méltó az a tény, hogy 1939 októberében, tehát már a megszállás alatt, a prágai Petr könyvkiadóban egy igen furcsa tanulmánya jelent meg „A fajelméletről, ennek alapjairól és fejlődéséről". Letartóztatására csak a háború végén került sor — 1945 januárjában — mégpedig egy illegális szervezetben, az Értemiség Nemzeti Forradalmi Bizottságában való közreműködése miatt és Pankrácon tartották fogva. A felszabadulás után különféle funkciókat töltött be. Tagja volt a Cseh Nemzeti Tanácsnak, a Cseh Akadémiának, a Cseh Írók Szindikátusának. Visszatért a bölcsészeti karra és felújította a Kritický měsíčník c. lapot (melyet a nácik csak 1942-ben tiltottak be).

S milyennek mutatkozott politikai szempontból? Csakolyannak, mint a múltban. Ha ő, a „professzor úr" gúnyt űzhetett egy olyan erős hatású, harci szellemű könyvből, mint amilyen S. K. Neumann „Anti-Gide" című műve volt, s azt a nézetet vallotta, hogy hazánk hitleri leigázása 100—200 évig fog tartani, úgy valóban szomorú tény, hogy a felszabadulás után megfeledkeztek nálunk Julius Fučík jövőbe látó figyelmeztetéséről, melyben óva intett az úri anarchia olyan hirdetőjétől, mint amilyen éppen Václav Černý volt a háború előtt. Megfeledkeztek egyébként antikommunista hadjáratáról is, melyet a negyvenes évek végén folytatott.

Teljesen egyetértünk Vladimír Brett véleményével, miszerint ennek a megalkuvásnak az volt a csúcsa, hogy nem vették figyelembe igen furcsa tanulmányát „A fajelméletről, ennek alapjairól és fejlődéséről", bár e könyv kiadásának az volt a célja, hogy „megmagyarázza és közelebb hozza a cseh olvasóhoz a nemzeti szocialista fajelmélet eszméit".

Hasonlóképpen feledésbe merült nyilván Fučíknak az a figyel-

meztetése is, hogy Václav Černý irodalmi kritikus és az általa irányított Kritický měsíčník számára a fasizmus nem jelent ellenséget, aki ellen fel kell zárkóztatni minden erőt.

A Tvorba 23. számában 1948-ban közölt „Mi a kritika küldetése?" című cikkében Jiří Taufer figyelmeztetett Václav Černý jellemtelen magatartására, aki ki akarta irtani lelkükből (a diákok lelkéből, a szerző megj.) azt a képességet, hogy „csodálják és szeressék a XX. század nagy csodáját — a Szovjetuniót, ezt az annál is szebb csodát, mert emberi csodáról, a XIX. és XX. század legnagyobb filozófusainak — Marxnak, Engelsnek és Leninnek művéről van szó... Olyan mű ez, mely révén a dolgozó emberek millióí az emberiség felszabadításának nagy gondolatával áttértek az álmok világából a valóságba..."

„... Jellemző", írja J. Taufer, „hogy a februári napok óta megjelent már a Kritický měsíčník több száma, de Černý mindmáig nem talált magában elég ékesszólást, hogy ... irodalmi kritikus szempontjából és irodalmunk távlati szemszögéből méltányolja a februári győzelmet... Černýnek sohasem volt mondanivalója a kor nagy kérdéseihez. Mint ahogyan tíz évvel ezelőtt készségesen csatlakozott a provokációs trockista szovjetellenes akcióhoz — pedig akkor minden erővel terjeszteni kellett a bizalmat a Szovjetunió, a fasizmus ellen küzdő egyetlen harcos erő iránt — ugyanúgy a háború után sohasem mulasztotta el azt a kiváló, nem is megerőltető alkalmat, hogy szót emeljen a szabadságért... és a kommunisták ellen, hogy aztán lelkesen idézzék szavait a legreakciósabb újságok."

Így aztán a felújított Kritický měsíčníkben továbbra is támadta a kommunista ideológiát, ellentétbe került sok jeles íróval, kulturális dolgozóval. Antikommunista szellemben folytatta tevékenységét a bölcsészeti karon is. Előadásai valamiféle központtá váltak a reakciós diákok számára.

Csak 1950-ben „távozott" a professzor úr a bölcsészeti karról, és a Tudományos Akadémiába ment át. Persze itt sem „henyélt", és az akkori dolgozók kívánságára el kellett mennie. Hová? Mint tudományos dolgozó a Csehszlovák Tudományos Akadémia irattárába. Ebben az időszakban a Csehszlovák Tudományos Akadémia révén elég sok szakmunkát publikál a külföldi szaklapok hasábjain Franciaországban, Spanyolországban, Ausztriában és másutt. Meghívják őt külföldre és megszilárdítja helyzetét mint a román irodalom szakértője.

1956-ban, a magyarországi ellenforradalom idején, a professzor úr szintén úgy véli, hogy Magyarországon nem ellenforradalomról, hanem forradalomról volt szó.

Röviddel 1968 januárja után titkos összejöveteleket tart a „megújhodás" különféle harcosaival. Olyan taktika alkalmazásán gondolkozik, amely lehetővé tenné számára, hogy visszatérjen az egyetemre és nyílt támadást intézzen szocialista köztársaságunk ellen. Bár elővigyázatos volt, nyilván mégis úgy vélte, hogy elég sokáig volt félreállítva, s most itt az ideje, hogy úgy mint más hozzá hasonló emberek, elkezdje kiépíteni pozícióját arra az időszakra, amikor majd eljön „az ő ideje", vagyis amikor a pártban működő jobboldal teljesíti a feladatát és a színtérre léphetnek azok, akik a háttérből irányították a „megújhodási folyamatot".

Jellemző volt rá nézve az a törekvés, hogy mindenáron a diákok közé kerüljön. Éppen itt látott legjobb alkalmat arra, hogy diszkreditálja a gyűlölt rendszert és a kommunista pártot. És 1968. április 16-án a bölcsészeti kar aulájában, a diákokkal tartott összejövetelen nyílt támadásba lendült.

V. Černý, aki itt a diákok között is a masaryki humanizmus hívének vallotta magát, ugyanolyan „gyűlölet, mindenhatóság és álkarrierizmus" befolyása alá került, amilyen az ő saját szavai szerint a „Gestapo-pribékek február utáni nemzedékét" jellemezték.

Azzal vádolta a Csehszlovák Tudományos Akadémiát, hogy be tiltotta külföldi utazásait. De rögtön megcáfolta saját hazugságát, mondván: „Megjegyzem, hogy a Csehszlovák Akadémiától sohasem kaptam külföldi tudományos utaimra egyetlen fillért sem, s nem is kértem semmit; az én utaim költségét a meghívó fél, tehát a külföldi intézmények fedezték ...".

Ha ma elolvassuk ezeket a támadásokat, észrevesszük, hogy nézetei teljesen változatlanok voltak a burzsoá köztársaság idején, a felszabadulást követően, 1948 februárja előtt és után, 1968-ban és ma is.

Tribuna, 1977. február 16. (rövidítve)

Nem tiszta szándékok a „tiszta filozófia" köntösében

A szocializmus ellen irányuló ideológiai háború előkészítői, az imperializmus diverziós központjai és segítőik, a zsoldjukban működő árulók változatlanul azt hiszik, hogy az értelmiség betölthetné a „dinamit" szerepét, mellyel meg lehet bontani a szocialista országokban a nép egységét és az egész szocialista közösség összefogását. Hiszen ez látszólag oly egyszerű, s ezért

csábító dolog. Csak jól kell megszervezni! Végy néhány tetszetős jelszót, lehetőleg az abszolút szabadságról, demokráciáról, adj hozzá minél több illúziót és a felforgató munka sikere szerintük máris biztos. Hiszen nem lehet semmi baj! Feltéve persze, hogy óvatosan fogunk eljárni Jan Patočka doktor úr receptje szerint. Ez az úr, aki egyébként a filozófia doktora, azt állítja, hogy az értelmiséggel nem tud a hatalmi apparátus elbánni, különösen ha népszerűtlen módon erőszakot akarna alkalmazni ezen elem ellen, amelyet mindenütt a nemzet színe-javának és reményének tekintenek.

Patočka szerint az elméletileg gondolkodó embernek mentesülnie kell mindennemű külső érdektől, meg kell tisztulnia az önelfogultságtól. Az ember társadalomban él. Maga dönti el, elfogadja-e ama társadalmi osztály álláspontját, melynek pozíciójából a valóságnak megfelelően lehet értékelni a mai társadalmat, vagy ama osztály felfogását, mely mindenképpen igyekszik fenntartani a társadalomban kizsákmányoló helyzetét, s melynek természetesen nem áll és nem is állhat érdekében, hogy megismerje a társadalom fejlődésére vonatkozó tényleges igazságot.

Ugyanilyen alternatíva előtt állt Patočka is, csakúgy, mint mi mindnyájan, akik ebben a társadalomban élünk. Hogy melyik oldalra állt, és vele együtt néhány további értelmiségi is, azt bebizonyította például 1968-ban az ún. tiltakozó előterjesztésével a tudományról. Patočka itt már akkor nyíltan kifejezte politikai álláspontját és leszállt a „tiszta" tudomány magaslatáról, hogy betöltse a szocializmus ellenségei védelmezőjének korántsem magasztos szerepét.

Már ezen helytállás rövid jellemzése is eléggé mutatja Patočka és hívei elitáris felfogását. Kétségtelen, hogy harcolni kell a társadalmi valóság helytelen szemlélete ellen: együgyű azonban az olyan elképzelés, hogy csak annak van kizárólagos joga az igazságra, aki elméleti tevékenységgel foglalkozik. Mi jogon sajátítja el magának Patočka azt a kiváltságot, hogy bárki fölött is ítélkezzen, s bűnbocsánatot osszon? Hiszen a megismerés társadalmi folyamat, mely magában foglalja a dolgozók általánosított tapasztalatainak elemzését is, mert a dolgozók tevékenységükkel átalakítják a társadalmat.

Patočka és a hozzá hasonló „tiszta" tudósok szerint maximális bírálattal elérhető a legnagyobb objektivitás. De a bírálat önmagában úgy az igazsághoz, mint a valótlansághoz is vezethet. Attól függ, milyen osztálypozíciókból bírálunk. Patočka és az idealista filozófia többi híve, valamint a revizionisták nem azért

bírálták a szocializmust, hogy elősegítsék annak további fejlődését, hanem azért, hogy megváltoztassák a társadalmi viszonyokat és olyan állapotot teremtsenek, mely arra az időszakra volt jellemző, amikor ők maguk voltak a hivatalos burzsoá ideológia képviselői. Szocialista társadalmunk azonban a munkásosztály tudományos ideológiájának elvein fejlődik és aktívan küzd a dolgozók ideológiai félrevezetése ellen, amivel a szocializmus különböző ellenségei próbálkoznak a valótlan reakciós eszmék segítségével.

Persze Patočka nemcsak azért boncolgatja a pártosság elvének tudományos felfogását, hogy leplezze ideológiai koncepciójának és pozíciójának igazi osztályjellegét. Ez nem újdonság. Meglehetősen régi módszere ez a reakciós nézetek pártfogolásának az igazság keresésének ürügyével. Az igazságról szóló szavak ködfátyola mögött ott rejtőzik a filozófiai társadalmi-politikai nézetek igazi jellege és ebből kifolyólag az ilyen eszmék funkciója az ideológiai osztályharcban. Patočka közvetlen megjelenése a politikában világosan bizonyítja, hogy milyen osztálypozíciókról van szó. A politikában pedig fennáll az az elv, hogy mindenki tudja, mit cselekszik.

A politikának is megvan a maga objektív logikája, mely megnyilvánul az egyének életében, s így van ez Patočka esetében is. Ezért nem véletlen, hogy ott találjuk őt az ún. charta '77 aláírói között, sőt az aláírók szószólójának javasolták őt. Ne hagyjuk magunkat megtéveszteni azzal, hogy előszeretettel használja a szabadságról és demokráciáról szóló jelszavakat. Hiszen ő a szocialista demokrácia ellen, a dolgozók igazi szabadságát biztosító társadalom ellen használja ezeket a jelszavakat.

Emellett sohasem olvastunk tőle olyan szavakat, amelyekkel elítélné a dolgozók elnyomását a kapitalista országokban, a fasizmus bestialitását Chilében, az imperializmus gaztetteit Vietnamban és a világ más részein. Egyetlen jó szava sincs azokhoz a ragyogó eredményekhez, amelyeket hazánk dolgozói érnek el a társadalmi élet minden szakaszán. Mindennemű tevékenysége nem tiszta filozófiára, hanem sötét szándékokra vall, azt igazolja, hogy tevékenységének egyedüli célja szocialista köztársaságunk felforgatása. S ezt a szándékát nem leplezheti el a „tiszta tudomány" köntösével sem.

Patočka filozófiájában foglalkozik az ember helyzetével a mai világban. Számos burzsoá filozófushoz hasonlóan egyöntetűen magyarázza, hogyan él a mai társadalom tagja. Szerinte az egyén elmerül az átláthatatlan társadalmi viszonyokban, s a világ az ember ellen gyakorol hatást. Mindezek az elgondolások

mellőzik azonban azt a tényt, hogy a mai világ osztályokra oszlik. Az ő felfogása szerint a kapitalista és a szocialista társadalom egyforma jellegű és lényegük is azonos.

Ugyanakkor azonban Patočka úgy véli, hogy az ember lényegéhez tartozik a harc, amelynek célja az önmagától való eltávolodás leküzdése. Politikai fellépésével, melyben gyakorlati következtetéseket von le filozófiájából, megmutatja, hogy szocialista társadalmunkban látja az ember emancipációjának akadályát. Pedig éppen a szocialista társadalom az, mely minden fogyatékosság ellenére az embertelen viszonyok megszüntetéséhez vezet az osztályellentétes társadalomban. A kapitalizmus, ahol magántulajdonban vannak a termelőeszközök, ahol kizsákmányolják és elnyomják a dolgozókat, csak újratermeli az ember életegzisztenciájának embertelen feltételeit.

A reális társadalomról gondolkozva Patočka elsősorban a tudomány, a technika és az erő szféráját látja benne. Akaratlanul is látni kell az összefüggéseket és egyöntetűséget Patočka koncepciója és ama nézetek között, amelyek szerint a világ mindig idegen és ellenséges az emberhez, s akadályozza az igazi emberi lét kibontakozását, mint azt azok írásaiban is olvashattuk, akik elméleteikkel indokolni igyekeztek az ún. emberi arculatú szocializmust. De a társadalmi viszonyok korántsem csupán a tudomány, a technika és az erő összességét jelentik. A társadalom világa mindenekelőtt az osztályharc világa, mely harc a társadalmi haladás és a reakció között, a kapitalizmus és a szocializmus között folyik. Ez a harc az ember szocialista, azután pedig kommunista felszabadulásáért folyik, s benne megoldódik az a kérdés, hogy a tudományt és a technikát a nép javára vagy vagy érdekei ellen használják-e fel.

Nem kell külön bizonyítani Patočka ilyen koncepcióinak ideológiai jelentőségét. Persze Patočka sohasem vallotta magát marxista filozófusnak. A revizionisták azonban Patočka elgondolásaiban (és az ő idealista bölcsészeti tanításának koncepcióiban) jelentős kezdeményezést láttak az autentikus marxizmus ún. megújhodására. Az ő befolyása is hozzájárult ahhoz, hogy a revizionisták eltértek a marxizmus—leninizmustól és átvették a mai burzsoá filozófusok nézeteit. S eszmei forrásaik skáláját készségesen kibővítették a trockizmustól egészen a masarykizmusig.

A szocialista társadalmunk természetére vonatkozó összes nézeteknek ideológiai követelményeik is voltak abban, hogyan válaszoltak az értelmiség helyzetének kérdésére. Mind az egyoldalú antropologizmus frakciói, mind az egyoldalú technokratiz-

mus tendenciái többek közt az értelmiség küldetéséről szóló elit elméletek voltak, tagadták a munkásosztály vezető szerepét a szocialista átalakulások folyamatában és a dolgozók történelmi alkotó szerepét. Elválaszthatatlan részei voltak — és ma is azok — az olyan koncepcióknak, melyek arra hivatottak, hogy bomlasszák a reálisan létező szocializmust, elködösítsék és elhallgassák annak előnyeit.

Mit mondjunk befejezésül? Nincs már sok mondanivaló. Patočka és a hozzá hasonlóak esetében a régi eszmékkel és praktikákkal van dolgunk, melyek a már annyiszor profanizált és nem létező ún. harmadik út keresését, a reakciós célöknak ún. tiszta filozófiával, osztályfölötti szabadsággal és demokráciával való álcázását szolgálják. Mindezek a koncepciók egy célt követnek: az ellenforradalom megszervezését a szocializmus ellen. Valamennyi ilyen ellenséges irányzatnak van azonban egy elvi fogyatékossága: nem számolnak a néptömegek döntő szerepével, melyek saját tapasztalataik alapján győződtek meg arról, hogy a szocializmus az egyetlen mélyen emberséges és igazságos rendszer, mely valóban méltó és boldog életet biztosít az ember számára.

Tvorba, 1977. január 23. (rövidítve)

Egy különleges filozófus az önjelöltek közül

Nem vagyunk egyformák. Eltérünk egymástól életfelfogásunkkal, s életfilozófiánkkal, tulajdonságainkkal és jellemünkkel, érdekeinkkel és érdeklődésünkkel. Vannak köztünk lelkes bélyeggyűjtők, olyanok, akik gyufaskatulya-címkéket, jelvényeket, népszerű énekesek és filmcsillagok fényképeit gyűjtik. Nehéz belekötni az ilyen emberek vesszőparipájába, amíg tevékenységüket az ésszerűség határain belül végzik, amíg passziójuk hozzájárul látókörük, tudásuk szélesítéséhez.

A fent említett hobbik egyike a numizmatika, egy nagyon érdekes kedvtelés. Annál kevésbé érdekes és perverzebb a grafománia. Ha fellapozzuk az idegen szavak szótárát, a numizmatika címszó alatt azt olvashatjuk, hogy az olyan történettudományi szakágazat, amely az érméket tanulmányozza; hogy még közérthetőbben mondjuk, a numizmatika: régi érmék gyűjtése. A másik fogalom annak az emberi pervezitásnak a megnevezése, amely a fabrikálással, a végkimerülésig terjedő írással, átírással, másolással kapcsolatos.

Most pedig bemutatunk önöknek egy „numizmatikust", s egyszemélyben grafomániást is. Hogy sérelem ne érje azokat, akik tényleg régi érméket gyűjtenek, rögtön hozzá kell tenni, hogy ő egy olyan sajátságos numizmatikus, aki nem a régi garasok vagy dukátok gyűjtésében lelte örömét, hanem csehszlovák koronát gyűjtött. Mindenesetre meg kell hagyni, hogy nagy mennyiségű csehszlovák koronához nem megvesztegetéssel, és más becstelen utakon jutott. Inkább a grafománia eredményeképpen. Minden erejével írt, összeállított, másolgatott. Cikkeket, fejtegetéseket, „elméleti" és kevésbé elméleti elmefuttatásokat. Mindenben kiismerte magát, mindenhez értett, persze legjobban azon érmék csengéséhez, amelyeket honoráriumként vágott zsebre.

Dr. Miroslav Kusý kandidátust, professzort, a hatvanas években munkahelyén és munkahelyén kívül mindenki olyan dogmatikusnak ismerte, aki tudálékosan adta elő a marxizmus—leninizmust. Ugyanez volt a vélemény publicisztikai tevékenységéről is.

1968 januárja után az ideológia területén lejátszódott az a bizonyos „folyamat, melynek során mindenekelőtt kísérletet tettek a szocializmus „megjavítására" és „tökéletesítésére", meg arra, hogy az internacionalizmust nacionalizmussal helyettesítsék. Később terjeszteni kezdték a kispolgári fogyasztói szocializmus eszméjét, hamis mítoszokat agyaltak ki a szocialista társadalomról, végül is minden a szocializmus teljes elutasításába és tagadásába torkollott." Így jellemezte az akkori fejlődést „A CSKP XIII. kongresszusa óta a pártban és a társadalomban kialakult válság tanulságai" című dokumentum.

Ez a folyamat Miroslav Kusýt is érintette. Gyorsan megértette, hogy a dogmatizmus „kimegy a divatból", no meg aztán ki tette volna közzé dogmatikus nézeteit, amikor a sajtóban, a rádióban és a televízióban „friss" nyugati szelek fújdogáltak. Így hát át kellett orientálódnia, alkalmazkodnia kellett, valami olyan eredeti dologgal kellett kirukkolnia, ami hozzásegít az emberarcú szocializmus „megjavításához és tökéletesítéséhez". A Nemzeti Frontnak úgynevezett partnerszerű értelmezéséről szóló akcióprogramból, téziseiből kiindulva, amelyek a párt és az állam szerepével, a népgazdaság és a kultúra irányításával kapcsolatos meg egyéb opportunista és revizionista nézeteket tartalmaztak, Kusý jelentkezett is az úgynevezett intézményes forradalomról szóló, látszólag eredeti, de a valóságban annál kevésbé eredeti elméletével.

Az idő múltával már nehéz megállapítani, hogy a szerző komolyan vette-e saját elméletét, azt gondolta-e, hogy ezzel személye-

sen hozzájárul a „megújhodási folyamathoz", vagy csak grafomániai lázának eredménye volt-e.

Teljesen világos és vitathatatlan az elmélet szocialistaellenes volta. Nem más ugyanis, mint arra irányuló kísérlet, hogy „elméletileg" megindokolja ugyanazt a célkitűzést, amelyet a 2000 szó nevű ellenforradalmi pamflet követett, alá akarták ásni, aknázni, szétrombolni és szétverni a munkásosztály, a dolgozó nép hatalmi szerveit. Zűrzavart, anarchiát akartak kelteni és a zavaros helyzetben a népi szerveket olyan „demokratikusabb" szervekkel és intézményekkel helyettesíteni, amelyek a demokratikus szocializmus álarcában megkísérelték volna a kapitalista társadalmi rendszer felújítását.

„A csehszlovák intézményes forradalom" című terjedelmes irományában Kusý számos más revizionista nézet kifejtésén kívül például ezt írja: „Intézményeink eddigi szerkezete az ötvenes években alakult ki a proletárdiktatúra egy bizonyos átvett koncepciójának hatására". Ez a régi szocialistaellenes nóta, amelynek dallamát ezekben a napokban ismét elcsiripelte Kreisky, a jobboldali szociáldemokrata, aki azt javasolja a kommunistáknak, hogy a „proletárdiktatúra elvét dobják ki az ablakon". Kusý a proletárdiktatúrának egyebek között szemére veti „a totális államosítást" is, aminek következtében az állampolgároknak „nincs elegendő szabad terük a szabad mozgáshoz, a kezdeményezéshez és az alkotáshoz". A szocializmust halálos bűnnel vádolta, mert „a népgazdaságban kiirtotta a magántulajdonon alapuló vállalkozó szellemet és konkurrenciát". Most már világos: Kusý teret követel a termelőeszközök magántulajdonosainak szabad mozgásához, kezdeményezéséhez és alkotásához. Más szóval, a tőkés társadalmi rendszer és a kizsákmányolás visszaállítását követeli.

Kusý a társadalmi erők és a politikai érdekek demokratikus játékára hivatkozik — ami az akkori idők egyik jellegzetes vonása. Ha valaki 1968-ban ilyen veszélyes szocialistaellenes játékot űzött, amelynek célja az volt, hogy a kommunista pártot kiűzze a politikai életből, és a szocializmus dühödt ellenségeinek kívánságai szerint törvényen kívül helyezze — a nép létérdekei ellen indított játékban vett részt, melynek jellege egyértelműen ellenforradalmi volt.

Kusý, az intézményesített forradalmár nem felejtett el rágalmazó megjegyzéseket tenni a párt dolgozóira, a pártra, melynek apparátusa szerinte „mindenható, mindenütt jelenlevő és a lehető legnagyobb mértékben bürokratizált volt". Micsoda ellentmondás, hogy ugyanaz a Miroslav Kusý 1968 augusztusa után

a pártapparátus dolgozója lett az SZLKP KB ideológiai osztálya vezetőjének tisztségében. Az is paradoxon, hogy csakúgy, mint ahogy azelőtt nem ismerte a pártapparátust és funkcióját, ezt a Szlovákia Kommunista Pártja Központi Bizottságán való mintegy féléves tényked ése során sem ismerte meg. Ez alatt az idő alatt még osztályának hozzá beosztott dolgozóit sem ismerte meg. Ennek oka egyszerű: Kusýnak senkire és semmire sincs ideje. Ír, másol, összeállít — a grafomániának áldozza magát. És mivel nehéz volt eltávolodnia a meg nem valósított intézményes forradalomtól, nem volt képes tájékozódni az 1968-as novemberi határozat után kialakult helyzetben sem. Ezzel a határozattal és az SZLKP KB Elnökségének gyakorlati koncepciójával ellentétben — szó szerint — elárasztotta a szlovákiai és a csehországi sajtót, rádiót és televíziót cikkekkel, beszédekkel, amelyekben a pártpolitika számos fontos kérdésével kapcsolatban lényegében a jobboldali opportunistáktól átvett nézeteket hangoztatott és nyilvánosan polemizált a Központi Bizottság elvi dokumentumaival.

Kusý publicisztikai tevékenysége szöges ellentétben állt a párt irányvonalával. Csak logikus és természetes volt, hogy visszahívták az SZLKP KB osztályvezetőjének tisztségéből, s később pedig a pártból is kizárták. Az is természetes, hogy tovább nem publikálhatta revizionista és szocialistaellenes nézeteit. Logikus volt, hogy ott végezte, ahol végeznie kellett. A szocializmus elárulásának útja csak ide vezethet.

Úgy tűnik, hogy Kusýt nem zavarta túlságosan a pártból való kizárása. Sokkal súlyosabban érintette az, hogy tovább nem publikálhatta írásait.

Amikor megértette, mennyire irreális, hogy a szerkesztőségekhez közvetlenül, saját nevén akart eljutni, egy nem új, nem is éppen szellemes, s annál kevésbé eredeti megoldáshoz folyamodott. A háttérben maradni és mégis publikálni. Visszaélni mások nevével, a honoráriumokon pedig úriemberekhez méltó megállapodás alapján megosztozni.

Számítása „bevált", mert Kusý professzor barátai neve mögé rejtőzve televíziós és rádiőműsorok szövegkönyveit, forgatókönyveit kezdte írogatni. Inkognitóban „vendégszerepelt" a rádióban és a televízióban, s ezzel töretlen földre akadt. A honoráriumok pedig ugyanúgy özönlöttek hozzá, mint korábban. A háttérből való ilyen tényked ésének csúcspontját azzal a televízió számára írt szövegkönyvvel érte el, amelyet — mint maga mondta — „a történelmi anyaggal való keserves kínlódás után" az Amerikai Egyesült Államok megalakulása 200. évfordulójának alkalmából

írt „marxista szemszögből". Nicsak a revizionista Kusý marxista szemmel értékeli az Egyesült Államoknak, a világimperializmus csendőrének elcsépelt történetét!

Ismét beigazolódott a közmondás: addig jár a korsó a kútra... Kiderült ugyanis az igazság, ki a rádió és a televízió számára írt tervezetek és szövegkönyvek szerzője. Kusý, a volt filozófus megszűnt sztoikus lenni, és úgy viselkedett, mint a szárazra vetett hal.

Hát neki — „a szocializmushoz hű hazafinak" ne legyen lehetősége publikálni és ezzel pénzt keresni! El sem tudja képzelni szegény, hogy irományai senkit sem érdekelnek!

Sok mindent nem értett meg a válság időszakában, de 1969 áprilisa után, sőt a mai napig sem. A hozzá hasonló emberek esetében ez nem rendkívüli dolog. Bravúrral változtatják politikai és filozófiai nézeteiket, és olyan gyakran, mint mások az ingüket.

Vagy publikálni fogok a tömegtájékoztatási eszközökben, vagy disszidens leszek — csendül ki egyik leveléből.

Mennyi értelmetlenség és az önkritika mekkora hiánya rejlik ebben a magatartásban. Ezt nem lehet másnak nevezni, csak naiv beképzeltségnek, ostoba nagyzási hóbortnak.

Ellenzéki magatartására a charta '77 nevű ellenzéki pamflet aláírásával tette fel a koronát. Nyilvánosan is odasorakozott, ahová már valójában régen tartozott. A hajótöröttek és az önjelöltek közé.

* * *

Ma a dolgozók becsületes és áldozatkész munkájukkal, a XV. pártkongresszus programjának teljesítésével, a fejlett szocialista társadalom építésével a felszabadult munka legszebb fejezeteit írják be a történelem könyvébe. Revizionista és ellenséges tevékenységével Kusý elvesztette a jogot ahhoz, hogy e nagy mű részesének tekinthesse magát, amelyet a történelem a legsikeresebbek között fog számon tartani. A charta '77 aláírásával ezt csak megerősítette.

Pravda, 1977 március 28

Mik az elit elméletek és kit szolgálnak?

A mi országunkban is újra felbukkant az emberek egy kis csoportja, akik elitnek tartják magukat és biztosítják azt a jogot, hogy „képviseljék népünket", „dialógust folytassanak a politikai

és államhatalommal", sőt „közvetítő szerepet töltsenek be az esetleges konfliktushelyzetekben". A „charta '77" nevű rágalmazó pamflet szerzőiről és aláíróiról van szó.

Ilyen például Miroslav Jodl, aki Mosco és Paret burzsoá elit iskoláinak hatása alatt elavultnak nyilvánította és jellegzetesen orosz tünetként jellemezte a szocialista demokrácia gondolatát. „Az elit elmélete" című könyvében szó szerint ezeket írta: „Egyetlen nagy csoport sem képes realizálni érdekeit és mozgását in extenso, valamennyi ember közvetlenül egyforma hatása révén, ezt mindig csak az aktivitás kis központjai révén és ezek segítségével teheti meg." Az akkori jobboldali revizionisták természetesen önmagukat adták ki „az aktivitás kis központjainak". A „felvilágosodott elit" uralmának bevezetését követelte Karel Kosík, jobboldali teoretikus is, „A mi mostani válságunk" című cikkgyűjteményében, melyet a Literární listy nevű irodalmi lap közölt.

A nép soraiból kikerülő minden vezető és irányító dolgozót „átlagos intelligenciájúnak" nevezett, akiket „előítéletek terhelnek" és „ressentimentek irányítják őket". Ivan Sviták szemében „készséges kollaboránsok" voltak mindazok, akik részt vettek a szocializmus alapjainak lerakásában. Miroslav Král azt írta „A tudomány és a civilizáció" című könyvében, mely 1968-ban jelent meg, hogy „a társadalmi haladás fő kritériuma a technika fejlődése". Ebből arra következtetett, hogy „a laikusok szerepe" — Král ez alatt a munkásosztályt és a dolgozó tömegeket érti — „a társadalmi valóság megalkotásában" csaknem a nullával egyenlő. Král szerint az értelmiség soraiból kikerülő elit az egyetlen olyan csoport, melynek szerepe nem egyenlő a nullával, és ráadásul „exponenciálisan" növekszik.

A Csehszlovák Rádió adása, 1977. január 19.

Besúgó

A moszkvai csehszlovák nagykövetségről 1951 márciusának első felében diplomáciai postával egy vastag levél érkezett Csehszlovákia Kommunista Pártjának Központi Bizottságára. Írója a bevezetésben kijelentette, hogy segíteni akar „a pártban működő kémbanda felszámolásában", mely — mint írta — Marie Švermová, a CSKP KB akkori titkárnője körül összpontosult. A levél csaknem hat sűrűn gépelt oldalból állt, sok név, cím, adat és

feljelentés volt benne. Ma nehéz megmondani, milyen hatást gyakorolt a párt Központi Bizottságának albizottságára Švermová tevékenységének kivizsgálása. Tény azonban, hogy a levél írója 1951. október 2-án egy további levelet küldött a CSKP KB-nak, melyben így panaszkodik: „E levelem tartalmát [a márciusi levélről van szó, a szerző megj.] elég fontosnak tartom és úgy vélem, hogy az ott közölt tények pártunk segítségére lehetnének, a pártban rejlő kártevő banda elleni harcban. Úgy gondolom, jogom van arra, hogy a felelős pártszervek nyugtázzák bejelentésem átvételét." E panaszon kívül az októberi levél további neveket és adatokat tartalmazott, melyek — úgymond — „a párton belüli kémbanda felszámolását" segítették.

Mindkét levél írója Zdeněk Mlynář volt.

Az „emberi arculatú szocializmus" jövendő teoretikusa, az emberi jogok élharcosa és az ún. charta '77 egyik megalkotója.

Előttem fekszik mindkét levél. Bevallom, elolvasásuk után hideg futott végig a hátamon. Megrendítő élmény ugyanis, ha saját szemünkkel győződünk meg arról, milyen vérfagyasztó hidegséggel és rideg számítással tudja némely ember akasztófára juttatni a másikat saját karrierje érdekében. Ez a Mlynář, aki most a demokrácia és a szabadság szent vértanújának adja ki magát a totális kommunista eretnekek világában, az 1951-es évben több mint veszélyes vádakat emelt Marie Švermová és mások ellen, politikai megbízhatatlansággal vádolta régi barátait, sőt meggyalázta saját halott apjának emlékét is. S erre senki sem kényszerítette őt, mindezt saját kezdeményezéséből cselekedte. Egyébként márciusi levelében ő maga azt írja, hogy a felsorolt tényekről már két éve tud.

Vajon miért nem közölte ezeket már korábban a pártszervekkel?

Azért, mert ez előnytelen volt rá nézve. Marie Švermová 1949-ben ugyanis még a CSKP KB titkára volt. De mihelyt koholt vádakat emeltek ellene, mihelyt egyes emberek felszították ellene a súlyos vádak lángjait, és ő fogságba került, Mlynář leült az írógéphez és újabb olajat öntött a tűzre. Leveleivel azt akarta bizonyítani, hogy ő is „hozzájárult a párton belüli kémbanda felszámolásához", s ezzel biztosítani akarta nagy karrierjét. Azért követelte oly nyomatékosan besúgó levele átvételének nyugtázását.

Nyilván vannak olyan emberek, akik hullákon keresztül is felfelé törtetnek... És nem véletlen, hogy Mlynář 1968-ban nagy karriert csinált. A „prágai tavasz" nagy karmesterének ebben az időben éppen ilyen emberre volt szüksége.

Pártunk világosan nyilatkozott az ötvenes években elkövetett tragikus hibákról. „A CSKP XIII. kongresszusa után a pártban és a társadalomban kialakult válság tanulságai" című anyagban, melyet a Központi Bizottság 1970 decemberében fogadott el és melyet a CSKP XIV. kongresszusa is jóváhagyott, ez áll: „A szocializmus építésének útja nem volt könnyű, menet közben akadályokkal és nehézségekkel kellett megküzdeni. Társadalmunk rohamos és bonyolult fejlődése során, amikor a párt és a munkásosztály első ízben sajátította el az irányítás és a vezetés tudományát, hibák és tragikus tévedések is történtek. Az új és bonyolult feladatokból eredő nehézségek mellett a szocialista építés során bizonyos szubjektív hibák is mutatkoztak." A kialakult válság tanulságai nagyon konkrétan rámutatnak az e fejlődés során felmerült hibák és tévedések okaira. S a párt mindent megtett annak érdekében, hogy ezek a fogyatékosságok ne gyakorolhassanak hatást tevékenységére.

Ismeretes, milyen kárt okoztak pártunknak a Mlynář típusú emberek, akik rágalmazásaikkal szították a gyanúsítás és a vádaskodás tüzét. Soha sem hallottuk azonban, hogy Mlynář bevallotta volna a hibákban és tragikus tévedésekben való részesedését. Ellenkezőleg, 1968-ban a „párt megújítójának" szerepében tetszelgett. Pártunkra hárította saját szennyét, s azután deformációkról kiabált.

Olvassuk el azonban az 1951-ben írt leveleit...

Márciusban írt levelének mindjárt az elején közli a párt Központi Bizottságával, hogy tudomása van Marie Švermová és más jelentős pártmunkások találkozóiról a Nemzeti Szocialista Párt funkcionáriusaival, amelyekre még 1948 februárja előtt került sor. Sőt az összejövetelek pontos címét is közli: dr. Unger lakása a prágai Revoluční třída 24 szám alatt.

„Az itt folytatott tárgyalások tartalmát nem ismerem", sajnálkozott. De sajnálkozása csak egy olyan ember képmutatása, aki kihasználva a helyzetet képes mindenkit beszennyezni, csakhogy érdemeket szerezzen a malomgépezet elindításánál és kitűnjön. Mlynář ugyanis nem is tudhatott semmit az ilyen találkozókon folytatott tárgyalásokról. Ő maga azt írja, hogy a CSISZ prágai kerületi bizottságán dolgozó munkatársától kapta értesüléseit, aki viszont nagybácsijától hallotta. Levelének ez a része bizonyos értelemben nevetségesnek tűnhetne, hiszen értesülései a jól ismert „pletykamódszeren" alapszanak, ha nem tűnne ki belőle az a kegyetlen törekvés, hogy hajlandó másokat akasz-

tófára juttatni, csakhogy bebizonyítsa saját megbízhatóságát és hűségét.

Ez egyébként Mlynář levelének alapvonása. Mint jogász feltétlenül tisztában volt szavainak következményeivel és mégis, mint egy közönséges besúgó, vádolja saját tájékoztatóját, a CSISZ kerületi bizottságán dolgozó barátját is, akiről így ír: „Felhívom a figyelmet arra, hogy véleményem szerint maga H... is megbízhatatlan lehet. Megismerkedésünk előtti tevékenységét nem ismerem annyira, hogy abszolút bizalmam lehetne hozzá." És egy lélegzettel felsorolja további emberek neveit, akiket a biztonsági szerveknek ki kell hallgatniuk, mert ugyebár...

Ama „mert ugyebár" mögött tulajdonképpen nincs semmi. Csupán az arra irányuló görcsös törekvés, hogy megvádoljon, letiporjon és gyanúba keverjen mindenkit, akivel azelőtt barátkozott... Emellett Mlynář valamennyi feljelentése ezzel a mondattal kezdődik: Értesülésem van arról... Valahol, valakitől olyan értesülést szereztem — ilyen furcsa és megbízhatatlan információk alapján a jogtudományok doktora a párt Központi Bizottságát arra szólítja fel, hogy számos embert a biztonsági szervek által vizsgáljanak felül.

Meg lehet ezt valamivel magyarázni?

Ez a kérdés járt állandóan a fejemben Mlynář levelének elolvasása után, de nem találtam rá feleletet. Lehet, hogy erre a kérdésre nincs is tárgyilagos felelet. Nyilván mindig kizárólag Mlynář jellemével magyarázható. A karrierista mindenkit a víz alá nyom, hogy ő maga a napfényes partra jusson.

Kezet fogtak

„Továbbá kötelességemnek tartom", folytatja Mlynář májusi levelében, „közölni a párttal mindazt, ami ugyan nem vonatkozik közvetlenül azokra, akiket ma név szerint lelepleztek mint ügynököket, ami azonban a pártellenes tevékenység további láncszemeinek leleplezésére vezethet."

Itt persze Mlynář már egyes saját ismereteiből indul ki, amelyeket akkoriban szerzett, amikor a prágai kerületi pártbizottság káderosztályán dolgozott.

Legnyomatékosabban óvja a párt Központi Bizottságát — Františeк Kriegeltől. Emlékeztet arra, hogy már 1949 áprilisában két ember érkezett külföldről, akik hajlandók voltak igazolni, hogy Franco spanyolországi győzelme után Kriegel Kínába utazott, ahol mint az amerikai hadsereg őrnagya tevékenykedett.

Annál nyomatékosabban mutat rá erre a tényre, mert gyanúsnak tartja Kriegel tevékenységét az Egészségügyi Minisztériumban is. Sőt, leplezett antiszovjet egyénnek tünteti fel őt. „Továbbá tudomásomra jutott", folytatja Mlynář, „hogy az Egészségügyi Minisztériumban való működése során Kriegel elfojtja a párton belüli demokráciát és tevékenysége sok konkrét kérdésben ellentétben áll a párt érdekeivel". Vlasta Mlynářová tanúvallomására hivatkozik, aki az Egészségügyi Minisztérium káderosztályán dolgozott és állítólag konkrét anyaggal szolgálhatott Kriegel pártellenes tevékenységéről.

Mlynář levelének csaknem egy teljes oldalát annak szenteli, hogy nyomatékosan óva int František Kriegeltől. Nos, ennek az embernek akkori megítélése valóban helyes volt, és ma érdemének tekinthetnénk, hogy már annak idején felismerte pártellenes voltát, hiszen az utóbbi évtizedben teljes mértékben megnyilvánult Kriegel antikommunista magatartása.

Csakhogy az ember kabátot változtathat ugyan, de jellemét nem változtatja meg. Így aztán, midőn sok évvel később az egyéni karrier szempontjából előnyösebb volt bomlasztani a pártot és felforgatni a szocialista köztársaságot, Mlynář megfeledkezett a pártnak tett hűségesküjéről, begyakorolt mozdulattal sarkon fordult és ragyogó mosollyal helyet foglalt a párt jobboldali bomlasztói között. Épp František Kriegel oldalán, akinek csatlósává vált.

Hogy valaha óva intette a párt Központi Bizottságát az amerikai hadsereg e volt őrnagyától? Ugyan miért ne feledné el egykori buzgóságát, amikor most közös antikommunista hajóra került vele?

Mlynář készségesen felejtett. És megelégedéssel vette tudomásul, hogy Kriegel jóindulatúan megveregeti a vállát.

A sír meggyalázása

A bonyolult és nehéz 1951-es évben Mlynář még egy nyomra akarta vezetni a párt Központi Bizottságának albizottságát. Saját apjának a nyomára, aki már halott volt...

Elnézést kérek az olvasótól, hogy meg fogom ismertetni azzal az undorító aljassággal, amely a levélnek teljes két oldalán szerepelt. De ha a Mlynář jellemű emberek ártatlan bárányoknak tüntetik fel magukat, ha hivatottaknak tekintik magukat a demokrácia, szabadság és emberi jogok egyedüli védelmezőinek

szerepében tetszelegni országunkban, akkor kötelességünk lerántani róluk az álarcot. Önmagunknak tartozunk ezzel, hogy ismerjük őket, lássuk igazi arcukat, lényüket és idejében felismerjük őket a legpompásabb köntösben is.

Nem kellemes kötelesség ez, mégha csak Mlynář szavait fogom is tolmácsolni:

„Továbbá kötelességemnek tartom, hogy ma, Šling leleplezése után, figyelmeztessek azokra a körülményekre, amelyekről tudomásom van a közbiztonsági testület morvaországi volt parancsnokának, Hubert Mlynářnak (az én apámnak) tevékenységéről.

Apám, a régi csehszlovák hadsereg volt alezredese, 1945-ben lépett be a pártba. De már osztályszármazása (kulák család gyermeke volt), egész nevelése, a burzsoá hadseregben eltöltött hosszú szolgálati évei és egyes jellembeli tulajdonságai (önzés, becsvágy, külső hatásra vágyás, gyenge jellem) — mindez arra vezetett, hogy még nagyon messze volt az igazi kommunistától. Mindezek ellenére, noha csaknem egyáltalán nem rendelkezett párttevékenységgel, mely biztosítékul szolgált volna munkájára nézve, egészen váratlanul áthelyezték a Közbiztonsági Testülethez és a z o n n a l kinevezték brnói országos parancsnokká.

Az 1947—1948-as években ebben az állásban kifejtett tevékenységéről a következő adatok ismeretesek előttem:

Apám, miután elfoglalta helyét, szoros kapcsolatot tartott fenn Šlinggel, akit eleinte mint jó elvtársat dicsért és magánemberként is érintkezett vele. Brnói működése idején látni lehetett rajta, hogy felelős állása következtében „fejébe szállt a dicsőség". Nagy súlyt helyezett funkciójának külső kimutatására, a szolgálati gépkocsik kiválasztásától kezdve egészen a különféle vállalatokban végzett „reprezentációig". Mivel csaknem semmilyen tudással nem rendelkezett a marxista elméletből... kezdett megnyilvánulni, hogy párttagsága és a párthoz való viszonya csaknem formális dolog... Nem is bízott a szocializmus hazánkbeli győzelmében és 1947 végén kijelentette, hogy „még nem tudni, hogyan végződik minden". Véleményem szerint mindez a párton belüli reakciós, valószínűleg összeesküvő körök reá gyakorolt hatásának megnyilvánulása volt... Azt hiszem, hogy apámat akkoriban szándékosan vagy akaratlanul bevonták a Šling-féle ügynökség szolgálatába. Ezt a gyanúmat a következő tényekkel támasztom alá:

Apámnak akkoriban viszonya volt Brnóban egy nővel (nevét nem ismerem), akire később (1948 végén) rábizonyították a kémtevékenységet. Apám igyekezett mindennel ellátni ezt a nőt,

a ruháktól kezdve egészen a különféle fogadásokon való közös megjelenésükig, s ezért baráti kapcsolatokat tartott fenn különböző kapitalista elemekkel (nagykereskedőkkel stb.) Brnóban, akiktől nyilván árut kapott (kelméket, női táskákat stb.) s elhalmozta velük az említett nőt. Nyilvánvaló, hogy ezek az elemek ellenszolgáltatást követeltek tőle. Baráti kapcsolatokat tartott fenn az ilyenfajta emberekkel, mert sokan közülük később meglátogatták a kórházban, mint régi barátjukat. Véleményem szerint a kapitalista elemek fedezéséről és támogatásáról volt szó, s ez épppen egybevágott Šling politikájával."

Talán már elég is lesz... Levelének további részében Mlynář újra tanácsokat ad arra nézve, hol leplezhetnének le Brnóban esetleg további kártevőket, akik Mlynářon, vagyis saját apján keresztül kapcsolatot tartottak fenn.

Figyeljük meg ismét: Amikor előnyös volt számára, hogy apja a brnói biztonsági szervek parancsnoka volt, és Šlingnek, a kerületi pártbizottság vezető titkárának barátja volt, akkor Mlynář hallgatott. De amikor Šling ellen súlyos vádat emeltek, eszébe jut, hogy apjának Šlinggel fenntartott kapcsolata rá nézve is veszélyes lehet. Így aztán megtette azt, ami jellemző rá nézve. Meggyalázta apja sírját, sőt apjának meggyilkolásával gyanúsítja Šlinget, mert az 1948-ban történt autószerencsétlenség, melynek következtében a Biztonsági Testület országos parancsnoka életét vesztette, állítólag a Šling-ügynökség műve volt.

Lám, mire képes egy karrierista...

Felelet a kérdésre

Ám miként lehetséges, hogy a Mlynář jellemű emberek beférkőzhettek a pártba, amelynek oly szigorú igényei vannak tagjainak politikai és erkölcsi profiljával szemben? Hogyan lehetséges, hogy egyesek közülük felelős funkciókba furakodhattak be?

Ezek azok a kérdések, amelyeket felteszünk és fel kell tennünk. Az erre vonatkozó felelet mindig tanulságot jelent mindegyikünk számára, olyan tanulságot, mely arra int bennünket, hogy szüntelenül és szigorúan ügyeljünk pártunk tisztaságára.

Kommunista mozgalmunkban a becsületes és tiszta jellemű emberek nagy tömege nőtt fel, akik vérükkel és minden gondolatukkal megpecsételték az igazságos emberi világ eszméjéhez — a kommunizmus eszméjéhez — fűződő kapcsolatukat. Pártunk

soraiban is sok százezer olyan ember volt, van és lesz mindig, akik készen állnak arra, hogy minden erejükkel és egész életükkel hozzájáruljanak a párt humánus céljainak eléréséhez. De az ember nem születik kommunistának, hanem kommunistává válik. S néha bizony elég nehezen, mert mint Neumann mondta, naponta „ütnie kellett önmagában a kispolgárt", mely kirántaná őt sorainkból. De a becsületes emberek, akik ismerik a párt hatalmas átalakító erejét, mindig győztesen kerülnek ki ebből a belső harcból. Ezek kommunisták és mindig kommunisták is lesznek.

Régi forradalmi tapasztalatok azonban, hogy pártunkhoz elejétől kezdve olyan emberek is csatlakoztak, akik nem életüket, vérüket és minden gondolatukat kapcsolták egybe a párt céljaival, hanem csak ideiglenesen lángoltak fel, sőt egyesek személyes karrierista érdekből léptek be a pártba. Tudják magukat álcázni, tudnak alkalmazkodni, tudnak esküdözni a legszentebb dolgokra. Néha csak nehezen lehet őket idejében leleplezni...

Az ilyen emberek azonban csak addig hangoztatják nagy hűségüket, amíg mozgalmunk pályája felfelé ível. Mihelyt nehézségek merülnek fel, mihelyt a bőrüket kellene kockáztatni a párt eszméiért, azonnal kényelmetlennek érzik a párt szekerén való utazást és gyorsan leszállnak róla. És nemcsak hogy elhagyják a vörös barikádot, hanem készségesen és gyűlölettel el is árulják. Ők ugyanis karrierre, hatalmi pozícióra, nem pedig harcra vágynak.

Csehszlovákiában ezt újra beigazolta az 1968-as év. Lám, ki került egyszerre a „megújhodási" hullám tetejére? Az igazi marxista—leninistákat, akik őszintén és következetesen helyre akarták hozni a múlt hibáit, beárulták, sértegették, elnyomták, s óriási rágalomhadjáratot indítottak ellenük. Az ország vezetésével önmagukat bízták meg az olyan emberek, akik a köztársaság jobboldali felforgatásában alkalmat láttak a hatalmi pozíciók elfoglalására. Az antiszocialista támadás során olyan emberek kerültek az élre, akiket megvásároltak és akik bábjaik voltak a párt és a szocialista köztársaság elleni harc igazi karmestereinek a kezében.

Mutatja ezt az az átívelés is, amely egybekapcsolja az 1951-es év Mlynářját az 1968-as év Mlynářjával. Akkoriban, az ötvenes években, mint tapasztalt besúgó készségesen és látható élvezettel szítja a gyanú tüzét sok ember ellen, barátjai ellen is és meggyalázza saját apja emlékét. S mindezt saját akaratából teszi, senki sem követeli ezt tőle, amit világosan bizonyít levele, melyben Mlynář tekintet nélkül szavainak tragikus következmé-

nyeire felhívja a figyelmet, vagy pontosabban mondva feljelentést tesz sok ember ellen. Ez ugyanis elősegítheti jövendő karrierjét.

Nem is csoda, hogy 1968 óta ugyanezt cselekszi. Csak kibővítette működési körét. A pártra akarja hárítani saját erkölcstelenségét és jellemtelenségét, s denunciálja mindazt, amire valaha oly nagyhangúan esküdött fel. Csökönyösen támadja azokat, akik hűségesek maradtak a párthoz és a leninizmushoz. Igaz, hogy a válság éveiben már elérte ezzel az áhított karriert. Renegát történetével elérte a párt Központi Bizottságának titkári funkcióját, melyet a jobboldaliak adtak neki szolgálataiért. Így került Mlynář dicsősége tetőpontjára... A pártellenes, antiszocialista erők első soraiba.

Számára természetes, hogy most gyűlöl mindent és mindenkit, aki megfosztotta őt a régen áhított bársonyszéktől. Mint tapasztalt besúgó, mondhatnánk világmértékben rágalmazza hazánkat. E téren valóban felér Kriegellel, Hájekkel, Hüblel, Kohouttal, Havellal és a többi árulóval. Velük együtt törvényesen belépett az antikommunizmus szolgálatába, népünk osztályellenségeinek bérence lett. De a renegátok útja csak ide vezet.

Tudjuk, nagyon jól tudjuk, hogy ha jól fizetett pozíciót ajánlanánk fel Mlynářnak... De nekünk nincs szükségünk megvásárolható emberekre és besúgókra. Ellenkezőleg, kiűztük őket sorainkból.

Rudé právo, 1977. március 1.

Kicsoda MUDr. František Kriegel?

František Kriegelnek, az orvostudományok doktorának tevékenységéről már eleget tudunk ahhoz, hogy objektíven és teljes felelősségtudattal megállapíthassuk, hogy népünk, a szocializmus, a haladás ellensége. Csak nyilván nem sikerült még maradéktalanul feltárnunk sötét és kalandos múltját. Ezt csak ő maga tudná elmondani. Mégis megpróbáljuk rekonstruálni Kriegel múltját és antiszocialista, népellenes tevékenységét legalább úgy, ahogyan ezt a levéltári és más dokumentumok lehetővé teszik.

Kriegel például mindig azt állította, hogy ő meggyőződéses internacionalista. Valóban elmondhatta ezt magáról? Az internacionalizmus mély hazafiságból, tiszta honszeretetből, a saját népe iránti szeretetből fakad. Kriegel azonban mindig csak ügyesen megjátszotta az internacionalistát. A valóságban mindig kozmopolita, hontalan ember volt, akinek csak a karrier volt

az életcélja. Egyáltalán nem érdekelte őt, milyen áron és hol éri el célját, vajon Csehszlovákiában, Spanyolországban, Kínában-e, vagy Indiában az amerikai hadsereg szolgálatában. Rövid geográfiai életrajza — ez egy elvtelen kalandor változatos életének kaleidoszkópja.

František Kriegel 1908-ban született a lengyelországi Stanislawówban, mint zsidó nemzetiségű lengyel állampolgár. 1926-ban elvégezte a stanislawówi gimnáziumot s ugyanabban az évben Csehszlovákiába utazott. Prágában telepedett le, ahol beiratkozott a Német Orvostani Karra, s 1934-ben doktorrá avatták. Röviddel Prágába érkezése után bekapcsolódott a politikai életbe — a Zsidó Akadémikusok Központi Szövetségében tevékenykedett a prágai I. kerületben. Orvossá avatása után mint segédorvos dolgozott a magántisztviselők és altisztek Első Prágai Betegbiztosítási Intézetében. 1936 végén Spanyolországba utazott, ahol az egész polgárháború alatt mint orvos működött a spanyol republikánusok egységeiben és a nemzetközi brigádokban. Egy ideig főorvosa volt a 11., később pedig a 45. nemzetközi brigádnak. A republikánus egységek veresége után, 1939 februárjától augusztusig internálótáborban volt a franciaországi St. Cyprian, később pedig Gurs városokban. 1939 augusztusában a Demokratikus Spanyolországot Segítő Norvég Bizottság útján eljutott Franciaországból Kínába.

Erről így ír Kriegel 1951. június 25-én kelt levelében: „A kínai hadsereg kvej-jangi főhadiszállására 1939 októberében érkeztünk és ugyanaz év decemberében mint orvosi tanácsadót és az egészségügyi szolgálat megszervezőjét beosztottak a kínai hadsereg 20. hadtestéhez, mely Közép-Kínában végzett hadműveleteket. Később ugyanilyen tisztséget töltöttem be a 27. hadtestnél... 1942 végén a Kínai Vöröskereszt az Indiában állomásozó kínai egységekhez küldött orvosi szolgálatra; itt mint az amerikai hadsereg szerződéses orvosa dolgoztam a kínai egységeknél." Enyyit Kriegel leveléből. 1945 decemberében Németországon keresztül visszatért Indiából Prágába.

Ami a fontos részleteket illeti, itt Kriegel egyszerűen meghamisítja, vagy inkább — hogy teljesen objektívak legyünk — módosítja életrajzát. Néha elfelejt valamit megírni, máskor eszébe jut valami, ami az adott helyzetben elősegíthetné karrierjét. Tallózunk a dokumentumokban, melyekből a következő tények állapíthatók meg:

František Kriegel azt állítja, hogy 1931 óta tagja volt Csehszlovákia Kommunista Pártjának. Erről azonban nem létezik semmilyen dokumentum. Létezik azonban egy másik — a pártba

való jelentkezési ív. Ebben az áll, hogy 1945. december 6-án jött vissza Csehszlovákiába és ugyanaz év december 7-én adta be felvételi kérvényét a pártba.

Vagy egy másik tény: Mint már említettük, a spanyol polgárháború éveiben František Kriegel a nemzetközi brigádokban és a spanyol republikánusok egységeiben dolgozott mint orvos. Csehszlovákia Kommunista Pártjának vezetősége azonban nem küldte őt Spanyolországba. Magától utazott oda. Ugyan milyen okokból? Csak kalandvágy hajtotta őt?

Érdekes, mit írt Kriegel múltjának erről az időszakáról, spanyolországi tartózkodásáról Artur London volt csehszlovák külügyminiszterhelyettes, aki ma Franciaországban él, mint emigráns. Igen, ugyanaz a trockista és szionista Artur London, aki fontos és engedelmes segítője a nyugati antikommunista központoknak. Tehát az az ember, aki például segített előállítani egy olyan filmet, mint a „Vallomás", amelyet a reakció tapsa közepette nemrég mutattak be a Francia Televízióban.

A Kriegelre vonatkozó 1950-ben írt véleményében szó szerint ezt írta London: „... A Spanyol Kommunista Párt Központi Káderosztályán dolgozó elvtársaknak erős volt a gyanújuk, hogy Kriegel trockista és csak a katonai hadműveletek akadályozták meg, hogy befejezzék az ellene indított vizsgálatot. Spanyolországban olyan emberekkel érintkezett, akiket lelepleztek mint trockistákat." Ennyit tudunk meg Londontól. Amikor karrierről volt szó, London és Kriegel szemben álltak egymással. De a szocializmus elleni harcban vállvetve küzdenek.

Jellemző Kriegel tevékenysége a gyűjtőtáborban, ahová a polgárháború befejezése után a többiekkel együtt internálták. Erről az időszakról egy szemtanú — Miroslav Nekvasil — tesz tanúvallomást. Ezeket írja: „... az internáló táborban Kriegel a lengyel csoporthoz tartozott, s itt intenzív kulturális-politikai munkát végzett." Eddig az idézet. Valóban nem tudta Kriegel, hová tartozik? Vagy milyen okok vezették őt arra, hogy ne dolgozzon a csehszlovák csoportban?

Kínai működését a második világháború utáni években, később pedig Indiában, az amerikai hadsereg kötelékeiben egy másik tanú mondja el. Ez nem más, mint dr. Bedřich Kisch, sebészorvos, az ismert kommunista újságíró, Egon Ervin Kisch testvére. Így ír róla: „Kriegellel 1941-ben találkoztam Közép-Kínában, egy nagy ütközet után. Később Kvej-jangban voltunk együtt, ahol a Kínai Vöröskereszt reakciós vezetősége egy évig munka nélkül hagyott minket... 1943-ban aztán egy spanyolországi orvoscsoporttal együtt Indiába repültünk, ahol amerikai irányítás alatt

két kínai hadosztályt képeztek ki, később pedig még többet. A japánok elleni hadjáratra szánták őket Asszam és Burma dzsungeleiben. Boatner amerikai tábornok akkor fontos helyre választotta ki Františ̌ek Kriegelt, aki közmegelégedésre teljesítette küldetését."

Életrajzaiban Kriegel azt igyekszik bizonyítani, hogy a Szovjetunióban létesített csehszlovák hadtesthez akart eljutni. 1945. december 7-án írt életrajzában ez áll: „A Szovjetunió elleni háború kihirdetése után jelentkeztem Kínában a csunkingi szovjet nagykövetségen, s kértem a Vörös Hadseregbe való felvételemet. Ezt a kérésemet 1942-ben megismételtem és ugyanaz év végén azt a választ kaptam, hogy a Vörös Hadsereg nem vesz fel idegen önkénteseket."

Kriegel tehát választ kapott kérvényére. 1951. június 25-én kelt levelében azonban más valamit ír: „A Szovjetunió megtámadása után többször jelentkeztem a szovjet nagykövetségen és felvételemet kértem a Vörös Hadseregbe, vagy a nemzeti testületek valamelyikébe, amelyek esetleg megalakultak a Szovjetunió területén. Ám sohasem kaptam végleges választ." Hogyan áll tehát a dolog? Kapott választ, vagy nem?

Ezekben az években Kriegel még véka alá rejtette igazi viszonyát köztársaságunkhoz és a szocializmushoz. Csak az 1968—1969-es ellenforradalmi években nyilvánította ezt ki. Ekkor már félredobja a képmutatást és mindazoknak az akcióknak az élére áll, amelyeknek célja a káosz, felforgatás és a szocializmus felszámolása. Ekkor éri el Kriegel életpályája a csúcsot. Végre prominens politikussá válik — az ellenforradalom politikusává.

Már 1968 januárjában részt vesz néhány régi párttag találkozásának megszervezésében, akik behódoltak Dubček demagógiájának. És már 1968 áprilisában megválasztják a CSKP KB akkori elnökségébe. Nincs olyan gyűlés, ahol Kriegel ne lépne fel szovjetellenes és antiszocialista pozíciókból. Például Csehszlovákia szuverenitását hirdeti, de valóban a szocializmus szétzúzására, Csehszlovákiának a kapitalizmushoz való visszatérésére és az imperialista nagyhatalmak diktátumának való alárendelésére törekszik.

Kriegel ezen igazi céljait, melyeket a szuverenitásról és demokráciáról, a Szovjetunióhoz való hűségéről szóló frázisokkal leplezett, feltárta egyik híve, Vladimír Přikryl, a gottwaldovi járási pártbizottság 1968. augusztus 25-i ülésén. „Tudjátok, ez nem volt könnyű munka. Sok előkészületet és erőfeszítést igényelt tőlünk. A XIV. kongresszus azonban nem jelenti végső célunkat, hanem a célok egyikét, hogy teljes mértékben kibon-

takoztathassuk a szocializmus új modelljét. Végül is miért nem mondanám meg nektek, hiszen egyszer úgyis megtudjátok és ma már nincs ok a titkolózásra. Egyszer Smrkovský irodájában, röviddel a čiernai tárgyalások előtt feltettem Kriegelnek a kérdést, hogyan fogunk eljárni, ha Čiernán elfogadhatatlan feltételeket adnak nekünk, vagy olyanokat, amelyek nagyon megnehezítik utunkat és késleltetik majd célunk elérését. Kriegel erre azt felelte, miszerint azzal az eltökéltséggel megyünk Čiernába, hogy mindenbe beleegyezünk, elfogadunk bármilyen feltételeket, de teljesítésüket halogatni fogjuk egész a XIV. kongresszusig. A kongresszuson aztán rendet teremtünk, megszilárdítjuk pozícióinkat a Központi Bizottságban és az állami szervekben, átértékeljük az összes addigi szerződéseket és kötelezettségeket, elsősorban a szocialista országokkal szemben és megszilárdítjuk szuverenitásunkat. Kriegel továbbá elmondta, hogy »már egy hónappal Čierna előtt megfelelő intézkedéseket tettek a XIV. kongresszus esetleges összehívására, ha területünk megszállására kerülne sor. S mindez, amit most minden oldalról hallunk, a hírközlő eszközök egész tevékenysége — mindez az említett előkészületek eredménye«." Ezek Vladimír Přikrylnek, Kriegel hívének szavai.

Ezt az új áramlatot, ezt az 1968. évi „emberi arculatú szocializmust", amelyben Kriegel oly lelkesen részt vett, Csehszlovákia Kommunista Pártjának XIV. kongresszusa igazi nevén nevezte: ez ellenforradalom volt, régóta előkészített, megfontoltan átgondolt ellenforradalom, mely révén František Kriegel elérte karrierjének tetőfokát, persze a Csehszlovákia, a szocializmus, a haladás és a béke ellen elkövetett súlyos vétségek árán. S 1970-ben, 62 éves korában, nyugdíjba vonult.

De az oly eseménydús életpálya után Kriegelnek nem ízlett a nyugodt élet. Csaknem naponta konspiratív jellegű összejöveteleket rendezett a szocializmus ellenségeivel. A lakásában és különféle víkendházakban találkoztak. Részt vett a kényszerítő akciók szervezésében. A szocializmus elleni provokációk során nem átallott együttműködni olyan emberekkel sem, akik a múltban államellenes tevékenységükért büntetve voltak.

Összeköttetésben volt és van számos nyugatra szökött emigránssal, akiknek elferdített, hamis, kigondolt információkat ad a csehszlovákiai állapotokról, s megköveteli tőlük, hogy felhasználják befolyásukat és lehetőségeiket a Csehszlovákia és a szocializmus ellen irányuló kampányokban.

A Csehszlovák Rádió adása, 1977. március 2. (rövidítve)

Meztelenre vetkőzött

A Die Welt nevű hamburgi napilap fő politikai szócsöve a Springer-konszernnek. S éppen ennek a lapnak, mely a nyugatnémet napilapok széles spektrumában a legszélsőbb jobboldalt képviseli, mely segítségével a német imperializmus legreakciósabb körei megvalósítják revansista politikájukat, adott interjút František Kriegel, az úgynevezett charta '77 fő otthoni sugalmazója. Az az ember, akit Nyugaton úgy igyekeztek bemutatni, mint „régi harcos forradalmárt", mint „igazhitű kommunistát", ausgerechnet Springer antikommunista szócsövét választotta ki nyilatkozatához. Talán véletlenül? Korántsem.

Kriegel, aki ebben az interjúban azzal dicsekszik, hogy a Novotný-rendszer prominens politikusa volt, egyszersmind bevallja, hogy ő maga és társai is igen távol állnak bármilyen szocialista céloktól, hogy alapjában véve burzsoá demokráciát akarnak bevezetni, olyat — ahogyan ő maga mondja — „mint amilyet már megéltünk, sőt a Habsburg uralom idején is élveztünk"

Ezek volnának azok a „humánus célok"?

Akarva-akaratlan be kellett vallania, hogy a nép ennek nem dőlt be, hogy a lakosság többsége tudni sem akar róluk, hogy magukra maradtak. Keserűen bevallja: „A földműveseknek sohasem volt olyan jó dolguk, mint ma. Miért támogatnának hát minket?" Azt, hogy nyomós választ kaptak a munkásságtól és hogy az egész alkotó értelmiség is szakított velük — ezt inkább elhallgatta. A szlovákokat pedig, akik „nem akarják magukat azonosítani" a „chartások" céljaival, a csehek és szlovákok Nemzeti Frontjának ez a volt elnöke csak a nemzeti gyűlölet szavaival illette.

Rudé právo, 1977 február 15 (rövidítve)

V. Válasz a felforgatóknak és külföldi támogatóiknak

Az ostravai iparvidék dolgozói már számtalan rezolúcióban kifejezték ellenszenvüket ama renegátok iránt, akik megszerkesztették a „charta '77" nevű pamfletet. A Martin Babič és Jan Syrový vezette kollektíva tagjai, akik a nagyolvasztók töltetét készítik elő, egy szombat délutáni műszak alatt 228 vagont raktak ki, s ezáltal 19 vagonnal túllépték a múlt évi rekordot. További kiváló teljesítményt értek el az általános hengermű hengerészei a durva hengersoron. Itt 24 óra alatt 2050 U-vasat állítottak elő, ami 182 tonnával több, mint amennyi legutóbbi legmagasabb teljesítményük volt.

Rudé právo, 1977 január 17 (rövidítve)

Rekorderedményeket értek el az ötéves terv második évi feladatainak teljesítésében az észak-morvaországi döntő ipari vállalatok dolgozói, akik ezzel válaszolnak a „hajótöröttek", az ún. charta '77 szerzőinek ama törekvésére, hogy kétségbe vonják társadalmunk sikereit. A Klement Gottwaldról elnevezett Vítkovicei Vasművek hídgyárában működő szocialista munkabrigád tagjai J. Štěpán vezetésével a szombati műszakban rekordot értek el a féltonnás toronyalvázak összeszerelésében. Egy műszak alatt 25 alvázat készítettek el, s így 8 darabbal túllépték az eddigi csúcsteljesítményt. Úgyszintén az Ostrava—Kunčice-i Klement Gottwald Új Kohómű hengerészei is rekorddal válaszoltak a charta aláíróinak: a szombati műszak alatt 750 tonna U-8 profilvasat hengereltek és 55 tonnával lépték túl az eddigi rekordot. Ugyanakkor hozzájárultak a napi rekord eléréséhez a profilok hengerlésében, mely eddig 2050 tonna volt. A NOSZF Třineci Vasművek třineci üzemének dolgozói sem maradtak el mögöttük. Szombaton egy új műszakrekordot értek el a dróthengerlő hen-

gersoron a drót szállításában, miután 1605 tonna anyagot állítottak elő és 75 tonnával túllépték a régi csúcsteljesítményt. Az Orlovái A. Zápotocký Bányában Jan Sivák ifjúsági szocialista munkabrigádja azzal válaszolt a pamfletre, hogy felajánlást tett, miszerint több mint 1000 méter kőzetbe vájt bányafolyosóval túllépi az ötödik ötéves terv feladatait. Ezen és további dolgozók önfeláldozó munkája csalhatatlan bizonyítéka annak, hogy egyetértenek a CSKP politikájával.

Svobodné slovo, 1977. január 17 (rövidítve)

Új rekordot állítottak fel tegnap 863 tonna acélszalag hengerlésével a C-műszak szocialista munkabrigádjának hengerészei J. Řepko vezetésével az Ostrava—Kunčice-i Klement Gottwald Új Kohómű P-800 hengerművén. Ily módon 13 tonnával lépték túl a korábbi legjobb eredményt. Ezzel a termelési rekorderedménnyel fejezik ki a kunčicei hengerészek a CSKP politikájának nyújtott egyértelmű támogatásukat és szocialista társadalmunk továbbfejlesztési programjának megvalósításában való részvételüket. Egyszersmind választ adnak az ún. charta '77 aláíróinak, akik koholmányokkal és rágalmakkal meg akarják hiúsítani népünk becsületes munkájának eredményeit.

Práce, 1977 január 19 (rövidítve)

A prostějovi járás Domamyslice községében levő Moravan Efsz hét szocialista munkabrigádjának tagjai ezt telexezik: „Nem kérünk tanácsot az olyan emberektől, akik egyszer már testvérgyilkos polgárháború szélére sodortak bennünket és gazdasági csődbe taszították virágzó köztársaságunkat."

Rudé právo, 1977. január 24. (rövidítve)

J. Vysoudil munkás, a Csehszlovák Néppárt járási bizottságának elnöke Ústí nad Labemben: „Az Antonín Zápotocký Nagybányában dolgozom mint kotrógépkezelő. Szeretem munkámat, csakúgy, mint szocialista munkabrigádunk többi tagja. Hála a CSKP szociális politikájának nem félünk a jövőtől. Mindnyájan tudjuk, hogy munkánk az egész társadalom javát szolgálja. Ért-

jük dolgunkat és senki se adjon nekünk tanácsokat arra vonatkozólag, mit hogyan rendezzünk el államunkban."

Lidová demokracie, 1977. január 26. (rövidítve)

Új kötelezettségvállalással támogatják a CSKP politikáját a Dvůr Králové nad Labem-i Strojtex n. v. dolgozói: „E felajánlás alapján legalább 1 százalékkal, vagyis több mint kétmillió koronával túlteljesítjük ez évi feladatainkat, az anyagfogyasztást pedig olyan mennyiséggel csökkentjük, ami egyheti termelésnek felel meg. Ugyanakkor ígérjük, hogy az ötéves terv összes többi évében is becsülettel teljesítjük a feladatokat" — írják kiáltványukban a Strojtex dolgozói Dvůr Královéről.

Svobodné slovo, 1977. január 26. (rövidítve)

Úgy mint köztársaságunk többi munkahelyén, a Vítkovicei Vasművek 3-as üzemrészlegének acélöntődéjében és a Klement Gottwald Gépgyárban is a dolgozók kollektívái élesen elítélték a szocializmus ellenségeinek rágalmazó pamfletjét. A párt politikájának teljes támogatását úgy fejezik ki, hogy a vítkoviceiek a „Mindennap rekordszerűen, jó minőségűen és hatékonyan" jelszóval kifejezett elv szellemében tovább fejlesztik a versenymozgalmat.

Fokozott aktivitással és rendkívüli szervezési intézkedésekkel az öntődében a tervhez képest négy nappal előbb fejezték be egy 120 tonnás és 850 000 korona értékű állvány öntését. A rekord idő alatt és jó minőségben előállított öntvény a Brnói Šmeral Művek számára készült el. E siker elérésében döntő része van a tisztítómű dolgozókollektívájának, melynek élén František Finstrle áll.

Örvendetes hírt kaptunk az 1. számú acélműből is. Az 1-es és 2-es számú tandemkohók kollektívái rendkívüli teljesítményt értek el, miután 24 óra alatt 37 olvasztást hajtottak végre. Ez két olvasztással több, mint amennyit a napi grafikon előírt. A 4-es számú martinkemence kohászaival együtt, akiknek élén Karel Krejza, Drahomír Moša és Mojmír Lazecký áll, s akik hat olvasztást, ebből négy gyorsolvasztást bocsátottak ki, a vítkovicei acélmunkások hozzájárultak a napi grafikonok összesen három olvasztással való túlteljesítéséhez. Ez 210 tonna acél terven felüli előállítását jelenti.

Rudé právo, 1977. január 26.

Minden példa közül legkifejezőbb az Észak-csehországi Barnaszénbányák vájárainak példája, akik a charta '77 elleni tiltakozásukat új rekordokkal fejezik ki a szénjövesztésben. Például a vasárnapi önkéntes műszakban 23 232 tonna szenet termeltek ki, ami 51 tonnával meghaladja a múlt évben elért legjobb napi eredményt.

Práce, 1977. január 27. (rövidítve)

„Kijelentjük, hogy úgy mint eddig, következetes hívei és megvalósítói leszünk annak az irányvonalnak, amelyet a CSKP tűzött ki a XV. kongresszuson" — írják rezolúciójukban a SZISZ — CSSZBSZ műhelyben működő II. fokú szocialista munkabrigád tagjai a Jaslovské Bohunice-i atomerőműben.

A Nové Zámky-i járásban levő dubníki Vörös Zászló Efsz kommunistái és tagjai jóváhagytak egy rezolúciót, melyben ez áll: „Büszkék vagyunk arra, hogy szocialista hazánk a szocializmus táborába tartozik, mely élén a Szovjetunióval szilárd biztosítéka a békének és a haladásnak."

Pravda, 1977. január 28. (rövidítve)

A Sázava vidék Fejlődés nevű jilovéi Efsz és SZISZ alapszervezetének tagjai: „A rágalmazókkal szembehelyezzük elért sikereinket. A hatodik ötéves tervben maradéktalanul teljesítettük a tervfeladatokat és 47 ezer liter tejet adtunk le terven felül."

Zemědělské noviny, 1977. január 28. (rövidítve)

A CSKP politikája teljes támogatásának bizonyítékául és válaszul a reakció új támadására szocialista rendszerünk ellen a Kostelec nad Orlicí-i Osinek n. v. II. üzemrészlegének több mint 200 tagú munkás- és technikuskollektívája kötelezi magát, hogy 50 százalékkal fokozza ez év első negyedére vállalt felajánlásának értékét.

Svobodné slovo, 1977. január 28. (rövidítve)

A Zlonice u Kladna-i Állami Gazdaság földművesei: „Bár sok dolgunk van a tavaszi előkészületekkel, mégsem lehetünk közömbösek az antiszocialista erők tevékenységével szemben. Elítéljük ezeket a mesterkedéseket — és vállaljuk, hogy túllépjük

az idei tervfeladatokat." Például a tehéngondozó-kollektíva hatezer literrel növeli a tejtermelést.

Svobodné slovo, 1977. január 28. (rövidítve)

Václav Froněk, a Lovosicei Észak-csehországi Vegyipari Művek ifjúsági brigádjának vezetője mély felháborodását fejezte ki a jobboldali opportunisták merészsége fölött és közölte, hogy munkakollektívája kötelezettségvállalást tett a termékek mennyiségének és minőségének 616 000 koronával való növelésére.

Teodor Reinhold, a Békevédők ifjúsági brigádjának vezetője az ostravai Jan Šverma-bányában ezt mondta: „Bányászkollektívánkban megtárgyaltuk az osztrák szervek gesztusát és kijelentjük: Hadd menjenek a Vaculík-, Kriegel-, Kohout-féle urak és mások oda, ahová a szívük vonzza őket. Magasztalják a nyugati szabadságot, lebecsülik szocialista hazánk vívmányait. Mire várnak hát még? Szabad az útjuk Nyugatra! Ha kívánják, a munkások még el is kísérik őket, hogy tudatosítsák, helyeseljük távozásukat. Mi igazán szeretjük hazánkat, s ezért gondoskodunk a vállalt feladatok teljesítéséről. Kollektívánk, mely már múlt év szeptemberében teljesítette a hatodik ötéves terv első évének tervét, most is hasonlóan cselekszik — a folyó év első hónapjára eső gazdasági követelményeket január 25-ig teljesítette. Ezzel támogatjuk pártunk XV. kongresszusának határozatait. Azt az ígéretünket, hogy a hatodik ötéves tervet 1980. április 30-án, Ostrava Szovjet Hadsereg általi felszabadítása napján teljesítjük, megtartjuk."

Rudé právo, 1977. január 29. (rövidítve)

„Mindig fenik ránk a fogukat — mondja J. Ludvík előmunkás. — Minél jobban megy a dolguk, annál jobban provokálnak. Már nem is tudják, mit is akarnának, de bennünk fenemód tévednek. Egyszer már megleckéztettük őket, de úgy látszik, nem okultak a tapasztalatokból. Hagyjanak minket békében dolgozni! Építeni akarjuk köztársaságunkat, újabb rekordokat szeretnénk elérni hazánk érdekében, újabb csúcseredmények elérésére akarunk készülődni. Nem térünk azonban vissza olyasmihez, amit már végleg elutasítottunk. Nem hagyjuk felforgatni köztársaságunkat! Ezt már egyszer megmondta Klement Gottwald."

Práce, 1977. január 31. (rövidítve)

J. Chvátal előmunkás ifjúsági vájárkollektívája a Gottwald elnökről elnevezett duchcovi mélyszinti bányában szombaton egy rendkívüli műszakot dolgozott le ingyen. Erre a SZISZ üzemi szervezetének taggyűlésén kötelezte magát tiltakozásul e szennyirat ellen. Ugyanezen oknál fogva határozták el a klatovy-i Kozak n. v. dolgozói is, hogy egy rendkívüli műszakot dolgoznak le. Az ő felajánlásuk annál is értékesebb, mert az alkalmazottaknak több mint háromnegyed része nőkből áll.

Zemědělské noviny, 1977. január 31. (rövidítve)

„Ipari tanulók vagyunk az iskolai étkeztetés szakmájából. Mestereink és nevelőink vezetésével felelősen készülünk jövendőbeli hivatásunkra. A szocialista közoktatás fejlesztését akarjuk szolgálni. Ezért érzékenyen érint bennünket minden támadás, szocialista hazánk minden rágalmazása, különösen, ha olyan emberek irányítják ezt a hadjáratot, akik a válságos években kifejtett áruló tevékenységükkel kizárták magukat szocialista hazánk állampolgárainak soraiból."

A felforgatócsoport, a „charta '77" nevű ellenforradalmi pamflet szerzőinek tevékenysége fölötti felháborodásukat fejezték ki a prágai Cseh Műegyetem gépészeti karának diákjai, a slaný-i ZOU-üzem SZISZ-tagjai, a Šumná na Znojemsku község általános kilencéves iskolájában működő pionírcsoport vezetői és oktatói.

„Mi, a plzeňi kerületi egészségügyi intézet VI. SZISZ alapszervezetének tagjai erélyesen elítéljük egymaréknyi jobboldali reakciós, az ún. charta '77 szerzőinek antiszocialista tevékenységét", írták a plzeňi kórház orvosai és dolgozói.

Helytelenítésüknek adtak kifejezést a „charta '77" pamflettel kapcsolatban a břeclavi poliklinika mellett működő SZISZ-szervezet tagjai is. Úgyszintén Gottwaldovban a Gumi és Plasztikai Technológia Kutatóintézetének SZISZ-tagjai is tudatosítják, hogy a rágalomhadjáratra az egyedüli felelet a munkatörekvés fokozása és a SZISZ jó munkája.

„Azok a jelszavak, amelyekkel a „charta '77" nevű pamflet aláírói előhozakodtak, meglehetősen kopottak már és nem nehéz leleplezni demagógiájukat", írják rezolúciójukban a Prága-főpályaudvar vasúti állomás SZISZ alapszervezetének tagjai.

A chrudimi 508-as számú szállítóüzemben működő SZISZ-szervezet évzáró taggyűléséről a következő rezolúciót küldték: „Nekünk, fiataloknak, a párt és kormány mai politikája nemcsak bizalmat előlegez, hanem lehetővé teszi, hogy részt vegyünk

az állami igazgatásban és irányításban is. Van munkánk, lehetőségünk van a tanulásra és kulturális életre. Ezért a legkisebb okunk sincs arra, hogy egyetértsünk a maréknyi bitorlóval."

Mladá fronta, 1977. február 1.

A Cseh Tudományos Akadémia Elnöksége az ún. charta '77-ről nyilatkozatot adott a ČTK-nak. A nyilatkozatban ez áll: „Azt a felháborodást, amelyet a csehszlovák nép körében a „charta '77" nevű antiszocialista pamflet idézett elő, joggal osztja az egész szocialista csehszlovák tudomány."

Lidová demokracie, 1977. január 21. (rövidítve)

A Szlovák Tudományos Akadémia társadalomtudományi intézeteinek több mint 180 tudományos dolgozója aktívan gyűlt összse, hogy állást foglaljon a charta '77 nevű pamfletről. „A válságos évek rombolásának aktorai kiadták saját chartájukat, hogy összefogjanak a kapitalista világgal és szolgálatára legyenek, de tanúi vagyunk annak, hogy dolgozó népünk spontánul elítéli a reakciós erőknek ezt a fellépését. Mi is újból elutasítjuk a régi rend önjelölt hirdetőit és a szocialista hazánkért végzett összpontosított munka zavaróit."

Pravda, 1977. január 27. (rövidítve)

A Nitrai Pedagógiai fakultás tanárai, diákjai és dolgozói: „Még világosan emlékszünk a szocializmus modelljére az 1968—1969-es években, amelyet ugyanazok az emberek terjesztettek elő, akik ma chartákat fogalmaznak meg a szocializmus ellen. Teljesen azonosítjuk magunkat a párt programjával és politikájával s elítéljük a „charta '77" pamfletet, mint egy maréknyi levitézlett ember politikai szennyiratát, akik elvesztették kapcsolatukat a dolgozó néppel. Boldog jövőnket a szocializmusban látjuk a CSKP vezetésével."

Pravda, 1977. január 14. (rövidítve)

Egyetlen válogatott sportoló sem írta alá az antiszocialista pamfletet, noha az aláírók sokuknál bizonyára próbálkoztak ez-

zel. A Rudé právóban közölt nyilatkozatok, a játékosok, a CSSZSZK, Dukla, Slávia, Sparta, Zbrojovka Brno labdarúgócsapat tagjainak és edzőinek kijelentései, Holeček, Nehoda, Nygrýnová, Panáček, Tabák, Matoušková, Bárta, Adam, Starnovský válogatott sportolók, a Rallye Monte-Carlóban induló autóversenyzők és mások nyilatkozatai arra vallanak, hogy ezek az élsportolók felháborodással elutasították köztársaságunk rágalmazóinak felforgató akcióját. Erélyes tiltakozásukat nyilvánították ki a volt csehszlovák válogatott játékosok is, akik ma edzőként tevékenykednek: Věra Suksová, Pavel Korda, Milena Jindrová, Jiří Skobla, Václav Kozák, Ondrej Rusko és mások. Mindnyájuk nevében idézzük Dano Karabín, csehszlovák válogatott és Európa-bajnok szavait, aki a következőket írta a „charta '77" aláírói címére: „Semmi közük sincs a mi utunkhoz, megvetjük magukat és mindenkit, aki ártani akar nekünk. Hiszen minden ésszerűen gondolkodó embernek látnia kell szocialista köztársaságunk virágzását és mindenkinek — persze ha akarja — óriási lehetősége van az érvényesülésre szocialista társadalmunk építése során."

Rudé právo, 1977. január 27. (rövidítve)

Jiří Záruba akadémiai műépítész és a Károly Egyetem bölcsészeti karának szakelőadója levelet intézett a CSKP Központi Bizottságához, a prágai Károly Egyetem rektorátusához és bölcsészeti karának dekanátusához, melyben ezt írja: „A charta '77 szövegét nem teljes állapotban adták nekem aláírni, nem tájékoztattak az egyes aláírókról és nem közölték velem, hogy ezt az írást felhasználják a csehszlovákiai antiszocialista erők és külföldi ellenségeink.

Miután megismerkedtem a charta '77-tel, teljes mértékben tudatosítom, hogy gondolatai egészen más irányban haladnak, a szocializmus ellen használják fel őket és nemzetközi viszonylatban ellenségeinket szolgálják. Így tehát félrevezettek és becsaptak engem.

Mivel híve voltam és ezután is híve akarok lenni a szocializmus gondolatának és mert politikai meggyőződésem eltér a charta '77 szerzőinek és aláíróinak meggyőződésétől, ezennel nyilvánosan visszavonom a charta '77 aláírását."

Rudé právo, 1977 január 26

„Meghökkentő, mennyire lebecsülik a charta '77 nevű pamflet szerzői s aláírói, az emberi jogok és szabadság önjelölt védelmezői népünket, midőn azt hiszik, hogy az emberek nem ismerik fel pamfletjük lényegét, célját és küldetését", hangsúlyozza „Csalás" című cikkében M. Kocisky. „Nekem személyes tapasztalataim vannak az emberi jogok önjelöltjeinek e védőivel. 1975-ben visszaéltek párttagságom megszüntetésének tényével és tudomásom nélkül felvettek engem az üldözött csehszlovák történelemkutatók névjegyzékébe. Ezt a névjegyzéket kellő bevezetéssel ellátva, mely támadta a csehszlovákiai történelemtudományban uralkodó viszonyokat, a San Franciscó-i történelemtudományi világkongresszuson és a tömeges hírközlő eszközökben terjesztették. Ez a tény rendkívül felháborított, mert párttagságom megszüntetésének következményeit sohasem éreztem mint valami üldözést. Megvolt és ma is megvan minden feltételem, hogy a szakképzettségemnek megfelelő helyen dolgozzam, teljes mértékben érvényesítsem képességeimet és erőmet társadalmunk érdekében. Tudtam, hogy az egész akció egyedüli célja a köztársaságunk és szocialista rendszerünk elleni támadás volt.

Úgy, mint annak idején 1975-ben a történészek aktíváján határozottan elítéltem a történészek világkongresszusán végrehajtott politikai támadást köztársaságunk ellen, leghatározottabban elítélem ezt a szocialisa hazánk ellen irányuló ellenséges cselekedetet is.

Nové slovo, 1977. január 20. (rövidítve)

L. Ťažký: „A charta '77 szerzőihez soha sem volt semmi közöm és ma sem fűz hozzájuk semmi. Nincsenek olyan szavak, amelyek elcsábíthatnának, nincs olyan erő, amely antiszocialista pozíciókra kényszerítene. Politikai meggyőződésemnél fogva szilárdan Csehszlovákia Kommunista Pártjának politikája mellett állok."

Nové slovo, 1977. január 27.

P. Karvaš: Sem az ún. charta '77-nek, sem senki másnak soha nem sikerül antiszocialista pozíciókba csalogatni engem. Mint tudományos dolgozó, a marxizmus—leninizmus, mint író pedig az elkötelezett művészet hívének vallom magam, itt születtem, itt az otthonom és itt fogok dolgozni erőmtől telhetően és a lehetőségek szerint."

Nové slovo, 1927. január 27.

I. Mocinský: „Mély felháborodást érzek az ún. charta '77 szerzőinek mesterkedései iránt. Újból eszembe juttatják az 1968-as évet és azt, milyen demagógiát fejtettek ki többek közt ugyanazok az emberek, akik ezt a szennyiratot állították össze.

Nem kétlem, hogy sokan azok közül, akik ma építőmunkával igyekeznek helyrehozni hibáikat, most az ún. charta '77-tel kapcsolatban teljes egészében felismerik, mi volt akkoriban az antiszocialista jobboldal célja és mélyen sajnálják, hogy a veszély lebecsülésével, vagy hiányos politikai éberségükkel bizonyos mértékben maguk is hozzájárultak az olyan légkör kialakításához, mely ideiglenes sikerrel kecsegtette ezt a reakciós tevékenységet.

Az ilyen írók közé tartozok én is.

Visszaemlékezve a hatvanas évekre és összefüggésbe hozva ezeket mindazzal, amit a „Hajótöröttek és önjelöltek" című cikk ad tudtul szocialista nyilvánosságunknak, erkölcsi-politikai kötelességemnek tartom közölni, hogy fel vagyok háborodva a reakciós mesterkedések miatt és a nemzetközi imperializmus ilyen jellemtelen kiszolgálása fölött."

Nové slovo, 1977. február 10. (rövidítve)

„Becsülöm a párt munkáját, amely 1970-ben hibám miatt megvált tőlem," írja „Alkotni, nem pedig rombolni" című cikkében A. Herman, „de soha nem ítélt kárhozatra engem, csakúgy mint mások ezreit, akik őszintén viszonyulnak társadalmunkhoz, akiknek bele kellett nyugodniuk a pártból való távozásba és sérelmezés nélkül elkötelezik magukat mai életünknek. A párt mindenkinek lehetőséget adott, így nekem is. Mint jogász dolgozom, teljes mértékben részt veszek a társadalmi életben és maradéktalanul élvezem állampolgári jogaimat. 1973-ban a Cseh Kultúrügyi Minisztérium művészeti pályázatára jelentkeztem az északcsehországi KNB-ből, és „Egy férfi a betonlépcsőn" című regényemet, melyet múlt évben könyvalakban jelentetett meg az Észak-csehországi Könyvkiadó, irodalmi díjjal tüntették ki. Egy további prózámért 1975-ben ugyanezen a pályázaton díszoklevéles elismerést kaptam.

Sohasem fordult elő velem, hogy megkülönböztettek volna, ezért elutasítom az ún. charta '77-et, mint valótlan pamfletet, mint koholmányt, mely jogot formál magának arra, hogy nevemben is beszéljen. Nem beszélhet azonban ama becsületes állampolgárok nevében, akiknek el kellett hagyniuk a pártot, de fel-

ismerték hibájukat, tovább dolgozhattak és lelkiismeretesen dolgoznak is, mert ebben a gyönyörű országban élnek és naponta meggyőződnek arról, hogy a párt céljai egyszersmind az ő céljaik is. Nem rombolni, hanem alkotni akarnak, nyugalmat és békességet akarnak munkájukhoz, mint az a csehszlovák alkotószövetségek kiáltványa is kifejezi."

Rudé právo, 1977. február 4.

„Egy ősz hajú ember ül előttünk: dr. Pavol Števček, neves irodalmi kritikus, publicista és több könyv szerzője", írja a Volksstimme hasábjain Hans Wolker. „1963-tól 1965-ig főszerkesztője, az 1968-as év válságos napjaiban pedig szerkesztőbizottsági elnöke volt a Kultúrny život című folyóiratnak, mely akkoriban a »reformátorok« központja volt. Az 1968. évi események után a Kultúrny život kiadását beszüntették — folytatja a Volksstimme cikke — és Pavel Števčeket kizárták a kommunista pártból. Ma az Obzor nevű legnagyobb bratislavai kiadóvállalat felelős szerkesztője, mely rengeteg könyvet és folyóiratot ad ki."

H. Walker aztán áttért a közvetlen kérdésekre: Diszkriminálták-e Števčeket, vagy bármily módon érte-e őt kár a pártból való kizárása óta? Van-e olyan egyéni érzése, hogy diszkriminálták, vagy meggyalázták?

P. Števček: Talán úgy nézek ki, mint egy diszkriminált vagy meggyalázott ember? A pártból való kizárásom után nem diszkrimináltak, nem zaklattak engem, sohasem volt olyan érzésem."

A Kultúrny život kiadásának beszüntetése és Števčeknek a pártból való kizárása után P. Števček a Szlovák Tudományos Akadémia tudományos dolgozója lett. 1970-től az Obzor Kiadóvállalatnál dolgozik, s mint felelős szerkesztő részt vesz a könyvkiadás tervezésében is. Annak ellenére, hogy mindmáig nem párttag, két évvel ezelőtt megkapta az irodalmi alap ösztöndíját. Most egy irodalomkritikai könyvön dolgozik, melyet a Slovenský spisovateľ könyvkiadó fog megjelentetni. „Ugyanolyan jogaim és kedvezményeim vannak, mint azoknak az íróknak, akik párttagok" — mondotta P. Števček.

Nem üldözték és nem diszkriminálták családját sem, folytatja tovább az osztrák újságíró. Lánya most gimnáziumba jár és főiskolára készül. „Lányom sohasem érezte, hogy apját kizárták a pártból."

A múlt megítélése során P. Števček azt mondja, hogy az ak-

kori vezetőség egyre súlyosabb gazdasági és politikai káoszba juttatta az országot. Éppen e tapasztalat alapján utasítja el P. Števček ma a „charta '77"-et, mely véleménye szerint hazugságok, durva, hamis állítások és demagógikus követelmények gyűjteménye.

„Számomra — mondta Pavol Števček — a szabadság fő kritériuma az, amit valaha Nehru írt Gandhinak: Az emberi szabadságjogokat aszerint kell megítélni, milyen mértékben érintik a társadalom leggyengébb rétegeinek érdekeit. Nálunk már olyan társadalmi és gazdasági intézkedések mentek végbe, hogy nem léteznek „szociális szempontból gyenge rétegek" és egyre növekszik az egész közösség jóléte. Dolgozóink nálunk most olyan szabadságjogokat élveznek, amilyenekhez foghatókat a kapitalizmusban sohasem ismertek."

S hogyan áll a dolog a többiekkel? — kérdezi a továbbiakban H. Wolker. A többieket sem diszkriminálják? Vajon a fiatalok felvétele a főiskolákra a szülők politikai magatartásától, a főiskolák „politikai cenzúrájától" függ-e, mint ezt a „charta '77" szerzői állítják?

„Egyetlen esetet sem ismerek, ahol ilyen diszkrimináció fordult volna elő" — mondta Števček. „Még 1968 után sem került sor ilyesmire, pedig akkor nagyon erősek voltak a politikai összecsapások. Természetesen előfordulhat, hogy egy volt párttag gyermeke nem tanulhat. Ez azonban nem politikai okok miatt van, hanem azért, mert nincs rá tehetsége. Ez azonban megtörténhet a párttagok gyermekeivel is. Csehszlovákiában egészen pontos kritériumok vannak a főiskolára való felvételhez, s ezekben a tehetség első helyen szerepel", mondta Pavol Števček.

A Szlovák Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetében találkoztunk dr. Ivan Kusýval, aki több könyv írója és A Szlovák irodalom története című könyv társszerzője. Dr. Kusý részt vett a Szlovák Nemzeti Felkelésben, a CSKP tagja volt, 1970-ben azonban kizárták őt a pártból.

Dr. Kusý elejétől fogva bírálóan viszonyult a „prágai tavaszhoz". Mint az intézet igazgatója és a pártszervezet elnöke azonban nem lépett fel elég erélyesen a reformista eszmék ellen. Bár kizárták őt a pártból, továbbra is az intézet tagja maradt, nem vezető funkcióban ugyan, de ugyanazzal a jövedelemmel. Tovább publikált az újságokban és folyóiratokban, s több könyve is megjelent. „Még többet írhattam, mint azelőtt, és több művem jelent meg, egyszerűen azért, mert több időm volt."

Családját sem diszkriminálták. Fia tudományos dolgozó az Építőipari és Műépítészeti Intézetben, idősebb lánya nevelőnő,

a pedagógiai fakultáson végzi tanulmányait, a fiatalabb lánya pedig a filozófiai fakultás diákja.

„Saját tapasztalatomból mondhatom — jelentette ki dr. Ivan Kusý —, hogy sem a múltban, sem most senkit sem diszkriminálnak helytelen politikai nézetei miatt. Azok, akik a charta '77-et propagálják, tudatosan hazudnak, s ezért van ennek a pamfletnek oly csekély visszhangja lakosságunk körében."

Nové slovo, 1977. február 10. [rövidítve]

A békemozgalom képviselőinek nyilatkozata

Szófiában összejövetelt tartottak a békemozgalom képviselői, akik a világ csaknem valamennyi országát reprezentálták. Amikor megtárgyalták a világ nyilvánosságának a helsinki Záróokmány megvalósítására vonatkozó szerepét és befolyását, tényeket hoztak fel arra nézve, hogyan vezetik félre a reakciós központok a közvéleményt különféle koholmányokkal és spekulációkkal, hogy eltereljék figyelmüket a saját országaikban fennálló égető problémák megoldásától. Nagyon gyakran kerültek szóba a Csehszlovákia ellen intézett támadások is.

A Csehszlovák Távirati Iroda tudósítónője beszélgetést folytatott a békemozgalom egyes képviselőivel, akik a következőket mondták:

E. Karakasz, a nemzetközi feszültség enyhítését és a békét szorgalmazó Görög Bizottság főtitkára: „Az egész görög küldöttség, márpedig sokan vagyunk itt, nyíltan kifejezte azt a nézetét, hogy a Csehszlovákia és a többi szocialista ország ellen intézett támadások arra irányuló kísérleteket jelentenek, hogy megakadályozzák a belgrádi találkozót, és felújítsák a hidegháborút."

Guyana Haladó Néppártjának főtitkára, Ch. Jagan (volt miniszterelnök) kijelentette: „Az a benyomásom, hogy Csehszlovákiában főleg a fiatalság igen keveset tud arról, milyen is valójában a kapitalista életmód, milyen az éhínséggel küzdő ember élete, aki hiába könyörög munkáért egy másik embernél, aki nagyhangúan hirdeti az emberi jogokat. Méltányolom a csehszlovák nép határozottságát, mellyel szembehelyezkedett a maroknyi provokátorral, mert ez az elszántság minket is erősít, példát mutat nekünk arra nézve, hogyan kell harcolni az emberi jogokért."

P. Rosen asszony, az USA békemozgalmának koordinációs titkárnője kijelentette: „Országunkban jelenleg kampány folyik a szocialista országok ellen. Az egyikük éppen Csehszlovákia. Per-

sze ez a kampány nem ér véget Csehszlovákiával. Támadások folynak a Szovjetunió, az NDK és más országok ellen is. Elég tapasztalattal rendelkezem, hogy megmondhassam, miszerint Csehszlovákiát azért támadják, hogy útját állják a tartós békének, hogy megakadályozzák a belgrádi találkozót, mely még jobban veszélyeztethetné a fegyverkezést és monopóliumaink nyereségeit."

Lidová demokracie, 1977. március 15.

Rossz volt az időzítés

Azt hirdették, hogy semmi mást nem akarnak, csak biztosítani az „emberi jogokat". Most ők maguk vallották be, hogy egészen más volt a céljuk. Az Il Corriere della Sera nevű olasz lap bécsi tudósítója közölte olvasóival, hogy a „charta '77" szerzőit keserű csalódás érte, mert pamfletjük nyilván célt tévesztett. Így ír: „...s ezért felmerült a kérdés, vajon a »charta« megfelelő pillanatban került-e nyilvánosságra és nem azoknak volt-e igazuk Prágában és Bratislavában, akik túl korainak tartották a chartának január elején való nyilvánosságra hozását és azt a meggyőződésüket fejezték ki, hogy politikai és lélektani szempontból egyaránt hatékonyabban érvényesült volna a charta, ha közvetlenül Belgrád előtt, június elején hozták volna nyilvánosságra."

Rudé právo, 1977. február 4. (rövidítve)

Fajrokonok

A szudétanémet Landsmannschaft „hivatalos sajtószerve" egész első oldalán közölt cikket, melyben dicsérte a prágai „disszidensek" agyszüleményét és rájuk hivatkozva azt állította, hogy „Csehszlovákia nem jogállam, hanem egyetlen nagy koncentrációs tábor, ahol ártatlanok sínylődnek".

Mivel a Sudetendeutsche Zeitung ezt írja, úgy emlékeztetni kell arra, hogy országunkban valóban jogtalanság uralkodott és ez az ország néhány éven át tényleg egyetlen nagy koncentrációs tábor volt, mégpedig éppen abban az időben, amikor azok az emberek uralkodtak hazánkban, akik nevében ez a szennylap írt. Akkor adott K. H. Frank a Prágai Várból utasítást Terezínnek gyilkos táborrá való átalakítására, akkor végezték ki az ottani Kis Erődben a fasizmus ellenségeinek százait és ezreit és kínoz-

ták halálra országszerte náci börtönökben a legjobb hazafiakat. S éppen akkor az SS pribékek soraiban a legfélelmetesebb hóhérok, Becher úr „fajrokonai" voltak. Henlein és Hitler ezen síron túli hívei mindmáig nem nyugodtak bele abba, hogy uralmuk kora nálunk már régen véget ért.

Rudé právo, 1977 február 9 (rövidítve)

A charta és Becher

A „charta '77" mellé állt Walter Becher is, a szudétanémet revansisták vezetője és a bajor klerikális CSU párt képviselője. Mint azt a DPA ügynökség közölte, egy szudétanémet szószólóra hivatkozva Becher és Kaufbeuren, Neugablonz városok polgármesterei szolidaritás-nyilatkozatot írtak alá a csehszlovák dokumentum szerzőivel. Becher és a többi szudéta vezető egyidejűleg kijelentették, hogy a „charta" szellemi elvei azonosak a szudétanémetek petíciójával. Mit szóljunk ehhez? Talán csak azt, hogy nálunk a renegátok és árulók mindig határainktól nyugatra kerestek s gyakran találtak is támogatást és megértést.

Egyébként Becher úr és rokonai mindig nagy megértést tanúsítottak Emil Hácha és Emanuel Moravec felvilágosodott politikája iránt. Hogy mit akartak akkor, és milyen jogokra törekszenek ma — ezt nagyon jól tudjuk. Most közös nevezőre jutottak a „charta" szerzőivel, s így tehát próbálkoznak, nem segítenének-e nekik visszaszerezni azt, amit nálunk egyszer s mindenkorra elvesztettek.

A Csehszlovák Televízió adása, 1977 március 8 (rövidítve)

Összevissza

A Libération nevű francia napilap közli olvasóival, hogy a művészeti alkotószövetségek csehszlovákiai bizottságainak felhívását állítólag „mintegy ezer személyiség írta alá, köztük a népszerű zene szerzői és előadói, akiknek minőségét kétségbe lehet vonni, mert a legjobb dzsesszzenekaroknak megtiltják a fellépést és egyeseket börtönben tartanak." S ha már a legjobb dzsesszzenekarokról beszélnek, „úgy látszik" megfeledkeztek róla, hogy az egyik legjobb zenekar élén, mely nemsokára ünnepli fennállásának 40. évfordulóját, Gustav Brom érdemes művész áll,

s hogy a csehszlovák dzsesszzene színvonaláról akár maga Benny Goodman is beszámolhatna, aki tavaly részt vett a Prága 76 Nemzetközi Dzsesszfesztiválnak immár 11. évfolyamán, és hogy a prágai színpadok egyike — a Reduta — csak ebben a hónapban több mint harminc műsor alkalmával kínálja fel a közönségének a legjobb hazai dzsesszzenekarok fellépéseit. Végül pedig, ami a népszerű zene előadóinak minőségére vonatkozó kétségeiket illeti, talán elkerülte figyelmüket, hogy az aláírók között ott találhatók a legjobb énekesek nevei, Karel Gottot is beleértve, akit még a Bonner Rundschau nevű konzervatív napilap is Prága Aranyhangjának nevezett.

Rudé právo 1977. február 10. (rövidítve)

A Nyugathoz fordult

Segítséget kér a „charta '77" aláírói számára. Jellemző, kinek címezte a levelet Mlynář, aki kommunistának vallja magát. A nyugati sajtó pengetni kezdte az érzések húrjait. Talán a Times nevű brit napilap fejezte ki magát a legjobban. Meghatónak nevezte a levelet és szó szerint ezeket írta: „A levél arra kéri a nyugati politikai vezetőket, hogy „ne hagyják pácban az aláírókat". Lám, kibújt a szög a zsákból! Tehát nincs helyeslés, nincs támogatás, hanem egyszerűen „pácban" vannak.

A múlt évben nagy vita folyt a Szocialista Internacionáléban a szociáldemokraták és a kommunisták közös akcióiról. Az osztrák szocialisták elnöke, Kreisky, akkoriban nagyon határozottan ellenezte a bármilyen együttműködést. Beigazolta, hogy vérbe borul a szeme a „kommunista" szó hallatára. És lám, a „kommunista" Mlynářral milyen hamar szót értett.

Zemědělské noviny, 1977 január 24. (rövidítve)

Törődjön Kreisky Ausztriával!

Ausztria Kommunista Pártjának Központi sajtószerve, a Volksstimme, egy olvasó cikkét közölte Stájerországból, aki így ír:

Január 19-én nyilvánosságra hozták Bruno Kreisky kancellár nyilatkozatát „az emberi jogokért küzdők" mellett Csehszlovákiában. Kreisky szövetségi kancellár ezáltal Csehszlovákia belügyeibe próbál beavatkozni, ahol lehetőségeket vél látni. Amikor azonban nemrég politikai okok miatt elbocsátották a Donawitz

kohóműből Anton Eichbergert, a baloldali szakszervezetek üzemi bizottságának póttagját, vagy amikor a Böhler Kapfenberg kohóban politikai okokból rosszabb munkára helyezték át Gerhard Vallandot, az üzemi bizottság tagját és a baloldali szakszervezetek képviselői Kreiskyhez fordultak, lépjen közbe az ilyen diszkrimináció ellen, Kreisky azt mondta, hogy mint kancellárnak „nincs joga, sem pedig lehetősége" beavatkozni a vállalatok belügyeibe. Csehszlovákia belügyeibe azonban beavatkozhat!

Rudé právo, 1977. január 28. (rövidítve)

Elakadt a lélegzetük

Párizsban Csehszlovák Filmhetet rendeztek, mely mellesleg nagyon sikeres volt. Tallóztam tehát a lapokban, annál is inkább, mert tudtam, hogy kultúránk legjobb képviselői lépnek fel nyilatkozatukkal. És lám, ezt a kétségtelenül jelentős és fontos akciót — amiről mindenkit meggyőznek az aláírások és az aláírók nevei — a párizsi sajtó titokzatos módon „objektívan" elhallgatta.

Rudé právo, 1977. február 2. (rövidítve)

Meany úr nélkül is segítünk magunkon

„A kapitalista országok újságjai nagyon gyakran írnak a vasfüggönyről, a dolgozók politikai elnyomásáról, a szabadság és a demokrácia hiányáról a szocialista társadalomban" — állapította meg többek közt a Csehszlovák Szakszervezetek szerkesztőjével folytatott beszélgetése során O. P. Gupta, az Indiai INTUC Szakszervezeti Központ funkcionáriusa, aki 1976-ban részt vett a Forradalmi Szakszervezeti Mozgalom által Csehszlovákiában rendezett szakszervezeti szemináriumon. „Semmi ehhez hasonlót nem láttam az önök országában. Az emberek elégedettek, nyugodtan élnek és dolgoznak abban a társadalomban, amelyet maguk építettek fel, s amely létbiztonságot és békét nyújt nekik. Innen erednek nagy gazdasági sikereik és életoptimizmusuk is. Csehszlovákiában egy fejlett szocialista országot ismertem meg, gazdag kultúrával, és széles szocialista demokráciával, mely lehetővé teszi az egész nép részvételét az állam, valamint a társadalom irányításában és igazgatásában és következetesen biztosítja mindazon jogok anyagi megtöltését, amelyeket a szocialis-

ta alkotmány biztosít a dolgozóknak. S ehhez jelentős mértékben hozzájárul a csehszlovák szakszervezetek sokoldalú tevékenysége."

Mások, akik sohasem jártak Csehszlovákiában, semmit sem tudnak róla és nem is iparkodnak konkrét és igaz tényeket megtudni erről az országról, egészen más dolgokat állítanak. Így például Meany úr, az amerikai AFL-CIO szakszervezeti központ elnöke azt híreszteli Csehszlovákiáról, hogy „egyetlen nagy koncentrációs tábor". Meany úr sohasem érdeklődött Csehszlovákia iránt, amikor hazánk politikájának, gazdasági fejlődésének kérdéseiről, a dolgozók helyzetéről és a szakszervezetek hatásköréről volt szó. Ám rendkívül érdekelték őt mindig az olyan „értesülések", amelyek a szovjetellenes, antiszocialista és antikommunista rágalmakra és uszításokra szolgáló fegyvertárát gazdagították.

Ez az ember, aki esküdt ellensége az amerikai képviselők és a szovjet államférfiak közti tárgyalásoknak, aki ellenezte Helsinkit és egykor lelkesen támogatta az amerikaiak vietnami háborúját, keresztes hadjáratot hirdetett a nemzetközi feszültség enyhülése ellen és a hidegháború utolsó maradványainak a szakszervezeti kapcsolatokból való eltávolítása ellen. Nem véletlen, hogy Gus Hall, az USA Kommunista Pártjának főtitkára annak idején „a világ legreakciósabb szakszervezeti vezérének" nevezte Meanyt és az AFL—CIO külpolitikai osztályának régi vezetőjét, Lovestont. „Ugyan hol találnánk," mondta Gus Hall „másutt egy olyan szakszervezeti vezetőséget, amely nyíltan, a nyilvánosság előtt, pirulás nélkül védi a kapitalizmust és a munkásosztály kizsákmányolását?"

Práce, 1977 február 4 (rövidítve)

Az amerikai keresztes vitézek és az emberi jogok

Az imperialista ideológiai központok által előkészített nagyszabású Csehszlovákia-ellenes kampány, melyet a burzsoá sajtó az úgynevezett charta '77 című rágalmazó pamflettel kapcsolatban bontakoztatott ki, természetesen visszhangra talált az amerikai sajtóban is.

Megmutatkozott ugyanis, hogy az élenjáró amerikai lapok, mint amilyen a The Washington Post és The New York, egészen pontosan tudták, mikor küldjenek különtudósítókat Prágába, hogy „ott lehessenek az eseményeknél". Az újságírói világban nagy tapasztalatokkal rendelkező szerkesztők, mint Malcolm Browne

és Michael Getler nagyon pontos értesülésekkel rendelkeztek, tudták, kik „az igaziak", akikkel beszélniük kell, hol laknak stb. Sőt, tájékozottságuk oly messzemenő volt, hogy szenzációkra éhes olvasóiknak élénk színekkel ecsetelték a csehszlovák biztonsági szervek dramatikus „akcióit" az ún. charta egyes aláírói ellen.

Valaki azt mondhatná talán, hogy a felelőtlen újságírók néhány cikke alapján nem lehet elhamarkodottan következtetéseket levonni. Természetesen távol állunk attól, hogy így leegyszerűsítve nézzük a dolgot, de másrészt nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a tényt, hogy a hírközlő eszközök nagymértékben befolyásolják nemcsak a közvéleményt, hanem gyakran a kormányszervek eljárását is. S nyilván így van ez ebben a „csehszlovák" összefüggésben is.

Hogyan lehet másképp magyarázni az amerikai külügyminisztérium eljárását, amely egyszerre és teljesen szokatlanul szükségesnek tartotta egy hivatalos nyilatkozat kiadását, melyben a „csehszlovákiai egyének egy csoportjára" való hivatkozással felkéri a csehszlovák kormányt, hogy tartsa be az alkotmányt, a polgári és politikai, valamint gazdasági, szociális és kulturális jogokról szóló nemzetközi egyezményeket és teljesítse a helsinki Záróokmányt.

Ezt a belügyeinkbe való helytelen beavatkozást már a legnagyobb tartózkodás mellett sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Egészen logikusan felmerül a kérdés: Milyen joggal figyelmeztet bennünket az amerikai fél az emberi jogokról szóló nemzetközi egyezmények betartására, amikor maga az amerikai kormány nem fogadta el ezeket az egyezményeket? Ugyanez vonatkozik azokra a szemrehányásokra is, hogy nem teljesítjük a helsinki Záróokmány rendelkezéseit és más nemzetközi kötelezettségeket. Nem éppen az amerikai kormány volt-e az, aki már kétszer meghiúsította a CSSZSZK és az USA közti vagyonjogi kiegyezésről szóló egyezmény aláírását s így továbbra is, legközelebbi szövetségeseinek álláspontja ellenére is, akadályozza a nácik által elrabolt aranykészlet visszaadását a csehszlovák kormánynak?

Tvorba, 1977. február 16 (rövidítve)

Ezzel már nem mennek sokra!

A régi módszerekkel próbálkoznak. Úgy mint 1968-ban, amikor telefonon keresztül fenyegetőztek, hogy ez vagy az az egyén

vonja vissza álláspontját, amely nem illett bele a „megújhódók" által előidézett légkörbe, hogy a fiú tagadja meg „konzervatív" apját, a testvér a testvért.

Így történt, hogy valaki, aki mint a Reuter ügynökség prágai levelezője mutatkozott be, felhívta PhDr. Josef Haubeltet, a tudományok kandidátusát, a Károly Egyetem Bölcsészeti Karának előadóját, és belé akarta szuggerálni, hogy a „charta '77"-ről a Rudé právóban közölt nyilatkozata ellentétben áll e tanszék többi professzorának álláspontjával. Nem érte el célját. PhDr. Haubelt ugyan kifejezte egyéni nézetét, de a Reuter-tudósító, ha ugyan ő volt az, elolvashatta a Rudé právóban, hogy e katedra egész tanári testülete ugyanilyen álláspontra helyezkedett. Megállapítottuk azonban, hogy PhDr. Haubelt nem volt az egyetlen, akit ilyen telefonhívással tiszteltek meg. A pamflet szerzői úgy látszik pszichológiai nyomást igyekeznek gyakorolni a tudományos és kulturális dolgozókra, akik erélyesen elutasították őket.

Rudé právo, 1977 január 25 (rövidítve)

Comics-téma

A nagytekintélyű angol Times újság bonni tudósítója, Dan van der Vat, a következő történetet találta ki lapja olvasóinak: „Egy emigráns forrásból megtudtam tegnap, hogy kézjeggyel ellátott levelet kapott prágai tájékoztatójától, melyben az állt, hogy a csehszlovák állambiztonság három ügynöke elutazott az országból, azzal a paranccsal, hogy elhallgattassák őt... Forrásom azt az értesülést kapta Prágából, hogy a három ügynöknek utasítása van az ő elrablására és a csehszlovák fővárosba való visszahozatalára. Ha ez nem sikerülne, meggyilkolják őt."

A Times tudósítója, aki nem felejtette el frissiben közölni vele ezt a hírt Rómában, azt írja, hogy ez az állítólag oly nagy veszélyben forgó ember meglehetősen szkeptikusan fogadta a hírt; azt mondta, nem akarja, hogy írjanak róla, nehogy valaki azt mondhassa, hogy neki „személyes reklámra" van szüksége.

Később nyilván rájött arra, hogy bizony híján van az ilyen reklámnak. Így aztán ezzel a „hiteles értesüléssel" az olasz rendőrségre rohant és kérte, nyújtsanak neki védelmet. Ezt a lépését azonnal közölte az AFP, AP, DPA és a Reuter sajtóügynökségekkel, hogy lehetőleg az egész világ értesüljön róla. És vasárnap már közölte az olasz rádió hallgatóival, hogy „megtámadta őt a csehszlovák titkos rendőrség három ügynöke, akik elrablással

vagy megöléssel fenyegették őt, ha nem tér vissza Csehszlovákiába". Mintha szükség volna itt rá.

Ugyan ki ez a „superman"? A mindig nagyszájú Pelikán, aki reklámot csinál önmagának.

Rudé právo, 1977. január 27. (rövidítve)

Új szószólójuk van

Néhány nappal ezelőtt a Reuter ügynökség bejelentette, hogy Andrej Szaharov ismert szovjetellenes entellektüel, Moszkvában egy nyilatkozatot adott át nyugati újságíró ismerőseinek, melyben hangsúlyozza, hogy a Szovjetunióbeli, NDK-beli, lengyelországi és csehszlovákiai disszidensek nem alkalmaznak erőszakot céljaik elérésére. Most nem a hadsereg nélküli hadvezér e kijelentésének esztelenségét akarjuk bírálni. Más valami az, ami figyelemre méltó: Szaharov már nemcsak saját nevében beszél, hanem további szocialista országok disszidenseinek — így tehát az ún. charta '77 szerzőinek nevében is.

Egy további szószólójuk van tehát. Mégpedig nagyon figyelemre méltó egyén személyében. Egyedül Andrej Szaharov üdvözölte a chilei fasiszta fordulatot, mint „az ország újjászületését". És nem más, mint Andrej Szaharov volt az, aki 1973 őszén, amikor a katonai junta hóhérai Santiago de Chile stadionján levágták Jara költő két kezét és kivágták a nyelvét, üdvözölte Pinochet tábornokot, mint „biztosítékát annak, hogy Chilében érvényesülni fognak az emberi jogok".

Egy régi tapasztalat azt mondja, hogy minden szovjetellenes, minden antikommunista ember feltétlenül lecsúszik a fasizmushoz.

Így hát ilyen szószólójuk van az ún. charta '77 szerzőinek. Mégpedig nemzetközi hírnévvel. Nos, ha az ő útját követik...

Rudé právo, 1977. január 25. (rövidítve)

Az ún. emberi jogokért indított propagandahadjárat egyes összefüggéseiről

Sokat reméltek tőle. „Felhívásuknak mozgásba kell hoznia valamit," fejezte ki reményét az ún. charta '77-tel kapcsolatban a nyugatnémet pénzügyi és ipari nagypolgárság lapja, a Frank-

furter Allgemeine. A mozgás azonban más irányban nyilvánult meg, és a remélt „belpolitikai hatás" éppen fordítottja volt annak, amit a frankfurti, a londoni és a New York-i börzén vártak. Ellenállás valóban jelentkezett, de azok ellen, akik rágalmazó pamfletjükkel szidalmazni próbálták szocialista valóságunkat. A Washington Post keserűen jegyezte meg: „Ami Csehszlovákiát illeti, túlnyomórészt entellektüelek vállalkozásáról van szó, a munkások és más rétegek támogatásának jelei nélkül."

Annak oka, hogy a „bírálók", akiknek a nyugati burzsoá hírközlő szervek, sőt a tőkésállamok egyes befolyásos politikusai is oly nagy támogatást nyújtanak, otthon nem találnak támogatásra, nem abban rejlik, hogy csaknem kizárólag entellektüelekről van szó, hanem abban, hogy gondolkodásuk és magatartásuk burzsoá szemléletet tükröz, amely szocialista társadalmunktól idegen.

Ezen mit sem változtat az a tény, hogy tekintélyes részük egykor a kommunista párt tagja volt, sőt egyesek közülük vezető funkciót töltöttek be: mindez csak azt szemlélteti, milyen mélyre süllyedtek árulásukban. Oda jutottak, ahová annyi más áruló: a világméretű osztályharc barikádjának túlsó oldalára.

Kétféle entellektüelek

A munkásmozgalom kezdettől fogva, főleg pedig azóta, hogy befolyásos politikai erővé vált, számos polgári származású entellektüelre is vonzást gyakorolt. Többségük magáévá tette a forradalmi elméletet, politikai tevékenységében egybeolvadt a munkás tömegekkel, szolgálatukba állította tudását, értelmi potenciálját. Már a burzsoá uralom éveiben is kommunista pártunkhoz csatlakozott számos élenjáró cseh és szlovák író, művész is. A politikai harc élvonalában Klement Gottwalddal és Antonín Zápotockýval együtt ott állt Jan Šverma is, művészi tollát az ő szolgálatukba állította Kurt Konrad, a kommunista szemlélethez vezető utat becsülettel végig harcolták tudósok is, például Zdeněk Nejedlý professzor. A forradalmi gondolkodású értelmiség, amely különvált a burzsoáziától és ideológiájától, egybeolvadt a forradalmi munkássággal.

Akadtak azonban másfajta polgári entellektüelek is, akik a munkásmozgalomban saját polgári szemléletüket akarták meghonosítani; a forradalmi hullám időszakában sokan szélsőségesen radikálisok voltak, semmi sem volt számukra eléggé forradalmi, mihelyt azonban nehézségek támadtak, megijedtek,

pánikba estek, és átszöktek az ellenséges táborba. Ezeknek prototípusa Emanuel Vajtauer, aki szemében a CSKP mindjárt keletkezésétől nem volt eléggé forradalmi, csakhamar azonban a jobboldal felé fordult, átment a cseh nemzeti szocialisták táborába, a német megszállás idején pedig a német nacionalista szocializmus hangos propagálója, a cseh hazafiak hóhérainak dicsőítője lett. S vajon Pelikán vagy Liehm nem ugyanilyen emberek-e? A felszabadulás utáni években radikális magatartásukkal a legfélelmetesebb emberek kategóriájába sorolták be magukat. Ma pedig mindketten külföldön, az amerikai kémszolgálat ügynökeiként dolgoznak — saját hazájuk, a szocialista Csehszlovákia ellen. S nem tartozik-e közéjük jelleménél fogva Zdeněk Mlynář és néhány további „hazai" segítőtársuk is?

Az említetteken kívül akadtak más kispolgári entellektüelek is, akik beférkőztek a munkásmozgalomba, de nem fogadták el tudományos világnézetét, hanem a „szabad bírálat" jelszavával igyekeztek a marxizmust megfosztani forradalmi magvától. Lenin Bernstein nézeteit bírálva már háromnegyed évszázaddal ezelőtt rámutatott arra, hogy a „szabad bírálat", amelyet Bernstein és hívei sürgetnek, nem más, mint olyan szabadság, amely lehetővé teszi burzsoá eszmék és burzsoá elemek becsempészését a szocializmusba.

Az 1968-as év tanulságai

Mindez teljes mértékben vonatkozott egyes olyan entellektüelekre is, akik 1968-ban s már korábban is a „kritikus gondolkodás" nevében nem közvetlenül támadták a marxizmust — ahogy a megdöntött burzsoázia vezetői tették —, hanem „a marxizmus alkotó tudományos továbbfejlesztésének" ürügyén a marxizmus revideálására törekedtek.

„Progresszív marxistáknak" adták ki magukat, valójában azonban reakciósok voltak: a Lenintől Bernsteinhez vezető ideológiai meghátrálás útját egyengették. A CSKP egész eddigi útjának megtagadását, tehát a szociáldemokrácia kebelébe való ideológiai visszatérést követelték.

E kispolgárokat az jellemezte, hogy támadásaik éle elsősorban a munkásosztály és élcsapata — a kommunista párt — vezető szerepe ellen irányult. Azt állították, hogy a forradalom ma más formákban megy végbe, s hogy „e forradalom egyedüli hordozói a tudósok, a szellemi dolgozók, akik a tudomány fejlesztésével változásokat idéznek elő az egész társadalom arculatában" (Eu-

gen Löbl). Ebből származtatták le aztán az „elit-csoport" szerepét, amely csoportra a párt és az állam vezetését kell bízni. Az „eredeti marxizmushoz" való visszatérés jelszavával visszautasították a leninizmust, ennek elméletét és gyakorlatát, tagadták nemzetközi érvényességét, azt bizonygatták, hogy hazánk mint iparilag fejlett ország feltételei között nem vált be, s a marxizmusnak valamiféle „csehszlovák változatát" kínálgatták, amely megkülönböztette volna gyakorlatunkat a Szovjetunió és más szocialista országok gyakorlatától. E politika célja az volt, hogy eltérítse Csehszlovákiát a szocialista országokhoz fűződő együttműködéstől és szövetségtől, meggyengítse velük a gazdasági kapcsolatokat, s országunkat gazdaságilag, majd fokozatosan politikailag is a kapitalista Nyugathoz láncolja. Ezt a célt szolgálták elsősorban Šik „elméletei", aki „az államot mentesíteni kell vállalkozói funkcióitól" jelszavával javasolta a termelési eszközök össznépi szocialista tulajdonának megszüntetését, a termelés központi tervezésének megszüntetését és a „szabad versennyel" való helyettesítését. Šik azt hirdette, hogy „hasonló elvet kell érvényesítenünk politikai téren is".

Iván Klíma még tovább fejlesztette Šik elgondolását. A Literární listy c. hetilapban már 1968 tavaszán szorgalmazta az átmenetet a politikai erők szabad mozgásához, „a személyiségek szabad, korlátlan és nem szervezett kezdeményezésének" teljes érvényesítéséhez. Vagyis átmenetet a szocialista demokráciáról a korábbi burzsoá demokráciához, ahhoz a politikai pluralizmushoz, amelynek alapja az osztálypluralizmus, vagyis a társadalmi egyenlőtlenség. Lényegében tehát a kapitalizmusba való visszatérésről volt szó. Erre irányultak az 1968-as „megújhodók" ellenforradalmi célkitűzései.

S nem maradtak meg a teoretizálásnál. Azzal, hogy a jobboldali opportunistáknak sikerült fontos pozíciókat megkaparintaniuk a párt és az állam vezetésében, marxistaellenes elméleteiket érvényesíthették a politikai gyakorlatban is. A következmények eléggé közismertek.

A mai helyzettel kapcsolatban azonban figyelmeztetni kell egy dologra: A szocializmus elleni hadjáratot egy bizonyos „tiszta demokrácia" jelszavával vezették. Ahogy a Student c. folyóirat hangoztatta, nem fontos, hogy „a demokrácia burzsoá vagy szocialista lesz-e", hanem „egyszerűen a demokrácia" a fontos. Csakhogy ilyen osztály nélküli „egyszerűen demokrácia" sohasem létezett, jóllehet az ún. charta '77 mai aláírói ismét ezt sürgetik. Lenin a renegát Kautskyval vitázva már a szovjet állam első éveiben rámutatott arra, hogy amíg különféle osztályok lé-

teznek, nem lehet tiszta demokráciáról beszélni, hanem csak osztálydemokráciáról. A „tiszta demokrácia" a liberálisok hazug frázisa a munkások megtévesztésére. Pontosan ez történt 1968-ban, s az 1968-as bukott politikusok egy maroknyi trockistával és reakcióssal karöltve ugyanezzel szeretnének próbálkozni ma is.

Az árulás folytonossága

Hol végződött az 1968-as „megújhodók" útja? Véletlen talán, hogy az 1968-as „demokratikus szocializmus" valamennyi emigrációba távozott vezetője a kommunistaellenes központok szolgálatába szegődött? Ota Šik azon a bizonyos „harmadik úton" jutott el oda: előbb a „megreformált szocializmus" népszerűsítője volt, végül teljesen megtagadta a reális szocializmust a kapitalista rendszer védelmezőjének pozíciójából, ahogy erről legutóbbi, a múlt év végén Svájcban kiadott munkája tanúskodik. Eugen Löbl pedig, akinek a munkásosztály nem volt eléggé „elit-jellegű", egyességre lépett a volt klérofasiszta szlovák állam „elitgárdájával", Ďurčanskýval és Kirschbaummal, akikkel egybefűzi őt a szocialista Csehszlovákiával szembeni gyűlölet. Pelikánnak ugyan a CIA-ban ülő kenyéradói megengedik az álforradalmi frazeológia használatát, amelyet a Szabad Európa kisebb kaliberű ügynökei, mint például Milan Schulz, Sláva Volný és mások már kénytelenek voltak feladni. De hogy milyen ügyet szolgálnak, e tekintetben semmiféle különbség sincs köztük.

A renegátság az árulás szakadékának legmélyére juttatta őket. Hiába, ez már a szakadárok sorsa.

Különböznek-e tőlük azok, akik „belső emigrációban" maradtak vissza? Ludvík Vaculík, az ellenforradalmi Kétezer szó felhívás szerzője, amely felhívás 1968-ban útmutatásként szolgált erőszakos akciókra és a szocialista rendszer lerombolására, a Springer-féle reakciós Welt c. lapnak adott interjújában kijelentette, hogy bár környezetük megváltozott, ők maguk „kitartottak irányvonaluk mellett", s hogy „chartájuk" „az 1968-ban történtekhez viszonyítva... ugyanazon dolog változatlan folytonosságát" tükrözi.

A feltételek megváltoztak, céljaik azonban ugyanazok: a szocialista rendszer bomlasztása.

Éppúgy mint 1968-ban, amikor a jobboldali opportunisták a párt elleni harcukba szövetségesekként bevonták a volt kispolgárság politikai erőit, sőt a nyíltan kommunistaellenes erőket is,

ma is erre törekednek, bár eltérő feltételek között. Ma már nem hozhatnak létre befolyásos politikai tömböt a jobboldali revizionistákból és szocialistaellenes erőkből, mivel ez utóbbiaknak 1969 után távozniuk kellett a politikai porondról, soraik jelentősen megcsappantak, csupán egy maroknyi konok ember tartott ki az 1968-as ellenforradalmi platformon. Az a nyomás kifejtésére hivatott csoport, amelyet az 1968-as példa nyomán a „charta '77" cégére alatt hoztak létre, kudarcra van ítélve.

Ma már nem is próbálkoznak azzal, hogy ellenforradalmi céljaikat a szocializmusról szóló frázisokkal leplezzék; e szót törölték szótárukból. Legfeljebb azért nyúlnak hozzá, hogy beszennyezzék, hogy a szocializmus valamiféle válságának a látszatát keltsék, leplezni próbálván a tényleges mélyreható válságot, amelybe a kapitalista rendszer jutott: a gazdasági, politikai és erkölcsi válságot. E tekintetben a „belső emigránsok" egyetértenek a külföldiekkel: Šikkel, Pelikánnal, Svitákkal, de még Tigriddel is, aki a második világháború előtt szintén kacérkodott a kommunizmussal, hogy aztán később esküdt ellenségévé váljék.

„Chartájukat" szocialista társadalmunk valamiféle „szellemi válsága" jeléül szeretnék feltüntetni. Valójában azonban saját szellemi válságuk tükre, azok válsága nyilvánul meg benne, akik egykor a szocializmus eszméit vallották, majd a „leninizmus bírálatán" át törvényszerűen a szocializmus nyílt ellenzőinek táborába sodródtak.

Nincsenek egyedül. Milovan Djilas ugyanezen az úton haladt, és ugyanoda jutott. Roger Garaudy, mint valami Csipkerózsikát, fel akarta ébreszteni állítólagos álmából a marxista filozófiát, s eljutott a legalapvetőbb marxista tételek tagadásáig. Ma pedig minden lovagiasságot nélkülözve Pierre Daixe-szel együtt, akit szintén kizártak a Francia Kommunista Pártból, támadja a Szovjetuniót és Csehszlovákiát, sőt a francia kommunistákat is — a reakcióval karöltve. A szakadárok sorsa mindenütt ugyanaz.

A zengzetes szavak mögött

„Chartájuk" éppúgy, mint a különböző 1968-as „felhívások" is a szocialista osztálypolitika tagadását jelentik, a kispolgári individualista szabadságjogokat követelik a munkásosztály, az egész dolgozó nép konkrét kollektív szabadságával szemben.

A legnagyobb aljasságot is szépen hangzó szavakba lehet önteni. Az „emberi szellemre" hivatkoznak. Az emberi szellem azonban nem csupán pozitív értékeket hozott létre: az emberi

szellem terméke volt a fasizmus fajelmélete, a gázkamrák és a Hirosimára ledobott atombomba is. Mindig az a fontos, kit és milyen célt szolgál az emberi szellem.

Az osztályszemponttal szemben valamiféle „általános emberi" szemléletet sürgetnek, csakhogy ez az „általános emberi" mindig osztályalapokon nyugszik. S az ilyen látszólag osztályokon felüli frázisokkal kapcsolatban a lóláb mindig akkor lóg ki, amikor konkrét fogalmakról van szó. Például a művelődés kérdésében, ahol ellenzik a főiskolai felvétellel kapcsolatban az osztályszempont érvényesítését, pedig ez biztosítja, hogy a fő iskolások fele munkás és szövetkezeti paraszt családokból kerüljön ki, ami a lakosság összetételének is megfelel. Mennyire egy nótát fújnak a reakciós nyugatnémet jogászokkal, akik nemrég megtartott országos ülésükön jóváhagyták azt a tételt, miszerint „a társadalmi egyenlőtlenséget lényegében genetikai okok határozzák meg, tehát törvényes", s hogy az iskola köteles „megfelelő művelődési kínálattal tükrözni ezt az adott egyenlőtlenséget". Vagyis a műveltség maradjon a „művelt rétegek" előjoga, amely rétegekhez sem a nyugatnémet, sem a hazai reakciósok nem sorolják a munkásságot.

S így van ez mindennel, amit „osztályon felüli pozícióikból" hirdetnek. A nyugatnémet keresztényszocialista unióhoz hasonlóan szembeállítják egymással a szabadságot és a szocializmust, ahogy Helmuth Kohl, a CDU elnöke kifejtette: „aki szabad társadalmat kíván, nem kívánhat egyenlősdi társadalmat". Ami más szavakkal annyit jelent, hogy a szabadságot csupán az a társadalom biztosítja, amely fenntartja az osztályok közötti egyenlőtlenséget, vagyis a kapitalizmus.

Ez egymagában is megadja a választ arra a kérdésre, hogy hová tartoznak.

Idegen szolgálatban

A burzsoá propaganda azonban szeretné mintegy „tökéletesebb kommunistáknak" feltüntetni őket, múltjukra hivatkozik, hogy bizonyos fényt kölcsönözzön mai magatartásuknak. Lehetséges-e, hogy valaki kommunista legyen, s ugyanakkor az antikommunizmusnak szolgáljon?

Az a tény, hogy a mai antikommunizmus más módszereket használ, mint az ötvenes években, mit sem változtat céljain. Egyébként a módszerek sem túlságosan újak.

Csaknem negyven évvel ezelőtt, a nyugati „demokratikus ha-

talmak" müncheni árulásával kapcsolatban Julian Benda francia esszéíró rámutatott arra, hogy „a demokrácia szó két különböző dolgot jelent", s amennyiben a kispolgári demokraták tiszteletben tartják a személyi méltóságot, a nézetek és a vita szabadságát — persze csak amíg összhangban van érdekeikkel —, „semmi áron sem hajlandók elfogadni" azt a másik demokráciát, amely „a társadalmi igazságosság növekedését, a munkáskövetelések teljesítését jelenti, természetesen a vagyonos osztályok rovására". S, Benda hozzátette, hogy jóllehet a burzsoázia éppen ez ellen hadakozik, propagandája azzal vádolja a kommunizmust, hogy úgymond, „a szabadság megszüntetését, a civilizáció, a kultúra, az elit tagadását stb." jelenti. S éppen ezek azok az „érvek", amelyeket a világreakció az ún. disszidensek segítségével ma is felhasznál a szocialista országok elleni támadásaiban.

Ezek az érvek a reakciós politika reakciós eszközei.

Szolzsenyicin, akinek „az emberi jogok védelméért" éppenséggel Nobel-díjat adományoztak, nem is leplezi reakciós arculatát. Művei senkiben sem hagynak kétséget afelől, hogy rokonszenve a második világháborúval kapcsolatban a hitleri fasiszták, sok millió szovjet ember gyilkosai, az áruló Vlaszov felé fordul, aki az ő szemében „hős". Ez az irodalmi vlaszovista azt sajnálja, hogy nem volt alkalma saját győzelmeként dicsőíteni a Szovjetunió vereségét. Abban az előadásban, amelyet 1975. június 30-án Washingtonban az amerikai szakszervezet jobboldali vezetőinek tartott, a „világ demokráciáit" behódolással vádolta meg. Szerinte a hitleri totalizmus után meg kellett volna semmisíteniük „a szovjet totalizmust is" ahelyett, hogy Jaltától kezdve „egyik kapitulációt a másik után fogadták el". Amióta Szolzsenyicin elhagyta a Szovjetuniót, a „szüntelen meghátrálások politikája" ellen hadakozik. Szemére veti az amerikai kormánynak, hogy „kapitulált Vietnamban" és azt bizonygatja, hogy „nem lehet szó diplomáciáról", ha az USA, úgymond, „erőfölényre támaszkodva, az anyagi eszközök túlsúlyának tulajdonában" tárgyal, s ugyanakkor „aláveti magát". Nyilvánvaló, hogy az „erő bevetése" a Szovjetunió ellen ínyére volna. A szovjet rendszerrel szembeni gyűlölet hazaárulóvá tette.

S ezt a Szolzsenyicint vette Kohout és Vaculík oly hévvel pártfogásba az 1967 őszén megtartott írókongresszuson, s később is azonosították magukat „erkölcsi céljaival". Lelkük nyilván ugyanolyan sötét. A Szovjetunió elleni gyűlölet kérdésében nem maradnak alul Szolzsenyicinnel szemben.

Jellemző, hogy a polgári jogok valamennyi ún. védelmezőjének, mihelyt a Szovjetunió határain kívülre jutott, megnyilvánult a

reakciós lelkülete. Bukovszkij bírálja „a nyugati politikusok katasztrofálisan téves enyhülési politikáját"; az NSZK-ban járva azonnal összebarátkozott a legreakciósabb körökkel, és F. J. Straussot „mint a legkörültekintőbb politikust" dicsérte. Amalrik is nyomban a szélsőjobboldali szárnyon foglalt helyet azok között, akik a militáns antikommunizmus hadállásaiból támadják az enyhülési politikát. „Az emberi jogok" bajnokainak „humanizmusa" gyűlölettől eltorzult arcot mutat.

De vajon más-e az itthon maradottak arca?

Ugyanannak a politikának az eszközei ők is. Marchetti, a CIA volt ügynöke elárulta, hogy az amerikai kémszolgálat a szocialista országokban az értelmiségiekre összpontosítja figyelmét, hogy „eszközként használja fel őket saját céljaira". Az ún. charta '77 is olyan eszköz, amely az amerikai nagyhatalmi politika céljait szolgálja.

Idézzünk ennek bizonyítására néhány megállapítást.

A Welt c. nyugatnémet lap washingtoni tudósítója február 1-én azt jelentette, hogy James Carter, az USA elnöke „mint reméli, a megerősödött szabad világ első embereként" fel akarja használni az „emberi jogok" ügyét a Szovjetunió ellen. Állítólag így gondolkodik: „Vietnam és a Watergate-botrány már túlságosan hosszú ideje lehetővé teszi a Szovjetuniónak, hogy a világ egy része előtt a szabadság és az emberi jogok élharcosaként szerepeljen. Most fordítani kell a kártyán." Az USA azzal, hogy most „az emberi jogok tiszteletben nem tartásával" vádolja meg a Szovjetuniót és más országokat, „erkölcsi fórumként kíván a világ elé lépni".

Ez a cél egyébként nyilvánvaló Carter saját kijelentéseiből is. Még mielőtt elfoglalta volna az elnöki széket, kijelentette, hogy „az Egyesült Államoknak erőt kell találnia a világ vezetéséhez", s ezért „ideje új aktív offenzívát indítani külpolitikai téren, ahogy évekkel ezelőtt, a második világháború után tettük".

Mint tudjuk, valamennyi akkori „aktív offenzíva" — a Truman-doktrína meghirdetése, a Marshall-terv, a NATO és más katonai tömbök létrehozása — a Szovjetunió ellen, a szocializmus világméretű térhódítása ellen irányult. Ez a célja a jelenlegi offenzívának is, amelyet az amerikai nagyhatalmi politika az „emberi jogok" ürügyén indított.

Abban a beszélgetésben, amelyet Carter március 1-én a Washington Post munkatársával folytatott, azt állította, hogy „az emberi jogok hangsúlyozása" az ő számára „elvi kérdés", s ezt így indokolta meg: „Úgy vélem, hogy ha országunknak erkölcsi magatartás tekintetében sikerül elsőrendű helyet elfoglalni az

emberi jogok kérdésében, ez javunkra válna... Meggyőzően szemléltetné ez saját kormányrendszerünk működési képességét, s talán változást tudna előidézni abban az irányzatban, amely eddig a demokráciák ellen hatott."

Vagyis: szemléltetni a kapitalista rendszer „működési képességét" és megállítani a szocializmus térhódítása felé irányuló világfolyamatot. Tehát valamiféle „emberi jogokról" egyáltalán nincs szó. Az emberi jogokért való harc azonban a szocializmus sért és a kapitalizmus ellen folyó harcot jelenti. Az „emberi jogokért" folytatott harc célja azonban az ő értelmezésük szerint: az Egyesült Államok világhatalmi helyzetének megszilárdítása, a kapitalista világrendszer erősítése.

Nincs helyük köztünk

S ez világos választ ad arra a kérdésre is, hová tartoznak a hazai „emberi jogok bajnokai" is. A szocializmus és a kapitalizmus között folyó világméretű küzdelemben a front másik oldalán állnak.

Éppen ezért ezt az állítólag „entellektüel vállalkozásukat" nemcsak a munkások és a parasztok utasították vissza, hanem egész értelmiségünk is. Erről tanúskodnak a kulturális szövetségek nyilatkozata alatt olvasható aláírások ezrei is. Köztük sok olyan művész neve található, akik az 1968—1969-es válságos időszakban hibákat követtek el. A fejlődés azonban, amelyen azóta országunk átment, meggyőzte őket akkori magatartásuk helytelenségéről. Hibájukat jóvátették azzal, hogy évek óta becsületesen dolgoznak közös ügyünk érdekében. S éppen ezért nyújtott nekik szocialista társadalmunk segítő kezet.

Szocialista rendszerünk ellenzőinek maroknyi csoportja az ő nevükben is megpróbált fellépni. A Kriegel és Mlynář, Kohout és Hájek típusú emberek az említett becsületes emberektől eltérően nem okultak, s nem is akartak okulni. Pontosan ellenkező útra léptek, amely oda juttatta őket, hogy a reakciós antikommunista politika eszközeivé váltak. Azt hitték, nélkülük összeomlik az ország. Csalódtak, s e csalódásukat nehezen viselik el. Önjelöltekként a „nemzet színe-virágának", sőt „lelkiismeretének" tüntetik fel magukat. De csupán a külföld hallgatta meg őket; itthon figyelmen kívül maradtak. Itthon idegeneknek, „belső emigrációnak" számítanak, amely vitathatatlanul közelebb áll ahhoz a külföldi emigrációhoz, Pelikánhoz, Tigridhez és kenyéradóikhoz, mint saját népükhöz. Hisz végeredményben velük

együtt, közös politikát folytatnak, egy és ugyanazon propaganda szolgálatában állnak, amely propaganda országunk, a szocialista közösség ellen irányul.

Ezért volt részük olyan határozott elutasításban mindenki részéről, aki szocialista hazánk talaján áll. Azok részéről is, akik egykor hittek nekik, és hagyták magukat megtéveszteni hízelgő szavaikkal. Azok előtt azonban, akik becsületes munkát végeztek, tekintet nélkül arra, hogy a munkássághoz, a humán- vagy a műszaki értelmiséghez tartoznak-e, nyitva áll az út a politikai elkötelezettséghez. Társadalmunk ugyanis megbecsüli a derék és becsületes embereket, s mai munkájuk, mai magatartásuk szerint ítéli meg őket.

Azok azonban, akik országunkban szocialistaellenes szellemben kívánnak hatni, soha többé nem kapnak érvényesülési teret. Szocialista társadalmunkban nincs számukra hely.

Rudé právo, 1977. március 26., [rövidítve]

Tartalom

Előszó 3

I. *Mi az igazság az ún. charta '77 körül* 7
Tájékoztatás Csehszlovákia Kommunista Pártja alapszervezeteinek 9
Bukott egzisztenciák és önjelölt politikusok 24
Elkerülhetetlen az antikommunizmus elleni szüntelen harc . . 32
Miénk a jövő 38
A szocialista állam és a vallás 39
A csehszlovák törvények szerint járunk el 42
Tettekre váltjuk a helsinki dokumentumokat 44

II. *Szervezetek, kollektívák és egyének állásfoglalása* 47
Új alkotó tetteket a szocializmus és a béke nevében 49
Országunkért, az ember örömeért 54
Elítélték Csehszlovákia rágalmazását 55
Vissza akartak élni a szocialista demokráciával 57
A csehszlovákiai egyházak célja a haza felvirágoztatásának támogatása 58
A nemzetközi jog és a hajótöröttek gúnyirata 59
A párt és a szocializmus, a demokrácia és a valóság 68

III. *Sajtóértekezlet a „charta '77"-tel kapcsolatban* 73
Az ellenforradalmi pamflet határozott visszautasítása 75
Az 1977. január 24-i sajtóértekezleten elhangzott felszólalásokból . 78

IV. *Ki-Kicsoda* 87
Kicsoda Václav Havel? 89
Kicsoda Pavel Kohout? 98
Holt beruházások avagy Pavel Kohout üzletei az antikommunizmussal 104
Kicsoda Ludvík Vaculík? 110
A charta '77 szerzőinek erkölcsi arculata 117
Hihetetlen, de igaz 118
Kicsoda Prokop Drtina? 119
Az ördöggel is szövetségre lépnek 125
Kicsoda Václav Černý professzor? 128
Černý professzor úr 131
Nem tiszta szándékok a „tiszta filozófia" köntösében 134
Egy különleges filozófus az önjelöltek közül 138

Mik az elit elméletek és kit szolgálnak? 142
Besúgó 143
Kicsoda MUDr. František Kriegel? 151
Meztelenre vetkőzött 156

V. *Válasz a felforgatóknak és külföldi támogatóiknak* 157
A békemozgalom képviselőinek nyilatkozata 171
Rossz volt az időzítés 172
Fajrokonok 172
Charta és Becher 173
Összevissza 173
A Nyugathoz fordult 174
Törődjön Kreisky Ausztriával! 174
Elakadt a lélegzetük 175
Meany úr nélkül is segítünk magunkon 175
Az amerikai keresztes vitézek és az emberi jogok 176
Ezzel már nem mennek sokra! 177
Comics-téma 178
Új szószólójuk van 179
Az ún. emberi jogokért indított propagandahadjárat egyes összefüggéseiről 179

Kiadta az SZLKP sajtókombinátja, a Pravda Könyvkiadó mint 2002. kiadványát,
Bratislava, 1977 június
Nyomta az SZLKP sajtókombinátja, a Pravda bratislavai nyomdája, Bratislava,
Štúrova 4.

Ára 8,— Kčs